

Міністерство освіти і науки України
Таврійський національний університет імені В.І Вернадського
(Навчально-науковий інститут управління, економіки
та природокористування - ННІУЕП)
Український Національний Комітет
Міжнародної Торгової Палати - ICC Ukraine
Харківська Державна академія культури
Національна академія державного управління при Президентові України
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)
Українське громадське об'єднання міжвідомчих комунікацій у сфері
охорони навколишнього природного середовища e-Екологія
(ГО e-Екологія)
Університет державної фіскальної служби України
Київський національний університет театру, кіно і телебачення
імені І. К. Карпенка-Карого
Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej
(м. Бельско-Бяла, Республіка Польща)

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИЧНІ
ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ
ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ**
Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції
(Київ, 21-22 листопада 2019 р.)

**Київ
2019**

УДК 338.24:330.15(063)
Т 33

Рекомендовано до друку Вченою радою Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського (протокол № 3 від 6 листопада 2019 р.)

Редакційна колегія:

Горник В.Г. - доктор наук з державного управління, доцент, директор навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ імені В.І. Вернадського;

Безус П.І. - кандидат економічних наук, доцент, в. о. завідувача кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ імені В.І. Вернадського;

Кравченко С.О. - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ імені В.І. Вернадського;

Євмешкіна О.Л. - доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ імені В.І. Вернадського;

Петровська І.О. - кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки, підприємництва та природничих наук Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ ім. В.І. Вернадського;

Путінцев А.В. - кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансів Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування ТНУ імені В.І. Вернадського.

Т33

Теоретичні аспекти та практичні проблеми управління, економіки та природокористування в Україні. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 21-22 листопада 2019) / упоряд. Євмешкіна О.Л. – Київ: УкрСІЧ, 2019. - 380 с.

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на міжнародну науково-практичну конференцію «Теоретичні аспекти та практичні проблеми управління, економіки та природокористування в Україні», яка відбулася на базі Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського 21-22 листопада 2019 р.

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ

Василевська Т.Е.ЕТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО В ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ: ВИКЛИКИ ДЛЯ
УКРАЇНИ.....19**Молодцов О.В.**ЛІБЕРТАРІАНСТВО В УКРАЇНІ ЯК СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ:
ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-ІДЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....20**Парубчак І.О.**ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ
МОЛОДІ У ДЕРЖАВНІЙ ГУМАНІТАРНІЙ ПОЛІТИЦІ В УКРАЇНІ.....23**Горник В.Г., Ганжа М.Є.**

ІНДУСТРІЯ 4.0 В РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА.....25

Ткачова Н.М., Казанська О.О.РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В
КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....31**Кравченко С.О.**ПИТАННЯ РОЗВИТКУ МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У
ГАЛУЗІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....33**Бовсунівська І.В.**ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ДЛЯ
ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЛОБІЗМУ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В
УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....35**Євмєшкіна О.Л.**СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ
В УКРАЇНІ.....37**Коврига О.С.**ЗАПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ В ПУБЛІЧНОМУ
АДМІНІСТРУВАННІ.....39**Шпачук В.В.**

СУБ'ЄКТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ КІБЕРБЕЗПЕКОЮ УКРАЇНИ..41

Музика Ю. Д., Гуйда О. Г.

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

РЕГІОНІВ В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ.....	42
Бачинський А.Я. ЛЕГКА ПРОМИСЛОВІСТЬ ЯК ОБ'ЄТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ..	45
Кучерявий В.М. ПРИНЦИПИ ЦИВІЛІЗОВАНОГО ЛОБІЗМУ.....	47
Мінніков О.М. ЗАСТОСУВАННЯ MOBILE ID В УКРАЇНИ.....	48
Апанасенко О.С. МОДЕЛІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ДЕРЖАВИ.....	50
Бабіч С.С. УПРАВЛІНСЬКІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ.....	52
Безкуцька Т.М. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ЕФЕКТИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ У ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ.....	54
Валігурська В.В. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	55
Гаврись В.О. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ.....	57
Головаченко Г.М. МЕДІАЦІЯ ЯК ІНСТИТУТ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ НА ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ.....	59
Голуб Ю.М. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА СПРИЯННЯ ПОШИРЕННЮ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ «УКРАЇНА-2020».....	61
Голубовський О.Є. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ.....	63

Горбенко О.В. НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ЛОБІЗМ.....	65
Данилюк Т.В. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ.....	67
Дегтярєва І.М. ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ЗАСАД ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	69
Денисова С.М. ВИКОРИСТАННЯ МІСЬКОЇ АНАЛІТИЧНОЇ ГЕОІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ЯК ОДНОГО ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	71
Додонов О.С. СПЕЦІАЛЬНІ ПОДАТКОВІ РЕЖИМИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	74
Дудко О.В. АНАЛІЗ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВПЛИВІВ НА СУЧАСНЕ ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ.....	75
Заборенко І.В. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ.....	77
Звегіна І.С. ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ МЕТОДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	79
Івасенко О.С. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА ПРИКЛАДІ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ.....	81
Казаков М.О. ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ.....	83
Кісельов К.Ю. КОНЦЕПЦІЯ ІНТЕГРОВАНОГО РОЗВИТКУ МІСТ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІПШЕННЯ СПРОМОЖНОСТІ ГРОМАД.....	84
Клименко О.В. НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМ РИНКОМ.....	86

Климчук М.В. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МОВНИХ ВІДНОСИН ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОЇ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ.....	88
Козак О.О. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ.....	90
Косовненко Є.О. УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	91
Корж Т.С. ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ.....	92
Кравець Ю.С. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.....	94
Крамар О.О. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ФОРМУВАННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ В УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО.....	97
Крочак В.Ф. УДОСКОНАЛЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	99
Курисько А.І. АДАПТАЦІЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	101
Курінний В.П. ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ БЮДЖЕТІВ В МІСТАХ УКРАЇНИ...	103
Лисенко Д.С. ФОРМУВАННЯ ДІЄВОЇ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ.....	105
Лесенко А.О. УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ.....	107
Лосінець О.С. ШЛЯХИ РОЗВИТКУ МЕТОДОЛОГІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ.....	109

Малаш І.О. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....	111
Малишенко О.Л. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	113
Мельник П.П. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ.....	115
Мельниченко Н.С. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	116
Надуховська Т.В. РОЗВИТОК АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГЕТИКИ ЯК НАПРЯМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	118
Нікітіна С.А. РОЛЬ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ.....	120
Новик І.В. ДЕРЖАВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ.....	122
Панфьоров О.С. ЩОДО РОЛІ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У ФОРМУВАННІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ.....	124
Пацула М.П. НАЦІОНАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ У ГЛОБАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ.....	126
Пристайко О.В. АНТИКРИЗОВІ СТРАТЕГІЇ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОГО АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ.....	127
Рагуліна А.А. ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВО-МАТЕРІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ.....	129

Рикичинський О.Ю. СТРАТЕГІЯ І ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ..	131
Серета К.Ю. СЕРЕДНІЙ КЛАС В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	133
Сіроштан О.В. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ.....	134
Скляр Ю.М. ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У СФЕРІ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ	136
Сліпанчук І.Ю. ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ НАПРЯМІВ У СФЕРІ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	138
Солдатенко Л.В. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ ЯК ІНСТИТУТУ РОЗБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	140
Сотникова А.М. ЗАПРОВАДЖЕННЯ МАРКЕТИНГОВИХ ПІДХОДІВ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ.....	141
Сподар Г.Б. НАСТАВНИЦЬКІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ВИЩОГО КОРПУСУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ.....	143
Танасійчук І.Ю. НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ У ВЕЛИКИХ МІСТАХ УКРАЇНИ.....	144
Токмакова О.М. ФОРМУВАННЯ ДІЄВИХ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ.....	146
Троянченко Я.В. КОМУНІКАЦІЇ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ЯК РІЗНОВИД СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ.....	147

Хвостенко Д.О., ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФУНКЦІОНУВАННІ «РОЗУМНОГО МІСТА» В СИСТЕМІ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ.	149
Цимбаленко Д.П. УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ЗА ДОПОМОГОЮ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	151
Черниш С.В. МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ ГЛОБАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ НА ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ	154
Шаповал Ю.О. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ.....	155
Швецова І.А. СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ В УКРАЇНІ.....	157
Швець Г.М. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМИ ПРОЦЕСАМИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	158
НАПРЯМ 2. ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	
Петровська І.О., Клиновий Д.В. ЕЛЕКТРОННІ ПЛАТФОРМИ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНИМИ АКТИВАМИ.....	161
Василик О.І., Вишемірська Я.С., ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ – ПІДҐРУНТЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ.....	163
Єремєєв І.С., Дичко А.О. ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПИТНОЇ ВОДИ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ.....	165
Кулик К.О. ВПЛИВ ПЛАНУВАННЯ НА ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА.....	167
Медвецька Т.В. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ТА ЕКОНОМІКО-ГОСПОДАРСЬКІ ФАКТОРИ	

ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ У СФЕРІ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ.....169

Касянчук А.О.

РОЛЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАБІЛЬНОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....171

НАПРЯМ 3. ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО

Бодров В.Г.

ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ НЕРІВНОСТІ ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ В УКРАЇНІ.....174

Горлачук О.А.

ВИКОРИСТАННЯ СУДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ.....176

Жук В.П.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ.....179

Кушлик Р.О.

ОСОБЛИВОСТІ ГЕОПОЛІТИЧНИХ АСПЕКТІВ ТА СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СЕНСІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ.....181

Омецинська Н.В.

МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ ТРАНСПОРТНОЇ МЕРЕЖІ.....182

Соколовська І.О., Ващула К.

ВПЛИВ НАСИЧЕНОСТІ РИНКУ НА РОЗВИТОК РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА.....185

Слюсар Т.Л.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....186

НАПРЯМ 4. РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Путінцев А. В.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПРОГРАМ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ.....189

Ладонько Л.С., Калінько І.В.

ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ І ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....191

Дерунова В. ОСНОВНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	193
Грузін А.В. РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	195
Іващенко К.В. ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВО-МАЙНОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	197
Клименко О.М. ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ.....	199
Лисак Д.О. ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	201
Матвієнко Г.А. СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	203
Арсєєва Ю. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	205
Артюх Г.І. НАКОПИЧУВАЛЬНА СИСТЕМА ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ.....	206
Банях О.С. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗАСТОСУВАННЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИХ СТАВОК ПДВ.....	209
Горлач А.С. КОРПОРАТИВНЕ СТРАХУВАННЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	210
Бондаренко А. РОЗВИТОК ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	213
Васюк Л.В. ОСОБЛИВОСТІ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ.....	215

Волощук В. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ.....	216
Демченко Д.В. СТРУКТУРА І МОДЕЛІ ПОТЕЧНОГО РИНКУ.....	218
Долінковська Г.В. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ КЛАСТЕРНИХ ІНІЦІАТИВ.....	220
Єрко А.О. СТРАТЕГІЧНІ ЗАСАДИ ПОБУДОВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ ВІД БЕЗРОБІТТЯ.....	222
Корчаківська В. СТАН РОЗВИТКУ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ.....	224
Курінна О.В. ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ.....	226
Лінкова О. ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ.....	229
Мала С.І. ЩОДО СТАНУ ІННОВАЦІЙНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	231
Мусієнко Ілля ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ.....	234
Пилипенко О.О. ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА МАКРОРІВНІ.....	235
Поліщук О.О. УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	237
Сафронова А.В. ДЖЕРЕЛА ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	239
Семчук М.О. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЇЇ ДІАГНОСТИКИ В УМОВАХ КРИЗИ.....	241

Шкурко І.С. ОСОБЛИВОСТІ ШАХРАЙСТВА ПРИ СТРАХУВАННІ ЦИВІЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВЛАСНИКІВ НАЗЕМНОГО ТРАНСПОРТУ.....	243
Проценко А.В. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	246
Бернік А.І. ЕТАПИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКІВ.....	248
Слюсар Т.Л. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	250
Хомич В.А. АНТИКРИЗОВЕ ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ: СУТНІСТЬ І МЕТОДИ.....	252
НАПРЯМ 5. РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ	
Кармазіна Н.В. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ЩОДО РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ.....	255
Царенко О.В. ОСОБЛИВОСТІ РОЗБУДОВИ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....	258
Лахтіонова Л.А. ФІНАНСОВО-АНАЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В УМОВАХ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ.....	259
Алексєєва Т.О. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА.....	261
Стрибуль О.В. ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗА СПРАВЕДЛИВОЮ ВАРТІСТЮ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	263
Горбань К.Ю. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ	

ПІДПРИЄМСТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....265

Ляшенко К.Ю.

ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ
ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....267

Онищенко Д.С.

ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ
ПРОЦЕДУРИ «ДЬЮ-ДІЛІДЖЕНС».....270

Осоченко А.С.

МАТЕРІАЛЬНЕ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ ЯК
ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА.....272

Проценко А.В.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ: ПРОБЛЕМИ ТА
ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....274

Семенко С.С.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У КРЕДИТНИХ
УСТАНОВАХ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ ЇЇ РЕЗУЛЬТАТІВ В
БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ.....277

Середа К.Ю.

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА
ПІДПРИЄМСТВІ.....279

Скрипець К.С.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АУДИТУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ...281

Тропініна Т.П.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО
КОНТРОЛЮ РУХУ ТОВАРІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....283

НАПРЯМ 6. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Гриценко П.В.

МОБІЛЬНИЙ ГЕЙМІНГ КИТАЮ ЯК МОЖЛИВІСТЬ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ
РОЗРОБНИКІВ.....286

Лугіна А.А.

ІНСТИТУЦІЙНІ ПЕРЕДУМОВИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ КРАЇН
БРІКС.....288

НАПРЯМ 7. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ МЕНЕДЖМЕНТУ

Бакаєв Л.О.

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТУВАННЯ В ЗРОСТАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ У
КРАЇНАХ ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ.....290

Кочарян І.С.

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ....292

Шостак Л.Б., Касянчук А.О.

РОЛЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
СТАБІЛЬНОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....294

Бакаєва І.Г.

ТЕХНОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА КОМПАНІЙ.....296

Березніченко Н.О.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ.....298

Безус П.І., Безус А.М.

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ.....299

Бовш Л.А., Гопкало Л.М., Даниленко М.І.

КОМПЛІЄНС-КОНТРОЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ ГОТЕЛІВ.....300

Грудцина Ю.В.

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ.....302

Іваненко В.В.

УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В
ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ.....304

Комарніцький І.О.

МОДЕЛЮВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВ РЕСТОРАННОГО
БІЗНЕСУ.....306

Павлова Р.К.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ СИТУАЦІЙНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ
ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....308

Пазиніч О.В.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА СУЧАСНОМУ
ЕТАПІ.....310

Петровська Ю.В. УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	312
Шевцова О.О. ЗАСТОСУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДВИЩЕНІ КВАЛІФІКАЦІЇ СПІВРОБІТНИКІВ ПІДПРИЄМСТВ.....	314
Деменська К.С. ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ЗОВНІШНІХ ТА ВНУТРІШНІХ ЗАГРОЗ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА У КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	315
Тимошенко В.Ф. РОЗВИТОК МОБІНГУ В ТРУДОВИХ КОЛЕКТИВАХ.....	317
Анісімов І.К. ПРОЕКТУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	319
Бердник Ю.В. РОЛЬ МАРКЕТИНГУ В ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ.....	321
Вереімчук І.М. СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	323
Власенко Л.М. СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗАКОРДОННИХ РИНКАХ.....	324
Довженко О.О. ПЛАНУВАННЯ ТОВАРНИХ ЗАПАСІВ ЯК ОСНОВНОЇ ЧАСТИНИ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ – СУБ'ЄКТАХ ЗЕД.....	326
Єрмак А.П. ВИРІШЕННЯ КОМПЛЕКСУ ЗАВДАНЬ МЕНЕДЖМЕНТУ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	328
Євтушенко Ю.В. РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО ЛІЗИНГУ ДЛЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	330
Зайчук Є.І.	

АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПОКАЗНИКИ І ЧИННИКИ ВПЛИВУ	332
Іващенко В.С. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	335
Карась А.Г. ОСОБЛИВОСТІ ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ В ЗАКОРДОННОМУ РИНКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	337
Козленко О.М. СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА.....	339
Коншин І.В. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	341
Котюк А.В. ВПЛИВ ІНСТРУМЕНТІВ НА МАРКЕТИНГУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗОВНІШНЬОТОРГІВЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ.....	342
Літковська Н.О. ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА.....	344
Мельник М.В. ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІОНА ДІЯЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	346
Мироненко А.І. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМИ ТРАНСПОРТНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ МІСТА.....	348
Назарко О.О. ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА.....	350
Опанасенко О.М. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З КИТАЄМ.....	352
Приходько В.В. ПОДОЛАННЯ КРИЗИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ШЛЯХОМ ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ.....	354

Рахмангулов О.М. СИСТЕМА ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	356
Романенко В.О. МАРКЕТИНГ ТА ЙОГО МІСЦЕ В РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	358
Савчук В.С. ВИБІР ТА ОБГРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ФІРМИ.....	360
Сахно О.В. РОЗРОБКА ТА УПРАВЛІННЯ РЕАЛІЗАЦІЮ РЕКЛАМНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	362
Сергєєва С.В. МЕХАНІЗМ ОРГАНІЗАЦІЇ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	364
Ткаченко М.О. БІЗНЕС ПЛАНУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОБГРУНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ІДЕЇ.....	366
Тур Д.І. ПРИБУТОК ЯК ОСНОВНИЙ ЕЛЕМЕНТ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	368
Філоненко А.С. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	370
Хижняк С.Ю. ПЕРСОНАЛ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС ПІДПРИЄМСТВА ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	372
Якін Д.А. МЕХАНІЗМ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕКЛАМНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗОВНІШНІХ РИНКАХ.....	374
Янок Д.В. УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДСИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	376
Назарко О.О. АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ КОМЕРЦІЙНИМ БАНКОМ.....	377

НАПРЯМ 1. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ

Василевська Т.Е.

доктор наук з державного управління,
професор, професор кафедри публічного
управління та публічної служби НАДУ при
Президентіві України

ЕТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО В ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Суспільні виклики, що постають сьогодні перед публічним управлінням, спонукають до акумуляції та актуалізації лідерського потенціалу в системі публічної служби. При цьому феномен лідерства все більше вимагає означення в контексті реалізації цінностей.

Етичний лідер визначається як людина, яка не просто досконало здійснює правильні дії, але виконує їх належним чином і в ім'я благих цілей й так трансформує моральні цілі в етичні вчинки [3, р. 229–241].

Для етичного лідера на публічній службі особливо важливим є те, що, крім того, що він має діяти базуючись на ціннісних орієнтирах та моральних принципах, він також має дотримуватися норм та правил поведінки, які випливають із професійного призначення та формалізуються в нормативно-правових актах, що регулюють діяльність публічних службовців.

Явище етичного лідерства потребує ~~активного~~ детального розгляду як на рівні індивідів, та і на рівні інституцій.

Тема індивідуального етичного лідерства набуває своєї інтерпретації як провід у власному житті, й в такому вимірі кожен публічний службовець може розглядатися як етичний лідер, якщо він мотивується й керується в своїй діяльності етичними принципами та відповідально ставиться до наслідків своєї діяльності.

Однак зазвичай лідерство передбачає міжсуб'єктні взаємодії й етичне (відповідальне) лідерство розглядається як «етичний акт, який надихає інших на здійснення позитивних змін шляхом досягнення спільної мети» [2, с. 111]. В цьому контексті варто виділяти ціннісні орієнтири та поведінку лідерів, що реалізуються, по-перше, в особистих вчинках й, по-друге, в міжособистісних відносинах.

Особисті вчинки лідера (керівника) в публічно-управлінській діяльності стають рольовою моделлю поведінки для послідовників (підлеглих) й він, «демонструючи ясність і чіткість власної позиції, єдність слова та діла, має подавати особистий приклад застосування високих етичних стандартів» [1, с. 183].

Однак реалізація діях певних етичних цінностей не завжди вважається достатньою ознакою лідерської поведінки. Безумовно, етичний лідер, крім того, що демонструє кращі зразки поводження, має надихати, мотивувати, організовувати дії послідовників, бути ініціатором етично обґрунтованих групових взаємодій, тому для цього він має карт-бланш для вивіреного й ціннісно окресленого регулювання взаємостосунків у групі та організації спільної діяльності.

В контексті публічного управління йде кропіткий пошук рис етичного лідера. Серед таких дослідники виділяють: служіння іншим, повагу до людини, відповідальність, чесність, справедливість, принциповість тощо. Обговорюється проблема індикаторів оцінювання лідерства як етичного – чи достатньо благих намірів для того, щоб демонструвати етичну поведінку, або ж етичність приписується лише за благими результатами діяльності?

Нові тенденції в розвитку публічної служби: орієнтація не лише на бюрократичні (раціоналізм, відповідальність, професіоналізм, лояльність, ретельність, точність), але й на демократичні цінності (служіння суспільному благу, захист прав людини, громадянськість, соціальна справедливість), прагнення до перетворень, зростаючий вплив на бюрократії на формування політики, участь в управлінні, розширення простору для ініціативної, творчої діяльності, ріст прозорості та підзвітності у діяльності виконавчих органів влади спонукають й публічну службу України до переходу від лідерства бюрократичного (що обумовлюється не стільки особистими чеснотами лідера, як його положенням в бюрократичній ієрархії) до лідерства етичного, в основі якого лежить особистий моральний авторитет лідерів.

Широкий інтерес нині викликає й тема інституційного лідерства як вияву лідерських позицій тієї чи іншої інституції у підтримці належних стандартів службової діяльності й етичного клімату в середині організацій.

Список використаних джерел

1. Василевська Т. Е. Етика в публічній службі: підручник. – К.: НАДУ, 2018. – 256 с.
2. Проблеми реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування в Україні : монографія / авт. кол. : Т. Е. Василевська, І. Г. Сурай, О. І. Васильєва та ін. ; за заг. ред. Т. Е. Василевської. К. : Вид-во НАДУ, 2018. 256 с.
3. Ciulla J.B., Forsyth D.R. Leadership ethics // The SAGE Handbook of Leadership. L.: SAGE, 2011. P. 229–241.

Молодцов О.В.

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
Івано-Франківського національного технічного
університету нафти і газу

ЛІБЕРТАРІАНСТВО В УКРАЇНІ ЯК СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-ІДЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Функціонування держави і суспільства забезпечується інституціональною матрицею, що складається з економічної, політичної, ідеологічної субматриць в їх нерозривній єдності. У цій тріаді ідеологічна субматриця є невід'ємним чинником інституціональної спроможності держави виконувати свої функції через реалізацію публічних політик у різних сферах суспільного життя. Останні так чи інакше пов'язані з ідеологічним фактором. Держава, спираючись на нові ідеї (ідеологію), що позитивно сприймається суспільством, отримує можливість в тих чи інших межах змінювати ідеологічну субматрицю, впроваджуючи в життя нові інститути – інституціональні правила нового соціального порядку. Відсутність нових ідей, адекватних сучасній ситуації, спричиняє деградацію існуючої ідеологічної субматриці, упадок всієї інституціональної матриці в цілому, що веде до провалу чи взагалі руйнування держави. Це, зокрема підтверджує історичний приклад розпаду Радянського Союзу.

Сучасна влада в Україні проголосила лібертаріанство стратегією розвитку держави. Лібертаріанські ідеї найбільшою популярністю користуються, як відомо, у США, країні, яка має зовсім іншу історичну траєкторію інституціонального розвитку, ніж Україна. Навколо цих ідей гуртуються прихильники особистої, політичної та економічної свободи, яка, за їх думкою, має здійснюватися в тих межах, які не порушують аналогічні права інших. Лібертаріанський (мінархістський) погляд на сферу політики полягає у мінімізації ролі держави у всіх сферах суспільної діяльності. Економічна стратегія розвитку держави, у цілому, базується на суттєвому зменшенні податків та приватизації всього, що може забезпечити життя – від землі, інфраструктури міста, регіону, країни до води й повітря. Приватизації підлягають освітня та медична сфери, навіть військові, поліцейські та судові послуги. У сфері забезпечення особистісних свобод, окрім класичних, пропонується легалізація проституції, азартних ігор, слабких наркотиків [1].

Спробуємо оцінити ці новації з погляду їх адекватності ідеологічній субматриці України та її завданням. Ця оцінка має виходити з того, що ідеологія повинна, у першу чергу, виконувати функції інтеграції та консолідації людей, незалежно від їх етнічної, релігійної чи будь-якої іншої приналежності, в єдине цілісне національно-державне утворення. Саме це завдання сьогодні є найбільш актуальним для України. З огляду на це, переформулюємо нашу проблему у такий спосіб: чи може лібертаріанство в Україні, як стратегія розвитку, забезпечити інституціонально-ідеологічну основу синергетичної єдності трьох рівнів ідеологічної субматриці – екзистенціального, субстанціонального та функціонального.

Екзистенціальний рівень ідеологічної матриці є характеристикою взаємозв'язку домінуючих ідеологічних базових інститутів (цінностей, правил та норм поведінки) та матеріального існування суспільства. В Україні лібертаріанство на сьогодні втілюється через спробу відкрити вільний ринок землі, легалізувати проституцію, азартні ігри та легкі наркотики. Відповідні

законопроекти вже розроблені. Поки що їх актуальність доводиться до населення через культурно-інформаційні (ідеологічні) інструменти на основі досить поверхневого обґрунтування доцільності такого кроку позитивною економічною перспективою. Ми схилиємось до критичної оцінки цього аргументу, оскільки ці інститути жодною мірою не вплинуть на покращення економічних умов виживання членів суспільства, скоріше стануть джерелом збагачення вузької групи людей, що й спричинить ще більше розшарування, підвищить ризики соціальної напруги у суспільстві.

Субстанціональний рівень ідеологічної матриці має забезпечувати більш тісний й глибокий зв'язок культурної сутності (ментального ядра) суспільства з новими ідеями, що впливають на зміну ідеологічної субматриці. Чи можемо ми стверджувати, що проголошені лібертаріанські новації сприятимуть самоідентифікації соціуму чи окремих соціальних груп? На наш погляд, останні підривають звичні для українського суспільства соціальні цінності, що базуються на християнсько-православній культурі. Окрім цього згадані новації не забезпечують процес самоідентифікації українців через встановлення їх зв'язку зі всією сферою культури, з політичними та економічними доктринами, програмами (платформами). Це вкрай небезпечна ситуація, оскільки в Україні на сьогодні не сформоване притаманне плюралістичному суспільству конкурентне середовище для різних ідеологічних доктрин. Навпаки ми спостерігаємо ознаки наявності елементів ідеократизму і тоталітаризму.

Функціональний рівень ідеологічної матриці представляє собою найбільш очевидне підтвердження оптимальних умов для успішної реалізації екзистенціальних і субстанціональних ідеологічних потенціалів суспільства. Функціональність щодо ідеологічних інститутів ми інтерпретуємо як створення такої державно-громадської інституціональної системи, що забезпечує продукування та успішну реалізацію (розповсюдження) державних, історичних, культурних та інших традицій (цінностей), на основі яких на конкурентній основі формується стратегічна перспектива розвитку суспільства. Питання функціональності посилюється в кризові та перехідні періоди, пов'язані зі зміною цілей і напрямів розвитку суспільства.

Функціональність ідеологічної субматриці є характеристикою системної якості ідеологічних інститутів. Останній фактор оцінюється через синхронізацію ідеологічної субматриці з політичними та економічними субматрицями, що й робить ідеологічні новації чинником розвитку держави. Проте, на сьогодні суспільство не бачить таких перспектив. Продовжується масова міграція населення в інші, більш успішні країни. В умовах глобалізації та панування постмодерністської свідомості цей процес виступає одним із форм (радикального) протесту проти неефективних ідеологічних.

Список використаних джерел

1. Ротбард М. К новой свободе: Либертарианский манифест / Пер. с англ. М.: Новое издательство, 2009. — 398 с. — (Библиотека Фонда «Либеральная миссия»).

Парубчак І.О.
доктор наук з державного
управління,
завідувач кафедри публічного
управління та адміністрування
Львівського національного
університету ветеринарної
медицини та біотехнологій імені С.
З. Гжицького,

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ДЕРЖАВНІЙ ГУМАНІТАРНІЙ ПОЛІТИЦІ В УКРАЇНІ

Сучасний стан української освіти підтверджує залежність структури і функціонування цього інституту від умов соціокультурного і політичного середовища. Публічне управління в галузі освіти найтісніше пов'язані зі сучасними модернізаційними процесами, які виявили кризові явища в українському суспільстві, торкнулися майже всіх сфер суспільного життя, надалі продовжують чинити серйозний вплив на функціонування головних соціально-політичних інститутів. Стабілізація і вихід на новий рівень соціально-економічного і політичного розвитку України можливі за умови формування нового підходу до системи освіти.

Формування нового освітнього простору як умови успішної модернізації сучасної державності є об'єктивною потребою країни в якісній вищій і середній освіті, що своєю чергою, вимагає трансформації державної гуманітарної політики та регуляторних механізмів у цій сфері. Сучасність ставить перед науковим співтовариством завдання вивчення технологій і методів формування громадянськості у процесі залучення молодого покоління не тільки в освітню сферу загалом, але і в систему громадської освіти. У цьому контексті необхідно виявити й узагальнити теоретичні та методологічні підходи до системи публічного управління в галузі освіти; охарактеризувати стан і динаміку сучасних концепцій публічного управління у сфері освіти; розкрити основні механізми реалізації гуманітарної політики у процесі модернізації галузі освіти.

Проблема розвитку освіти в сучасних реаліях полягає у формуванні такого уявлення про неї, яке було б визначальним чинником і засобом збільшення якісного стану людського капіталу, що, своєю чергою, сприяло б розвитку держави та підвищення її іміджу на міжнародній арені. Сьогодні ми можемо констатувати, що стан освіти є одним із найважливіших чинників у процесі формування громадянської, економічної і соціальної життєдіяльності сучасної студентської молоді.

Поняття інноваційності процесу виховання залишаються доволі абстрактними, чітко не сформульованим у нормативно-правових актах; відсутні конкретні механізми її здійснення і впровадження в систему управління освітою. Недостатньо розроблений механізм взаємодії потреб ринку і економіки зі штатом висококваліфікованих кадрів, їхнього рівня підготованості зі системою перенавчання та підвищення кваліфікації. Освіта є складною і багатогранною системою, що охоплює в себе велику кількість елементів, які активно взаємодіють один з одним з метою досягнення результатів, що мають важливе державно-суспільне значення.

Пильна увага до проблеми студентської молоді та її діяльності в умовах загострення соціально-економічних умов у країні, а також зростання науково-технічного прогресу викликали потребу поглибленого і різнобічного вивчення проблеми адаптації до освітньої діяльності у закладах освіти, розробки її у багатьох напрямках різними науками на основі наукової методології. Ця проблема порушує широкий спектр соціальних, психологічних, економічних та інших питань, які стосуються не лише матеріальної, а й духовної діяльності студентської молоді.

Дослідження процесу адаптації студентів до навчання у закладах освіти набувають останнім часом особливої актуальності, у зв'язку зі зростанням інтенсивності дії та збільшенням кількості чинників, які посилюють динамічність співіснування людини і навколишнього середовища й обумовлюють підвищені вимоги до адаптаційних механізмів особистості. Постійні зміни зовнішнього середовища вимагають від людини тих чи інших форм реакцій, які, залежно від характеру адаптації, можуть бути більш чи менш адекватними. Для сучасного розвитку українського суспільства, який обумовлений переорієнтацією на ринкову економіку, характерним є здійснення трансформацій у системі публічного управління і державної влади, які ґрунтуються на відмові від моноідеологізації, проголошенні пріоритетності демократичних прав і свобод.

Українське суспільство вступило у фазу поступального розвитку, в умовах якої політичні та соціально-економічні перетворення спрямовані на утвердження гуманістичних цінностей і ідеалів, створення розвитої системи економіки й стійкої демократичної системи. Найважливіше місце в цьому процесі займають питання, пов'язані з життєдіяльністю самої людини, її здоров'ям і способом життя. Сутність державної гуманітарної політики, як системи цілеспрямованих заходів, вирішених у тому числі за допомогою фінансових ресурсів, приводить нас до конкретних організаційних форм і методів публічного управління, що залежать від економічного устрою, суспільних, соціальних і інших цілей.

Проведене в Україні постійне реформування в системі публічного управління освітою зокрема, і всієї системи загалом, призводить до ще більшого ускладнення її функціонування та виникнення проблем та завдань, нових за своїм характером і змістом. Такий підхід потребує постійного моніторингу, запобігання і швидкого вирішення, що в підсумку ускладнює

публічне управління, породжуючи необхідність його постійної перебудови залежно від складності та обставин .

Заходи, які використовують сучасні громадські сили з метою впливу і контролю на освітні процеси та освітній простір, пов'язані з тим, що освіту як інститут вони розглядають як ресурс досягнення політичних цілей і завдань, у тому числі як ресурс легітимації влади. На сучасному етапі домінуючими напрямками державної політики в сфері освіти постають особистісно-орієнтована і компетентнісна концепції. Не зважаючи на розбіжності в їхніх концептуальних підходах, вони оперують основними доктринальними положеннями, які пов'язані з формуванням “особи громадянина” в сучасній економічній системі.

Публічне управління виховними процесами серед студентської молоді покликане реалізуватися на принципах демократії і законності, автономії освітніх структур і організацій, використання принципу інформаційної відкритості та врахування громадської думки, бути державно-громадським. Дані процеси пов'язані з проблематикою соціальної та національної безпеки, політичною та громадянською активністю, демократизацією політичного життя.

Студентська молодь належить до групи населення з підвищеним ризиком у зв'язку з великим психоемоційним та розумовим навантаженням, необхідністю адаптації до нових умов проживання та навчання, формуванням особливих міжособистісних стосунків поза сім'єю, пошуком позанавчальних додаткових джерел доходу. Студентський період життя є важливим у зв'язку з тим, що це етап завершення засвоєння молодого людиною системи цінностей і процесів інтелектуального та соціального інтегрування студентської молоді у площину суспільних відносин.

Горник В.Г.

доктор наук з державного управління, доцент,
директор навчально –наукового інституту управління, економіки та
природокористування ТНУ імені В.І.Вернадського

Ганжа М.Є.

слухач магістерської програми зі
спеціальності «Публічне управління та
адміністрування»

ІНДУСТРІЯ 4.0 В РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Багато спеціалістів вважають, що Європа знаходиться на початку нової промислової революції. Вважається, що це четвертий подібний стрибок вперед у розвитку промислового виробництва і, отже, він позначається терміном Індустрія 4.0.

Всеохоплююче використання цифрових контролерів, розширення каналів бездротового зв'язку та цифрових мереж, розгортання все більш розумних

роботів і машин, а також зростання обчислювальних потужностей та розвиток аналітики Big Data, створюють величезний потенціал для трансформації способу виробництва товарів та послуг у світі.

Чи потрібно впровадження Індустрії 4.0 в Україні?

Індустрія 4.0 – термін, що застосовується до групи швидких перетворень в інжинірингу та проектуванні, промислового та будівельного виробництві, експлуатації та обслуговуванні виробничих об'єктів. Індекс 4.0 означає, що це четверта промислова революція в світі (рис. 1) з наступник трьох попередніх промислових циклів (табл. 1), які створили «квантові» стрибки в продуктивності та змінили життя людей у всьому світі. Словами о Канцлера Німеччини Ангела Меркель: Індустрія 4.0 – це «всебічна трансформація всієї сфери промислового виробництва шляхом злиття цифрових технологій та Інтернету із звичайною промисловістю» [1].

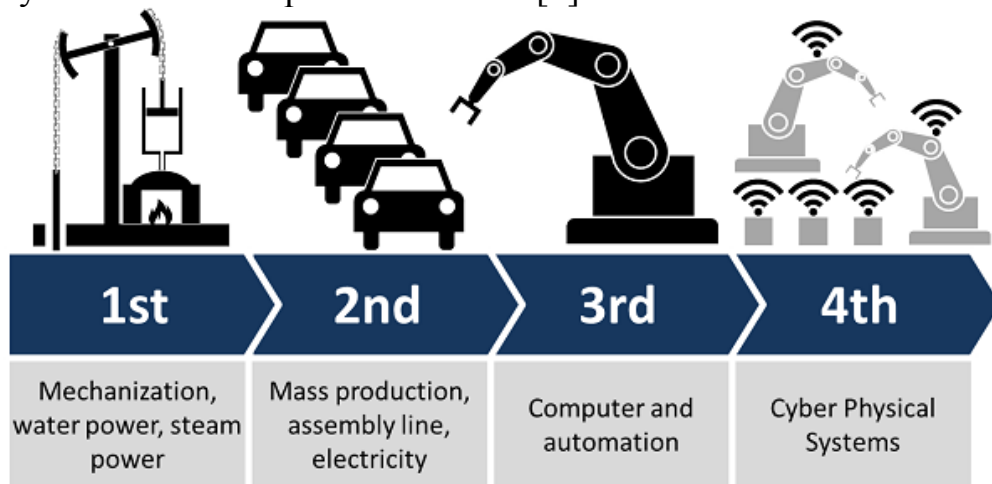

Рис. 1. Індустріальні революції

Таблиця 1.

Хронологія індустріальних циклів

Цикли	Часові періоди	Технології та можливості
Перший	1784 рік – середина XIX століття	Виробництво за допомогою парових машин
Другий	Друга половина XIX століття – 1970-ті роки XX століття	Серійне виробництво з використанням електроенергії засноване на розподілі праці (конвеєрне виробництво)
Третій	1970-ті роки XX століття – сьогодні	Електронні контролери та інформаційні технології, вихід на нові рівні автоматизації складних виробничих завдань
Четвертий	Сьогодні	Сенсорні технології, отримання та аналіз великих масивів даних дозволяє надати процесу індивідуалізації виробництва масовий характер, інтеграція ланцюга цінності зі збільшенням ефективності

Цифрове виробництво призведе до широкого спектру змін у процесах виробництва, його результатах та бізнес-моделях.

Розумні виробництва дозволяють підвищити гнучкість у виробництві. Автоматизація виробництва – це процес передачі даних про продукт під час його проходження через виробничий ланцюг, а використання інтелектуальних роботів означає, що різноманітна продукція може вироблятися в одному виробничому приміщенні.

Такі налаштування дозволяють виготовляти невеликі партії (навіть такі маленькі, як одиничні унікальні позиції) завдяки здатності швидко налаштувати машини до поставленого клієнтом технічного завдання. Ця гнучкість також сприяє інноваційності процесу виробництва, оскільки прототипи або нові вироби можуть бути виготовлені швидко без складного переоснащення або налаштування нових виробничих ліній.

Цифрове конструювання та віртуальне моделювання виробничого процесу може скоротити час між розробкою товару та впровадженням його у виробництво. Ланцюги постачання, що керуються за допомогою інтелектуальних систем, можуть пришвидшити виробництво на 120% [2], необхідні для доставки замовлень, і на 70% скоротити час виходу нової продукції на ринок.

Взагалі технологія промислового виробництва може значно знизити витрати, а як наслідок – собівартість одиниці продукції (рисунок 2).

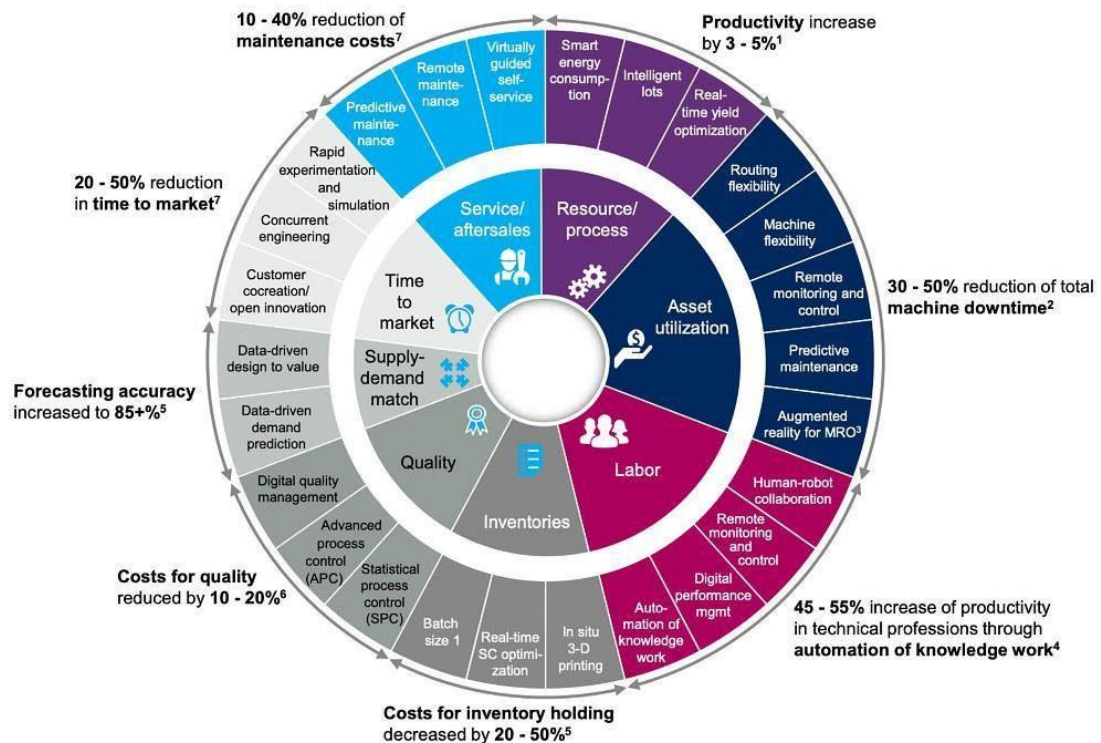

Рис. 2. Економічна ефективність Індустрії 4.0 (джерело: McKinsey Digital)

Індустрія 4.0 також викликає зміни у бізнес-моделях. Швидше, ніж виключно конкурувати за вартістю, виробничі компанії можуть конкурувати

на основі інновацій (можливість швидко виводити на ринок новий товар), на здатності виробляти на замовлення (через інтелектуальні фабрики) або на якість (зменшення несправності внаслідок автоматизації). Деякі компанії можуть скористатися даними що створюються та використовуються при виробництві та приймати бізнес-моделі на основі продаж послуг, а не товарів (іноді описується як «продаж світла, а не лампочок»). Цей бурне зростання сфери послуг може допомогти розширити можливості бізнесу та збільшити дохід.

Ряд країн-членів ЄС такі як Німеччина, Італія, Франція та поки ще Великобританія, які представляють найбільші сектори промисловості в ЄС, фінансують ініціативи пов'язані з Індустрією 4.0.

Починаючи з 2010 року, уряд Німеччини, щоб заохотити розвиток «розумних виробництв», витратив 200 мільйонів євро на впровадження Індустрії 4.0 (кожен з десяти проектів в рамках Плану дій Німеччини з розвитку високих технологій 2020) [3].

В Італії проект Fabbrica del Futuro (2011-13) підтримував дослідницькі ініціативи в таких областях, як налаштування випуску продукції, модернізація виробництв, висока продуктивність і стабільність якості [4]. Використовуючи інформаційно-комунікативні технології у сферах відновлення матеріалів, систем управління, конфігурації виробництв, контролю якості та взаємодії людина-машина, проект мав на меті підвищити якість, гнучкість у виробництві.

Великобританія ініціювала низку політичних рішень, щоб зробити виробництво більш чутливим, більш стійким та більш відкритим для нових ринків та більш залежним від кваліфікації працівників [5]. Найбільш відомими є високопродуктивні виробничі центри, також відомі як «Катапультовими центрами», які допомагають компаніям отримати доступ до наукових досліджень та знань у спеціалізованих сферах, таких як інновації у виробничій та технологічній сферах.

У квітні 2015 року Франція запустила план створення демонстраційних центрів «Фабрики майбутнього» для демонстрації нових товарів та послуг. Особливий акцент був зроблений на допомогу малим та середнім підприємствам, 1 мільярд євро надається для кредитування малих та середніх підприємств, які хочуть розпочати проекти з робототехніки, цифровізації та енергоефективності [7]. Цей новий план та шість інших у тій же програмі промислової підтримки (стосується робототехніка, Інтернет речей, технології Big Data, високоефективні обчислення, хмарні обчислення та технології доповненої реальності) були об'єднані в більш широкі рамки під назвою «Промисловість майбутнього», яка зосереджена на конкретних продуктах. Окрім того національні програми щодо Індустрії 4.0 працюють в більшості країн ЄС (рисунок 3).

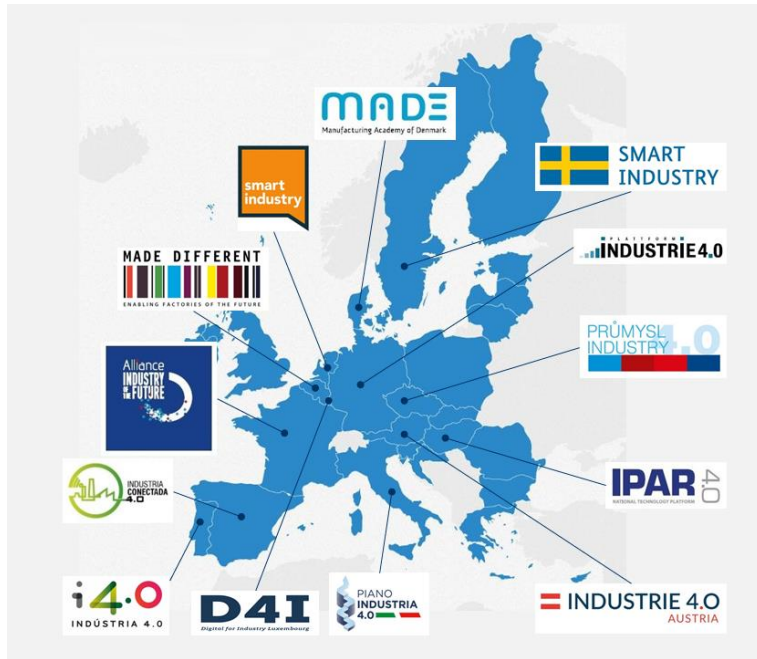

Рис.
В

3. Національні програми Індустрії 4.0 країн ЄС (джерело: European Commission)

В Україні ініціюванням

впровадження Індустрії 4.0 займаються переважно професійні об'єднання. Асоціацією Підприємств Промислової Автоматизації була розроблена «Стратегія розвитку «Індустрія 4.0», яка аналізує поточний стан, визначає візію, встановлює цілі, ключові показники ефективності (KPI), розглядає стратегічні напрями розвитку та варіативні проекти реалізації [7]. Спираючись на ці матеріали та аналіз поточної політичної та економічної ситуації в Україні можна визначити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози щодо впровадження проектів Індустрії 4.0. Результати SWOT-аналізу наведені в табл. 2.

Таблиця 2.

SWOT-аналіз щодо впровадження проектів Індустрії 4.0 в Україні

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Глобалізована, швидкозростаюча ІТ-індустрія; • Наявність фахової асоціації з питань Індустрії 4.0; • Новий технократичний уряд; • Координаційна рада при Мінекономіки; • Розвинутий ланцюг «інжинірингові компанії - розробники - інтегратори»; • Позитивний вплив реформи децентралізації; • Досить високий потенціал наукової та освітньої бази; • Зацікавленість науковців та студентів; • Досить високий потенціал в окремих сегментах машинобудування. 	<ul style="list-style-type: none"> • Низька ефективність роботи уряду (113 зі 136 позиція в рейтингу, за оцінками WEF у 2018 році); • Великі обсяги фінансування програм впровадження Індустрії 4.0; • Відсутність національної промислової та інноваційної стратегії щодо Індустрії 4.0; • Недостатня урядова підтримка при впровадженні Індустрії 4.0 на підприємствах (стимулюючи заходи, експортна стратегія, інвестиційна політика тощо); • Слабкий рівень залучення до Індустрії 4.0 в Україні таких ключових груп інтересів, як ІТ- сектор, наукова спільнота, сектор машинобудування та промислового інжинірингу; • Відсутність національних та галузевих стандартів щодо Індустрії 4.0; • Низький рівень гармонізації національних та Європейських норм та стандартів; • Слабкий регуляторний вплив держави на промисловий сектор.
Можливості	Загрози

<ul style="list-style-type: none"> • Швидке впровадження Індустрії 4.0 на ринку ЄС (420 млрд євро до 2025 року, 10 млн нових робочих місць), потрібність в нових рішеннях, продуктах та фахівцях; • Доступність програм ЄС (Horizon 2020 та подібні) як джерела фінансування для наукових та промислових розробок в Україні; • Інтеграція до ціннісних ланцюжків на світових ринках; • Зростання потреби в автоматизації виробництв, зацікавленість великих промислових груп; • Автоматизація підприємств за рахунок відновлення зношеної інфраструктури та основних фондів; • Проникнення нових технологій в різні сегменти виробництва; • Вигідне становище України на ринку праці (освічена молодь та інженерні кадри) 	<ul style="list-style-type: none"> • Загальна деіндустріалізація економіки; • Зростання дисбалансу на користь експорту сировини (частка переробної промисловості знижується); • Відставання від розвинутих країн та навіть країн СНД за більшістю стратегічних аспектів Індустрії 4.0; • Експорт інженерних кадрів, особливо у сфері ІТ; • Недовіра бізнес- та експертних кругів до урядових програм, через слабкі темпи реформ; • Високі ризики політичної, воєнної та соціальної нестабільності впливають на загальний інвестиційний клімат.
--	--

Загальний висновок який можна зробити, лежить суто в економічній площині, саме збільшення рівня виробничої частки в загальній структурі формування доданої вартості за рахунок впровадження технологій та програм Індустрії 4.0 в Україні.

У своєму повідомленні щодо промислової політики ще в 2012 році [7], Єврокомісія визначила три пріоритетні сфери що безпосередньо пов'язані з Індустрією 4.0, а саме:

1. сучасне виробництво;
2. ключові технологічні можливості (наприклад: системи зберігання енергії, новітні матеріали та високопродуктивні виробничі процеси);
3. розумні мережі та цифра інфраструктура (де інфраструктура та підключення до промислового Інтернету вважається ключовими).

Саме ці сфери можна вважати за першочергові для впровадження Індустрії 4.0 в Україні.

Але не потрібно забувати про світову тенденцію збільшення потенціалу зростання в секторі послуг, а отже, і збільшення частки послуг у загальній структурі доданої вартості. На наш погляд саме синергія промислового виробництва, сфери послуг та Індустрії 4.0 може дати максимальний економічний, а як наслідок і політичний ефект.

Як свідчить зроблений аналіз, Україна має всі передумови для 4-ї індустріальної революції, але подолання викликів що стоять на цьому путі повинно стати порядком денним для всієї української спільноти, що об'єднана спільним терміном «Індустрія 4.0».

Список використаних джерел

1. <https://www.bundesregierung.de/breg-en/chancellor/speech-by-federal-chancellor-angela-merkel-to-the-oecd-conference-477432>;
2. <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/9462/attachments/1/translations/en/renditions/native>;

3. <https://www.gtai.de/GTAI/Navigation/EN/Invest/industrie-4-0.html>;
4. http://www.fabbricadelfuturo-fdf.it/wp-content/uploads/Bandiera_STchallenges_F_EN.pdf;
5. <http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN01942/SN01942.pdf>;
6. <https://www.usine-digitale.fr/editorial/usine-du-futur-la-france-joue-la-carte-de-la-difference.N320465>;
7. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52012DC0582>;
8. <https://mautic.appau.org.ua/asset/42:strategia-rozvitku-4-0-v3pdf>.

Ткачова Н.М.

доктор наук з державного управління, професор,
завідувач кафедри інформаційних і
комунікативних технологій бізнес освіти
Національний авіаційний університет, м. Київ

Казанська О.О.

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри інформаційних і
комунікативних технологій бізнес освіти
Національний авіаційний університет, м. Київ

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Прийняття на глобальному рівні Цілей сталого розвитку та їх адаптація до реалій України обумовили необхідність їх урахування у процесах стратегічного планування, макроекономічного прогнозування та програмування розвитку країни, а також у процесі моніторингу суспільного прогресу. Сталий розвиток у цьому контексті розглядається як керований процес збалансованого розвитку соціально-економічних і екологічних складових, спрямованих на використання та відтворення природного середовища й досягнення відповідної якості життя людини як у теперішньому, так і в майбутньому часі [2].

Механізм державного управління у сфері сталого розвитку країни ґрунтується на таких базових блоках: законодавча база; організаційна база; суспільно-громадянська база. Визначаючи категорію «механізм державного управління» як:

- інструмент реалізації функцій держави та її виконавчої влади - складова частина системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності управлінського об'єкта [3];
- практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на будь-які суспільні відносини

для досягнення поставлених цілей [4, с. 129];

- сукупність засобів організації управлінських процесів та способів впливу на розвиток керованих об'єктів із використанням відповідних методів управління, спрямованих на реалізацію цілей державного управління, можна сказати, що механізм державного управління сталим розвитком являє собою процес узгодженого впливу суб'єктів управління на економіку, соціальну сферу та екологію з метою досягнення заданих цілей.

Ряд чинників внутрішнього і зовнішнього характеру зумовили необхідність впровадження в Україні Стратегії сталого розвитку, а саме:

- внаслідок домінування в Україні ресурсо- та енергоємних галузей і технологій, сировинної орієнтації експорту та надмірної концентрації виробництва у промислових регіонах сформувалася така структура управління розвитком, яка загалом є неефективною та екологічно небезпечною;

- рівень економічного розвитку та добробуту населення не відповідає природному, науково-технічному, аграрно-промислового потенціалу України та кваліфікаційно-освітньому рівню населення, соціально-історичним і культурним традиціям народу України;

- Україна має низку міжнародних зобов'язань щодо сталого розвитку, що визначені стратегічними документами ООН;

- в Україні сформовано необхідне наукове та правове підґрунтя та відповідна громадська підтримка цього процесу.

Процес переходу країни до сталого розвитку - це процес зміни ціннісних орієнтацій багатьох людей, визнання міжнародних фундаментальних цінностей, таких як свобода, рівність, солідарність, охорона громадського здоров'я та сприяння благополуччя для всіх у будь-якому віці. Національні цілі сталого розвитку визначають спрямованість стратегії на турботу про спільне благо та захист національних інтересів України.

Реформування і реалізація державної політики національної безпеки в контексті Стратегії сталого розвитку сьогодні є чи не найголовнішою проблемою в Україні. Системна криза, яку в останні роки переживає Україна, створює серйозні перешкоди для її стратегічного розвитку та економічного зростання. Сьогодні, однією з головних передумов подолання кризи є консолідація української нації і впровадження ефективної національної моделі державного управління, яка має забезпечити підвищення ефективності функціонування суспільства та національний розвиток.

Список використаних джерел

1. Про національну безпеку України. Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-III. Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>

2. Боженьова І. М. Теорія сталого розвитку та її роль у процесі управління підприємством / І. М. Боженьова // Збірник наукових праць ВНАУ, Серія: Економічні науки. - Вип.№3 (80). - 2013. - с. 21-28

3. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления: Курс лекций. / Г. В. Атаманчук // М.: Юридическая литература - 1997. - с. 86.

4. Бакуменко В. Д. Теоретичні та організаційні засади державного управління: Навч. посібник. / П. І. Надолішній, В. Д. Бакуменко // К.: Міленіум, - 2003. - 113 - 122 с; 128 - с. 130.

Кравченко С.О.

доктор наук з державного управління,
доцент, завідувач кафедри публічного
управління та адміністрування ТНУ імені В.І.
Вернадського

ПИТАННЯ РОЗВИТКУ МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ГАЛУЗІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Згідно з Енциклопедією державного управління, методологія – система способів організації та здійснення теоретичної і практичної діяльності, а також вчення про цю систему – її структуру, логічну організацію, методи і засоби діяльності. При цьому методологія наукових досліджень є системою способів наукових досліджень певних об'єктів, яку в цілому прийнято поділяти на три основні рівні – філософську, загальнонаукову та конкретно-наукову [1, с. 344].

Конкретнонаукова методологія є високоспеціалізованою методологією, що має чітко виражений нормативний характер, безпосередньо регламентує наукову діяльність і застосовується лише до певних класів об'єктів дослідження й пізнавальних завдань в окремих галузях науки або наукових дисциплінах [2, с. 43]. Характерним прикладом конкретнонаукової методології є методологія досліджень у галузі публічного управління – система способів пізнавальної діяльності у відповідній галузі, що включає принципи, підходи, методи, норми, парадигми тощо. Ця методологія синтезує відомі як загальнонаукові методи, так і конкретнонаукові методи з різних галузей знань (права, політології, менеджменту, соціології, економіки та ін.). Зокрема, у дослідженнях з публічного управління широко використовуються загальнонаукові методи, прийоми та процедури, але у адаптованому та специфічному вигляді, наприклад, аналіз (політичний, правовий, інституційний, проблемний, прогностичний, програмний та ін.), моделювання (організаційних систем, процесів управління, прийняття рішень, вироблення політики тощо), експеримент (соціальний, державно-правовий тощо), спостереження (соціологічні дослідження, збір статистичної інформації та ін.), постановка завдання (за участю державних органів), розробка гіпотез (має виражену ціннісну складову, тобто гіпотези розглядаються з точки зору певної системи цінностей, якими керуються у практиці державного управління), емпірична перевірка (у локальних масштабах) тощо.

Така ситуація характерна для будь-якої молоді галузі знань, що перебуває на допарадигмальному етапі та ще тільки напрацьовує власну

методологічну базу. Тому наразі дуже актуальним напрямом розвитку наукової галузі публічного управління виступає розвиток специфічної методології досліджень, придатної саме для вирішення специфічних пізнавальних завдань у цій галузі. При цьому слід враховувати, що особливістю публічного управління є поєднання двох складових – ціннісної і технологічної, для вивчення яких необхідний відповідний методологічний інструментарій.

Видається, що розробка цього інструментарію має відбуватися на основі низки спеціальних підходів, які на даний час викристалізувалися у галузі публічного управління, зокрема [1, с. 162, 462]:

- системний, що розглядає публічне управління як динамічну систему, у якій поєднуються три загальні компоненти: суб'єкт управління – держава; об'єкт управління – суспільна і приватна життєдіяльність людей, на яку спрямовано управлінський вплив; державно-управлінська діяльність, в процесі якої реалізуються різноманітні зв'язки і взаємодії між суб'єктом та об'єктом державного управління;

- ситуаційний, що передбачає інтерпретацію кожної конкретної управлінської ситуації, прогнозування наслідків зміни її параметрів, та вибір найбільш ефективних у даній ситуації методів і технологій публічного управління;

- процесний, відповідно до якого публічне управління реалізується через неперервний циклічний процес реалізації загальних функцій публічного управління (ними переважно вважаються планування, організація, мотивація і контроль), пов'язаних функціями прийняття рішень і комунікації;

- діяльнісний, що передбачає розгляд управлінської діяльності з точки зору "всезагальної структури" будь-якої діяльності, що включає мету, засоби, результат і процес діяльності;

- історичний, що полягає у вивченні публічного управління в історичному плані з погляду історичного взаємозв'язку та розвитку;

- інформаційний, згідно з яким публічне управління – це процес комунікації, тобто обміну інформацією, між суб'єктом і об'єктом публічного управління;

- з погляду прийняття рішень, що розглядає публічне управління як процес прийняття і реалізації управлінських рішень;

- структурно-функціональний, який передбачає розподіл системи публічного управління на складові елементи та їх функціональний аналіз з метою з'ясування їх ролі та необхідності подальшого розвитку;

- емпіричний, що досліджує реалії останнього шляхом спостереження, експерименту, проведення соціологічних досліджень;

- соціально-психологічний, що орієнтує на вивчення організаційної та особистісної поведінки в структурі публічного управління, та інші підходи.

Кожний підхід має втілюватися за допомогою відповідної групи методів, і певною мірою такий методологічний інструментарій вже створений. Наприклад, на основі структурно-функціонального підходу

існують достатньо розвинені методи структурного, функціонального та структурно-функціонального аналізу і моделювання систем публічного управління різних рівнів, тобто, використання типових організаційних структур, виділення зв'язків між органами публічної влади, різноманітних функціональних обстежень та ін. Разом з тим, у цілому розвиток конкретнонаукової методології досліджень є широким полем подальших теоретичних розвідок, від успішності яких критично залежить становлення публічного управління як самостійної галузі, визнаної науковим співтовариством.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / наук.-ред. колегія: Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ: НАДУ, 2011. Т.2: Методологія державного управління. 2011. 692 с.
2. Юдин Э.Г. Системный подход и принцип деятельности. Методологические проблемы современной науки. Москва: Наука, 1978. 392 с.

Бовсунівська І.В.

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування ТНУ імені В. І. Вернадського

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ДЛЯ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЛОБІЗМУ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Лобіювання досить довгий час залишалося поза увагою національного законодавчого регулювання; його вважали виключно американським феноменом представництва інтересів. Ускладнення сучасної демократичної системи і посилення ролі інститутів громадянського суспільства у вирішенні державних і суспільних справ наочно засвідчило про прийнятність ідеї лобіювання і для інших країн. Процес законодавчого урегулювання лобіювання спочатку йшов занадто повільно. З 1940-х років до початку 2000-х років, тільки п'ять країн (США, Австралія, Канада, ФРН і Грузія) урегулювали практику лобіювання спеціальним законом. Починаючи з 2005 року, процес законодавчого урегулювання лобіювання суттєво прискорився – понад десять країн прийняли спеціальне законодавство про лобіювання. Регулювання лобістської діяльності варіюється від обов'язкових систем із вкрай детальним регулюванням (США, Канада) до добровільних систем, як, наприклад, у Франції чи Данії. Велика Британія, Японія та багато інших країн покладаються на корпоративне саморегулювання лобіювання, в основі якого – морально-етичні акти лобістських спілок та асоціацій.

На сьогодні схвалили спеціальне законодавство про лобіювання такі країни: США, Австралія, Канада, ФРН, Франція, Ізраїль, Мексика, Угорщина, Польща, Словенія, Чорногорія, Австрія, Нідерланди, Ірландія, Литва, Грузія. Лобіювання отримало правове регулювання на рівні органів влади

Європейського Союзу, статутних органів Ради Європи, Організації економічного співробітництва та розвитку, а також у рамках модельного законотворення СНД. Бразилія, Чилі, Італія, Іспанія, Велика Британія, Латвія, Естонія, Російська Федерація, Молдова, Казахстан, Україна обговорювали або продовжують обговорювати проекти законів про лобіювання.

Особливості правового механізму лобіювання у англо-американських правових системах (США, Великобританії, Канаді, Австралії та інших): наявність законів про лобіювання; різноманітність правових засобів лобіювання; фіксація інтересів зацікавлених осіб у правових актах різних суб'єктів публічної влади; вирізнення юридичної конструкції неформалізованим переліком суб'єктів лобіювання, вимоги до яких закріплені в джерелах права, та великою кількістю об'єктів впливу; регулювання процедури лобіювання джерелами права, зокрема локальними нормативними актами – кодексами поведінки, етики тощо [1, с. 23].

Особливості правового механізму лобіювання у правових системах континентального типу: лише незначна кількість держав цього типу формалізувала положення про лобіювання; у більшості держав спостерігається тільки фрагментарне функціонування цього механізму; розпорошеність правових засобів у законодавстві, що регулює різноманітні сфери суспільних відносин; лобістський вплив концентрується в основному на органах законодавчої влади; перелік суб'єктів лобіювання формалізується, а їх діяльність пов'язується із функціонуванням консультативно-дорадчих установ при суб'єктах публічної влади; процедура лобіювання регулюється через формалізацію поведінки суб'єктів публічної влади у відносинах з лобістами; інтереси зацікавлених осіб фіксуються в основному в нормативно-правових актах.

Специфічним є і правовий механізм лобіювання у європейських міждержавних правових системах: він складається із правових засобів, які повною мірою не забезпечують лобістську діяльність; обов'язкова реєстрація і звітність лобістів відсутні; об'єктом лобіювання є всі інституції міжнародної організації та їх посадові особи; процедура лобіювання забезпечується шляхом регулювання поведінки суб'єктів публічної влади у відносинах з лобістами; інтереси зацікавлених осіб фіксуються в інституційних актах [1, с. 24].

Як бачимо, в розвинених західних державах накопичено значний досвід правової регламентації лобізму, який потребує вивчення і використання в Україні з метою запобігання та обмеження його можливих негативних проявів. Запровадження лобізму в жорсткі правові рамки, чітке законодавче регулювання, тобто правова інституціоналізація лобізму, без сумніву, можуть дати позитивний ефект і сприятимуть зміцненню української незалежності й ефективності держави в цілому (досвід США, Канади та Австралії).

Другою зразковою групою країн, в яких успішно функціонує лобізм як представницький інститут, є Австрія, Італія, Німеччина, Франція, Японія та ін., що втілюють у себе інституціональну корпоративну (або континентально-

європейську) модель. Зважаючи на належність української правової системи до романо-германської правової сім'ї, несуперечливою видається розробка вітчизняного лобістського законодавства за принципами інституціональної корпоративної моделі.

Правовий механізм лобіювання як цілісна конструкція станом на сьогодні в Україні відсутній: не визначений та не формалізований статус суб'єкта та об'єкта лобіювання; не формалізована процедура лобіювання (частково врегульована лише у сфері запобігання корупції); система правових засобів не повна та не впорядкована; лобіювання здійснюється зазвичай щодо центральних органів публічної влади з метою зафіксувати інтереси зацікавлених осіб у нормативно правових актах.

Процес інституціоналізації лобізму в Україні не завершений, оскільки легально даний інститут не вбудований в політичну систему, не створені ефективні механізми контролю та регулювання лобістської діяльності; не сформовані умови для розвитку ефективних каналів комунікації громадянського суспільства з органами публічної влади. Подолання інституційних та соціокультурних бар'єрів розвитку лобізму дозволить не тільки змінити його структурно-функціональні параметри, а й оптимізувати систему соціально-політичного представництва в сучасній Україні.

Список використаних джерел

1. Бризіцький М. І. Лобіювання: деякі теоретичні аспекти. *Університетські наукові записки*. Львів. 2014. № 3 (51). С. 22–29.

Євмєшкіна О.Л.

доктор наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування,
ТНУ ім. В.І. Вернадського

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ В УКРАЇНІ

Розроблення стратегічних напрямів державної політики можливе за умови здійснення довгострокового прогнозу соціального і економічного розвитку країни. На сьогодні чинне законодавство України не передбачає обов'язкової розробки стратегічних документів на період більше 5 років. Ст. 4 Закону України "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України" визначає, що у разі необхідності прогнозні і програмні документи економічного і соціального розвитку можуть розроблятися на такий період. Проте така розробка не вимагається, не визначено місце довгострокових стратегічних документів у системі державного стратегічного планування.

Система прогнозних документів соціально-економічного розвитку України охоплює: прогнози соціально-економічного розвитку; прогнози соціально-економічного розвитку областей, районів та міст; прогнози розвитку окремих галузей економіки [1].

В Україні на середньостроковий період розроблено низку прогнозних документів. У квітні 2007 року розпорядженням Кабінету Міністрів України затверджена Концепція Державної програми прогнозування науково-технологічного розвитку на 2008-2012 роки. Метою Програми є створення правових, економічних і організаційних умов для прогнозування науково-технологічного розвитку та забезпечення його проведення на постійній основі [2].

Позитивним зрушенням у сфері розвитку державного прогнозування є розроблення Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України відповідно до покладених на нього функцій Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2018-2020 роки. Метою документа є формування орієнтирів економічного і соціального розвитку на 2018 – 2020 роки для використання їх під час підготовки проектів основних напрямів бюджетної політики на середньострокову перспективу, Державного бюджету України на 2018 рік та інших програмних і прогнозних документів. Прогноз розроблено за трьома сценаріями.

Перший сценарій передбачає активне впровадження економічних і соціальних реформ, визначених у Середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 року. Відповідно, основними умовами функціонування економіки за цим сценарієм стануть: проведення пенсійної реформи; покращення умов ведення бізнесу в Україні та інвестиційного клімату; активізація інноваційного довгострокового інвестування в стратегічно важливі галузі господарства та сегменти економічної діяльності, зокрема в оборонно-промисловий комплекс; підвищення державних соціальних стандартів та гарантій з метою поступового доведення їх до фактичного розміру у середньостроковій перспективі з урахуванням показників економічного розвитку та фінансових можливостей бюджету; оновлення та модернізація виробництва з метою підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції; активізація процесів приватизації, оновлення та оптимізація системи державного управління підприємствами.

Другий сценарій передбачає більш оптимістичну динаміку соціальних показників, зокрема, зростання соціальних стандартів, нижчий рівень безробіття, а також кращу реакцію бізнесу на запроваджені реформи. Однією із головних відмінностей третього сценарію від першого є зовнішні умови, що є досить вагомим фактором, ураховуючи наявну високу залежність української економіки від впливу зовнішнього середовища [3].

До довгострокових прогнозів належить комплексний демографічний прогноз України до 2050 року, розроблений Інститутом демографії та соціальних досліджень. Така позитивна тенденція довгострокового прогнозування в Україні має бути розвинена надалі з підготовкою довгострокового прогнозу економічного і соціального розвитку, складовою якого мають бути і демографічні показники. Прикладом світової практики комплексного довгострокового прогнозування є прогнозний документ Глобальна Європа 2050, де запропоновано імовірні сценарії розвитку Європейського Союзу [4].

Отже, довгострокове прогнозування соціально-економічного розвитку є актуальною світовою тенденцією. В Україні необхідне здійснення довгострокового прогнозу економічного і соціального розвитку, що є підставою довгострокового планування та бачення довгострокових перспектив. Для удосконалення сучасного стану державного прогнозування в Україні необхідно законодавчо закріпити розроблення довгострокового прогнозу економічного і соціального розвитку України, затвердити його структуру відповідно до європейських стандартів.

Список використаних джерел

1. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закон України. 23 березня 2000 року №1602-III Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 4, ст.61.
2. Про схвалення Концепції Державної програми прогнозування науково-технологічного розвитку на 2008-2012 роки. Розпорядження. Кабінет Міністрів України. 13 квітня 2007 р. N 175-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/175-2007-%D1%80>
3. Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2018-2020 роки. Постанова. Кабінет Міністрів України. 31 травня 2017 р. № 411. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250057723>.
4. Global Europe 2050. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012. 158 p.

Коврига О.С.

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

ЗАПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ В ПУБЛІЧНОМУ АДМІНІСТРУВАННІ

Підтвердження Європейського курсу розвитку держави зобов'язує Україну впроваджувати невідкладні та послідовні зміни в системі публічного управління, орієнтуючи її на задоволення прав та інтересів громадян, зокрема: шляхом надання якісних адміністративних послуг.

Запровадження сучасних підходів в основному полягає в реалізації певних напрямків політиків. Яскравим прикладом цього може стати децентралізація влади, що виступає як засіб забезпечення ефективності публічного адміністрування.

Для застосування форми децентралізації необхідний комплекс реформ, який не допускав протидії центру і регіонів. При делегуванні спостерігається перерозподіл влади та відповідальності у місцевих органах управління. У світовій практиці принцип делегування повноважень від органів виконавчої влади досить поширений і знайшов своє відображення у Європейській Хартії місцевого самоврядування. Україна ратифікувала цей документ в 1997 р. [1].

Серед основних завдань проведення реформи публічної адміністрації можна виділити наступні:

- формування стабільної та ефективної організації і діяльності виконавчої влади;
- організації професійної, політично нейтральної та відкритої публічної цивільної служби (служби в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування);
- створення системи спроможного місцевого самоврядування;
- зміцнення статусу громадянина у відносинах з органами публічної адміністрації;
- гарантування підконтрольності публічної адміністрації політичній владі та суспільству.

Для районних в місті Києві державних адміністрацій актуальним є питання реформування системи адміністрування. Це визначається, передусім, пошуком адекватних новим реаліям підходів, спрямованих на вдосконалення діяльності. Проблема якісних змін і відповідного перетворення системи адміністрування нерозривно пов'язана з виробленням механізм узгодження інтересів суб'єктів і об'єктів адміністрування, які повинні отримати основу в законодавстві, в суспільній свідомості та політичній культурі державних службовців, політиків і громадян. Адже, сфера адміністративних послуг, є свого роду індикатором діяльності органів публічної влади, оскільки передбачає постійну взаємодію громадян з цими органами.

Реформування має здійснюватися за такими напрямками: запровадження нової структури публічної влади; розмежування сфер компетенції між органами місцевого самоврядування та органами державної виконавчої влади на регіональному рівні, що має здійснюватися на принципах максимально можливого уникнення спільних повноважень органів публічної влади різних рівнів; розмежування сфер компетенції між органами місцевого самоврядування та органами державної виконавчої влади на субрегіональному рівні; вдосконалення інституту делегованих повноважень; скасування інституту висловлення недовіри головам регіональних державних адміністрацій одночасно зі скасуванням повноважень, які делегуються місцевим державним адміністраціям [2, с.35].

Тому, в наш час, обов'язковою передумовою запровадження сучасних підходів публічного адміністрування, є вивчення зарубіжного досвіду, а саме досвіду країн ЄС, щодо організації публічного адміністрування. Міжнародний досвід державного управління, а зокрема досвід публічного адміністрування, повинен бути предметом постійного і серйозного вивчення та використання для зміцнення інститутів влади нашої країни з урахуванням постійної зміни геополітичної ситуації у світі.

Список використаних джерел

1. Білозерська Т. О. Реформування публічної адміністрації в Україні як крок до європейської інтеграції. Форум права. 2014. № 4. URL: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2007-2/07_btodei.pdf
2. Ганущак Ю. І. Територіальна організація влади. Стан та напрямки змін:

Шпачук В.В.

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

СУБ'ЄКТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ КІБЕРБЕЗПЕКОЮ УКРАЇНИ

Однією з ключових проблем сучасності є проблема захисту інформації, що обробляється в інформаційно-телекомунікаційних системах, від викликів і загроз у кібернетичному просторі. В умовах глобалізації світової економіки та інформаційного обміну, глобального поширення та впровадження інформаційних технологій в усіх сферах життєдіяльності суспільства проблема захисту інформації постали перед усіма державами світу. Можливості кібернетичного простору створили фундаментальну залежність від нормального функціонування інформаційних технологій всіх сфер життєдіяльності окремих громадян, суспільства та держави: економіки, політики, сфери національної та міжнародної безпеки тощо. Така залежність стає вразливим місцем у функціонуванні систем і об'єктів критичних національних інфраструктур і дає можливість негативно налаштованим елементам і угрупованням скористатися нею для реалізації протиправних дій у кібернетичному просторі шляхом порушення цілісності, доступності й конфіденційності інформації та нанесення шкоди інформаційним ресурсам і телекомунікаційним системам.

Перші концептуальні засади державного управління кібербезпекою в Україні були закладені на початку набуття Україною незалежності. Так, в ст. 7 Конституції України зазначено: забезпечення інформаційної безпеки України є однією із найважливіших функцій держави та справою всього Українського народу [1]. Зазначене формулювання свідчить про те, що: по-перше, забезпечення інформаційної безпеки є одним з пріоритетних напрямків забезпечення національної безпеки України, на одному рівні із суверенітетом, територіальною цілісністю чи економічною безпекою; по-друге, на державному рівні існує усвідомлення ролі інформаційних та кібертехнологій у сучасному світі; по-третє, на державному рівні існує усвідомлення необхідності побудови системи забезпечення кібербезпеки та боротьби із кіберзлочинністю.

Що стосується безпосередньо суб'єктів забезпечення кібербезпеки України, то ст. 8 Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» до основних суб'єктів забезпечення кібербезпеки віднесено: Раду національної безпеки і оборони України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство оборони України, Генеральний штаб Збройних Сил України, Службу безпеки України, Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України, розвідувальні органи,

тощо. Згідно з ч. 4 статті 5 цього ж Закону суб'єктами, які безпосередньо здійснюють у межах своєї компетенції заходи із забезпечення кібербезпеки, є: міністерства та інші центральні органи виконавчої влади; місцеві державні адміністрації; органи місцевого самоврядування; правоохоронні, розвідувальні і контррозвідувальні органи, суб'єкти оперативно-розшукової діяльності; Збройні Сили України, інші військові формування, утворені відповідно до закону; Національний банк України; підприємства, установи та організації, віднесені до об'єктів критичної інфраструктури; суб'єкти господарювання, громадяни України та об'єднання громадян, інші особи, які провадять діяльність та/або надають послуги, пов'язані з національними інформаційними ресурсами, інформаційними електронними послугами, здійсненням електронних правочинів, електронними комунікаціями, захистом інформації та кіберзахистом.

У межах своїх компетенцій вищезазначені суб'єкти забезпечення кібербезпеки: здійснюють заходи щодо запобігання використанню кіберпростору у воєнних, розвідувально-підривних, терористичних та інших протиправних і злочинних цілях; здійснюють виявлення і реагування на кіберінциденти та кібератаки, усунення їх наслідків; здійснюють інформаційний обмін щодо реалізованих та потенційних кіберзагроз; розробляють і реалізують запобіжні, організаційні, освітні та інші заходи у сфері кібербезпеки, кібероборони та кіберзахисту; забезпечують проведення аудиту інформаційної безпеки, у тому числі на підпорядкованих об'єктах та об'єктах, що належать до сфери їх управління; здійснюють інші заходи із забезпечення розвитку та безпеки кіберпростору [2].

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> вр (дата звернення: 12.10.2019).
2. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2163-VIII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради. 2017. № 45. Ст.403.

Музика Ю. Д.

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри економіки, підприємництва та природничих наук
ТНУ імені В. І. Вернадського;

Гуйда О. Г.

доцент кафедри загально-інженерних дисциплін та теплоенергетики
ТНУ імені В. І. Вернадського

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

Реформа децентралізації влади передбачає передачу значних

повноважень і бюджетів від державних органів органам місцевого самоврядування, забезпечення здатності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація в повній мірі принципів субсидіарності, всеосяжність і фінансової самодостатності місцевого самоврядування [1].

Основним механізмом формування здатних територіальних громад України обрала їх добровільне об'єднання, процес якого регламентується на законодавчому рівні [4]. Розроблено Методики формування здатних територіальних громад, прийняті обласними радами та затверджені урядом країни перспективні плани формування територій громад [5].

Однак, незважаючи на те, що за три роки проведення реформи об'єдналося 366 громад міст, селищ і сіл, процес об'єднання значної їх частини відбувся без урахування вимог Методики по їх формуванню, відповідно за своїми характеристиками вони практично не відрізняються від більшості існуючих (не об'єднаних) громад. Крім того, це тільки половина громад від затвердженого перспективними планами кількості. При цьому за оцінками експертів перспективними планами охоплено лише 65% території країни. Виникли також дисбаланси в системі «ресурси-повноваження»: кошти для надання освітніх, медичних та інших послуг передбачені в бюджетах об'єднаних громад, але повноваження з управління відповідними установами фактично зосереджені в структурі районних державних адміністрацій або залежать від рішень районних рад.

Незважаючи на наявність очевидних позитивних тенденцій наближення українського законодавства до європейських критеріям в цій сфері, імплементація існуючих норм і процедурних вимог все ж недостатня, органи державної влади звужують взаємодія з громадськістю переважно до комунікації і популяризації нормативних можливостей, інформаційного висвітлення двосторонніх відносин, в меншій мірі - сприяють реальній взаємодії.

Реформа децентралізації вимагає також чіткої функціонально-компетенціональної визначеності в системі державного управління соціальним розвитком регіонів, тобто розмежування функцій і повноважень усіх суб'єктів соціального розвитку регіонів з урахуванням принципу субсидіарності. У той же час з огляду на те, що соціальний розвиток регіонів є не тільки прерогативою місцевих і регіональних, а й усіх державних органів влади та рівнів управління, відповідно міжвладні відносини повинні ґрунтуватися не тільки на адекватному розподілі повноважень, а й співпраці. Тому на порядок денний висуваються питання формування законодавчої бази децентралізації владних повноважень в сфері соціального розвитку, чіткого визначення функцій місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування всіх рівнів з надання послуг у соціальній сфері; розробки та впровадження державних стандартів доступності та якості їх надання.

Визначення співвідношення компетенції місцевих і центральних органів влади залежить не в меншій мірі і від інших складових

децентралізації, зокрема, механізму взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування [3]. Тому визначальною виступає як горизонтальна координація територіального впливу органів державної влади на соціальні процеси, так і введення багаторівневого управління, покликаного синхронізувати дії центральних та місцевих органів влади, місцевого самоврядування щодо соціального розвитку окремих територій.

Найбільший вплив децентралізація здійснює на фінансовий механізм державного управління соціальним розвитком регіонів, що, крім реформи міжбюджетних відносин, полягає в пошуку і впровадженні нових інструментів фінансування соціальної сфери, в тому числі, з використанням кращих європейських практик.

На сьогодні, завдяки вдосконаленню бюджетного і податкового законодавства забезпечено передачу органам місцевого самоврядування додаткових бюджетних повноважень і закріплення стабільних джерел доходів для їх реалізації, введений новий механізм бюджетного регулювання, підвищення видаткової автономності місцевих бюджетів, введено нові субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам, збільшено інвестиційні ресурси місцевих бюджетів. Формуються також правові та фінансові основи для створення ефективних освітніх і медичних просторів на рівні громад шляхом державної фінансової підтримки розвитку та оснащення опорних шкіл, а також впровадження нової моделі фінансування первинної медичної допомоги через систему державного солідарного медичного страхування.

Доцільним є створення системи фінансування установ соціальної сфери на основі розподілу витрат між державою і місцевою громадою (держава фінансує послуги, місцеві органи виконавчої влади та / або місцевого самоврядування забезпечують розвиток установ відповідно до потреб території); впровадження системи непрямого бюджетного фінансування соціальних установ шляхом встановлення податкових і кредитних пільг організаціям, що надають послуги населенню; забезпечення більш широкого використання державно-приватного партнерства в соціальній сфері, що сприятиме залученню приватних джерел фінансування через проекти в рамках партнерства, створення нових фінансових ресурсів, підвищення ефективності витрачання коштів; використання державного фонду регіонального розвитку для фінансування інвестиційних проектів соціальної спрямованості, націлених на вирішення актуальних питань соціального розвитку територій [2].

В рамках реформи децентралізації передбачається і формування нової мережі соціальних установ, здатної забезпечити рівний доступ до соціально значущих послуг (освіти, охорони здоров'я, різних форм соціального захисту, перш за все, соціального обслуговування та соціальної роботи) незалежно від території проживання.

Крім того, наявність значної кількості неефективних, подрібнених місцевих шкільних мереж в сільських районах, які надають низька якість освіти і одночасно є надзвичайно затратними для утримання, спричинило за

собою необхідність раціоналізації мережі навчальних закладів базового рівня. Відповідно з метою підвищення якості освіти, ефективного використання наявних ресурсів, забезпечення умов рівного доступу до освітніх послуг тривають процеси консолідації освітньої мережі шляхом створення опорних шкіл і їх філій.

У той же час здійснювані в межах реформи децентралізації заходи мають точковий, фрагментарний характер, оскільки не охоплюють усього наявного в Україні спектра соціальних установ, до якого належить і різноманітна система центрів надання соціальних послуг, соціального обслуговування дітей і сімей, які перебувають в складних життєвих обставинах, літніх людей та осіб з інвалідністю.

Список використаних джерел

1. Адміністративна реформа як механізм вирішення проблем територіальних громад [Текст] / Горник В.Г., Івашків Ю.Д., Гуйда О.Г. // Проблеми та перспективи розвитку державного управління в умовах реформування: [колективна монографія] / Заг. ред. Чечель А.О., Хлобистов Є.В. Бельско-Бяла (Польща): Вища школа економіки та гуманітаристики, 2017. 493 с.
2. Соціокультурна сфера України: децентралізація у контексті реалізації стратегії сталого розвитку / Ю. Д. Івашків // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. - 2018. - № 2. - С. 102-104.
3. Впровадження адміністративної реформи як механізм формування спроможних територіальних громад / Ю. Д. Івашків, Гуйда О.Г., Музика В.П. // Науковий журнал "Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління": зб. наук. праць. Херсон. Видавничий дім "Гельветика", 2017. Том 28 (67) № 2 2017. С. 37-42.
4. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (із змінами, внесеними згідно із Законом № 676-VIII від 04.09.2015 р., ВВР, 2015, № 37-38, ст.371) від 05.02.2015 р., № 157-VIII//Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 13, ст. 91.
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про атвердження Методики формування спроможних територіальних громад» [Електронний ресурс]: від 08.04.2015 р., № 214. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF>.

Бачинський А.Я.

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування ТНУ ім. В.І.Вернадського

ЛЕГКА ПРОМИСЛОВІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Державне регулювання — це сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу державних установ та організацій на розвиток суспільного способу виробництва з метою стабілізації та пристосування до умов, що змінюються [2, с. 42].

Державне регулювання підприємництва є актуальною проблемою на сучасному етапі розвитку економіки України. Вплив держави значний, з одного боку, а з іншого — недостатньо ефективний. Тому необхідність визначення ефективного державного регулювання на підприємницьку діяльність має визначити такі питання як: забезпечення ефективного

функціонування і отримання прибутків, а також створення передумов для збалансованого росту економіки країни.

Регулювання підприємницькою діяльністю в Україні викликано такими цілями економічної політики, які спрямовані на ефективний та сталий розвиток держави та її регіонів, а також на забезпечення постійного зростання економічних показників, що характеризують рівень добробуту та якість життя населення країни.

Об'єктивна потреба регулювання підприємництва сьогодні в Україні зумовлена цілями економічної політики, спрямованої на досягнення сталого розвитку держави та її регіонів, забезпечення постійного зростання показників, що характеризують рівень добробуту та якість життя населення країни, зокрема:

- активним формуванням ринкових відносин;
- активізацією підприємницької діяльності;
- забезпеченням нормальних умов функціонування підприємницьких структур;
- сприянням насиченню ринку товарами і послугами;
- забезпеченням стабільності економічного розвитку окремих територій.

Цілі державного регулювання прямо або опосередковано знаходять своє відображення у актах регулювання. Останні, в свою чергу, є правовою формою і закріплення, і реалізації політичних рішень. Акт регулювання є, в той же час, і формою реалізації прогностичної функції права, покликаний створити відповідні умови, побудувати правову основу для виникнення та розвитку у майбутньому суспільних відносин або соціальних процесів, в яких суспільство зацікавлено у кожний конкретний період свого розвитку, або навпаки, гальмувати розвиток відповідних негативних, з точки зору публічних та приватних інтересів, явищ.

Основним способом, який використовується державою для управління в сфері регулювання підприємницькою діяльністю є нормативно-правові акти, які регулюють підприємницьку діяльність.

Сучасна економічна та управлінська ситуації в Україні характеризуються суттєвими змінами у взаємовідносинах між органами державної влади та суб'єктами господарювання. Самостійність господарюючих суб'єктів, свобода підприємницької діяльності, заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини, що знайшли своє закріплення на рівні правових принципів господарювання, обумовлюють необхідність вироблення інших правових зв'язків між суб'єктами господарювання та державними органами. У свою чергу, комплексне регулювання публічного та приватного секторів економіки вимагають нових підходів до визначення форм та методів державного впливу [1, с. 112].

Для успішного розвитку підприємництва України необхідно розробити ефективну законодавчу базу регулювання діяльності суб'єктів

господарювання. Держава повинна розробити гнучку систему оподаткування підприємців з метою створення сприятливих умов для отримання ними стабільного прибутку. Державна підтримка підприємців повинна включати їх правовий захист, створення відповідної інформативної й консультаційної бази, сприяння залученню інвестицій у розвиток вітчизняного підприємництва [3, с. 67].

Розвиток та ефективне функціонування підприємницької діяльності є досить тривалим процесом, який повинен здійснюватися з урахуванням економічного та правового становища країни, існуючих проблем, що перешкоджають діяльності підприємств. Аналізуючи вітчизняну законодавчу базу підприємництва можна сказати, що вплив держави на нього з одного боку доволі значний, а з іншого – недостатньо ефективний. З огляду на це, умови сьогодення вимагають розробки та впровадження дієвих механізмів державного регулювання, які б стимулювали підприємницьку діяльність.

Утворення ефективних та сприятливих умов через державне управління підприємницькою діяльністю в Україні, на мою думку, є одним з пріоритетним завданням в даний час для державної політики. Проте засоби управління підприємництвом, які використовуються зараз в Україні не надають належного ефекту, а навіть навпаки, завдають складнощів у роботі підприємств.

Список використаних джерел

1. Щербина В. С. Господарське право: підручник / В. С. Щербина: 6-те вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – С. 112–113.
2. Дідківська Л.І., Головка Л.С. Державне регулювання економіки. — К., 2002;
3. Добровольська В. Засоби державного регулювання підприємницької діяльності / В. Добровольська // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – №2. – С. 94-99.

Кучерявий В.М.

аспірант кафедри публічного управління
та адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

ПРИНЦИПИ ЦИВІЛІЗОВАНОГО ЛОБІЗМУ

Лобізм у свідомості більшості українців репрезентований через призму негативних асоціацій. Цьому сприяють багато факторів, зокрема: недостатньо популярно-орієнтованої інформації про цивілізований лобізм на фоні гучних скандалів щодо викриття «тіньового»; відсутність законодавчо закріплених механізмів лобіювання; підміна понять через неможливість сторонньому спостерігачу дослідити межу між просуванням інтересів та підкупом суб'єкта прийняття рішення. Насправді ж, лобізм є істотною складовою суспільних відносин та вважається необхідним чинником демократичного процесу, а також є зв'язуючим елементом між громадянами та державою, так би мовити, посередником, а в деяких випадках навіть компонентом компромісу та примирення [1].

Правильне розуміння лобізму в його чистому вигляді та механізмів

його діяльності дозволяє провести чітку межу між цивілізованим лобізмом та такими негативними явищами, як шантаж, корупція, хабарництво у вищих ешелонах влади, що зараз є досить звичними елементами для держави. Для цього необхідно чітко розуміти принципи цивілізованого лобізму, зокрема:

- законності – здійснення лобіювання у порядку та відповідно до вимог, встановлених Конституцією України та чинним законодавством;

- прозорості та відкритості – надання суб'єктами лобіювання та суб'єктами владних повноважень, нормотворча діяльність яких є об'єктом лобіювання, вичерпної, об'єктивної і достовірної інформації щодо процесу лобіювання згідно з вимогами чинного законодавства, здійснення суб'єктами лобіювання – фізичними особами електронного декларування як особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування відповідно до законодавства у сфері запобігання корупції;

- гуманізму – здійснення лобіювання з урахуванням того, що людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

- справедливості – здійснення лобіювання з урахуванням суспільних та державних інтересів, з урахуванням відповідальності за охорону та захист суспільних відносин;

- добросовісності – спрямованість дій суб'єктів лобіювання на добросовісне відстоювання інтересів замовників лобіювання;

- добровільності – здійснення лобіювання за взаємною згодою замовника лобіювання та суб'єкта лобіювання, вільності суб'єктів лобіювання у виборі напрямів своєї діяльності [2].

Донесення зазначених принципів до суспільства та їх утвердження у суспільній свідомості значно покращить ставлення громадян до цивілізованої лобістської діяльності та суспільну ефективність державного управління.

Список використаних джерел

1. Гоцуляк В. Лобізм в умовах радикальних трансформацій сучасного українського суспільства. *Гілея: науковий вісник*. 2016. Вип. 114 (11). С. 354-357.

2. Про забезпечення прозорості та законності комунікації з суб'єктами владних повноважень: проект Закону України. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH51100A.html (дата звернення 24.10.2019).

Мінніков О.М.

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування ТНУ ім. В.І.Вернадського

ЗАСТОСУВАННЯ MOBILE ID В УКРАЇНИ

Технологія Mobile ID - поширений інструмент для електронної ідентифікації людини в мережі. Для цього на спеціальну SIM-карту записуються паспортні дані та ідентифікаційний код, які потім за запитом передаються будь-якого потрібного сервісу або використовуються для

цифрового підпису документів. Це істотно спрощує процедуру аутентифікації абонента: мобільний оператор виступає довіреною особою, гарантуючи достовірність наданих даних.

Світовий досвід підказує, що Mobile ID може стати універсальною альтернативою звичній системі «логін + пароль», так як у багатьох країнах будь-який сайт може підключити собі функцію аутентифікації через цю технологію. Це не означає, що адміністрація ресурсу отримає ваші паспортні дані - вона лише отримує від оператора підтвердження особи.

Таким чином вам не потрібно запам'ятовувати купу паролів - досить знати свій чотиризначний PIN-код від Mobile ID (він захищає ваші дані в разі крадіжки телефону). Як показали дослідження, можливість швидкої аутентифікації збільшує кількість користувачів різних веб-сервісів. Це особливо актуально для державних послуг, які зазвичай страждають від надмірного бюрократизму. У деяких європейських країнах зараз розробляють софт, який дозволить голосувати на виборах за допомогою Mobile ID. Очікується, що це може на 30-40% збільшити явку серед молоді.

Зараз в Україні технологія цифрового підпису використовується тільки в банківській і податковій сферах. Mobile ID може сильно розширити сферу застосування цифрового підпису, а також дасть користувачам можливість отримувати по інтернету нові держпослуги, включаючи всілякі виписки. Комерційні онлайн-сервіси також зможуть підключати Mobile ID до своїх сайтів і спрощувати ідентифікацію своїх клієнтів. [1].

У держбюджеті на 2019 рік на реалізацію цих проектів передбачено 73,58 млн. Грн, які довірили Державному агентству з питань електронного урядування. Технологія була закріплена в законодавстві України ще в 2017 році, а до кінця 2018 її впровадили у себе оператори послуги Mobile ID - Київстар, Vodafone і lifecell. Уже місяць працює технологія MNP - необхідний елемент Mobile ID.

В 2019 планують закінчити інтеграцію Mobile ID в систему PKI (public key infrastructure - інфраструктура відкритих ключів, яка забезпечує експлуатацію електронних цифрових підписів) і інтеграції з електронними сервісами.

Крім стратегії розвитку індустрії ІТ, Кабмін прийняв ще й перелік послуг, які планують зробити електронними в першу чергу. До 2020 року планується створити електронний кабінет громадянина для доступу до е-послуг та інформації з державних реєстрів.

Ось лише кілька з тих 50 сервісів, які почнуть працювати для українців, згідно з планом, в 2019-2020: реабілітацію перекладають на плечі пацієнтів, щосили підключаючи гаджети; видача висновку державної санітарно-епідеміологічної експертизи; державна реєстрація транспортних засобів з видачею свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу і номерних знаків (для транспортних засобів з автосалону); заміна водійського посвідчення на право керування транспортними засобами в зв'язку з втратою, крадіжкою, пошкодженням або заміною даних; заміна свідоцтва по реєстрацію транспортного засобу у зв'язку із заміною особистих даних, пошкодженням

або непридатністю; замовлення індивідуальних номерних знаків транспортних засобів, що виготовляються на замовлення власників транспортних засобів з видачею номерних знаків; видача ліцензії на право провадження господарської діяльності з медичної практики для фізичної особи-підприємця; видача ліцензії на освітню діяльність у сфері дошкільної освіти; видача висновку про якість ввезених лікарських засобів; видача дозволу на виконання будівельних робіт; видача сертифіката в разі прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкта; видача ліцензії на право роздрібної торгівлі тютюновими виробами; видача ліцензії на право роздрібної торгівлі алкогольними напоями; призначення пенсії за віком; перерахунок пенсії; видача ліцензії на виробництво електричної енергії; реєстрація народження дитини; видача посвідчень батьків багатодітної сім'ї та дитини з багатодітної сім'ї; реєстрація новонародженої дитини в державному реєстрі фізичних осіб - платників податків. [2].

Список використаних джерел

1. ЛІГАБізнесІнформ. URL: <https://tech.liga.net/telecom/article/zagadochnyy-mobile-id-dlya-biznesa-22-otveta-ot-ekspertov-4181237>
2. UBR.ua - одне з провідних ділових інтернет-видань України. URL: <https://ubr.ua/ukraine-and-world/technology/ukraintsev-s-rozhdenija-zapishut-v-nalohoplatelshchiki-i-svjazhut-s-mobile-id-3883340>

Апанасенко О.С.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Горник В.Г.**

доктор наук з державного управління, доцент,
директор Навчально-наукового інституту
управління, економіки та природокористування
ТНУ імені В.І. Вернадського

МОДЕЛІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ДЕРЖАВИ

Динаміка глобальних перетворень, що охопили сучасне суспільство, спонукає держави до розробки і реалізації стратегії інноваційного розвитку, яка забезпечувала б державі гідне місце в світовому співтоваристві. Інноваційний розвиток суспільства залежить, перш за все, від розвитку освіти, яка базується на інноваціях, які сприяють безперервному прискореному оновленню знань і, як наслідок, економічному та соціальному зростанню країни. Тому інноваційна політика держави повинна розглядати освітню галузь як головний інститут культивування інтелектуального потенціалу та підготовки фахівців, здатних до реалізації ідеї сталого розвитку російського суспільства.

Очевидно, що для становлення нового укладу посилюється значимість

науки в економіці, її роль полягає в тому, що сама наука стає основною інновацією. На зміну мікротехнологіям приходять нанотехнології. Суспільство перетворюється з товариства споживачів товарів в суспільство споживачів знань і культури. Завдяки інноваціям розвиваються або «відточуються» вже існуючі області діяльності.

На інноваційні моделі розвитку різні вчені мають свої точки зору. Так, на думку С.М. Ілляшенко, під сутністю інноваційної моделі розвитку розуміється широкомасштабне запровадження в обіг шляхом інноваційних процесів передових технологій, науково-технічних розробок, а також впровадження ефективних організаційно-управлінських рішень з метою отримання соціально-економічного ефекту [1, с. 25].

С.Н. Ніколаєнко пропонує модель системи управління інноваційним розвитком, засновану на розвитку національної освіти, яка має наступну схему : «концепція управління системою освіти (наукові підходи і принципи) → основні напрямки інноваційного розвитку установ і закладів освіти та оновлена організаційна структура управління ними → сучасні технології в управлінні інноваційним розвитком системи освіти → перспективи інноваційного розвитку національної системи освіти» [2, с. 31].

Одночасно Г. Менш виділяє псевдоінновації, які не приносять економічної користі, а лише створюють видимість новизни. На основі цього вчений робить наступні висновки: 1) криза долається за рахунок масового напливу базисних інновацій; 2) базисні інновації, в разі їх успіху, є виключно привабливими, і їх самодостатня вигідність створює нові підприємства та нові робочі місця; 3) хто хоче більшої динаміки в дослідженні ринку і інновацій, які створюють робочі місця, той повинен в ці кризові часи більше уваги приділяти середнім підприємствами, яким часто не приділяють достатньої уваги; 4) при інноваційному зсуві несподівано легко вдається те, що раніше вважалося занадто важким або неможливим, особливо актуально це для вагомих інновацій. Тут Г. Менш робить ставку на інноваційні фонди, що фінансують середні інноваційні фірми.

Перехід до етапу інтенсивного розвитку означає ряд якісних і структурних змін у функціях центрального управління. Завдання зростає за рахунок складності і неоднозначності, що вимагає оптимального поєднання централізованого та децентралізованого управління [3, с. 291].

Як показує практика, уряд країни завжди може уникнути цієї ситуації, якщо буде всіляко заохочувати базові наукові дослідження. Однак витрати на цю діяльність будуть високими і будуть носити характер авансів, які доведеться виплачувати досить довгий час. У держави є два шляхи, визначає учений: по-перше, зосередитися тільки на одній проблемі - проблемі можливостей (тобто створення такого середовища, в якій підприємці зможуть знайти можливості для себе), по-друге, прийняти політичні рішення, які прискорюють «підривні» процеси в галузі.

Перспективною, з урахуванням викликів сучасного суспільства, на думку багатьох зарубіжних і українських вчених, є нова європейська концепція державного управління «Good Governance», яка передбачає

здійснення економічної, політичної та адміністративної влади на основі принципів відкритості, співучасті, підзвітності, ефективності, узгодженості [4, с. 52]. Кожен принцип важливий для введення більш демократичного врядування. Вони підтримують демократію і диктат закону та застосовуються на всіх рівнях управління - світовому, європейському, національному, регіональному та місцевому. Вона може бути використана як методологічна основа для розробки нової моделі управлінської взаємодії територіальних органів влади та організацій громадянського суспільства.

Підводячи підсумки, підкреслимо, що володіння концепцією інноваційного розвитку, застосування специфічних і неспецифічних засобів буде сприяти тому, що уряд отримає можливість впливати на численні точки інноваційного процесу і пов'язаної з ним системи прийняття рішень. Створення таких комбінацій, умов і інтересів буде визначати справжнє мистецтво державного управління, заснованого на мистецтві відбору прямих і непрямих форм втручання, наукового аналізу та інтуїції.

Список використаних джерел

1. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент : Підручник. – Суми : ВТД —Університетська книга, 2010. – 334 с.
2. Николаенко С.Н. Теоретико-методологические основы управления инновационным развитием образования: монография. / С.М.Николаенко. - М.: «Смысл», 2018. - 419 с..
3. Менш Г. Базисные инновации и инновации совершенствования // Журнал экономики предприятия. – 1972. – № 42. – С. 291–297
4. Саханова А.Н. Новая парадигма государственного управления "Good Governance»: пример Японии как перспектива для стран СНГ. Менеджмент. 2014. №1. URL: <http://www.dis.ru/library/manag/archive/2004/1/1141.html>

Бабіч С.С.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Коврига О.С.**

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

УПРАВЛІНСЬКІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИЙ ПОСЛУГ

Основні завдання системи соціальної підтримки населення України на сучасному етапі спрямовані на поглиблення адресності державної соціальної допомоги через упорядкування на законодавчому рівні пільг, що надаються різним категоріям населення, створення єдиного реєстру пільговиків, поступове переведення пільг у категорію адресних грошових виплат. Одним із виконавців повноважень, встановлених законодавством України у сфері

соціального захисту, підтримки та надання соціальних послуг особам похилого віку, інвалідам, сім'ям та особам, які перебувають у складних життєвих обставинах, дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, малозабезпеченим та іншим соціально вразливим верствам населення, захисту прав та реалізації соціальних гарантій, визначених законодавством України для окремих категорій населення, у тому числі ветеранів війни та праці, жертв політичних репресій та нацистських переслідувань, громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи є Управління праці та соціального захисту населення Солом'янської районної в місті Києві державної адміністрації (далі – Управління) [1].

Управління у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, постановами Верховної Ради України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, наказами міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, рішеннями Київської міської ради, розпорядженнями Київського міського голови і розпорядженнями виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), наказами Міністерства соціальної політики України, розпорядженнями голови Київської міської державної адміністрації, голови Солом'янської районної в місті Києві державної адміністрації, Департаменту соціальної політики Київської міської державної адміністрації, іншими нормативно-правовими актами [2].

Така занадто розширена нормативно-правова база, що регулює відносини у цій сфері, на нашу думку, не відповідає вимогам сучасного життя та не створює передумови для ефективного здійснення державної політики, порушує принципи соціальної справедливості та знижує соціальний захист осіб, які дійсно потребують соціальних пільг. Проблемною ланкою державного управління у сфері соціального захисту населення залишається система пільг.

Такий стан вимагає прийняття єдиного державного документа щодо пільгового забезпечення. На часі законодавчо впорядкувати розгалужену систему пільг та привілеїв, узгодити їх як з економічними можливостями держави, так і з гуманістичними принципами соціальної справедливості, тобто зробити пільги не привілеями, а державною адресною допомогою для найбільш нужденних, варто замінити соціальні пільги на компенсаційні виплати.

Список використаних джерел

1. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 5 жовтня 2000 р. № 2017-III. Дата оновлення : 10.06.2018. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>
2. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. № 586–XIV. Дата оновлення: 11.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>

Безкуцька Т.М.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник: **Немирівська О.Я.**,
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ЕФЕКТИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ У ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ

Сучасний стан соціально-економічних та політичних інститутів в Україні потребує певного вдосконалення, оскільки існуючі державні механізми в межах існуючої політичної системи держави не здатні усунути соціальні дисбаланси.

Швидкий процес оновлення знань, суттєва зміна технічних, інформаційних та організаційних умов сучасного напруженого життя потребують подальшого навчання та перепідготовки кадрів.

Створення системи державного управління та модернізація управлінських процесів нерозривно пов'язані з розвитком сучасної кадрової політики в Україні, яка сприяє зміцненню української державності, формуванню громадянського суспільства та його демократичному розвитку.

Державна кадрова політика реалізується за допомогою спеціально розроблених технологій та методів відбору та сприяння вищому персоналу на державній службі, обміну кадровою інформацією, прогнозування потреб у професійних кадрах державних службовців, оцінки персоналу, атестації їх та формування "команд" для вирішення певні проблеми.

Впроваджуючи державну кадрову політику, органи управління державною службою вирішують багато вирішальних завдань, пов'язаних з підготовкою проектів нормативно-правових актів та практичним застосуванням їх вимог щодо питань державної служби; проведення конкурсів на заміщення вакантних посад державних службовців, атестатів та державних кваліфікаційних іспитів; статистичний та особистий облік державних службовців; прогнозування та планування кадрових вимог для державних органів; організація професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для державної служби.

Комплексний підхід до кадрового забезпечення вимагає врахування сукупності організаційних, економічних, соціально-психологічних, правових, технічних, педагогічних та інших аспектів у їх взаємозв'язку з визначальною роллю соціально-економічних факторів [1].

На підставі вищевикладеного способи підвищення ефективності державної кадрової політики можуть включати:

- створення чіткого механізму відповідальності державних службовців шляхом інформування їх про цілі та завдання установ, організацій, в яких вони працюють, та оцінки виконаної роботи;

- налагодження конструктивної взаємодії між державними службовцями з урахуванням науково обґрунтованих теорій та концепцій, спрямованих на їх організаційну ідентифікацію;
- посилення правових гарантій, матеріальної та моральної безпеки державних службовців при виконанні професійних обов'язків;
- перегляд та вдосконалення розподілу обов'язків, подолання дублювання повноважень;
- Створення відкритого підбору та розстановки персоналу шляхом створення всеукраїнського банку даних про наявність вільних посад у державних органах та їх періодичну ротацію [2].

Таким чином, сучасна кадрова політика держави повинна бути науково обґрунтованою, історично специфічною, враховувати нагальні потреби суспільства в персоналі та мати плановий та перспективний характер. Він повинен базуватися на науці про суспільство, управління, здійснюватись на правовій основі, керуючись демократичними принципами, враховувати світогляд та світоглядні ідеї людей, стан держави та можливість виконання поставлених цілей. Цілі кадрової політики держави слід обирати виходячи з інтересів людини, суспільства та держави, особливостей демографічного та культурно-історичного розвитку, а також рівня безробіття, освіти та інших факторів.

Список використаних джерел

1. Білинська М. М. Стратегія державної кадрової політики України: цілі та шляхи реалізації. Навч.-метод. Матеріали. К. НАДУ, 2013. 52 с.
2. Лібанова Е. Г. Соціально-демографічні ризики реалізації стратегії державної кадрової політики України в 2012-2020 роках. Ін-т демографії та соціал. дослідж. ім. М. В. Птухи ; НАН України. Офіційне інтернет-представництво Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи НАН України. URL: <http://www.idss.org.ua/stil.html>.

Валігурська В.В.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник: **Коврига О.С.**
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Забезпечення розвитку держави як правової, соціальної, демократичної наразі неможливе без наукового розвитку населення, адже для кожної країни одним з пріоритетних завдань є забезпечення своїх громадян

якісною кваліфікованою освітою. Варто зазначити, що процес реформування вищої освіти досі продовжується з запозиченням міжнародного досвіду в сфері формування якості вищої освіти, тому особливо важливим є дослідження проблемних питань, які виникають у зв'язку з реалізацією вже сформованих програм освіти або ж на початку формування самої державної політики забезпечення якості вищої освіти (далі – ДПЗЯВО).

При визначенні терміну «державна політика» деякі вітчизняні автори прирівнюють його виключно до системної діяльності органів державної влади, повністю виключаючи внесок громадянського суспільства в процес формування ДПЗЯВО, але сучасна система забезпечення якості освіти вимагає участь громадянського суспільства для вирішення пріоритетних завдань такої системи, виявлення основних її прогалин та прогнозування майбутніх цілей [3, с. 64].

Продовжуючи думку визначення дефініції «державна політика» Ю.В. Палагнюк в своєму порівняльному аналізі зазначає, що державна політика, порівнюючи її з «публічною політикою» (термін, який зазвичай використовується в міжнародному просторі), є рішенням ухвалене із залученням громадськості для забезпечення потреб останніх, яке ґрунтується на найвищих принципах конституційності і реалізується органами державного управління [3, с. 66-67].

Євроінтеграційна політика України в свій час запровадила на теренах України Болонську систему освіти, але наразі вона досі реформується для забезпечення саморозвитку громадян та забезпечення працевлаштування [5, с. 312-314]. Дана політика забезпечила підвищення конкурентоздатності національної системи вищої освіти, адже дозволила внести зміни в методичні системи навчання, розширила освітні можливості та внесла ряд інших позитивних аспектів [2, с. 22-26]. Для українських студентів Болонська система надає більшу свободу вибору, більш демократичні умови навчання, а також кращі умови для професійного становлення особистості.

В свою чергу для українських роботодавців пріоритетним є підвищення кваліфікації працівників, що повинна здійснювати ДПЗЯВО. Тобто ДПЗЯВО повинно забезпечити якісні умови отримання освіти, які прилаштовані до сучасного ринку праці для підвищення соціального, економічного та політичного стану України. Дане твердження настановляє на наступну проблему – підвищення конкурентоздатності національної вищої освіти на міжнародному рівні.

Також не варто забувати про національний ринок праці, адже він є одним з основних чинників, який враховують абітурієнти при виборі ВНЗ. Таким чином, ДПЗЯВО повинна враховувати даний аспект і розвиватися системно, іншими словами, не можна не враховувати той факт, що деякі спеціальності більш привабливими для абітурієнтів ніж інші, через що в державі бракує спеціалістів в певних сферах. Проблема залучення міжнародних спеціалістів була б вирішена, якщо б ДПЗЯВО створила програми та більш якісні умови надання освіти в менш привабливих спеціалізаціях [1].

Наразі існує низка нормативно-правових актів у сфері освіти, зокрема вищої, але чітких механізмів реалізації ДПЗЯВО не існує, більше того відповідно до ЗУ “Про вищу освіту”, державну політику у сфері вищої освіти визначає Верховна Рада України, а реалізують Кабінет Міністрів України та центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки, тому ДПЗЯВО повинна запровадити методи, засоби, форми реалізації такої політики, а також визначити конкретних суб’єктів її реалізації [4, с. 120-121].

Підсумовуючи все вищенаведене варто зазначити наступні проблеми ДПЗЯВО, які потребують свого вирішення: створення дієвих механізмів реалізації ДАЗЯВО та визначення конкретних суб’єктів по їх запровадженню; запровадження програм, які б вирішили проблеми браку спеціалістів; підвищення конкурентоздатності вищої освіти на міжнародній арені; реформування якості освіти до сучасних потреб ринку праці.

Список використаних джерел

1. Безусяк Я. І. Роль Болонського процесу в розвитку вищої освіти Європи та України / Матеріали науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 22-24 березня 2017р. URL:file:///C:/Users/315/Downloads/1983-7052-1-PB.pdf
2. Морська Н. О. Досвід запровадження болонських реформ у систему освіти Австрії та можливості використання їх в Україні // Збірник наукових праць ХДУ, 2018, Вип.81(2), С. 22-26.
3. Палагнюк Ю. В. "Державна політика" та "публічна політика": теоретичний аспект / Ю.В. Палагнюк // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Сер.: Державне управління. 2012, Т. 181, Вип. 169, С. 63-67.
4. Хомишин І. Механізм реалізації державної політики в сфері вищої освіти / І. Хомишин // Вісник НУЛП. 2016. № 855. С. 116-121.
5. Хоружий Г. Ф. Європейська політика вищої освіти. Монографія. – Полтава: Дивосвіт, 2016. 384 с.

Гавриць В.О.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Шевченко О.О.**

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

Відповідно до Стратегії сталого розвитку "Україна - 2020" однією з важливих реформ за вектором розвитку є реформа сільського господарства. Вона націлена на забезпечення продовольчої безпеки країни, конкурентоспроможності продукції сільського господарства на

внутрішньому ринку, забезпечення лідерства України на світовому ринку продовольства, формування дієвих механізмів державного управління у даній галузі. Ця реформа має здійснюватися у системному зв'язку з розвитком сільських територій, реформуванням лісового господарства, дерегуляцією діяльності малого та середнього бізнесу, якісними змінами у аграрній науці на освіті на інноваційних засадах та ін. [1].

Для забезпечення ефективного розвитку вітчизняного сільського господарства на сучасному етапі Кабінетом Міністрів України схвалено Стратегію розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року [2]. У ній визначені стратегічні цілі, що передбачають:

- гарантування продовольчої безпеки держави та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції, у тому числі на світовому ринку;
- досягнення довгострокової стійкості аграрного сектору та його привабливості для інвесторів;
- розвиток сільських територій та формування середнього класу на селі;
- раціональне використання земель сільськогосподарського призначення та екологізацію аграрного виробництва.

При досягненні поставлених цілей важливо керуватися загальними принципами державного управління у сфері аграрних відносин, до яких науковці відносять: раціональний аграрний протекціонізм; забезпечення сталого розвитку аграрного сектору шляхом комплексного вирішення економічних, соціальних та екологічних проблем; застосування програмно-цільового підходу через комплексну реалізацію національних, міжгалузевих, галузевих, територіальних і функціональних програм; стабілізації аграрного ринку; єдності галузевого та територіального управління з урахуванням регіональних особливостей; стимулювання конкуренції у поєднанні з чітким законодавчим регулюванням конкурентного середовища і публічністю конкурентних взаємовідносин та ін. [3].

Практична реалізація стратегічних цілей розвитку сільського господарства має відбуватися шляхом розробки та реалізації Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року, концепцію якої схвалено Кабінетом Міністрів України [4]. Концепція визначає, що оптимальним варіантом розв'язання проблем у вітчизняному аграрному секторі є оптимізація його виробничої і соціальної інфраструктури, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва, нарощування його обсягів, поліпшення якості і безпечності сільськогосподарської продукції, охорона навколишнього природного середовища та відтворення природних ресурсів, підвищення рівня зайнятості сільського населення. При цьому важливо враховувати досвід держав з розвиненою аграрною економікою, який свідчить, що аграрна політика реалізується переважно через заходи економічного стимулювання та державної підтримки аграрного виробництва.

Загалом дієві механізми державного управління у сфері сільського господарства в Україні мають базуватися на комплексному використанні

організаційних, правових, економічних, адміністративних, мотиваційних, соціальних, інформаційних засобів, заходів та важелів управлінського впливу на функціонування і розвиток аграрного сектору економіки.

Список використаних джерел

1. Павленко: Реформування сільського господарства є одним із найбільш прогресуючих. URL: <http://minagro.gov.ua/ua/news/pavlenko-reformuvannya-silskogo-gospodarstva-e-odnim-iz-naubilsh-progresuyuchikh> (дата звернення: 21.10.2019).
2. Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. № 806-р / Кабінет Міністрів України. *Урядовий кур'єр*. 21 листопада 2013 р.
3. Ульяновченко Ю.О. Комплексний механізм державного регулювання розвитку конкурентного середовища в аграрному секторі економіки. *Актуальні проблеми державного управління*. 2013. № 1. С. 153–161.
4. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1437-р / Кабінет Міністрів України. *Урядовий кур'єр*. 30 березня 2016 р.

Головаченко Г.М.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Немирівська О.Я.**

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

МЕДІАЦІЯ ЯК ІНСТИТУТ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ НА ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ

В умовах сьогодення та реформування вітчизняного законодавства у сфері публічного управління, для ефективного регулювання вирішення спорів і конфліктів у різних сферах суспільного життя вкрай важливе застосування нових підходів та методів.

Яскравим прикладом нового підходу до вирішення конфліктів на публічній службі є медіація. Особливостями процесу медіації є гнучкість та чітка структурованість до пошуку взаємовигідного рішення, яке буде враховувати інтереси кожної із сторін.

Саме медіація має такий підхід, при якому конфліктуючі сторони відчують себе на рівних, отримують однакову кількість уваги, часу для виступів, підготовки тощо. Основним в цьому процесі є те, що медіатор в рамках етичних меж є морально неупередженим, тобто медіатор зацікавлений в самій процедурі медіації, але немає жодної зацікавленості в її кінцевому результаті [1, с.3].

Значної популярності Медіація набула в США, саме в цій країні медіація є спеціальним видом діяльності, яка полягає в оптимізації за участю третьої сторони процесу пошуку конфліктуючими сторонами рішення проблеми, яке б дозволило припинити конфлікт. Паралельно з медіацією як

видом діяльності в США існує Національний інститут вирішення конфліктів, який займається розробкою нових методів медіації, а також діють приватні і державні служби медіації, Федеральна служба посередництва та примирення займається професійним підбором службовців і миттєвому реагуванні на конфліктні ситуації на початкових етапах їх розвитку. Саме це дає змогу за мінімальних витрат ресурсів досягти максимальних позитивних результатів, служба володіє значним арсеналом заходів для розв'язання конфліктів, які пропонуються конфліктуючим сторонам сторонам, що значно заощаджує їхні ресурси для вироблення таких заходів самостійно.

У Австрії послуги медіації надають департамент Міністерства юстиції та Асоціація пробації і соціальної роботи. Ця Асоціація є незалежною приватною організацією, однак вона фінансується Міністерством юстиції, має власну систему управління та контролю якості надання послуг.

Схожими є посередницькі організації в інших країнах Європи, а саме: Швеції (Державне бюро посередництва та арбітражу), Великобританії (діє Консультативна служба примирення і посередництва), Німеччині (добровільний арбітраж).

Ефективність медіації як засобу врегулювання конфліктів та спорів на всіх рівнях суспільного життя, в тому числі і на публічній службі вже не викликає сумніву.

Запровадження інституту примирення (медіації) у вітчизняній системі права підтримується широким колом фахівців. Таке зацікавлення відповідає прагненню України до гармонізації національного законодавства із законодавством Європейського Союзу, де процедури примирення приділено значної уваги [2, с.269].

7 серпня 2019 року в Сінгапурі була підписана Конвенція ООН "Про міжнародні угоди за результатами медіації" (United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation). Сінгапурська конвенція гарантує, що угода, досягнута сторонами в результаті медіації, стає обов'язковою та підлягає виконанню, відповідно до спрощеної процедури в іноземній юрисдикції.

Сприяння ролі медіації, як альтернативи арбітражу для вирішення міжнародних комерційних спорів, та позитивного впливу на розвиток міжнародної торгівлі стане його реалізація. Україна стала однією з 46 країн - підписантів цього важливого міжнародного договору. Також, слід зазначити, що в Україні продовжується процес розбудови незалежної та ефективної судової системи, в тому числі шляхом оновлення та очищення судової влади. Одночасно іде робота над запровадженням досудових механізмів вирішення суперечок та посередництва. В липні цього року в Парламент внесено законопроект «Про діяльність в сфері медіації», розроблений на основі кращих європейських і світових практик, однак наприкінці серпня 2019 року цей проект закону відкликано на доопрацювання.

Отже, зважаючи на зміцнену увагу та діяльність науковців, органів державної влади та професійних громадських організацій щодо вивчення та запровадження інституту медіації, можна сподіватися, що невдовзі він буде

опанований і в нашій державі на законодавчому рівні.

Список використаних джерел

1. Brookes D., McDonough I. The Differences between Mediation and Restorative Justice/Practice. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.restorativejusticescotland.org.uk/MedvsRJ-P.pdf]. – 2006. – 24 p.

2. Ващук О.М. Роль неурядових організацій у запровадженні медіації в Україні (практика використання європейського досвіду) / О.М. Ващук // Часопис Київського університету права. – 2010. – 3. – С. 269–274.

Голуб Ю.М.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Немирівська О.Я.**

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА СПРИЯННЯ ПОШИРЕННЮ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ «УКРАЇНА-2020»

Конституцією України людина, її життя й здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнано найвищою соціальною цінністю [1].

Здоров'я населення значною мірою впливає на процеси та результати економічного, соціального й культурного розвитку країни, демографічну ситуацію. Крім того, це є важливим соціальним критерієм ступеня розвитку та благополуччя населення [2].

Але, на жаль, на сьогоднішній день спостерігається здебільшого споживче ставлення населення до власного здоров'я, не формується відповідальність і мотивація щодо його збереження та зміцнення. Важливу роль у цьому процесі має відігравати саме держава, яка насамперед зацікавлена у збереження працездатного, здорового людського ресурсу як важливої складової розвитку країни.

Україна долучилася до політики здорового способу життя ще на початку розбудови власної незалежності. Першими спробами стали розробка й упровадження соціальних проектів відповідної тематики. Найзначнішими стали два етапи українсько-канадського проекту «Молодь за здоров'я» (МЗЗ-1 та МЗЗ-2), які були реалізовані у 1998-2005 рр.. де серед основних його результатів є розробка багаторівневої міжгалузевої моделі формування здорового способу життя в молодіжному середовищі [3].

Слід зазначити, що за останні роки в українському суспільстві посилюється інтерес до розробки й упровадження різних стратегій здорового способу життя. Так, розроблена Загальнодержавна програма «Здоров'я - 2020: український вимір», яка була схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2011 р. № 1164-р «Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми «Здоров'я – 2020: український вимір»». в якій

акцентовано на необхідності міжгалузевого підходу до вирішення завдань із збереження, зміцнення та відновлення здоров'я, активного впровадження профілактичного напрямку в охороні здоров'я, формування здорового способу життя [4]. Серед шляхів і способів, спрямованих на розв'язання проблем пов'язаних із здоров'ям та здоров'я населення, авторами концепції серед іншого запропоновані: розроблення та впровадження новітніх технологій мінімізації факторів (чинників) ризику захворювань та створення сприятливого для населення середовища на основі даних наукових досліджень; розроблення стратегії з питань формування усвідомленого та відповідального ставлення населення до власного здоров'я та особистої безпеки. Всі ці кроки, на думку авторів проекту, дадуть змогу досягти тих результатів, які посприяють збереженню та зміцненню здоров'я населення [5].

Міністерством охорони здоров'я України запропоновано «Національну стратегію реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2020 роки» [6], в якій сформовано контекст, принципи, пріоритети, задачі та основні подальші кроки реформування української системи охорони здоров'я і здорового способу життя.

Дана стратегія є складовою Національного плану дій з реформування, котрий був проголошений Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» та урядом України (програма діяльності Кабінету Міністрів України, схвалена постановою Верховної ради України від 11 грудня 2014 року № 26-VIII) [7].

Метою Стратегії є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі. Задля цього рух уперед здійснюватиметься за такими векторами: вектор розвитку, вектор безпеки, вектор відповідальності, та вектор гордості.

Стратегія передбачає в рамках названих чотирьох векторів руху реалізацію 62 реформ та програм розвитку держави. За вектором відповідальності серед іншого передбачаються реформи: системи охорони здоров'я, у сфері забезпечення безпечності та якості харчових продуктів, у сфері захисту прав споживачів, програми популяризації фізичної культури та спорту і здорового способу життя та довголіття.

Отже, реалізація державою заходів щодо поширення здорового способу життя населення дасть змогу нашій країні піднятися до рівня провідних країн світу за такими показниками як здорове та благополучне населення, оскільки саме здоров'я нації є базовою складовою людського капіталу та конкурентоспроможності країни і перебуває в тісному інтегральному зв'язку з економікою, наукою та обороноздатністю.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. [Електронний ресурс] режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Ціборовський О.М. Шляхи систематизації законодавства України у сфері

охорони здоров'я / О.М.Ціборовський, С.В.Істомин, В.М.Сорока. – К., 2011. – 72с.

3. Формування здорового способу життя молоді: стратегія розвитку українського суспільства. Частина 1. / О. О. Яременко (кер. авт. кол.), О. В. Вакуленко, Ю. М. Галустьян та ін. — Київ : Держ. ін-т проблем сім'ї та молоді, 2004. — 164 с.

4. Свінціцький А.С. Здоров'я населення як важливий чинник державотворення та національної безпеки / А. С. Свінціцький // Практикуючий лікар. - 2013. - № 2. - С. 7-13. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PraktLik_2013_2_4.

5. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми «Здоров'я – 2020: український вимір»». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/244717787>.

6. Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015 – 2020 років / МОЗ України. Міжнародний фонд “Відродження”. – К., 2015. – 41 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.moz.gov.ua/ua/portal/Pro_20150518_2.html.

7. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку “Україна-2020” у 2015 році» No213-рвід 04 березня 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/213-2015-p>

Голубовський О.Є.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Бовсунівська І.В.**

кандидат економічних наук, доцент, доцент

кафедри публічного управління та

адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Головним призначенням податкової системи будь-якої держави є не стільки збирання податків для формування доходної частини бюджету держави з метою фінансування покладених на державу функцій та завдань, скільки забезпечення сталого соціально-економічного розвитку держави, якісних структурних змін економіки, інвестиційної привабливості держави. тощо. Водночас, вітчизняна податкова система, на відміну від податкових систем країн Європейського Союзу, переважно має фіскальний характер і замість сприяння зростанню конкурентоспроможності держави, призводить до гальмування зростання економіки держави загалом та економічної активності суб'єктів господарювання зокрема через надмірне податкове навантаження на вітчизняний бізнес та громадян.

Серед основних недоліків вітчизняної податкової системи необхідно виділити наступні: вітчизняна податкова система створює перешкоди власникам та керівникам підприємств, громадянам для нормального ведення бізнесу, внаслідок чого, на сьогодні ми маємо масове ухилення останніми від сплати податків та зростання тіньового сектору економіки; доволі складана система адміністрування податків; має місце постійне внесення змін до податкового законодавства, що призводить до зловживань з боку працівників

вітчизняної податкової служби (Податковий кодекс України було прийнято в 2008 році, але за цей час в нього було внесено понад 100 змін, деякі з них мали кардинальний характер і стосувались підходів до нарахування податків і зборів); ставки податків є завищеними, що не справляє стимулюючого впливу на розвиток вітчизняного бізнесу; вибіркоче застосування законодавства з боку контролюючих органів до представників бізнесу, тощо.

Все вищезазначене суттєво гальмує розвиток вітчизняної економіки і тому потребує негайного реформування податкової системи з боку держави, перегляду засад державної податкової політики України, яка фактично є діяльністю державних органів з питання формування та удосконалення вітчизняної податкової системи.

У цьому сенсі викликає зацікавленість представників вітчизняної наукової думки. Так, наприклад, професором Д. Гетьманцевим було розроблено дорожню карту з визначеними конкретними кроками з цього питання із визначенням конкретного часового періоду (з 2018 по 2021 рік):

2018 рік: завершення реформування системи органів ДФС, створення Служби фінансових розслідувань та фіскальних судів; реформа інституту фінансової відповідальності за податкові правопорушення; удосконалення адміністрування; упровадження конкретних інструментів Cooperative Compliance в податкове законодавство України та розвиток електронних сервісів; упровадження конкретних інструментів Tax Transparency в податкові правовідносини, які широко застосовуються у світі.

2019 рік: податкова амністія капіталів; реформа оподаткування доходів фізичних осіб; надання пільг із податку на прибуток для пріоритетних наукомістких галузей вітчизняної економіки; збільшення ставок ренти, акцизного податку та ПДВ; “осучаснення” зелених податків відповідно до європейських практик; гармонізація кримінальної, адміністративної та фінансової відповідальності за податкові правопорушення з урахуванням європейського досвіду; регулювання статусу парафіскалітетів та інших обов’язкових платежів поза податковою системою.

2020 рік: введення загального декларування доходів фізичних осіб; зведення до мінімуму єдиного податку (тільки для мікробізнесу) і поширення обліку операцій через реєстратори розрахункових операцій на весь обіг товарів та послуг; введення непрямих методів оподаткування з одночасним зниженням максимальної межі розрахунків готівкою; імплементація заходів анти-BEPS на підставі застосування на практиці відповідної директиви ЄС [1].

В той же час, як зазначається професором Н. Ткаченко [2], вітчизняна державна політика у період здійснення реформування податкової системи повинна бути орієнтована на досягнення таких цілей:

- підвищення ефективності функціонування економіки в довгостроковому плані та створення оптимальних умов для діяльності підприємств всіх сфер економіки;

- стимулювання споживчого попиту та заощаджень населення, виробничих і науково-технічних інвестицій і їхнього ефективного розподілу.

- розвиток пріоритетних галузей промислового виробництва і науково-технічної діяльності;
- створення умов найбільшого сприяння приватному підприємництву в цілому і великих корпорацій зокрема;
- подолання циклічних спадів і стимулювання зростання виробництва;
- підвищення конкурентноздатності національних виробників на світовому ринку;
- створення в суспільстві сприятливого соціального клімату.

Список використаних джерел

1. Гетьманцев Д. Украина должна принять дорожную карту по усовершенствованию налоговых отношений. URL: https://zn.ua/ECONOMICS/ukraina-dolzhna-prinyat-dorozhnyu-kartu-po-usovershenstvovaniyu-nalogovyh-otnosheniy-268805_.html (дата звернення: 01.10.2019).

2. Ткаченко Т.М. Напрями реформування податкової системи України на основі досвіду зарубіжних країн. URL: [https:// http://magazine.faaf.org.ua/napryami-reformuvannya-podatkovoi-sistemi-ukraini-na-osnovi-dosvidu-zarubizhnih-krain.html](https://http://magazine.faaf.org.ua/napryami-reformuvannya-podatkovoi-sistemi-ukraini-na-osnovi-dosvidu-zarubizhnih-krain.html) (дата звернення: 10.10.2019).

Горбенко О.В.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Бовсунівська І.В.**

кандидат економічних наук, доцент, доцент
кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ЛОБІЗМ

Вітчизняні вчені уже не перший рік намагаються розкрити явище лобізму в межах політичних, юридичних, історичних, соціально комунікаційних, соціологічних наук. З кожним роком питання інституалізації інституту лобізму стає гострішою в соціальних, громадських та бізнес групах.

В кожному законопроекті лягає за основу питання науково-теоретичного аспекту становлення інституту, а саме визначення базисного визначення, його тлумачення. На сьогодні існує багато підходів його тлумачення поняття лобізму як вітчизняних так і іноземних науковців в сфері політології, юридичних наук та нормотворців.

Аналіз наукових джерел свідчить про відсутність однозначного поняття лобізму. Ця проблема постає з тим що явище лобізму чіпляє багато сфер і є міждисциплінарним і тому досліджується багатьма суспільними науками.

Наукові праці А. Бобровського, визначають лобіювання, «це інститут неформалізованого представництва інтересів у політичних рішеннях, покликаний корегувати дії органів політичної (державної) влади відповідно до змін та інтересів громадянського суспільства, політичної еліти, бізнес-еліти, а також забезпечувати прийняття й реалізацію суспільно значущих

рішень» [1].

Український політолог П. Шляхтун визначає лобіювання як «організований вплив різних суспільних груп на представників органів державної влади з метою прийняття вигідних для себе рішень» [2, с. 71].

Український дослідник В. Нестерович визначає лобіювання як «процес легального впливу на чітко визначені законом органи державної влади й органи місцевого самоврядування, а також на їх посадових осіб з боку зареєстрованих у встановленому законом порядку фізичних та юридичних осіб з метою закріплення власних інтересів чи інтересів третіх осіб (клієнтів) у нормативно-правових актах, що приймаються» [3, с. 51].

У нормативно-правових актах країн, де лобіювання вже законодавчо урегульоване, тлумачення досліджуваного терміна дається переважно через суміжне поняття «лобістська діяльність», яке визначається як: лобістські контакти та зусилля щодо їх забезпечення, які включають підготовку та планування цієї діяльності, проведення різноманітних досліджень та іншої роботи, для використання їх результатів у ході таких контактів, а також координацію з лобістською діяльністю іншими особами [4].

Лобізм – взаємодія з представниками уряду під час спроби вплинути на процес прийняття урядом рішень, включаючи прийняття законів та внесення доповнень до них, розробку чи зміну урядової політики чи урядових програм, надання урядових контрактів, грантів або розподіл фінансування [5].

Лобізм – будь-яка оплачувана професійна діяльність, що має на меті вплинути на урядові рішення та законодавчу політику [6].

На нашу думку вітчизняні науковці намагаються поєднати в одному визначенні багато процесів та механізмів і це веде за собою туманність.

Прямолінійність підходів визначення поняття лобізм дає можливість розмежовувати явища та процеси, а це на самперед веде до якісного підходу до визначення лобізм на інституційному рівні.

На підставі вище викладеного, визначення лобіювання може бути запропоноване у такому вигляді: Лобіювання – це дія, що має на меті вплинути на законодавчий або виконавчий процеси в органах державної влади в рамках закону.

Список використаних джерел

1. Бобровский А. Лоббизм в условиях формирования и деятельности российской политической элиты : автореф. дис. ... канд. полит. наук : спец. 23.00.02 «Полит. ин-ты, этнополит. конфликтология, нац. и полит. процессы и технологии» / Бобровский Андрей Сергеевич. – М., 2006 – 23 с.
2. Шляхтун П. П. Парламентаризм: словник-довідник / П. П. Шляхтун. – К.: Парламентське вид-во, 2003. – 151 с.
3. Нестерович В. Ф. Етимологія та феномен поняття «лобіювання» : гносеологічний вимір / В.Ф. Нестерович // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2010. – № 1 (99). – С. 40 – 51.
4. The Lobbying Disclosure Act. – Режим доступу : http://senate.gov/legislative/Lobbying/Lobby_Disclosure_ACT/TOC.htm.
5. Lobbying Code of Conduct. – Режим доступу : http://lobbyists.pmc.gov.au/conduct_code.cfm

6. Act of on legislative and regulatory lobbying. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/dataoecd/18/15/38944200.pdf>

Данилюк Т.В.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Бовсунівська І.В.**

кандидат економічних наук, доцент, доцент
кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

Надання адміністративних послуг є важливою функцією державних органів у концепції маркетингової (сервісної) держави, згідно якої кожен громадянин має конкретні потреби в послугах, і базовим завданням держави є чутливість до таких потреб, тобто їх виявлення і задоволення. Тобто громадяни виступають у ролі клієнтів, які отримують послуги, а державні установи – в ролі своєрідних "сервісних центрів". Організація надання адміністративних послуг відбувається за різноманітними моделями, що реалізують підходи "єдиного вікна" та "універсаму послуг".

Серед конкретних організаційних механізмів надання адміністративних послуг особливого значення набули спеціальні хартії громадян (споживачів), що містять чіткі стандарти якості послуг. До таких стандартів відносять: своєчасність надання послуги; обсяг послуги; доступність і зручність послуги; наявність або безперебійність послуги; точність надання послуги; безпеку послуги; належність або відповідність послуги [1, с. 25-26]. Як приклад можна розглянути Хартію громадян, оприлюднену одним з муніципалітетів Нідерландів. У ній містяться стандарти якості адміністративних послуг, наприклад, таких [2, с. 24]:

- видача дозволу на планування будівництва (planning permission) – заявка буде розглядатися однією контактною особою, і громадяни одержать свій дозвіл не пізніше, ніж через 6 тижнів (у полегшеному режимі – через 3 тижні);

- отримання паспорту/посвідчення особи/прав водія (passport / id card / driving license) – не більше, ніж через 5 днів, у випадку особливої потреби за 1 день за додаткову плату;

- призначення соціальних виплат (welfare payments) – рішення приймається не пізніше, ніж за 10 днів, при наданні мінімального обсягу даних, а всю іншу інформацію муніципалітет зобов'язується знайти самостійно у співпраці з Центром праці та доходів;

- отримання спеціальних соціальних виплат, звільнення від муніципальних податків (special welfare, exemption from municipal taxes) – за допомогою сайту та спеціальної брошури можна визначити відповідність

умовам надання цих пільг, рішення буде надано не пізніше, ніж за 4 тижні, а максимальний термін розгляду питання про звільнення від муніципальних податків – 6 тижнів.

На сьогодні пріоритетним напрямом у світі стало надання адміністративних послуг в електронному форматі. При цьому електронна послуга – це така послуга, що повністю надається саме засобами сучасних ІКТ без будь-якого фізичного контакту особи з органом влади. Наприклад, у Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, схваленій у 2013 р., електронна послуга визначається як послуга, надана громадянам та організаціям в електронному вигляді за допомогою ІКТ [3].

За даними ООН, індекс України щодо онлайн-обслуговування в 2018 р. склав 0,5694 [4, с. 226]. При розрахунку цього індексу використовується відома модель чотирьох стадій розвитку електронних послуг:

Стадія 1 – поява інформаційних послуг (emerging information services);

Стадія 2 – розширені інформаційні послуги (enhanced information services);

Стадія 3 – операційні послуги (transactional services);

Стадія 4 – підключені послуги (connected services).

Наразі в Україні провідним напрямом удосконалення організації надання адміністративних послуг є розвиток Єдиного державного порталу адміністративних послуг (<https://my.gov.ua/>). У цьому напрямі доцільно звернути увагу на організацію електронних послуг в Естонії, що в 2018 р. мала індекс онлайн-обслуговування 0,9028 [4, с. 222]. У цій країні колишнього СРСР портал адміністративних послуг має російськомовну версію (<https://www.eesti.ee/rus/uslugi>). Вона є більш зручною для вивчення, ніж іншомовні портали інших країн світу, що є провідними за індексом онлайн-обслуговування. Естонський портал має три великі рубрики (громадянину, підприємцю, чиновнику), а також містить повний алфавітний перелік послуг. Користувач може дуже швидко та зручно вибрати конкретну послугу і, авторизувавшись за допомогою ID-карти, банківської карти або іншим можливим способом, замовити та отримати її в електронному вигляді.

Список використаних джерел

1. Уряд для громадян: Ініціативи щодо поліпшення якості послуг / пер. з англ. М. Коваль, Р. Федущинська. Львів: ЛФ УАДУ, 2000. 293 с.
2. Seven Steps to a Citizen Charter with Service Standards: Practitioners handbook. 2008. 36 р. URL: https://www.eupan.eu/wp-content/uploads/2019/05/2008_2_FR_Seven_Steps_to_a_Citizen_Charter_with_Service_Standards.pdf (дата звернення: 5.10.2019).
3. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р / Кабінет Міністрів України. *Урядовий кур'єр*. 13 червня 2013 р.
4. Электронное правительство 2018: применение электронного правительства для формирования устойчивого и гибкого общества / под общ. рук. В. Акваро, С. Швайнфеста. Нью-Йорк: ООН, 2018. 269 с. URL: <https://publicadministration.un.org/en/Research/UN-e-Government-Surveys> (дата звернення: 5.10.2019).

Дегтярєва І.М.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Євмєшкіна О.Л.**

доктор наук з державного управління,
доцент, доцент кафедри публічного
управління та адміністрування ТНУ
імені В.І. Вернадського

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ЗАСАД ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Революційні події українського національного державотворення й ті проблеми, що їх спонукали, актуалізують процес пошуку вітчизняною гуманітарною наукою нових форм і механізмів здійснення державного управління, адекватних вимогам демократії та громадянського суспільства, що розвивається.

Ефективним підґрунтям подальших теоретичних розробок у даному напрямку може стати усвідомлення державного управління як соціально-ціннісного феномену, органічно притаманного еволюції суспільства; виявлення характерних ознак, принципів і ціннісних орієнтацій управлінських систем у сучасному державно-організованому соціумі.

В умовах формування і практичної імплементації демократії в Україні чи не ключовою проблемою суспільного буття постає питання про спосіб і механізм формування цінностей ліберально-демократичного характеру[3].

В Україні демократія отримує досить специфічного забарвлення, зациклюючись лише на інституційному вимірі державотворення, а суспільство прагне якомога швидше досягнути нову ідентичність, при чому акцент тут змістився вбік формального облаштування, залишаючи позаду ціннісні виміри. Попередні цінності, які замикалися навколо соціалістичної концепції розвитку суспільства, були затавровані й відкинуті. Утворився вакуум, в якому суспільство переживає стару ідентичність, а нова держава “демократизується”, спираючись через таке духовне спустошення на синтез незнаного нового із старим і знайомим.

Українське суспільство починає втомлюватися від експериментів діяльності влади, тому на першочергове розв'язання нагальної проблеми виходить проведення аналізу існуючих підходів публічного управління та вибір того, який би краще відтворював процес українського державотворення та перенесення його на існуючі державні інститути з метою їх удосконалення через становлення публічного управління в Україні [2].

Таким чином, концепція публічного управління повинна ґрунтуватися на реальних демократичних цінностях правової держави, запровадженні нової ідеології, у якій пріоритетним є реалізація прав і свобод громадян у спільній діяльності з державними інститутами.

Сучасна публічна служба має відповідати потребам часу, спиратися на європейські стандарти, забезпечувати надання доступних і якісних публічних

послуг громадянам, а значить – бути професійною, інноваційною, високоефективною, етичною та стабільною [1].

Найбільша цінність публічної служби – людина – публічний службовець, який в непрості часи відстоювання незалежності, кризи ціннісно-світоглядних засад має бути не просто “агентом змін”, а й носієм певних цінностей, що допоможуть у досягненні мети. Від ціннісних орієнтирів, моральності, рівня культури, освіченості, професіоналізму публічних службовців залежить результат функціонування інститутів держави. Тому, на сучасному етапі державотворення, актуалізація уваги до питання формування ціннісної основи (системи цінностей) діяльності публічних службовців не викликає сумніву.

Не викликає сумніву, що лише етична публічна служба здатна здійснювати ефективне управління й досягти поваги, підтримки, розуміння і партнерства в досягненні визначних цілей. Демократичне суспільство має піклуватися про те, щоб дії та поведінка публічних службовців були бездоганні.

Основною цінністю визнана людина, адже всі зміни, реформи заради людей. Розвиток громади; професіоналізм; законність; патріотизм; єдність бачення, неупередженість; прозорість діяльності, підзвітність, відкритість; пріоритетність інтересів громади; партнерство; спадкоємність; служіння – саме

На сьогодні за відсутності довіри між суспільством і державою, нерозвинутості структур громадянської участі, відчуження людей від влади утвердження ефективної та поміркованої влади й демократичне реформування системи державного управління, економіки та мобілізація ресурсів для подолання системної кризи і підтримання міжнародного статусу України – саме такий варіант прийнятий для українського суспільства, яке втомилася від життєвих проблем та кривд, криміналу, корупції, владно-управлінського безладдя; такий сценарій сприятиме консолідації політичної еліти; до нього спонукає й бажання міжнародної спільноти бачити Україну прогнозованою, яка динамічно розвивається і де демократія стала нормою як у відносинах між державою і суспільством, так і у владно-управлінських відносинах.

Оптимізація системи публічного управління в Україні на засадах і принципах прав людини та правозахисних підходах може бути найбільш конструктивним та результативним шляхом досягнення поставлених цілей вже у найближчій перспективі.

Список використаних джерел

1. Гаман Т.В. Ціннісний аспект діяльності публічних службовців. URL: <http://academy.gov.ua/infpol/pages/dop/7/files/a9fefa4d-07f3-4ef1-9078-8da9cbfd97e4.pdf>
2. Публічна політика в процесах реформування системи державного управління України / С. О. Телешун, С. В. Ситник, І. В. Рейтерович, О. Г. Пухкал. К.: НАДУ, 2016. 192 с.
3. Ціннісні пріоритети державного управління в Україні: Конспект лекцій / В.А.Рибкало, В.М.Козаков, В.А.Шахов та ін.; За заг. ред. О.Ю.Оболенського, С.В.Сьоміна,

А.О.Чемериса, В.А.Ребкала, В.М.Козакова, С.В.Загороднюка, О.Л.Приходько, Л.О.Воронько. К.: Вид-во НАДУ, 2007. 48 с.

Денисова С.М.

лукхач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Немирівська О.Я.**,
кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І.

Вернадського

ВИКОРИСТАННЯ МІСЬКОЇ АНАЛІТИЧНОЇ ГЕОІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ЯК ОДНОГО ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Для створення умов ефективного використання ресурсного потенціалу та прогнозованого розвитку й управління території, супроводження містобудівної діяльності, поліпшення екологічного і техногенного становища населених пунктів у провідних країнах світу використовують геоінформаційні системи (ГІС) та системи моделювання на базі геоінформаційних технологій (ГІТ) для підготовки пропозицій щодо прийняття управлінських рішень [2].

В українських містах ключовим показником успіху вважать використання міської автоматизованої географічної інформаційної системи (МАГІС) як комплексу методологічних, організаційних, програмних, технічних і інформаційних засобів, покликаних підсилити управління інфраструктурою міста органами місцевого самоврядування на основі застосування новітніх інформаційних технологій. МАГІС є тим інструментом, що здатен забезпечити: місцевий економічний розвиток завдяки більш ефективному використанню місцевих ресурсів; зниження соціальної напруги через створення механізмів зворотного зв'язку; підвищення безпеки життя громадян; сприяння захисту екології шляхом залучення громадських організацій і населення до аналізу місцевих проблем і стратегічного планування розвитку території; покращання управління соціальною сферою та ін. Натомість, використання сучасних МАГІС не тільки дозволяє оптимізувати управління міським господарством, але і приносить реальний прибуток. Так, з метою ефективного управління містом, необхідно володіти повною і достовірною інформацією про його ресурси – облік кадастрових даних земельних ділянок, вулично-дорожню та інженерні мережі, об'єкти паливно-енергетичного господарства, і т.п. Відповідно, перекладення цієї інформації на карту міста, сприяє її візуалізації і тим самим спрощує процес аналізу і систематизації.

Водночас МАГІС дозволяє проводити моніторинг стану ЖКГ. Наприклад, за допомогою космічної зйомки можна відстежувати процеси

зміни території: нові споруди, зміну дорожньої мережі і т.п. Аерофотозйомка дозволяє описувати і здійснювати моніторинг об'єктів благоустрою – огорож, стану покриття стадіонів і т.п., тепловізійна зйомка допомагає виявити витоки тепла – на такому знімку видно теплі магістралі, розташовані під землею. МАГІСи можуть бути інтегровані з системами диспетчеризації, таким чином, ми отримуємо наочне зображення об'єкту, на якому відбулася аварія.

За наявності інтегрованих, ретельно спланованих МАГІС, можливе своєчасне і обґрунтоване ухвалення рішень у сфері містобудівного управління, широке залучення інвестицій у всі сфери господарювання міста, реалізація широкомасштабних інноваційних проектів, що забезпечує значне покращення економічної ситуації в місті. А тому створення та впровадження МАГІС в систему міського управління включає в себе:

- управління всіма інформаційними процесами в місті;
- перехід від існуючої Концепції розвитку кадастру (“Кадастр 2014”) до перспективної системи “Кадастр 2034”, що, у свою чергу, передбачає перехід до 3D/4D кадастрів, глобалізацію кадастрової інформації та екологічну спрямованість кадастрових систем майбутнього;
- структурування інформації, яка накопичується та використовується в інформаційних мережах усіх комунальних служб міста у вигляді інтероперабельних інтерактивних баз даних;
- формування протоколів та інтерфейсів взаємодії між мережевими інформаційними документами, корпоративними системами знань та користувачами різних тематичних профілів комунальних служб міста;
- підвищення дохідної частини місцевого бюджету на 15-20% за рахунок прозорого моніторингу всіх фінансових процесів[3].

Натомість МАГІС відіграють значну роль під час реалізації концепції Smart City (“розумні міста”), забезпечуючи комплексний підхід до вирішення містобудівних завдань за рахунок інтеграції просторової і тимчасової інформації, а також інформації про наявні ресурси міста, містобудівні регламенти, об'єктивні та актуальні дані про об'єкти містобудівної діяльності, знання і досвід. Зазначимо й те, що за допомогою використання МАГІС у територіальному маркетингу можна вирішувати завдання щодо: реалізації існуючих та розробки нових конкурентних переваг. Адже основне завдання територіального управління сьогодні – це підвищення привабливості території, як місця проживання та здійснення діяльності за рахунок максимального задоволення потреб осіб у ресурсах і суспільних благах. Територія, на якій в максимальному ступені враховані і задоволені потреби жителів, буде більшою мірою конкурентоспроможна [1].

Таким чином інтелектуальна міська геоінформаційна система здатна акумулювати значний обсяг ресурсного потенціалу території і є однією із технологій практичного застосування концепції Smart City, єдиним технологічним базисом застосування smart-рішень, а також може бути широко представлена в маркетингу території, впровадження 3D/4D кадастрів та інших проектах пов'язаних із удосконаленням територіального управління

органами місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Геоінформаційні технології у територіальному управлінні : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. 14–16 верес. 2016 р. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2016. – 184 с.
2. Основні напрями створення геоінформаційної системи містобудівного кадастру державного рівня як складової електронного урядування / Б. Білецький., Г. Кузьменко, В. Липський, В. Хомініч. Математичні машини і системи. 2013. № 3. С. 87 – 96
3. Світличний О. Основи геоінформатики : навч. посібн. / О. Світличний, С. Злотницький ; за заг. ред. О. Світличного. Суми : ВТД “Університетська книга”. 2006. 295 с.

Додонов О.С.,

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Шпачук В.В.**

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління
та адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

СПЕЦІАЛЬНІ ПОДАТКОВІ РЕЖИМИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Як свідчить міжнародний досвід, ефективність економічного розвитку будь-якої країни, в тому числі з розвиненою ринковою економікою, неможлива без якісного державного регулювання. Одним з методів непрямого державного регулювання виступає спеціальний податковий режим, який, згідно з п.11.2. ст. 11 Податкового кодексу України, представляє собою систему заходів, що визначає особливий порядок оподаткування окремих категорій господарюючих суб'єктів [1]. Спеціальний податковий режим є не просто методом державного регулювання, при тому що податкова політика в Україні має переважно фіскальне спрямування, він є одним з ключових механізмів стимулювання ділової активності та покращення бізнес-середовища в Україні, формування сприятливого фіскального простору для бізнесу.

Що стосується складу спеціальних податкових режимів, то до них частіше за все зараховують наступне:

- 1) застосування спрощеної системи оподаткування для суб'єктів господарювання, в тому числі спрощеної системи обліку, а також звітності;
- 2) запровадження для суб'єктів господарювання фіксованого сільськогосподарського податку;
- 3) запровадження торгового патенту, за яким надається право на провадження певних видів підприємницької діяльності;
- 4) застосування для суб'єктів господарювання, що мають на меті реалізацію інвестиційних проектів на територіях спеціальних (вільних) економічних зон або на територіях пріоритетного розвитку, спеціальних режимів оподаткування;

5) запровадження спеціальних режимів оподаткування визначених технологічних парків, в тому числі учасників цих технологічних парків, а також спільних підприємств, які залучаються до виконання проектів в цих технологічних парках; та інше.

До основних же переваг спеціальних податкових режимів з позиції загальнодержавних інтересів слід віднести такі:

- забезпечення структурних змін у ВВП на користь малого бізнесу за рахунок стимулювання розвитку діючих суб'єктів господарювання і утворення нових;
- сприяння розвитку конкурентного середовища, а також можливої демонополізації економіки держави;
- через розширення потенційного кола платників податків та безпосередньо бази оподаткування сприяння збільшенню податкових платежів до бюджетів різних рівнів;
- через зменшення податкового навантаження суб'єктів господарювання, а також за рахунок спрощення процедурних питань виведення певної частини операцій суб'єктів господарювання з тіньового сектора економіки;
- зменшення заборгованості перед бюджетами різних рівнів та різноманітними державними фондами платників податків;
- спрощення процедури адміністрування податків;
- покращення соціальної ситуації в державі через утворення додаткових робочих місць, а також сприяння утворенню середнього класу в державі.

Таким чином, як видно з вищезазначеного, спеціальний податковий режим є одним з вагомих методів державного регулювання економічного розвитку України, правильне використання якого може дозволити отримати суттєвий не лише економічний, а соціальний ефект нашої держави, економіки та для їх подальшого розвитку.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI . URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/> (дата звернення: 21.09.2019).

Дудко О.В.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Кравченко С.О.**

доктор наук з державного управління, доцент,
завідувач кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

АНАЛІЗ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВПЛИВІВ НА СУЧАСНЕ ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Основні види глобалізаційних впливів на сучасне державне управління

можна поділити за їх суб'єктами. Насамперед, фактично, відбулося становлення наддержавного рівня управління. Його представляють регіональні об'єднання, такі як ЄС, Південноамериканський союз, Африканський Союз, ASEAN, Євразійський економічний союз. Вони здійснюють управлінські впливи наддержавного характеру на більшість або значну частину галузей суспільної життєдіяльності їх країн-членів [1, с. 77].

Серед сучасних міжнародних міждержавних організацій можна виокремити найбільш впливові суб'єкти глобального управління – ООН, Світовий банк, МВФ, ОЕСР, СОТ. Низка міжнародних організацій здійснює глобальні управлінські впливи у конкретних галузях – Всесвітня організація охорони здоров'я, Міжнародне агентство з атомної енергії, Міжнародна організація праці та ін. Основними типами функцій міжнародних міждержавних організацій у процесах глобального управління є регулюючі, координуючі, контрольні та оперативні функції [2, с. 18-20; 3, с. 189-190]. Значний вплив на державне управління у політичному вимірі справляють міжнародні неурядові організації як елементи так званого глобального громадянського суспільства [4, с. 113].

Управління розвитком національних економік відбувається під потужним впливом ТНК, які стали більшими суб'єктами світової економіки, ніж багато держав. У випадку об'єктивного збігу інтересів національних держав з інтересами ТНК, останні забезпечують першим значні, а подекуди і вирішальні конкурентні переваги. Однак, переслідуючи власні економічні інтереси, ці корпорації можуть зловживати державним апаратом країн, де знаходяться їхні філії та дочірні компанії, що у результаті породжує протиріччя між ними і національними економіками [5].

Процеси управлінської глобалізації суттєво впливають на роль національної держави, що повною мірою торкнулося Української держави. "Зверху" на діяльність Української держави потужно впливають такі структури як, наприклад, ЄС (Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, Кредитна угода між Україною як Позичальником, та ЄС як Кредитором) та НАТО (Хартія про особливе партнерство між Україною та НАТО, Річні національні програми співробітництва Україна - НАТО), а "знизу" – органи місцевого самоврядування, структури громадянського суспільства.

Глобалізація призводить до значних змін функцій Української держави. Так, важливі зміни торкаються забезпечення демократії на місцевому рівні, що вважається глобальним правом. Тому в Україні розпочато процес передачі влади низовим структурам самоврядування, базою якої є Закон України "Про добровільне об'єднання територіальних громад". Політична функція охорони та захисту прав і свобод людини також зазнає якісних змін. Напрями цих змін визначені Національною стратегією у сфері прав людини (2015 р.) [6].

Процеси глобалізації істотно позначаються на реалізації економічної функції держави. Наприклад, Виконавча рада МВФ у 2018 р. затвердила

програму кредитування Stand-by під зобов'язання України виконати низку заходів економічної політики щодо забезпечення макроекономічної та фінансової стабілізації. Серйозної трансформації піддається функція держави щодо регулювання відносин у сфері праці відповідно до положень Програми гідної праці для України на 2016-2019 роки. Наразі політика України у екологічній сфері підпорядковується глобальній концепції сталого розвитку, що відображена у документах Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (1992 р.), Саміту ООН "Ріо+10" (2002 р.), Конференції ООН зі сталого розвитку "Ріо+20" (2012 р.).

Принципово змінюється в умовах глобалізації інформаційні функція держави, оскільки вона перестає бути монополістом у даній сфері. Тому інформаційна політика України має спрямовуватися на захист національного інформаційного простору від деструктивних зовнішніх впливів та просування національних інтересів у глобальному інформаційному просторі.

Список використаних джерел

1. Глобалізація та управління суспільними процесами: навч. посібник / Кравченко С.О., Карлова В.В., Корнієвський О.А. та ін. Київ: УкрСІЧ, 2016. 156 с.
2. Скрипник О.М. Історія міжнародних організацій: навч. посібник. Умань: ПП Жовтий О.О., 2011 226 с.
3. Суліма Є.М., Шепелев М.А. Глобалістика: підручник. Київ: Вища школа, 2010. 544 с.
4. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / наук.-ред. колегія: Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ: НАДУ, 2011. Т.1: Теорія державного управління. 2011. 748 с.
5. Рибалко Ю.С. ТНК в інституційній архітектурі глобального урядування світової економіки. *Стратегія розвитку України. Економіка, соціологія, право*. 2014, №1. С. 217–224.
6. Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини: Указ Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015 / Президент України. *Урядовий кур'єр*. 2 вересня 2015 р.

Заборенко І.В.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Коврига О.С.**

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ

Державна служба України на сучасному етапі потребує суттєвих перетворень, особливо щодо професіоналізації, підвищення ефективності управлінської діяльності та підняття авторитету державних службовців.

Державний службовець, крім професійної ролі, виконує також суспільно відповідальну роль. Він є носієм і провідником не тільки державної політики а і державної моралі. Така ситуація вимагає від працівників державної служби наявності високих показників особистісних якостей, уміння бути авторитетним, витримувати тиск додаткової відповідальності та невизначеності, а також сталого розвитку особистості у відповідності до динамічних процесів суспільства.

Саме тому питання визначення психологічних складових професійної діяльності та компетентності державних та муніципальних службовців привертають увагу науковців. Дослідження провідних показують, що керівний персонал у сфері державної служби ще недостатньо підготовлений до інноваційної діяльності, здійснення суспільних реформ. Існуючі підходи до управління та супроводу професійної діяльності державних службовців на сьогодні не повною мірою відповідають сучасним вимогам, європейським стандартам, не враховують пріоритети нової державної кадрової політики та вимог адміністративної реформи [1].

Ситуація, що склалася сьогодні в Україні вимагає від персоналу державної служби високого рівня професійної підготовки, який є запорукою спроможності надавати якісні управлінські послуги населенню. Дана проблематика на певному рівні вирішується у рамках діючих нормативно-правових документів України щодо державної служби, але практично не враховуються психологічні аспекти професійної діяльності, зокрема важливі особистісні якості державних службовців, що на неї впливають. Особистість державного службовця можна розглядати як сукупність його вагомих якостей, рівень оволодіння соціальними цінностями, а також спроможність до реалізації цих цінностей у сфері державного управління.

Важливими компонентами психологічної структури особистості, в тому числі і державного службовця є: - психічні процеси (пізнавальні, емоційні, вольові); - психічні властивості (направленість, темперамент, характер, здібності); - психічні утворення (знання, вміння, навички); - психічні стани (різного виду інтегроване віддзеркалення суб'єктом внутрішніх або зовнішніх стимулів без їх виразного усвідомлення).

Вищезазначені компоненти психологічної структури особистості суттєво впливають на результативність діяльності державних службовців, як і соціально-психологічні фактори оточуючого професійного середовища, саме тому потребують комплексного дослідження. За таких умов пріоритетного значення набуває впровадження комплексної системи психологічної супроводу, діагностики та корекції як керівного персоналу, так і майбутніх фахівців у сфері державної служби та органах місцевого самоврядування України [2].

Аналіз світового досвіду вказує на можливість вирішення проблемних питань оптимізації процесів добору, оцінки, мотивації державних службовців за допомогою впровадження психологічної служби у структуру адміністрації або залучення на засадах аутсорсингу незалежних експертів (психологів) або незалежних центрів оцінювання. Основні завданнями їх діяльності полягають

в оцінці ділових, професійних та особистісних якостей персоналу у сфері державної служби на основі комплексних стандартизованих психодіагностичних методик та компетентнісних моделей [3].

Таким чином, важливим напрямом удосконалення сучасної державної служби є комплексний підхід до кадрової роботи у сфері державного управління та місцевого самоврядування, у рамках якого пріоритетного значення набуває всебічне дослідження психологічних аспектів професійної діяльності особистості.

Список використаних джерел

1. Бабасв В.М., Понамарьов О.С., Романовський О.Г. Психодіагностика у системі державного управління та місцевого самоврядування. Харків: Видавництво «Фоліо», 2006. С. 300-330. ISBN 966-03-3442-7.
2. Гончарук Н.Т., Прокопенко Л.Л. Шляхи вдосконалення системи професійного розвитку державних службовців. Стратегія регіонального розвитку: формування та механізми реалізації: Матеріали щорічної наук.-практ. конф., 31 жовтня 2007 р. У 2 т. О.: ОРІДУ, 2007. Т. 1. С. 78 – 80.
3. Луговий В. Актуальні проблеми підготовки та використання керівних кадрів державної служби (аналіз світового досвіду). Вісник УАДУ. 1999. №1. С. 46 – 56.

Звегіна І.С.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник: **Немирівський Я.В.**
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ МЕТОДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Роль громадського лідера як визначального чинника соціальної трансформації на демократичні принципи здатна виконувати державний службовець, який характеризується високим рівнем професіоналізму, морального розвитку та моральної професійної поведінки. У цьому дослідженні розглядається проблема етичної поведінки державного службовця та процес її формування через призму організації професійної діяльності на демократичних засадах.

Таким чином, моральні відносини - відносини взаєморозуміння, що виникають у процесі спілкування, формуються завдяки готовності до приналежності, взаємного пізнання та взаєморозуміння партнерами один одного "зсередини", виходячи з особливостей особистості партнера. Основною вимогою етики спілкування є моральний обов'язок самоповаги до державних службовців.

У професійній поведінці державних службовців зв'язок функціонує як діяльність, як засіб спільної діяльності, і як "внутрішнє" спілкування. Саме

тому етика іноді визначається як відображення поведінкової практики з точки зору моральних критеріїв [1]. Внутрішнє спілкування також відіграє вирішальну роль у забезпеченні адекватної самопрезентації державного службовця.

Теорія етики пропонує два основних підходи до визначення інструментів для оцінки ситуації та визначення моральних правил, які можуть бути застосовані до його аналізу та методів вирішення: деонтологічні та телеологічні, найпоширенішою версією якої є послідовність.

Деонтологічний підхід, класичне філософське визначення якого дав Кант, встановлює, що основна категорія моралі - це обов'язок, обов'язок і обов'язок не залежать від наслідків дій людини. Одна дія є правильною, що в ній властиві певні ознаки, або вона належить до певного виду дії та неправильна, що в ній властиві інші ознаки, або це дія іншого виду.

Найпоширенішою формою наступного є утилітаризм. Він стверджує, що правильність чи некоректність дій людини визначається наслідками її дій. Більшість дискусій щодо моралі державної діяльності ведуться прихильниками цих підходів, які часто об'єднують їх (прихильників плюралістичної етики). Наприклад, щоб подолати звинувачення, що утилітаризм не здатний пояснити поняття "справедливість", він доповнюється деонтологічними поняттями справедливості.

Поняття "моральний досвід професійної поведінки" описує "лінію професійної поведінки" людини. Вона відображає моральний зміст та особливості професійної діяльності, а також обставини її здійснення. Моральний досвід державних службовців характеризує їх здатність керувати міністерством у відповідній сфері на конкретному робочому місці в системі конкретного державного органу. "Лінія поведінки" є зовнішнім проявом морального досвіду. Він поєднує в собі здатність працівника адаптуватися та готуватися до трансформації ситуації (і навколишнього середовища) шляхом утвердження власної моральної поведінки нових норм і цілей. Вирішальну роль у збагаченні морального досвіду відіграє досвід критичного мислення та рефлексії, тому етичне виховання професійно-спрямоване на його вдосконалення. Вона покликана забезпечити формування навичок та вмінь морального міркування та оцінки рішень у конкретних ситуаціях професійної діяльності.

Здійснюючи обов'язки, державний службовець взаємодіє у внутрішньому (колективному) та зовнішньому середовищі (соціалній та природі), знаходить моральні рішення через психічний (уявний) експеримент. Він не диференціює знання та навички на економічній, правовій, політичній чи моральній основі. Вибравши етичний вибір, він використовує їх як інструмент для вирішення конкретної проблеми, оцінюючи його на предмет моралі [2].

Отже, моральна професійна діяльність як форма етичної поведінки державного службовця обумовлена його моральною свідомістю та природою морального професійного досвіду.

Таким чином, етична поведінка державного службовця особливо

сфокусована на діяльності та спілкуванні працівника як суб'єкта професійної діяльності, спрямованої на утвердження цінностей та цілей демократичної держави. Вона має гуманістичну орієнтацію, внутрішньо мотивовану, і це є наслідком добровільного вибору суспільних інтересів працівниками як домінуючого мотиву професійної діяльності. Умови його формування: лояльність до команди та її визнання командою, свобода та відкритість обміну інформацією, довіра, взаємна підтримка дій, доброзичливість у відносинах тощо.

Список використаної літератури

1.Василевська Т.Е. Соціально-психологічні й морально-етичні джерела невдоволення державних службовців: Розвиток людського ресурсу адміністративної реформи в Україні: стан і перспективи. К., 2002. С.53-62.

2.Саламатов В. Етика і ефективність державного (суспільного) громадського управління. Шляхи вдосконалення етики державних службовців: Матеріали наук.-практ. конф., 30 листопада 2002 р. К.: УАДУ при Президентові України, Америк. Ради з міжнар. освіти: АСТЯ / АССЕББ, 2002. С. 77-82.

Івасенко О.С.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Кравченко С.О.**

доктор наук з державного управління, доцент,
завідувач кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА ПРИКЛАДІ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

З часу утворення Китайської Народної Республіки (далі – КНР) стратегічне управління стало однією із головних складових державного управління. Початком впровадження відповідної практики вчені вважають заяву Мао Цзедуна 1956 р. про необхідність побудувати до початку ХХІ століття могутню соціалістичну промислову країну, втілюючи в життя "Промисловий план Сунь Ясена". Пізніше Чжоу Еньлай розробив більш досконалу Двоетапну стратегію побудови сильної соціалістичної держави з сучасним сільським господарством, розвиненою промисловістю, наукою і технікою [1].

Для практичного втілення цієї стратегії у КНР була сформована модель планування, що охоплює три види (довгострокове, середньострокове, короткострокове) і здійснюється на чотирьох рівнях (загальнодержавному, галузевому, регіональному, організаційному) у системному взаємозв'язку [2]. Були визначені чотири основні сфери стратегічного управління розвитком народного господарства – виробництво, розподіл, обмін і споживання. Це зумовило відображення в стратегічних програмах серед очікуваних результатів показників за такими галузями як національний дохід, капітальне

будівництво, промислове та сільськогосподарське виробництво, транспорт і зв'язок, наука та техніка, інноваційна діяльність, охорона навколишнього середовища, геологорозвідка, зовнішня та внутрішня торгівля, розподіл ресурсів і державних резервів, фінанси, валютний бюджет, рівень життя населення, цінова політика, освіта та охорона здоров'я, культура.

Наразі процес державного стратегічного планування у КНР складається з п'яти основних складових.

1. Складання проекту загальної програми розвитку країни, яку Державна рада КНР виносить на розгляд Всекитайського з'їзду Комуністичної партії Китаю, а після схвалення з'їздом – на затвердження Всекитайськими зборами народних представників. Зокрема, останньою є 13-а п'ятирічна програма народногосподарського і соціального розвитку КНР на 2016-2020 рр., затверджена на 4-й сесії Всекитайських зборів 12-го скликання. Затверджену загальну програму далі деталізують спеціалізовані планові державні органи.

2. Формування плану заходів щодо виконання завдань програми для реалізації кожної програмної цілі. Цей етап виконується шляхом взаємодії спеціалізованих планових державних органів і територіальних органів влади.

3. Розробка профільними міністерствами галузевих програм, що обов'язково повинні бути взаємопов'язані між собою відповідно до програми народногосподарського і соціального розвитку КНР.

4. Складання органами державної влади провінцій регіональних програм, що обов'язково мають бути узгоджені із зазначеною програмою розвитку КНР.

5. Внесення, у разі потреби, регулятивних поправок у затверджені галузеві та регіональні програми.

Основними принципами державного стратегічного планування у КНР вважають: обов'язкове проведення вибіркового дослідження і реального аналізу ситуації; реалізація стратегічної лінії економічного розвитку; постійний контроль темпів приросту промислового та сільськогосподарського виробництва; наявність комплексного балансу народного господарства, що формується на підставі аналізу регіональних і галузевих балансів.

Основні завдання системи стратегічного управління розвитком Китаю окреслені у так званій "Великій стратегії Китаю", описаній у працях китайських учених Ху Аньгань, Чан Сюцзе, Лінь Іфу [3]. Під "Великою стратегією Китаю" вчені розуміють загальну стратегію розвитку країни, що передбачає використання усіх ресурсів суспільства для досягнення стратегічних національних цілей. Головною з них, тобто місією, наприклад, Ху Аньгань визначає як "сильна держава, багатий народ". Відповідно до цієї місії на найближче десятиріччя визначені такі стратегічні цілі розвитку КНР [3]:

- входження національної економіки у топ-10 країн світу;
- створення "суспільства середнього достатку";
- перетворення КНР з регіональної держави із глобальним впливом у глобальну державу.

Вражаючий досвід стрімкого економічного зростання КНР за останні кілька десятиліть, багато в чому, завдяки чіткій системі стратегічного управління потребує ретельного дослідження з погляду можливостей адаптації в умовах сучасної України.

Список використаних джерел

1. Бергер Я.М. Экономическая стратегия Китая. Москва: Форум, 2009. 560 с.
2. Латинін М.А., Лозинська Т.М., Дунаєв І.В. Стратегічне планування: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. та доп. Харків: Магістр, 2012. 248 с.
3. Большая стратегия Китая. Китай 2020: всестороннее строительство общества среднего достатка / отв. ред. Ху Аньгань. Пекин, 2007. 103 с.

Казаков М.О.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник: **Євмешкіна О.Л.** доктор
наук з державного управління, доцент, доцент
кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ

Стратегічні планування у публічній сфері можна визначити як самостійний вибір суспільством цілей і основних напрямів сталого соціально-економічного розвитку в динамічному конкурентному середовищі. При цьому конкурентоспроможна стратегія може бути розроблена тільки за умови багатостороннього і конструктивного діалогу бізнесу, влади і суспільства. Наявність такого діалогу є підтвердженням існування публічної політики.

Особливістю стратегічного планування у публічній сфері є те, що даний процес розглядається як інструмент реалізації публічної політики. Такий підхід властивий американській традиції (це все, що робить чи не робить уряд з питань, що хвилюють більшість громадян). Крім того, успішність стратегічного плану залежить від наявності публічної політики як такої. Даний взаємозв'язок носить зворотний характер. У цьому контексті публічна політика розглядається в європейській традиції, допускаючи до вироблення державних рішень великої кількості представників недержавних організацій, громадських об'єднань, бізнесу тощо [1; 2].

І. Віданова розглядає стратегічне планування як інструмент реалізації публічної політики, зокрема інструмент її просування і досягнення поставлених цілей і завдань. Автор стверджує, що квінтесенцією політичного аналізу є оцінка політичних альтернатив і їх «упаковка» в формат стратегій і програм. Такий підхід свідчить про визнання первинного характеру публічної політики [3].

С. Большаков, в свою чергу, розкриває стратегічне планування через низку інституційних блоків і технологій. Одним з таких блоків є публічна

комунікація про пріоритети і самовизначення учасників ситуації, що може бути визначено як наявність проявів публічної політики. Таким чином, публічна політика і стратегічне планування в даному випадку не просто опосередковують один одного, але і майже неподільні [4].

Отже, узагальнення деяких підходів щодо визначення стратегічного планування в публічній сфері дає підстави узагальнити, що стратегічне планування є інструментом формування та реалізації публічної політики.

Список використаних джерел

1. Державне управління та державна служба : словник-довідник / [уклад. О. Ю. Оболенський]. - К. : КНЕУ, 2005. - 480 с.
2. Атаманчук Г. В. Управление: сущность, ценность, эффективность: учебное пособие для вузов / Г. В. Атаманчук. -М. : Академический Проект ; Культура, 2006. - 544 с.
3. Виданова И. Основы публичной политики для гражданских активистов. Электронный ресурс. Режим доступа: <http://www.hse.ru>.
4. Большаков С. Государственная политика и региональные экономические стратегии: проблемы синхронизации, комплексности и целостности. Проблемы формирования государственных политик в России. Материалы всероссийской научной конференции. 2006.

Кісельов К.Ю.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник: **Шевченко О.О.**
доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

КОНЦЕПЦІЯ ІНТЕГРОВАНОГО РОЗВИТКУ МІСТ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІПШЕННЯ СПРОМОЖНОСТІ ГРОМАД

Угода про асоціацію з Європейським Союзом, ратифікована Україною у вересні 2014 року, серед інших зобов'язань, передбачає прийняття Лейпцизької Хартії «Міста Європи на шляху сталого розвитку». Сталий розвиток міст, який гарантує економічне зростання, подолання соціальних диспропорцій і підтримку здорового навколишнього середовища є пріоритетом, визначеними Лейпцизькою Хартією. Зосередивши зусилля щодо розвитку міст, Лейпцизька Хартія наголошує на застосуванні політики інтегрованого розвитку.

Інтегрований розвиток міст Лейпцизька Хартія визначає як одночасне і справедливе врахування потреб та інтересів, релевантних для розвитку міста. Політика інтегрованого міського розвитку є процесом, у якому координуються просторові, секторальні і тимчасові аспекти ключових сфер міської політики [3].

Реалізація цілей інтегрованого міського розвитку потребує пріоритету у розробленні і впровадженні наступних стратегій:

- створення і утримання якісних зон публічної активності, з метою посилення відповідальності громадськості та органів місцевого самоврядування за використання міського простору, зменшення злочинності та соціальної напруженості;
- модернізація інженерних мереж інфраструктури і підвищення енергоефективності, що дозволить оптимізувати використання природних ресурсів та впровадити принципи сталого розвитку;
- політика щодо впровадження освіти і професійної підготовки для дітей та молоді з метою встановлення соціальної рівноваги та розвитку особистості;
- ревіталізація міських територій, які опинилися у скрутному демографічному та інфраструктурному становищі та потребують підвищення містобудівної цінності;
- сприяння розвитку безпечного, доступного та зручного для усіх категорій населення міського транспорту.

.Проекти з інтегрованого міського розвитку, спрямовані на адаптацію українських міст до реформи децентралізації та місцевого самоврядування у відповідності з принципами сталого розвитку, здійснюються шляхом розроблення концепцій інтегрованого розвитку (генеральних планів інтегрованого розвитку) у співпраці з урядами Німеччини та Швейцарії.

Концепції інтегрованого розвитку міст мають свою послідовну структуру, методологію розроблення, засновану на визначенні цілей, здійсненні аналітики та прогнозування (аналіз економіки, навколишнього середовища, SWOT-аналіз тощо), широкому громадському обговоренні та участі містян. Наприклад, Концепція інтегрованого розвитку м. Вінниця до 2030 року[2] складається з наступних компонентів:

- вступ та основні тези: включає умови та правовий характер документа, процес його створення, а також, головні пріоритети розвитку міста до 2030 року;
- візії подальшого розвитку – комплексне уявлення про бажане майбутнє за основними напрямками розвитку міста;
- стратегічні проекти, реалізація яких запускає процес якісних змін у міжсекторальних сферах на значній території або по всьому місту;
- наскрізні теми та базові фактори, які є необхідними для подальшого розвитку та трансформації міста;
- галузеві частини присвячені конкретним галузям та мають фахові рекомендації щодо їх майбутнього розвитку або зміни використання;
- картографічні матеріали, які надають просторові уявлення того, як трансформуватиметься місто у визначений проміжок часу за визначеними напрямками;
- моніторинг і внесення змін, який визначає порядок здійснення аналізу та оцінки реалізації Концепції на основі досягнутих результатів.

Усі заходи, відображені у концепціях, спрямовані на досягнення

громадою показників сталого розвитку, правової, організаційної та фінансової спроможності місцевого самоврядування, шляхом проектування та впровадження процесів розвитку на міст на сталій основі.

Чинними державними будівельними нормами України з планування і забудови територій передбачено розвиток міських територій на розрахунковий період (15-20 років) та стратегічну перспективу, які визначаються на основі комплексної оцінки території з урахуванням пріоритетності соціальних та екологічних критеріїв, потенціальних ресурсних можливостей і потреб населення [1]. Прийняті концепції інтегрованого міського розвитку, які є комплексним аналітичним документом, повинні бути законодавчо закріплені, як вихідні дані для розроблення генеральних планів міст та іншої містобудівної документації, а також програм соціально-економічного розвитку.

Висновок. Враховуючи зміни до Бюджетного та Податкового кодексів України в рамках Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (децентралізації), впровадження заходів, передбачених концепціями інтегрованого розвитку міст покликане збільшити надходження до місцевих бюджетів, підвищити спроможність місцевого самоврядування, здійснити перехід від ситуативних поліпшень до комплексного і сталого розвитку, підняти рівень довіри до органів публічної влади зі сторони громадян.

Список використаних джерел

1. «Планування і забудова територій». URL: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/B2212-IB.pdf>
2. Концепція інтегрованого розвитку м. Вінниця 2030. URL: <https://www.vmr.gov.ua/SiteAssets/Lists/IntegratedUrbanDevelopment/Default/Концепція%20інтегрованого%20розвитку%20Вінниця%202030.pdf>
3. Лейпцизька хартія «Міста Європи на шляху сталого розвитку» URL: http://2.auc.org.ua/sites/default/files/leypcizka_hartiya.pdf

Клименко О.В.

головний спеціаліст відділу захисту споживачів департаменту страхового регулювання та нагляду Нацкомфінпослуг

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМ РИНКОМ

На сучасному етапі розвитку економіки України актуальним завданням є підвищення ефективності діяльності ринків небанківських фінансових послуг, у тому числі ринку страхування. При цьому важлива роль відводиться покращенню якості системи державного управління, регулювання цих ринків. Вирішення даної задачі передбачає удосконалення державного управління через впровадження відповідних реформ, які доцільно розробляти і реалізовувати на практиці поступово. Рациональний шлях здійснення необхідних перетворень полягає у виявленні існуючих на

цих ринках проблем і запровадженні заходів для їх кардинального вирішення. Найбільш дієвим заходом є удосконалення нормативно-правової бази, а саме прийняття нових Законів України, постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України, нормативних актів регулятора ринків небанківських фінансових послуг.

Сутність різних трактувань поняття "адміністративна реформа" проаналізована авторами книги [1, с.225-232]. По відношенню до реформування системи державного регулювання страхового ринку зокрема підходить визначення, згідно з яким його слід розглядати, як комплекс заходів, що передбачають підвищення ефективності механізмів регулювання і, головне, розвиток законодавчого підґрунтя для забезпечення запланованих перетворень. Бачення науковців щодо пріоритетних напрямів реформування системи регулювання страхового ринку з метою підвищення захисту споживачів страхових послуг і створення сприятливого клімату для інвестиційної діяльності страхових компаній (СК) в Україні висловлено в роботах [2-4] та інших. Проблеми, з якими постійно стикаються учасники страхового ринку і які потребують невідкладного вирішення, визначені у наших статтях [5-6]. Слід погодитись з висловленими у статті [3] висновками, що основними цілями державного регулювання страхового ринку мають бути збереження платоспроможності компаній та захист прав споживачів, забезпечення стабільності ринку і довіри до нього фізичних і юридичних осіб, боротьба з фінансовими правопорушеннями, а ще краще запобігання їх виникненню. У нашій роботі [7] показано, що фінансова стійкість страхового ринку базується на макроекономічній стабільності держави, а попит населення на страхові послуги залежить від її ВВП, курсу гривні по відношенню до долара, розмірів середньої заробітної плати та середньої пенсії, довіри громадян України до небанківських фінансових послуг у цілому.

Регулювання страхової діяльності в Україні нині здійснюють більше п'ятнадцяти державних органів. Основним уповноваженим органом державного регулювання та нагляду є Національна комісія, яка здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг). Щодо регулювання діяльності банківських структур, які останнім часом співпрацюють зі страховиками і страхувальниками, то за ними веде нагляд Національний банк України (НБУ). Очевидно, що для виключення дублювання регуляторних функцій і наближення української управлінської системи до стандартів страхового регулювання і нагляду, які діють у країнах-членах Європейського Союзу, кількість контролюючих державних органів на страховому ринку треба скорочувати. Рішучі кроки у цьому напрямі здійснила Верховна Рада України у вересні 2019 року. Було прийнято два нових Закони України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав споживачів фінансових послуг" (проект Закону від 06.09.2019 №1085-1, Закон прийнято 20.09.2019) і "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг" (проект Закону від

06.09.2019 №1069-2, Закон прийнято 12.09.2019). Нагляд і регулювання страхового ринку тепер буде здійснювати НБУ, що виключить певною мірою дублювання функцій регуляторів з контролю та нагляду. У тому числі за діяльністю різного роду об'єднань банківських структур із страховими компаніями. Це надає підстави для очікування покращення інвестиційної діяльності страхових компаній.

У розвинутих країнах страхові компанії є потужними постачальниками капіталу в економіку, найважливішими інституційними інвесторами. Згідно з наведеними у роботі [4] даними страхові компанії ефективно розміщують кошти і управляють активами в обсязі 22.6 трлн. дол. США. Важливо звернути увагу на структуру інвестицій розвинутих країн. Так, у структурі інвестицій страхового ринку ЄС вкладення у боргові цінні папери та інші папери з фіксованим доходом складають 52.4%, вкладення в іпотечні кредити - 13.6%, інвестиційні фонди -13% [4]. В США страховики вкладають фінанси у нерухомість, промисловість, банки. Для України мабуть найбільш цікавою є практика США, де страхові організації надають промисловим корпораціям інвестиційні кредити на строк до 20 років. Для розміщення особливо великих позик страховики об'єднуються між собою та з банками. Нафтогазова, гірничодобувна, нафтопереробна, авіаційна, суднобудівна та багато інших галузей промисловості України зацікавлені у таких довгострокових кредитах під розумні відсотки.

Україна усвідомлює значимість державного регулювання страхового ринку при обранні страховими організаціями напряму інвестиційної діяльності. Названі вище нові закони суттєво посилюють законодавче підґрунтя для позитивного впливу страхового бізнесу на економіку держави.

Список використаних джерел

1. Бакуменко В.Д., Бондар І.С., Горник В.Г., Шпачук В.В. Особливості публічного управління та адміністрування: навчальний посібник. Київ.: Ліра-К. 2016. 256 с.
2. Василенко А.В. Державне регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08. КНУ ім. Тараса Шевченка. 2008. 16 с.
3. Залетов О.М. Концептуальні засади макропруденційного нагляду та регулювання страхової діяльності. Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. Економіка. 2014. №156. С.30-34.
4. Залетов О.М. Державне регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні. Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. Економіка. 2016. №180. С.25-32.
5. Клименко О.В. Проблеми ринків небанківських фінансових послуг в Україні і шляхи їх вирішення. Економіка і держава. 2014. №7. С.102-107.
6. Клименко О.В. Напрями вдосконалення регулювання ринку страхування. Економіка України. 2019. №7-8. С.55-69.
7. Клименко О.В. Стійкість і стабільність ринків небанківських фінансових послуг. Економіка України. 2017. №7. С.49-63.

Климчук М.В.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник: **Шмагун А.В.**

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МОВНИХ ВІДНОСИН ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОЇ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ

Відповідно до частини третьої статті 1 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» державний статус української мови є невіддільним елементом конституційного ладу України як унітарної держави [1].

Таке визначення статусу державної мови в країні, надане в базовому законі, ґрунтується на позиціонуванні державної мови як окремого інституту конституційного права, який являє собою систему юридичних приписів у сфері мовних відносин, що визначають правовий режим державної мови в окремій державі, забезпечують виконання органами державної влади внутрішніх (мова судочинства, мова державних актів та засобів масової інформації) та зовнішніх функцій (мова міждержавного, міжнаціонального спілкування) [2].

Однією із умов функціонування будь-якого правового інституту є наявність власних нормативно-правових актів. З огляду на це, конституційно-правове регулювання мовних відносин слід розглядати через дослідження становлення національного законодавства щодо статусу державної мови в Україні.

Визначною подією у становленні інституту державної мови та формування державної мовної політики в Україні стало прийняття 28 червня 1996 року Конституції України, у частині першій статті 10 якого було закріплено статус державної мови: «Державною мовою в Україні є українська мова». [3].

Також значну роль в подальшому утвердженні державної мови як конституційно-правового інституту відіграв Конституційний Суд України, який у своєму Рішенні від 14 грудня 1999 року № 10-рп/1999 у справі про застосування української мови надав визначення державної мови та зазначив, що державний статус української мови означає її обов'язкове застосування на всій території України під час здійснення повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування (мова актів, роботи, діловодства, документації тощо), а також в інших визначених законом публічних сферах суспільного життя, зокрема, в роботі державних і комунальних навчальних закладів, сфері обслуговування, культурі, засобах масової інформації [4].

3 липня 2012 року Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про засади державної мовної політики», який увійшов в історію становлення державної мови як суперечливий та скандальний, оскільки надав можливість органам місцевого самоврядування внаслідок прийняття рішення про надання російській мові статусу регіональної застосовувати її у сфері

публічних відносин замість державної мови – української. Згодом Конституційний Суд України визнав у Рішенні від 28 лютого 2018 року № 2-р/2018 цей закон неконституційним і він втратив чинність [6] .

Новий етап становлення інституту державної мови в країні ознаменувався прийняттям 25 квітня 2019 року Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», який закріпив статус української мови як єдиної державної (офіційної), визначив порядок функціонування і застосування державної мови, забезпечив пріоритетність української мови у більшості сфер суспільного життя на всій території України. Водночас, він є достатньо гнучким щодо застосування інших мов національних меншин поруч з українською.

Підсумовуючи, слід відзначити, що вплив конституційно-правового регулювання на розвиток державної мовної політики в Україні, передусім, обумовлений тим, що державна мова як інститут конституційного права займає особливе місце у правовій системі України, являючи собою складовий елемент конституційного ладу в державі. Отже, першочерговим завданням норм цього правового інституту поряд з гарантуванням мовних прав людини і громадянина є забезпечення суспільної злагоди і політичної стабільності, єдності держави, її територіальної цілісності, національної безпеки та зміцнення національної ідентичності.

Список використаних джерел

1. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 р. № 2704-VIII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 21, ст.81.
2. Шевченко В. Становлення інституту державної мови в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3. С. 241-245.
3. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
4. У справі за конституційним поданням 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України (справа про застосування української мови) : Рішення Конституційного Суду від 14.12.1999 р. № 10-рп/99. URL:<http://www.ccu.gov.ua/docs/406>.
5. Про засади державної мовної політики : Закон України від 03.07.2012 р. № 5029-VI (втратив чинність). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>
6. У справі за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про засади державної мовної політики»: Рішення Конституційного Суду України від 28.02.2018 р. № 2-р/2018. URL: <http://www.ccu.gov.ua/docs/2056>

Козак О.О.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник: **Євмешкіна О.Л.** доктор
наук з державного управління, доцент, доцент

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

Процес інтеграції України до Європейського Союзу супроводжується впровадженням міжнародних стандартів, гармонізацією національного та міжнародного законодавства, що також відбувається і в сфері внутрішнього контролю.

З цією метою створюються світові міжнародні організації, які видають міжнародні стандарти у сфері контролю, зокрема:

- стандарт «Цілі контролю при використанні інформаційних технологій» (COBIT);
- доповідь «Контроль і аудит систем» (SAC);
- доповідь «Внутрішній контроль: інтегрований підхід» (COSO);
- «Вказівка про розгляд структури внутрішнього контролю при аудиті фінансової звітності» (SAS 55 / SAS 78);
- Міжнародні стандарти аудиту (МСА) 315 (переглянутий) «Виявлення та оцінювання ризику суттєвого викривлення фінансової звітності під час отримання розуміння діяльності та середовища в якому діє організація» (ISA 315), МСА 330 (переглянутий) «Аудиторські дії у відповідь на оцінювані ризики» (ISA 330);
- Міжнародні стандарти INTOSAI;
- Лімська декларація керівних принципів контролю (The Lima Declaration of Guidelines on Auditing Precepts).

Україна, маючи європейське бачення свого соціально-економічного розвитку, з 1998 року стала постійним членом INTOSAI, у зв'язку з чим зобов'язана притримуватися вимог декларацій INTOSAI та інших документів, які розроблені даною організацією.

На сьогодні INTOSAI виступає незалежною і неполітичною організацією, що отримала спеціальний консультативний статус при Економічній і Соціальній Раді при Організації Об'єднаних націй, та має за мету - забезпечення обміну ідеями і досвідом між вищими органами контролю різних держав світу [1].

У 1977 році на Конгресі INTOSAI була прийнята Лімська декларація основоположних керівних принципів контролю, яка остаточно закріпила принципи і завдання державного контролю в демократичному суспільстві. У декларації вживання терміну контроль використовується, в основному, для ідентифікації таких понять як внутрішній контроль, контроль якості, парламентський контроль [3].

Державні стандарти аудиту США (US Government Accountability Office), що видані Офісом підзвітності Уряду США [2], вміщують два розділи, присвячені фінансовому контролю: атестації зобов'язань, контролю ефективності.

Вивчення й аналіз міжнародних документів, що є стандартами в сфері контролю, свідчить про позитивний розвиток демократичних засад

внутрішнього контролю.

Список використаних джерел

1. Ніконова О. Міжнародні стандарти INTOSAI: основні положення, аудиторські підходи, термінологія.
URL: file:///C:/Users/Altimo/AppData/Local/Temp/boau_2011_2_5.pdf
2. Царенко О. В. Інституціональне забезпечення процесу державного регулювання траєкторії цілеорієнтованого розвитку публічного аудиту. URL: file:///C:/Users/Altimo/AppData/Local/Temp/Dutp_2015_1_7.pdf
3. The Lima Declaration of Guidelines on Audition Precepts. International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI). URL: <http://www1.worldbank.org/publicsector/pe/befa05/LimaDeclaration.pdf>.

Косовненко Є.О.,

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Шпачук В.В.**

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Державна регуляторна політика - це напрям державної політики, що забезпечує правове регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між органами державної влади та суб'єктами господарювання. Саме поняття регуляторної політики, на думку О.І. Кашлакова, об'єднує в собі широкий спектр форм регулювання державою підприємницької діяльності, включаючи створення різних умов допуску на ринок, встановлення обов'язкових вимог до продукції й процесів, контроль-но-наглядові процедури, заборони, обмеження, преференції [1, с.126].

З метою реалізації державної регуляторної політики України у 2014 році було утворено Державну регуляторну службу, та покладено на неї реалізацію державної регуляторної політики, політики з питань нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, ліцензування й дозвільної системи у сфері господарської діяльності та дерегуляції господарської діяльності. Завдяки активній роботі Державної регуляторної служби у 2018 році не лише зменшилась кількість проектів регуляторних актів, що були залишені Державною регуляторною службою без розгляду через порушення їх розробниками принципу прозорості та врахування громадської думки, але й зменшилась кількість регуляторних органів центрального рівня, у регуляторній діяльності яких виявлено відповідне порушення.

Окремо слід зазначити, що світова практика економічних взаємин, показала неможливість забезпечення ринковими механізмами високої

ефективності сучасного, великого за масштабами, складного й інтегрованого виробництва. І тут важлива роль відводиться саме державі, яка через своє місце та вплив в суспільстві так чи інакше завжди втручалася в економічні процеси. Ринковий механізм і державне регулювання економіки є діалектичною єдністю, обов'язковим атрибутом змішаної економіки. Розумний синтез ефективного ринкового механізму і державного регулювання сприяє вирішенню соціальних та економічних проблем суспільства, реалізації кон'юнктурних і стратегічних цілей [2, с.126].

Важливою загальною функцією державної регуляторної політики також є функція стратегічного планування. Часом економісти звать її "планово-прогнозною". Стратегічне планування, як зазначала А.Е. Хачатурова, направлено на отримання внутрішньо узгоджених описів різних станів, до яких економіка може прийти після застосування альтернативних комбінацій різних заходів економічної політики [3, с.175].

Держава вимушена коригувати ті недоліки, які притаманні ринковій економіці. Вона бере на себе відповідальність за створення рівних умов для взаємного суперництва підприємницьких компаній, для ефективної конкуренції, для обмеження монополізованого виробництва. Таким чином, сутність регуляторної політики полягає у сфері впливу на економічні відносини і яка є складовою економічної політики держави, залежно від національних особливостей країни направленої на розвиток держави та життєдіяльність суспільства. Необхідність державної регуляторної політики зумовлена потребою регулювання збалансованості ринкового механізму учасників господарської діяльності, який постійно змінюється, що потребує постійного перегляду та удосконалення державної регуляторної політики.

Список використаних джерел

1. Кашлаков О. І. Теоретичні основи регуляторної політики держави у сфері підприємницької діяльності. *Держава та регіони*. Сер. Економіка та підприємництво. 2015. Вип. 5. С. 126-130.
2. Лимар О. Ф. Регуляторна політика щодо оподаткування малого і середнього бізнесу: оцінка та напрями удосконалення. *Продуктивність агропромислового виробництва. економічні науки*. 2014. Вип. 26. С. 126-133.
3. Хачатуров А.Е. Регуляторна політика держави у сфері підприємництва: аспекти правової регламентації. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2015. № 30. С. 169-183.

Корж Т.С.

слухач магістерської програми зі спеціальності «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Євмешкіна О.Л.**

доктор наук з державного управління,

доцент, доцент кафедри публічного

управління та адміністрування ТНУ імені В.І.

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ

Сучасні тенденції розвитку суспільства напряду залежать від розвитку техніки та комунікативно-інформаційних технологій. Світ визначився з інструментами такого розвитку і в повній мірі використовує телекомунікаційні інфраструктури й відповідний людський ресурс для розвитку електронного урядування. Збільшення кількості комп'ютерів і користувачів Інтернетом збільшило і кількість людей які могли користуватися он-лайн послугами, що стало поштовхом до розвитку електронного урядування як тенденції у державній сфері. Станом на червень 2017 р. користувачами Інтернету є 3,8 млрд. населення планети [1]. Дані ООН свідчать, що близько 90 країн пропонують один або декілька електронних порталів для своїх громадян.

148 країн надають можливість здійснювати щонайменше одну он-лайн транзакцію [2]. Це дає змогу користувачеві застосовувати різні інтерактивні сервіси що, працюють в рамках єдиного сайту. Тобто електронне урядування вже стало частиною програм сталого розвитку як окремих країн, так і міжнародних організацій. Для Європейського Союзу розвиток електронного урядування прописаний у спільній стратегії розвитку (EU e-Government Action Plan 2016- 2020) [3].

Його основними принципами є:

- надання он-лайн послуг державними органами;
- принцип одного разу; інклюзивність та доступність;
- відкритість та прозорість;
- тдоступність он-лайн послуг за кордоном;
- сумісність; надійність та безпека [4].

Електронне урядування здатне налагодити взаємодію між бізнесом, державою і громадянами. А концепція електронного урядування стосується реформування публічного демократичного управління [5, с.7-8].

Виділяють наступні етапи розвитку електронного урядування, які є спільними для всіх країн.

I етап. Інформацію про міністерства і відомства , а також про напрямки їх діяльності розміщують на створених сайтах даних служб.

II етап. Взаємодія з державними органами через електронну пошту.

III етап. Отримання послуг в режимі реального часу (перехід від інформування до обслуговування).

IV етап. Створення об'єднаних порталів різних служб і відомств.

V етап. Створення електронної системи державного управління на основі єдиних стандартів (Урядовий портал стає точкою доступу до всіх послуг – як для громадян так і для бізнесу) [6].

Як приклад приведемо етапи розвитку електронного урядування в Бельгії Електронна пошта та Інтернет, принесли справжні зміни в систему надання послуг в цій країні. Підприємства та приватні особи застосовують

інновації у своїй повсякденній діяльності. Влада також включила їх у свою внутрішню та адміністративну практику. Ці технології використовуються для поліпшення послуг для громадськості та для бізнесу. Це стосується інформування громадськості, а також спілкування з приватними особами та підприємствами, що забезпечує краще державне управління за допомогою електронного урядування, потребує надійної технічної інфраструктури та підходу, заснованого на потребах клієнтів з точки зору швидкості, прозорості, ефективності та доступу[7].

За рейтингом ООН у 2016 році, Бельгія посіла 19 місце в світовому рейтингу і відзначена як країна з дуже високим рівнем розвитку електронного урядування [8].

Отже, європейські країни вже давно займаються безпосередньо наданням публічних послуг он-лайн, успішно співпрацюють, залучають та координують своїх громадян щодо участі у прийнятті та реалізації політичних рішень. Електронне урядування визнано як ефективний інструмент для ширших реформ публічного сектору.

Список використаних джерел

1. Internet usage statistics. The Internet big picture world internet users and 2017 population stats. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/communication-euegovernment-action-plan-2016-2020-accelerating-digital-transformation>
2. E-Government in support of sustainable development. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://publicadministration.un.org/egovkb/enus/Reports/UN-E-Government-Survey-2016>
3. Communication: EU eGovernment Action Plan 2016-2020 - Accelerating the digital transformation of government. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>
4. Шифр: «Майбутнє UA». Електронне урядування як глобальна тенденція // Актуальні проблеми зовнішньої політики України: Матеріали XI міжнар. наук.-практ. Конференції студентів та молодих вчених. – Чернівці, 2017. – С.14-15.
5. Інформаційна складова державної політики та управління: монографія / Соловійов С. Г., та ін.; заг. ред. Грицяк Н. В.; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Каф. інформ. політики та електрон. урядування. — Київ: К.І.С., 2015. — 320 с.
6. Електронне урядування. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B5_%D1%83%D1%80%D1%8F%D0%B4%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F31
7. Шифр: «Майбутнє UA». Зарубіжний досвід впровадження електронного урядування на прикладі європейської країни (Бельгія) // Сучасні проблеми управління: імперативи забезпечення сталого розвитку: матеріали ІХ міжнар. наук.-практ. Конференції. - Київ 2017 - С. 71-72
8. eGovernment in Belgium, February 2016, Edition 18.0 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://joinup.ec.europa.eu/sites/default/files/inlinefiles/eGovernment.pdf>

Кравець Ю.С.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Бовсунівська І.В.**
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Особливість державного управління в сучасних умовах – це необхідність комплексного застосування сучасних форм і методів інформаційного забезпечення діяльності органів державного управління.

В сучасних реаліях постійного та швидкого розвитку комп'ютерних та інтернет технологій механізми інформаційного забезпечення потребують оперативного удосконалення та розвитку. Інтеграція як України так і українського суспільства у світове співтовариство неможлива без розвитку інформаційного суспільства та інформаційного простору. Ефективне управління можливе лише за умови налагодженого інформаційного забезпечення. Використання сучасних інформаційних технологій в державному управлінні дає змогу оперативніше реагувати на проблеми, приймати управлінські рішення і їх контролювати, забезпечити надання органами влади послуг фізичним та юридичним особам, а також їх інформування про діяльність органів влади.

Попри великий інтерес фахівців до вивчення питань, що стосуються інформаційного забезпечення органів державного управління та його вдосконалення, багато теоретичних, методологічних та практичних завдань залишаються невирішеними.

Закритість діяльності органів державної влади, їхнє небажання взаємодіяти з суспільством та надавати йому інформацію є причиною недовіри влади з боку громадян, що приводить до політичної нестабільності.

Отже, найважливішим фактором, що забезпечує стабільність державної влади, є рівень її інформаційного забезпечення, що відображає ступінь оснащення сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями.

Інформаційне забезпечення органів державної влади включає інформаційні ресурси (документи й інформацію), які є центральною частиною інформаційних систем. Інформаційні ресурси необхідні для підготовки й прийняття управлінських рішень. Ефективність інформаційних систем визначається тим, наскільки інформаційні системи задовольняють потреби органів державної влади.

Механізми інформаційного забезпечення виконавчої влади забезпечують діалогові форми спілкування з громадянами за допомогою нових інформаційно-комунікаційних технологій, які можуть застосовуватись для мобілізації активних громадян і їх інститутів з метою вирішення актуальних суспільних завдань і позитивного суспільного розвитку.

Відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації» обов'язком розпорядників інформації є оприлюднення і регулярне оновлення

публічної інформації у форматі відкритих даних на Єдиному державному вебпорталі відкритих даних: <https://data.gov.ua/> та на своїх веб-сайтах.

Перелік необхідних наборів даних для різних розпорядників інформації затвердженні Постановою Кабінету міністрів України від 21.10.2015 № 835 «Про затвердження положення про набори відкритих даних». За результатами моніторингу, (далі – Постанова) який регулярно здійснюють відповідні управління інформаційного забезпечення та доступу до публічної інформації, здебільшого свідчать про ігнорування розпорядниками вимог Постанови.

Незважаючи на те, що в Україні сформовано та закріплено на законодавчому рівні основні принципи, стратегічні напрями та завдання державної політики у сфері інформатизації суспільства, ухвалено певні концепції та програми інформаційна політика держави продовжує характеризуватися різноспрямованістю, недостатню координованістю різних органів влади та непослідовністю на шляху до реалізації проголошених завдань.

Доведеним фактом є те, що для досягнення ефективного управління органами державної влади необхідна достовірна та своєчасна інформація про результати їх діяльності.

Отже механізмом вдосконалення інформаційного забезпечення органів державного управління є посилення контролю за виконанням уже існуючих нормативно правових актів які регулюють сферу інформаційного забезпечення.

Розбудова інформаційного суспільства сьогодні є одним із пріоритетних завдань України, яке регулюється низкою нормативно-правових документів Законом України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», «Про Національну програму інформатизації», Указом Президента України «Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020"» та розпорядженнями Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні», «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні».

З метою проведення аналізу розвитку інформаційного суспільства використовуються міжнародні індекси, які відображають стан розвитку інформаційного суспільства. Так відповідно до E-Government Development Index Україна посідає 82 місце серед 193 країн [1], згідно показника ICT Development Index Україна у 2017 році займала 79 місце з 176 країн [2].

Забезпечення розвитку інформаційного забезпечення органів влади в Україні вимагає дослідження та використання зарубіжного досвіду. Застосування ефективних механізмів інформаційного забезпечення виходячи із світової практики, інтеграція України в систему міжнародного інформаційного права, укладення міжнародних договорів, налагодження скоординованої роботи різних відомств і вдосконалення українського законодавства надасть змогу для формування єдиного інформаційного простору України та її входження у світовий інформаційний простір.

Список використаних джерел

1. UN E E-Government Survey 2018. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2018>.
2. ICT Development Index 2017. URL: <https://www.itu.int/net4/ITU-D/idi/2017/index.html>

Крамар О.О.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник: **Немирівський Я.В.**,
кандидат історичних наук, доцент кафедри
публічного управління та адміністрування
ТНУ імені В.І. Вернадського

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ФОРМУВАННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ В УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

Зарубіжний досвід підтверджує те, що заради національної безпеки та добробуту свого, держави та відповідно співвітчизників, необхідна консолідація суспільства та розуміння громадян у потребі єднання й згуртованості. Для України ця проблема є актуальною, оскільки через розпад СРСР, її політики щодо формування єдиної радянської нації та в порівнянні молодість української державності, немає єдиного погляду на концепцію майбутнього України, її зовнішньої та внутрішньої політики, оскільки в глобалізованому світі та в демократичній державі важче державному апаратові сформувати та впровадити механізми консолідації громадян без їхньої підтримки та розуміння. Цьому свідчать і війна на сході України, і виборчо-ідеологічні протилежності умовного сходу та заходу в країні, що заважає розвиткові національно-державницькій українській ідентичності. Одним із вирішень цієї проблеми є політика формування та впровадження публічною владою національної ідеї в українське суспільство.

Вона повинна відповідати певним вимогам та враховувати такі положення, що національна ідея має бути: обґрунтованою в необхідності на рівні держави; здійсненою за такими напрямками, як національна безпека, гордість за свою країну та відповідальність перед державою й співвітчизниками; об'єднавчою навколо загальної мети; доступною; стратегічною та перспективною; з урахуванням вітчизняного та зарубіжного історичного досвіду; компромісом між протилежними поглядами, світоглядами, інтересами особистості, держави та суспільства; з впливом опозиційної меншості на рішення шляхом механізмів контролю, однак не всупереч більшості; наголошеною на опорних точках того, що нас об'єднує; спрямованою на всебічний розвиток громадянського суспільства збоку публічної влади та розвиток ринкової економіки й здорової конкуренції; тотожною державницькій ідеї; ідеалом, тобто тією довершеністю, яку можливо не досягнути, але слід прагнути її втілення, а не просто стратегією

сталого розвитку [1] на п'ятиріччя; розробленою органами державної влади поряд із громадськими організаціями та фахівцями, а також враховувати думку громадян шляхом соціальних опитувань, волевиявлень громадян тощо.

Національна ідея має: відповісти на таке питання: які варіанти єдності української державності обрати: відмова від національної держави, в якій українці як головний корінний народ, що об'єднує державу навколо національної мови, національних цінностей етносу, або дійти компромісу заради миру та відстояти межі своєї держави та її суверенітет всупереч національній гідності [2, с.232]; враховувати як внутрішню ситуацію в країні, так і зовнішні процеси глобалізації, тобто політика глобалізації та націоналізації мають стояти поруч і не суперечити одна одній, а гармонійно доповнювати; узгоджувати протилежні інтереси громадян, чого теж можна домогтися шляхом розвитку громадянського суспільства; базуватися на демократії, гуманізмові, розвитку демократичного суспільства та рівності можливостей; використовувати таку систему прийомів, що включає підходи, способи, методи, дискурс та технології, щоб вирішити певні протиріччя в інформаційно-суспільному середовищі [3]; враховувати такі сфери розвитку, як економіка, політика, соціальний захист тощо.

Для сприйняття національної ідеї суспільством необхідні зміни в свідомості кожного. Єдність у суспільстві не завжди природна, і одним із механізмів для об'єднання громадян є вживання ефективної публічної гуманітарної політики. У цьому випадку розвиток та просвіта громадянського суспільства, його інформаційне забезпечення з боку держави – може бути запобіжним засобом для прискорення процесу формування національної державницької ідеї серед громадян України. Це підвищить показник активності громадян, що призведе до високого рівня волонтерства заради спільної ідеї та мети, оскільки державна влада самотійно не в змозі організувати боротьбу з зовнішнім агресором. Щоб повернути окуповані території, національна ідея мусить мати потужну інформаційну реінтеграційну політику в її популяризації.

Важливим для впровадження національної ідеї є підвищення рівня іміджу публічної влади, оскільки низький її рівень зневільює значення державного устрою, що є загрозою для суверенітету країни та зневагою громадян до Закону.

Отже, державна політика в формуванні національної ідеї має бути спрямована передусім на гармонійний та ефективний розвиток громадянського суспільства, його єднання навколо спільної ідеї та перспективних цінностей. З боку публічної влади необхідно вирішити проблему ставлення громадянами України до національної ідеї шляхом механізмів розвитку громадянського суспільства та оцінки громадської думки.

Список використаних джерел

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс]: Указ Президента України № 5/2015 від 12 січ. 2015 р. – Режим доступу:

<https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

2. Політика інтеграції українського суспільства в контексті викликів та загроз подій на Донбасі (національна доповідь) / [Лібанова Е.М., Горбулін В.П., Пирожков С.І. та ін.]; за ред. Е.М.Лібанової. – К.: НАН України, 2015. – С.215-236

3. Черниш, Т. М. Формування універсальї освітньо-гуманітарного дискурсу інформаційного суспільства : теоретико-методологічні виміри / Т. М. Черниш // Освітній дискурс : Гуманітарні науки : зб. наук. – Київ : ПП Вид-во «Гілея», 2017. – Вип. 2, ч. II : Філософські науки. – С. 24-38.

Крочак В.Ф.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник: **Євмешкіна О.Л.** доктор
наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

УДОСКОНАЛЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Згідно до ст. 11 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» № 2469-VIII від 21.06.2018, одною із головних засад зовнішньої політики Української держави є – забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі; [1]. Така ціль є абсолютно виправданою, адже Україна в усіх аспектах, починаючи від географічних та закінчуючи історично-культурними є повністю країною з європейськими цінностями і тому має розглядати вступ до ЄС як одну з найважливіших цілей на наступні 10-20 років.

Україна - найбільша країна центральної Європи, яка має високий потенціал, бажання і широкий перелік передумов стати членом Європейського Союзу.

Звичайно, це дуже тривалий та тяжкий шлях: Україна ще навіть не була проголошена офіційно країною-кандидатом до вступу в ЄС, і навіть не має чітко визначеної дати, коли це може статись.

Проте з тих, хто має право (тобто географічно розташованих країн в межах Європейського континенту), Україна є найбільшою державою, яка має потенціальні шанси стати державою-членом ЄС, і громадяни якої, мають величезне бажання втілити це в найближчі роки, а, що ще важливіше, численне населення бажає відповідно змінити політичний процес у державі. І, напевно, зміни поглядів населення на приєднання та на інтеграцію в Європейський союз завжди були на краще – якщо спиратись на досвід десятки інших країн Європейської частини Євразії, які пройшли цей шлях істотно раніше. Навіть опоненти ЄС визнають, що рівень життя в країнах до вступу і після вступу в Європейський союз значно різняться в позитивну сторону.

Очевидно, що Україна не має такої міжнародної значимості, як Росія, Китай, США, навіть Індія, або Туреччина, або десятки інших країн, що

стосується економіки, торгівлі, дипломатії, армії, соціальної забезпеченості населення та інших показників.

Але стосовно ЄС, то всі згадані чинники відходять на другий план, оскільки перевагою є потужний потенціал для розвитку і бажання України стати членом Європейського Союзу.

Однак, одного бажання для вступу в Європейську сім'ю країн не достатньо, адже ЄС єдиний організм, який діє згідно принципів європейського права, які визначають зміст правотворчої, правозастосовної і правоохоронної діяльності Союзу в цілому і його держав-членів, які в кінцевому результаті мають дати результат у вигляді поліпшення життя громадян країн-членів, починаючи з економічного і закінчуючи медичним напрямком.

Українські стандарти наразі не відповідають даним принципам і мають удосконалюватися. З метою удосконалення державної політики потрібно, перш за все, посилити боротьбу з корупцією, здійснити судову реформу та реформу державного управління.

За останні роки Українці зіштовхуються зі зростаючою бідністю і, як результат, з популізмом від керівників, займаючих важливі державні посади. Ситуація погіршується зростаючою прірвою у розвитку між Україною та країнами-членами ЄС.

Відповідь ЄС на нерівність - політика згуртованості - майже піднімається в Угоді про асоціацію України з ЄС. Це цілком зрозуміло: договір між ЄС та Україною не стосується соціальної політики, оскільки ця сфера залишається в основному компетенцією країн-членів. З іншої сторони, багато чого можна досягти шляхом реформ, передбачених угодою: вони можуть покращити бізнес-клімат, відкрити ринки та сприяти економічному зростанню. Однак ці інструменти є непрямими і не завжди добре відчутні для простих громадян.

Угода про асоціацію декларує перелік правил, але це не є панацеєю, якщо ваша мета - покращити добробут своїх громадян. Сьогодні діалог між Україною та Європейським Союзом часто потрапляє у пастку, коли занадто багато говориться про перспективи членства (все ще далеких для України) і це іноді створює патову ситуацію. Для громадян України можливість вступу в ЄС часто стає синонімом соціальної забезпеченості.

Членство в ЄС стає символом кращої якості життя та заможності. Проте, якщо ця перспектива занадто далека, громадянин України зіткнеться з питанням, чи покращиться його життя після вступу в ЄС.

Для цього потрібно докласти зусиль для досягнення соціальної, економічної та інфраструктурної згуртованості між Україною та країнами ЄС. Також, повинен бути спосіб перетворення реформ, зумовлених угодою, у відчутні вигоди для людей. У ситуації, коли членство в ЄС лишається віддаленою ціллю, ЄС та Україна можуть проводити політику регулярних, систематичних, невеликих кроків, які приносять відчутні результати.

По-перше, це фактична галузева інтеграція. Існуюча законодавча база дозволяє досягти повної участі України в окремих сферах єдиного ринку,

зокрема, авіації, енергетики, цифровому ринку та електронній комерції.

По-друге, економічна та промислова згуртованість спрямована на зменшення соціальних і економічних нерівностей громадян у рівні розвитку між Україною та сусідніми країнами ЄС.

По-третє, прямі інвестиції у людей через посилене співробітництво в галузі освіти (наприклад, створення в Україні університету Східного партнерства, що пропонує викладання англійською мовою) та інше.

Отже, політика європейської інтеграції є складним і комплексним завданням у сфері забезпечення функціонування державного управління. Ця стратегія регулярних невеликих конкретних кроків може зробити зближення ЄС та України відчутним для людей рік за роком і місяць за місяцем. Вони можуть стати додатковим паливом для стимулювання відносин між Україною та ЄС, а отже значно удосконалив і прискорить євроінтеграційну політику України.

Список використаних джерел

1. Закон України від № 2469-VIII від 21.06.2018 «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.

Курисько А.І.,

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Шпачук В.В.**

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління
та адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

АДАПТАЦІЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Сьогодні в Україні має місце суттєва диспропорція галузево-секторальної структури економіки, що є наслідком неефективних та незавершених реформ, відсутністю спадковості у їх проведенні, тривалих економічних та політичних криз в державі. На соціально-економічний розвиток регіонів негативно впливають явища, які можуть бути зумовлені втратою виробничого потенціалу регіону, слабкою інтенсивністю структурних змін, низьким рівнем підприємницької активності, диспропорцією структури економіки регіонів та невідповідністю інноваційної моделі розвитку потребам розбудови та інших. Тому саме здійснення реформування місцевого самоврядування через запровадження світового досвіду та проведення глибинних економічних реформ дозволять розв'язати значну кількість нагальних проблем територіального розвитку. Окрім цього, запровадження нових стандартів місцевого самоврядування не лише відповідає сучасним вимогам існування та управління, а й дозволяє побудувати ефективну систему місцевого самоврядування, яка орієнтована на активні територіальні громади і узгоджується зі світовим досвідом

державного регулювання розвитку територій, соціальними потребами на місцях та ресурсними можливостями – світовий досвід дозволяє розмежувати не лише владні повноваження між різними рівнями управління, а й фінансові ресурси за відповідними рівнями бюджетної системи держави.

До міжнародних стандартів місцевого самоврядування належать міжнародно-правові норми, що регламентують основні принципи, форми і методи здійснення муніципальної діяльності, прийняті державами світу в рамках міжнародних, міждержавних органів та організацій [1, с. 29]. Ці організації та органи діють на загальносвітовому рівні (Всесвітній Союз органів місцевого самоврядування), в рамках інституцій Європейського Союзу (зокрема, Комітет регіонів), Ради Європи (Парламентська Асамблея, Комітет Міністрів, Європейська комісія «За демократію через право» – Венеціанська комісія, Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи), а також міжнародних об'єднань органів місцевого і регіонального самоврядування. Вони розробляють та приймають різноманітні документи: хартії, декларації, конвенції, резолюції, рекомендації, які стосуються різних сфер локальної демократії, муніципальної діяльності: транскордонного співробітництва, застосування принципу субсидіарності, участі уповноважених з прав людини (омбудсманів) на місцевому і регіональному рівнях у захисті прав громадян, фінансових ресурсів органів місцевої влади, участі громадян у місцевому політичному житті, комунальної власності у світлі принципів Європейської Хартії місцевого самоврядування, неурядових організацій в системі місцевої і регіональної демократії, участі громадськості у справах місцевого значення і виборах тощо [2].

Для отримання найбільш кращого ефекту та найбільш вагоміших результатів від децентралізації державної влади та реформування адміністративно-територіального устрою в Україні можна досягти, поєднавши декілька важливих елементів функціонального та організаційно-правового забезпечення означених реформ, а використання найкращих світових практик та надбань закордонного досвіду децентралізації місцевого самоврядування повинно сприяти отриманню найкращих результатів. Особливо на цій ниві слід звернути увагу на здійснення наступних заходів та запровадження таких дій:

- продовжити реалізовувати бюджетну децентралізацію, що дасть змогу акумулювати більше фінансових надходжень на місцевому рівні і в такий спосіб ефективніше вирішувати соціально-економічні проблеми громади, мінімізувавши субсидії та субвенції з Державного бюджету України (елементи французької моделі організації діяльності місцевого самоврядування);

- стимулювати об'єднання територіальних громад, неспроможних покривати власні потреби за рахунок місцевих бюджетів (укрупнення адміністративно-територіальних одиниць);

- стимулювати об'єднання ресурсів територіальних громад для вирішення спільних соціально-економічних проблем розвитку територій без запозичення субвенцій чи субсидій з державного бюджету;

– активізувати місцеві ініціативи органів місцевого самоврядування з розвитку економіки територій, зокрема за рахунок залучення до участі в господарській діяльності підприємств комунальної власності, але виключно на засадах конкурентної боротьби із приватним сектором;

– створення передумов для підвищення юридичної сили нормативних актів, які приймають органи місцевого самоврядування, розширюючи в такий спосіб їх можливості в сфері локальної нормотворчості;

– створення вертикалі державного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування, визначаючи істотні критерії діяльності подібних інституцій: дотримання законів України; цільове використання коштів місцевих бюджетів; недопущення надання неправомірних преференцій органами місцевого самоврядування суб'єктам господарювання [3].

Запровадження вищезазначених міжнародних стандартів має дозволити нам отримати найкращих результатів від запровадження реформ у сфері місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Україна та європейська інтеграція: публічно-правові аспекти / за заг. ред. В.Б. Авер'янова, С.Ф. Демченка. Київ: Преса України, 2010. 631 с.
2. Транскордонне співробітництво та розвиток транскордонних кластерів: зб. науково-аналіт. матеріалів, нормативно-правових актів та метод. матеріалів / за ред. В.С. Куйбіди. Київ: Крамар, 2009. 242 с.
3. Хорт І. В. Використання закордонного досвіду децентралізації місцевого самоврядування в Україні як основного напрямку конституційної реформи та передумов для подальшої євроінтеграції. *Децентралізація в Україні: законодавчі новації та суспільні сподівання*: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2015. С. 255-261.

Курінний В.П.

Слухач Національної академії
державного управління при Президентові України

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ БЮДЖЕТІВ В МІСТАХ УКРАЇНИ

У сучасному суспільстві прослідковується тенденція до зростання кількості активних громадян, які прагнуть долучитись до вирішення проблем в містах, де проживають. Громадяни подають свої ідеї вирішення проблем, що їх турбують; переважно це стосується покращення благоустрою території, транспорту, безпеки, реконструкції парків і скверів, освітлення, проведення соціальних, культурно-мистецьких, спортивних заходів тощо. Для впровадження таких речей на практиці має бути створений дієвий інструмент співпраці та залучення громади до вирішення питань життєдіяльності міста. Одним із таких способів залучення громадян до процесу підготовки та прийняття рішень є партиципаторне бюджетування. Цей інструмент ще називають «бюджет участі», «громадський бюджет» - саме ця назва більш

розповсюджена в містах України.

Історія створення такого механізму бюджетування розпочалась у бразильському місті Порто-Алегро у 1980-х роках. В основі процесу лежить розподіл коштів бюджету мешканцями на їх потреби [1].

В Україні практика застосування громадського бюджету розпочалась з 2015 року. Серед перших міст, які запровадили такий механізм, - Полтава, Черкаси та Чернігів. У місті Києві бюджет участі, як інструмент, почав застосовуватись з 2016 року [2].

Кожне місто має свій документ, затверджений відповідною радою, де зазначено умови впровадження громадського бюджету. Серед основних етапів слід зазначити: оголошення початку громадського бюджету, подання громадських проєктів, проведення експертизи на предмет можливості реалізації громадських проєктів, голосування за проєкти та визначення переможців і, насамкінець, реалізація проєктів-переможців.

Фінансування громадських проєктів у більшості міст розподіляється щороку з міського бюджету. Такі міста, як Харків, Дніпро, Черкаси, Полтава здійснюють фінансування із заходів міської цільової програми.

Одним із важливих етапів є проведення експертизи проєкту на можливість реалізації місцевою владою та допуску проєкту до голосування. Органи місцевого самоврядування, як виконавці, мають більш ретельно готувати оцінку проєкту із розумінням в майбутньому можливості реалізації і які для цього потрібно зробити дії.

Для координації процесу громадського бюджету в містах створюють спеціальні робочі групи, до складу яких включаються представники влади, та представники громадськості.

Громадський бюджет підвищує рівень довіри до органів влади, результат цього - громадяни краще поінформовані та відчувають себе партнерами у вирішенні проблем [2].

Завдяки впровадженню такого інструменту, як партиципаторний бюджет, вирішується такі завдання: навчання активних громадян сучасним механізмам функціонування місцевої влади, вивчення повноважень органів місцевого самоврядування, законодавчої бази та тендерних процедур; впровадження нових ідей для удосконалення місцевих проєктів; створення бази даних проблем, які потребують вирішення на думку громади; покращення взаємозв'язку учасників бюджетного процесу, що підвищує рівень довіри між владою та громадою.

Однак є й певні ризики цього процесу. У першу чергу, це низька мотивація влади, яка часто не бажає створювати собі зайвий клопіт, вважаючи, що вона краще знає, що потрібно робити і як витратити бюджетні кошти [3].

Отже, сам процес громадського бюджету - це створення умов для спілкування мешканців з владою, що дає можливість залучати громаду у прийнятті управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Глущенко Ю. Партиципаторний бюджет як інноваційний інструмент управління на місцевому рівні. *Вісник НАДУ при Президентові України : зб. наук. праць*. Київ. 2017. Вип. 4. С. 100 – 106. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/pages/dop/74/files/611a3ecc-fb48-4330-8015-aa063bf59d5e.pdf>
2. Белец Ж. Партиципаторне бюджетування як інноваційний демократичний інструмент участі громадян в управлінні справами територіальних громад. *Теорія та практика держ. упр. і місцевого самоврядування*. 2016. № 1. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2016_1/19.pdf
3. Деніс О. Проблеми правового регулювання партиципаторних (громадських) бюджетів в Україні. *Науковий юридичний журнал «Правові новели»*. 2018. Вип.4. с.154-159. URL: http://www.legalnovels.in.ua/journal/4_2018/25.pdf

Лисенко Д.С.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Немирівська О. Я.**

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

ФОРМУВАННЯ ДІЄВОЇ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ

В Україні питання довіри до державних чиновників стоїть досить гостро, адже у громадян немає повного розуміння того, чим повсякденно займається та які задачі виконує армія державних службовців, звичайний громадянин навіть не здогадується, над якими завданнями та які цілі поставленні перед тим чи іншим державним органом.

І поки не будуть встановлені зрозумілі для всіх правила та критерії оцінювання в державних органах, суспільні дискусії та негатив у бік ефективності роботи державних службовців та оплати виконуваної ними праці не може бути обґрунтовано предметно і ця тема буде постійно піддаватися маніпуляції з боку суспільства.

До прийняття ЗУ «Про державну службу» № 889-VIII, від 10.12.2015 року, результатом діяльності в системі державної служби в Україні було заведено рахувати управлінський вплив. Простими словами, до прийняття закону оцінці підлягала повсякденна діяльність та кількість виконаних запланованих завдань.[1]

Проте, спираючись на досвід США і країн Західної Європи в основу оцінки держслужбовців було покладено кінцевий результат. Новий закон "Про державну службу" започаткував оцінювання виконання державними службовцями своїх обов'язків за чіткими і прозорими показниками.

Реформування системи державного управління, починається з оцінки за новим підходом в основу якого покладений чіткий принцип: не кількість зустрічей, планів, проведених нарад та конференцій, а те, на що вони вплинули і те, що можна побачити "за вікном".

Для оцінювання прикладених сил кожного конкретного співробітника

та їх ефективності підприємці використовують КРІ – конкретні та виражені у цифрах показники, які працівник має виконати та показати за відведений період часу. Оцінка ефективності роботи співробітників державних органів за допомогою КРІ є інноваційною, хоча і далеко не новою, практикою на міжнародному державному рівні. Зараз і в нашій країні розпочався схожий процес введення КРІ в оцінку та оплату праці державних службовців..

Все більше країн ЄС встановлюють ключові показники ефективності вищих чиновників таким чином, щоб можна було забезпечувати на вищому рівні досягнення цілей поставлених перед урядом.

Пропозиції внесені в ЗУ « Про державну службу», а також детально прописані в «Типовому порядку проведення оцінювання результатів службової діяльності державних службовців» № 640 від 23.08.2017 року до схеми щорічної оцінки державних службовців мають багато спільного з системою управління результативністю (performance management) в Канадському уряді, яка займає провідну позицій у всьому світі за ефективністю державної служби.

Всі державні службовці у Канаді, починаючи від звичайного спеціаліста і закінчуючи міністрами, щорічно укладають зі своїми керівниками "Угоду про продуктивність" (performance agreement), успішність чи неуспішність виконання якої обговорюється в кінці року. Принципи даного підходу сприяють збільшенню довіри всередині органів держслужби та дозволяє розкривати вміння та потенціал кожного державного службовця, забезпечуючи при цьому прозорість в органах держслужби.

Велику цікавість викликає досвід оцінювання Канади не тільки з боку покращення результативності, а й розвитку професійних компетенцій, які мають назву soft skills, що є вагомими стимулами для подальшого розвитку і сходження по кар'єрним сходам топ керівництва. Тому що, окрім виконання поставлених задач, також важливо оцінювати особистісне та професійне зростання працівника на керівній посаді [2].

В особистісній оцінці державних службовців нашій країні потрібно буде розвиватись і найдалі, опираючись на досвід західних партнерів. Переймаючи у них такі системи, як Ассесмент центри – в яких працівників органів державних установ будуть оцінювати не лише їх прямі керівники, а й незалежні експерти, які в першу чергу будуть звертати увагу на особистісні та професійні компетенції працівників, можливості їх розвитку, та будуть робити це неупереджено, без суб'єктивізму, який може бути присутнім при оцінці у прямих керівників.

Оцінка результатів роботи працівників державної служби – це нова та незвична для нашої держави концепція, яка тільки на початку свого становлення в нашій країні. Завдяки запровадженню КРІ стає прозорим та зрозумілим внесок кожного окремого чиновника у досягненні поставлених перед урядом завдань, підвищується організованість та підзвітність роботи державних органів. [3]

Також таким чином створюється пряма залежність оплати праці кожного державного службовця. Чим більш ефективно працює чиновник,

тим більша у нього платня. Це буде позитивно впливати на мотивацію державних службовців.

Отже, впровадження системи ключових показників матиме позитивний вплив на культуру держслужби та буде головним чинником переформатування всієї системи державного управління від націленості на процесуальну роботу до націленості на досягнення кінцевого результату.

Список використаних джерел

1. Про державну службу : Закон України від 15 грудня 2015 року № 889-VIII [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/889-19>
2. Система державного управління Канади: / уклад. О. І. Максимова ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. – К. : НАДУ, 2010.
3. Типовий порядок проведення оцінювання результатів службової діяльності державних службовців : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2017 р. № 640. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/640-2017-%D0%BF>

Лесенко А.О.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник: **Бовсунівська І.В.**
кандидат економічних наук, доцент, доцент
кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

В умовах поглиблення ринкових перетворень та активної інтеграції України у світовий економічний простір конкуренція стає одним із найважливіших чинників ефективного функціонування національної економіки, який визначає рівень її конкурентоспроможності та забезпечує стійке економічне зростання. Розвиток конкуренції найтісніше пов'язаний з діяльністю держави, яка визначає антимонопольні обмеження і володіє механізмами впливу на конкурентне середовище. Проводячи економічну політику, держава встановлює певні правила, серед яких одними з найважливіших є умови чесної та сумлінної конкуренції. За умов конкуренції найбільших успіхів досягають ті з фірм, які пропонують найкращі за якістю товари, роботи, послуги за найнижчими цінами, а ті, що не можуть вступити у чесну боротьбу за найкращі послуги для суспільства, вдаються до заходів, які часто призводять до порушення законодавства та сприяють усуненню конкуренції на ринку. Саме такі дії завдають негативного впливу на добросовісну конкуренцію.

Розуміння такого поняття, як економічна конкуренція, зокрема, як гарантія економічного прогресу та можливості розвитку суспільства на сьогоднішній день потребує чіткого державного регулювання та

організаційно-правового захисту, що пов'язано зі зростанням таких негативних факторів, як зловживання монопольним становищем, недобросовісна конкуренція, антиконкурентні узгоджені дії тощо.

Відповідно до статті 42 Конституції України, саме держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускається зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. [1].

В той же час, державне управління – це процес реалізації виконавчої влади держави. Державне управління є видом діяльності держави, здійснення управлінського організуючого впливу шляхом використання повноважень виконавчої влади через організацію виконання законів, здійснення управлінських функцій з метою комплексного соціально-економічного та культурного розвитку держави, її окремих територій, а також забезпечення реалізації державної політики у відповідних сферах суспільного життя, створення умов для реалізації громадянами їх прав і свобод. [2].

Таким чином, держава шляхом використання повноважень виконавчої влади через організацію виконання законів здійснює забезпечення захисту економічної конкуренції та додержання чесної конкуренції серед основних гравців на ринку, що дає змогу сприяти стабільному функціонуванню економіки та розвитку держави.

В той же час, можна зазначити про те, що конкурентна політика держави базується, на ряді напрямків, до яких, зокрема, можна віднести такі, як забезпечення ефективного розвитку конкурентних відносин, підвищення можливості вітчизняних підприємств конкурувати з іноземними підприємствами, які задіяні або виробляють чи надають послуги у подібній або такій самій сфері, розвиток законодавства про захист економічної конкуренції, вдосконалення регулювання діяльності суб'єктів господарювання у сфері природних монополій та захисту від недобросовісної конкуренції тощо.

Саме забезпечення належного функціонування державного управління у вищезазначених напрямках сприяло б покращенню економічного клімату в країні та можливості суб'єктам господарювання конкурувати на відповідних ринках та надавати споживачам товари та послуги найкращої якості.

Для досягнення максимального результату у зазначених напрямках, потрібно б було, зокрема:

- в частині розвитку законодавства про захист економічної конкуренції та вдосконалення регулювання діяльності суб'єктів господарювання у сфері природних монополій та захисту від недобросовісної конкуренції – внести зміни до законодавства про захист економічної конкуренції, врахувавши той факт, що з моменту прийняття чинних норм, пройшла значна частина часу, яка дала можливість побачити, прогалини та недоліки у законодавстві, які було б доцільно адаптувати під реалії сьогодення;

- надання вітчизняним суб'єктам господарювання пільг (дотацій) та закріплення їх на законодавчому рівні, які б додатково сприяли до

створення нових підприємств та виробленню національної продукції, які б могли скласти конкуренцію іноземним підприємствам та продукції, що ними виробляється;

- внести зміни до структури органів державної влади, які виконують основні завдання та функції у сфері захисту економічної конкуренції для максимально ефективності їх роботи та можливості більш якісного здійснення своїх повноважень.

З аналізу вище викладеного, можна зазначити про те, що державне управління є передумовою створення конкурентного середовища. Головною метою якого є розвиток конкуренції, а не її гальмування чи здійснення кроків на призупинення її розвитку.

Отже, враховуючи вищевикладене, слід зазначити про те, що потрібно значну увагу приділяти державному управлінню у сфері захисту економічної конкуренції, тому що саме це надасть можливість підняти економіку країни на новий рівень, на якому Україна зможе конкурувати з рядом інших країн світу у яких економіка є значно розвиненішою та зможе надавати своїм споживачам дійсно якісні товари і послуги, які будуть не трохи не гірше тих, що виробляються і надаються споживачам в інших країнах світу.

Список використаних джерел

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>;
2. Висоцький О.Ю., Висоцька О.Є., Шаров Ю.П. Основи державного управління: Конспект лекцій. Частина I. Д.: НМетАУ, 2008. 52.

Лосінець О.С.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Кравченко С.О.**

доктор наук з державного управління, доцент,
завідувач кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ МЕТОДОЛОГІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Розвиток методології оцінювання результативності та ефективності діяльності державних службовців в Україні має передбачати вдосконалення існуючих, розроблення та використання нових компетентнісних інструментів [1]. В першу чергу це стосується таких інструментів як:

- моделі ключових компетенцій;
- профілі компетенцій;
- матриці компетенцій навчальної програми;
- оцінювання компетенцій.

Водночас потребує подальших досліджень питання щодо того, які

компетенції і на якому етапі професійного розвитку державного службовця мають бути сформовані у компетентнісній моделі.

Зважаючи на поширення останнім часом різноманітних інформаційно-комунікаційних технологій удосконалення оцінювання результативності та ефективності діяльності державних службовців також повинно бути спрямоване на активне залучення їх переваг [2]. Серед основних переваг комп'ютерного тестування слід виділити наступні: об'єктивність; валідність; справедливість та демократичність; масовість і короткочасність; розкутість; технологічність і швидкість; економічність.

Окремої уваги потребує питання залучення громадських рад при органах державної влади до оцінювання результативності та ефективності діяльності державних службовців. Серед переваг цього можна зазначити можливість забезпечення відкритості, прозорості, підзвітності державної влади суспільству, а також врахування інтересу громадськості як до діяльності органів державної влади загалом, так і до кожного державного службовця. У цьому напрямі доцільним вбачається вирішення таких основних проблем [3, с. 92]:

- переважна пасивність громадських рад при органах державної влади через відсутність законодавчо встановлених принципів взаємодії членів таких рад з посадовими особами та незацікавленість з боку останніх;

- невизначеність щодо можливих джерел фінансування громадських рад для проведення зібрань, друкування матеріалів, залучення провідних експертів, оплати відряджень тощо;

- обмеженість повноважень громадських рад суто дорадчим статусом.

Як слушно зазначає В.Кравчук, у практичній діяльності громадських рад важливим є розуміння того, що здійснюваний ними громадський контроль за діяльністю органів державної влади є не відокремленою діяльністю, а однією із форм участі народу в управлінні та підвищенні ефективності діяльності органів публічної влади. Тому ефективність діяльності громадських рад залежить від збереження розумного балансу їх поєднання [4, с. 28].

Список використаних джерел

1. Шатун В.Т. Оцінювання та атестація державних службовців у руслі європейського і світового тренду. *Наукові праці. Державне управління*. Т. 235. Вип. 223. С. 117–127.

2. Центр тестирования. URL: http://www.mkk.gov.kg/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=79&Itemid=10&lang=ru (дата звернення: 15.09.2019).

3. Шайгородський Ю.Ж., Андрійчук Т.С., Дідух А.Я. Влада і суспільство: діалог через громадські ради: монографія / за заг. ред. Ю.Ж. Шайгородського. Київ: ПАЛИВОДА А.В., 2011. 148 с.

4. Кравчук В.М. Діяльність громадських рад: ефективність і перспективи для розвитку народовладдя. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету: серія "Юриспруденція"*. 2015. № 15. С. 27–29.

Малаш І.О.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Шевченко О.О.**

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Ефективна діяльність органів державного управління є запорукою конкурентоспроможності країни в світі. Тому реформа державного управління визначена одним з ключових пріоритетів України. Це реформування не тільки суспільне замовлення на ефективне та відкрите урядування, а й зобов'язання України відповідно до договору про асоціацію з ЄС.

Згідно з показниками Індексу світової конкурентоспроможності Світового економічного форуму за 2015 рік, Україна посідає 130 місце серед 144 країн у категорії «ефективність уряду», 103 місце в категорії «прозорість формування державної політики» та 115 місце в категорії «тягар державного регулювання».

Тобто Україна має надзвичайно великий та неефективний державний апарат. З метою удосконалення системи органів державного управління було прийнято Стратегію реформування державного управління України на період до 2021 року. Метою цієї Стратегії є забезпечення підзвітності системи органів виконавчої влади суспільству, її раціональної побудови, чіткий розподіл повноважень та відповідальності. Заходи щодо реалізації цієї Стратегії будуть здійснюватися за такими напрямками:

- чіткий розподіл повноважень, функцій та відповідальності між органами виконавчої влади, створення ефективної систему їх підзвітності та взаємодії;
- вдосконалення внутрішньої структури органів виконавчої влади, забезпечення її раціональної побудови і спроможності ефективно виконувати свої функції;
- забезпечення вільного доступу до інформації про органи виконавчої влади та їх діяльність у зручній формі[3].

Комплексне реформування системи державного управління в Україні має багатоетапний характер і до сьогоднішнього дня ще не завершене. Послаблення керованості суспільними процесами, низька якість управлінських послуг, неефективне використання коштів платників податків, низький рівень довіри населення до органів державної влади є тими факторами, які визначають необхідність удосконалення системи публічного управління в Україні взагалі та державного управління зокрема. При цьому доцільно скористатися досвідом реформування державного управління в зарубіжних країнах, що дасть змогу як дослідити кращі світові практики у цій сфері та визначити перспективи їх адаптації до вітчизняних умов, так і

уникнути певних негативних наслідків реорганізації системи державного управління в нашій державі.

Аналіз досвіду зарубіжних країн щодо проведення державно-управлінських реформ дає змогу виділити основні сфери, в межах яких здійснюється реформування державного управління на сучасному етапі, а саме:

- система взаємовідносин виконавчих органів влади з іншими державними інститутами влади й управління як по горизонталі, так і по вертикалі (конституційно-політична сфера);

- оргструктури, механізми координації і контролю, включаючи центральну адміністрацію, регіональне та місцеве управління (організаційна сфера); системи та методи управління, адміністративні процедури і процеси (функціональна сфера);

- кадрова політика і державна служба (кадрова сфера);

- управління державними фінансами та виконання бюджету відомствами (фінансово-економічна сфера) [2].

Нині в ряді країн (США, Франція, Великобританія, ФРН, Канада) запроваджуються чіткі стандарти та механізми оцінки виконання функцій і повноважень державними структурами, нові підходи до системи звітності та контролю за держапаратом. Встановлення безпосереднього зв'язку між обсягом, результативністю та якістю праці державних службовців і розміром грошової винагороди за цю працю в зазначених країнах сприяє мотивації до кращого виконання службових обов'язків і підвищення ефективності управлінської діяльності.

Ключовим напрямом адміністративного реформування в зарубіжних країнах є розвиток конкурентного середовища і широке використання контрактної системи в державному управлінні.

Основними напрямками державно-управлінських реформ в країнах Європейського Союзу на сучасному етапі є: інформатизація та дебюрократизація, новий менеджеризм, децентралізація (деконцентрація, аутсорсинг), приватизація та введення економічних елементів регулювання управлінських процесів, сервісне адміністрування, корпоративізм і неокорпоративізм [1].

Отже, враховуючи позитивний досвід реформ державного управління в зарубіжних країнах, євроінтеграційні прагнення нашої держави, перспективними напрямками вдосконалення державного управління в Україні мають бути: формування гнучкої, стабільної та ефективної системи державного управління; професіоналізація державної служби; впровадження принципів децентралізації системи державного управління, сервісного адміністрування, корпоративізму і неокорпоративізму, менеджеризму, що сприятиме підвищенню продуктивності роботи державних установ, наближенню держави до громадян.

Список використаних джерел

1. Модернізація державного управління та європейська інтеграція України : наук.

доп. / авт. кол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін та ін. ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. - К. : НАДУ, 2013. - 120 с.

2. Реформування державної політики в Україні: теоретикометодологічні засади дослідження та впровадження : навч.- наук. вид. / авт. кол. : В. А. Ребкало (кер.) [та ін.] ; за заг. ред. В. В. Тертички, В. А. Шахова. – К. ; Львів : НАДУ, 2012. – 352 с.

3. Стратегія реформування державного управління України на період до 2021 року / <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/474-2016-%D1%80/paran268>

Малишенко О.Л.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Коврига О.С.**

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Реформа децентралізації в Україні передбачає передачу значних повноважень, бюджетів та відповідальності за їх виконання від органів центральної виконавчої влади до органів місцевого самоврядування (ОМС), тобто тому керівництву (місцевим радам та їх головам), яке мешканці територіальних громад оберуть собі самі. Адже керівники на місцях краще орієнтуються в місцевих локальних проблемах, тому можуть ефективніше розподіляти та спрямовувати кошти на їх вирішення, та здійснювати контроль за їх виконанням.

Але попри всі позитивні зміни у суспільстві рівень довіри населення до органів влади залишається доволі низьким. Адже ставлення громадян до владних структур здебільшого формується з огляду на те, наскільки успішним і комфортним було спілкування з посадовцями в тій чи іншій інстанції, якою мірою отримана громадянином послуга (від призначення житлової субсидії до державної реєстрації нерухомого майна) відповідає його очікуванням.

Сучасна наукова думка формує новий підхід до проблем управління де основним орієнтиром економічного та соціального розвитку держави є розв'язання проблем життєдіяльності людини (особи), соціальних груп, суспільства в цілому. Тобто основним завданням державного управління стає покращення добробуту населення. Поступово формується концепція сучасної держави як «сервіса», що надає послуги особі (громадянину) та суспільству в цілому, а також система органів державної влади як система надання публічних послуг. В процесі створення “сервісної” держави, головною цінністю якої є громадяни, необхідні суттєві зміни в адміністративно-правових відносинах між органами державної влади та громадянами, а також встановлення пріоритетного напрямку вдосконалення надання публічних

послуг. Адже публічні послуги є провідним засобом реалізації прав громадян у сфері виконавчої влади.

Публічна послуга є результатом здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямованим на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону [2, с.1]. Абсолютна більшість послуг, які надаються органами державної влади або органами місцевого самоврядування були замовлені особисто громадянами і безпосередньо стосуються їхніх суб'єктивних прав.

Підвищення рівня якості, доступності та прозорості надання публічних послуг стало одним із основних напрямків діяльності українського уряду, який продовжує вдосконалення нормативно-правового регулювання системи надання адміністративних послуг. В країні створюється ефективна модель управління для розвитку публічних послуг, у тому числі надання адміністративних послуг - як онлайн, так і безпосередньо через ЦНАП.

Прийняті Урядом рішення направлені на підвищення рівня обслуговування в центрах надання адміністративних послуг. Передбачено поліпшення інформаційного забезпечення відвідувачів центрів надання адміністративних послуг та облаштування приміщень ЦНАП з урахуванням потреб осіб з інвалідністю, інших мало мобільних груп населення [3].

Для розробки та запровадження найбільш ефективних рішень щодо розвитку публічних послуг в Україні враховуватиметься як передовий міжнародний досвід, так і успішні практики, реалізовані ЦНАП [4].

Доцільна розбудова мережі ЦНАП з широким спектром різноманітних зручних, швидких та доступних адміністративних послуг. Необхідно впроваджувати систему моніторингу та оцінки якості надання послуг, щоб вивчати та вчасно реагувати на рівень задоволеності населення, щоб зменшити кількість позовів про оскарження рішень адміністративних органів. Водночас треба забезпечити належне державне фінансування та підтримку щоб поліпшувати щорічні показники якості надання адміністративних послуг.

Впровадження таких заходів підвищить якість надання публічних послуг, а громадяни реально побачать, що держава працює на задоволення їхніх потреб. Українці отримають зручні та доступні у будь-який час і в будь-якому місці послуги, об'єднані за життєвою ситуацією, зможуть зекономити свій час та нерви. Завдяки цьому ми дійсно побачимо перетворення держави на сервіс, у центрі якого людина.

Список використаних джерел

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. 1996, № 30, С. 141.
2. Закон України «Про адміністративні послуги» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 32, ст.409.
3. Постанова КМУ України від 14 серпня 2019 р. № 714 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 20 лютого 2013 р. № 118 і від 1 серпня 2013 р. № 588»

4. Тимошук В. П. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / В. П. Тимошук. К. : Факт, 2003. 496 с.

Мельник П.П.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Шпачук В.В.**

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління
та адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Ринок фінансових послуг є вагомою складовою фінансового ринку та відіграє суттєве і важливе значення для розвитку будь-якої держави, економіки та її суб'єктів, домогосподарств. Фінансова система загалом та ринок фінансових послуг зокрема як частина економіки наповнює, структурує та забезпечує неперервність фінансових потоків у часовому та просторовому вимірюванні, створює віртуальні потоки капіталів. Крім того, ринок фінансових послуг спонукає до виникнення і розвитку іманентних їй елементів (гроші, грошовий ринок, ринок капіталів, кредитні відносини тощо) та інститутів, що утворюють об'єктну частину фінансової інфраструктури, і організовує роботу спеціалізованих своїх учасників (інституцій), що формують суб'єктний прошарок фінансової інфраструктури [1].

За результатами здійснених досліджень було доведено, що регіони (міста, штати, країни), де виникла більш складна та ефективна фінансова система та ринок фінансових послуг, в майбутньому виявились лідерами і в економічному розвитку. Т. Бек, А. Демиргус-Кунт та Р. Левін здійснили дослідження фінансових систем та ринків фінансових послуг понад 150 країн за період 1960-1995 років. Здійснені дослідження показали, що банківські установи та небанківські фінансові посередники (страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні фонди, фінансові компанії та інші), а також ринки акцій більш розвинуті та ефективні в багатих країнах, а зі зростанням багатства будь-якої країни зростає і їх ринок фінансових послуг. Крім того, зі зростанням багатства країни активність та ефективність ринку акцій зростає більш високими темпами порівняно з ринками банківських кредитів, а ринки фінансових послуг мають тенденцію становитись більш «ринковими» по мірі зростання добробуту в тій чи іншій країні [2].

З огляду на вищевикладене, необхідність державного регулювання ринку фінансових послуг з боку держави на сьогодні майже не викликає сумнівів навіть у найбільших скептиків. За визначенням Дж. Стігліца, державні органи в особі уряду виконують доволі багато функцій, що стосується фінансової сфери, то він регулює економічну діяльність,

стимулює деякі види діяльності, субсидуючи їх, та гальмує інші через оподаткування; виробляє товари й послуги, надає кредити й боргові гарантії та забезпечує страхування; купує товари й послуги, в тому числі ті, що виробляються приватними фірмами; перерозподіляє дохід між особами; забезпечує соціальне страхування пенсіонерів, безробітних, інвалідів та медичне страхування літніх людей [3].

Черговий раз необхідність здійснення державного регулювання ринку фінансових послуг була підтверджена фінансовими кризами 2008-2009 та 2013-2014 років, наслідки яких є відчутними і по сьогодні. Все це вимагає не лише детального дослідження самого ринку фінансових послуг, а й механізмів його регулювання з боку держави, розробки нових та удосконалення існуючих механізмів та інструментарію, зважаючи на його значимість для економіки. При цьому, слід зазначити, що удосконалення механізмів державного регулювання ринку фінансових послуг повинно бути постійним безперервним процесом, зважаючи на постійні зміни зовнішнього середовища, засад функціонування фінансових ринків та ринків фінансових послуг, тощо. Додатковим підтвердженням такої необхідності може бути прийняття в вересні цього року Верховною Радою України Закону №1069-2 "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг", яким передбачається ліквідація Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, та передача її повноважень Національному банку України, а також Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку.

Список використаних джерел

1. Іваницька О.М. Державне регулювання розвитку фінансової інфраструктури: Монографія. Київ: Вид-во НАДУ, 2005. 276 с.
2. Beck T., Demirgus-Kunt A., Levine R. A New Database on Financial Development and Structure// *World Bank Economic Review*, №14, 2000.
3. Стігліц Дж.Е. Економіка державного сектора / Дж.Е. Стігліц; пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільський. Київ: Основи, 1998. 346 с.

Мельниченко Н.С.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Шпачук В.В.**

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Наразі в Україні триває реформа у сфері місцевого самоврядування, що орієнтується на інтереси жителів територіальних громад і передбачає

децентралізацію влади – тобто передачу від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності. При цьому для нашої держави найбільш важливим видається досвід децентралізації у країнах Центральної й Східної Європи, які свого часу знаходилися у дуже подібних до України стартових умовах та пройшли шлях децентралізації радянської системи державного управління. Слід зазначити, що у цих країнах спочатку був створений базовий рівень місцевого самоврядування – громади, яким передавалося широке коло функцій стосовно місцевих справ, відповідні повноваження та фінанси. І лише після зміцнення самоврядування громад, що потребувало суттєвого часу, запроваджувалися органи самоврядування регіонального та субрегіонального рівня. Наприклад, у Польщі базовий рівень гмінного самоврядування був створений у 1990 р., а регіональний та субрегіональний рівні – у 1998 р.

Отже, в Україні також цілком логічно розпочато децентралізацію зі становлення реального місцевого самоврядування на найближчому до громадян базовому рівні з одночасним розвитком механізмів підзвітності місцевих органів влади, їх співпраці з громадою та громадського контролю за їх діями. Тільки після цього доречно переходити до реформування вищих рівнів самоврядування. В іншому разі регіоналізація країни цілком може призвести до формування свого роду "удільних князівств" на чолі з неконтрольованою регіональною елітою.

Зокрема, базовим документом є Закон України "Про добровільне об'єднання територіальних громад" № 157-VIII від 5 лютого 2015 р., що регулює відносини, що виникають у процесі добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст, а також добровільного приєднання до об'єднаних територіальних громад [1]. Відповідно до створеної законодавчої основи сучасний етап реформи щодо розвитку об'єднаних територіальних громад на 2019-2021 роки передбачає затвердження нової територіальної основи для діяльності органів місцевого самоврядування на рівні громад і районів, передачу цим органам повноважень виконавчої влади та їх розмежування за принципом субсидіарності, створення відповідної ресурсної бази, формування ефективної системи служби в органах місцевого самоврядування, налагодження державного контролю за діяльністю цих органів, розвиток форм прямого народовладдя, удосконалення механізму координації діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади [2].

Серед цих напрямів найбільш важливим доцільно визнати розвиток форм прямого народовладдя та, у зв'язку з цим, механізмів взаємодії органів місцевої влади з громадянами, оскільки децентралізовані моделі управління державою можуть бути успішними лише за наявності розвиненого громадянського суспільства, здатного дієво впливати на місцеву владу.

Зокрема, серйозною проблемою є відсутність нормативно-правових механізмів проведення місцевих референдумів. Тривалий час ці механізми визначав Закон України "Про всеукраїнський та місцеві референдуми" від 3 липня 1991 р. № 1286-XII, проте він був відмінений Законом України "Про

всеукраїнський референдум" від 6 листопада 2012 р. № 5475-VI. У свою чергу, останній документ був визнаний неконституційним та втратив силу після відповідного рішення Конституційного Суду України у 2018 р. Тому існує нагальна потреба розробити та прийняти новий Закон України про місцеві референдуми на основі кращої міжнародної практики.

Відповідно до Концепції розвитку електронного урядування в Україні потребує розвитку інститут електронних звернень та електронних петицій [3]. Тому доцільно запровадити спеціальною урядовою постановою уніфіковану процедуру розгляду електронних звернень громадян органами влади з визначенням чітких правил, кроків, термінів, результатів розгляду, дій громадян у випадку незадоволення звернень тощо. Враховуючи суттєві особливості електронних петицій, доцільно також врегулювати спеціальною урядовою постановою процедуру їх розгляду. Це сприятиме кращому реагуванню місцевих органів влади на суспільні виклики та ініціативи громадськості.

Виходячи з міжнародної практики, важливим чинником довіри громадян до інститутів влади та ефективного вирішення суспільних проблем є активна участь громадськості у прийнятті рішень на рівні територіальних громад. У цьому напрямі принаймні деякі інструменти активної громадської участі можна рекомендувати до використання в Україні на місцевому рівні, а саме, громадські журі та процеси діалогів.

Список використаних джерел

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII / Верховна Рада України. *Голос України*. 4 березня 2015 р.
2. Децентралізація. Загальна інформація. URL: <http://decentralization.gov.ua/about> (дата звернення: 5.10.2019).
3. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р / Кабінет Міністрів України. *Урядовий кур'єр*. 27 вересня 2017 р.

Надуховська Т.В.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник: **Шевченко О.О.**
доктор наук з державного управління,
професор кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

РОЗВИТОК АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГЕТИКИ ЯК НАПРЯМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Джерела енергії умовно поділяють на відновлювальні та невідновлювані. Невідновлювані джерела енергії - це природні запаси речовин і матеріалів, які можна використовувати для виробництва енергії. Приклад - вугілля, нафта, газ, ядерне паливо. Енергія невідновлюваних

джерел (на відміну від регенеративних) знаходиться в природі в зв'язаному стані і виділяється в результаті цілеспрямованого впливу людини.

Поновлювані джерела енергії - це джерела, засновані на постійно діючих або тих, які періодично виникають в середовищі потоків енергії. До відновлюваних джерел енергії відносяться сонячна, вітряна, геотермальна, хвильова та припливна енергія, гідроенергетика, енергія біомаси, органічні відходи, очисні споруди для очищення стічних вод, біогаз та вторинні енергетичні ресурси, до яких відносяться доменна піч та коксовий газ, метан, що дегазує родовища вугілля, конверсія потенціал відпрацьованих енергетичних технологічних процесів [1].

Особливості використання альтернативних джерел енергії (вітер, вода, сонячна радіація, біомаса тощо) зумовлені природними умовами, а саме: залежністю від атмосферних та інших умов навколишнього середовища; наявність водних ресурсів малих річок, необхідних для експлуатації гідроенергетичного обладнання; наявність біомаси, кількість якої залежить від обсягу однорічних культур; наявність геотермальних джерел та свердловин, придатних для виробництва та використання геотермальної енергії; наявність теплових викидів, обсяги яких залежать від функціонування промислових підприємств; частота природних циклів, що призводить до дисбалансу виробництва енергії; необхідність гармонізації та збалансування частоти передачі обсягів енергії, виробленої з альтернативних джерел, зокрема передачі електричної енергії до інтегрованої енергетичної системи.

Відомо, що родовища корисних копалин, які можна використовувати для виробництва енергії, зменшуються в природі, а попит на нас постійно зростає. Сьогодні у світі існує безліч військових та політичних конфліктів щодо нафти та газу. Проблема забезпечення енергетичної безпеки сучасних держав стає все більш актуальною [2].

З огляду на це, останнім часом спостерігається все більший інтерес до альтернативних джерел енергії, оскільки більшість з них обмежені. Враховуючи, що використання альтернативних джерел енергії сприяє підвищенню енергетичної безпеки та зменшенню впливу людини на навколишнє середовище, багато урядів зіткнулися з проблемою, як збільшити їх використання

Основними принципами державної політики у сфері альтернативних джерел енергії є:

збільшення виробництва та споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел, з метою економічного витрачання традиційних паливно-енергетичних ресурсів та зменшення залежності країни від їх імпорту шляхом реструктуризації виробництва та раціонального споживання енергії за рахунок збільшення частки енергії, виробленої з альтернативних джерел;

дотримання екологічної безпеки шляхом зменшення негативного впливу на навколишнє середовище під час створення та експлуатації об'єктів альтернативної енергетики, а також під час передачі, транспортування,

постачання, зберігання та споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел;

дотримання безпеки для здоров'я людини на об'єктах альтернативної енергетики на всіх етапах виробництва, а також під час передачі, транспортування, постачання, зберігання та споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел;

дотримання законів усіх суб'єктів відносин, пов'язаних з виробництвом, зберіганням, транспортуванням, постачанням, передачею та споживанням енергії, виробленої з альтернативних джерел;

дотримання умов раціонального споживання та економії енергії, виробленої з альтернативних джерел;

залучення інвестицій та підтримка підприємництва у галузі альтернативних джерел енергії, у тому числі шляхом розробки та впровадження національних та місцевих програм розвитку альтернативної енергетики [3].

Отже, тільки при забезпеченні реалізації на державному рівні вищевказаних принципів державного регулювання розвитку альтернативної енергетики, відкриються нові можливості щодо забезпечення необхідного рівня енергетичної безпеки України.

Список використаних джерел

1. Дячук О. А. Політика енергоефективності в Україні. Економіка України. 2015. № 4. С. 58-69.
2. Кузьміна М. М. Форми інвестування у відновлювану енергетику. Економічна теорія та право. 2017. №2. С. 112–121.
3. Сердюк Т. В. Основні положення Нової Енергетичної стратегії України до 2035 року. Енергоефективність в галузях економіки України. 2017. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/19948/s1.pdf?sequence=1>.

Нікітіна С.А.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Немирівська О.Я.**

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

РОЛЬ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ

Нинішній стан персоналу державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, які забезпечують виконання Україною своїх функцій, на сучасному етапі не може вважатися задовільним. Існує нагальна потреба у кваліфікованих кадрах, «криза керівників», особливо середнього керівництва, загальноновизнана. На тлі безробіття існує нестача професійних кадрів. Сьогодні єдина кадрова

політика стосовно державних підприємств, установ та організацій, що забезпечують виконання державних функцій, майже повністю відсутня.

Протягом багатьох років кадрові питання підходили однобічно, а саме за кожним працівником вони бачили насамперед слухняного виконавця, який виконує вказівки керівника. Сьогодні характер трудової діяльності суттєво змінюється, що ставить високі вимоги до формування та здійснення кадрової політики в державі. Це питання особливо важливе для управління персоналом на державній службі, сьогодні воно стає все більш диверсифікованим, що, в свою чергу, обумовлено вимогами нового законодавства про державну службу.

Тенденції розвитку українського суспільства свідчать про те, що персонал на державній службі вже стикається з новою ситуацією. Це визначається політичним та економічним плюралізмом, зростаючою роллю науки в організації управління, розширенням використання сучасних інформаційних технологій. Ці умови вимагають формування нового типу персоналу, особливо найвищого рівня державної служби [2].

Найважливішими аспектами сучасної кадрової політики в сфері державної служби є:

- створення розвиненого та оновленого інституту публічної служби - професійного та високоефективного, з високим рівнем населення, політично та релігійно неупередженим, соціально стабільним та фінансово незалежним, покликаним захищати права та свободи людини та громадянина та інтереси держава, для забезпечення ефективної роботи органів державної влади та місцевого самоврядування;

- виховання та навчання нового покоління кадрів для органів виконавчої влади та для системи місцевого самоврядування, вихованих на патріотичних національних традиціях, історичному вітчизняному та сучасному світовому досвіді державного та муніципального управління, готових працювати на вищих політичних посадах в органах влади, на прийомні та адміністративні посади;

- вдосконалення системи правового, організаційного та функціонального механізму управління державною службою на демократичних засадах верховенства права, підвищення ефективності діяльності структур та суб'єктів державної служби (формування регіональних, відомчих програм кадрового забезпечення та розвитку державних кадрових служб, забезпечення кар'єри, вдосконалення диференціації заробітної плати, впровадження стандартизації та контролю параметрів оцінки якості роботи та соціальних правових гарантій, матеріального та морального забезпечення, запобігання корупції державних службовців тощо) [1].

Тому одним із напрямків впровадження наукової організації праці державних службовців є не лише опрацювання вимог, що висуваються до особи службовця, а і вимог до підготовки фахівців відповідного рівня. Встановлено, що особливого значення таке розуміння набуло після прийняття нового закону про державну службу і розгляду функцій

державних службовців через призму забезпечення надання адміністративних послуг громадянам. Як наслідок, це спонукає до впровадження системної та цілеспрямованої, в тому числі і методичної роботи, в організацію діяльності органів публічної влади задля забезпечення рівня вимог, що висувуються сучасним громадянським суспільством та законодавством України.

Список використаних джерел

1. Гончарук Н. Т. Планування і розвиток професійної кар'єри керівного персоналу у сфері державної служби. Зб. наук, пр. Дніпропетр. регіон. ін-ту держ. упр. Нац. акад. держ. упр. При Президентові України. 2006. Вип. 3. С. 167-180.

2. Серьогін С. М. Кадрова політика і державна служба. Навч. посіб. Нац. акад. держ. упр. При Президентові України, Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2011. 352 с.

Новик І.В.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Бовсунівська І.В.**

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

ДЕРЖАВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Охорона здоров'я населення є важливим завданням і частиною державної діяльності, яка полягає у забезпеченні державного регулювання у цій сфері відносин.

Державне управління і державне регулювання — два окремі види державно-владної діяльності. Державне управління передбачає прямий управлінський вплив на об'єкти управління з використанням адміністративно-владних повноважень та методів, що відзначаються директивними вказівками, обов'язковими для виконання.

Державне регулювання, однак, передбачає лише встановлення певних обмежень, меж діяльності об'єктів, в яких вони можуть вільно діяти. Вона спрямована не лише на об'єкт управління як такий, але і на місце його проживання, тим самим відрізняючись від державного управління широким владним впливом [1].

У галузі охорони здоров'я державне регулювання передбачає встановлення загальних правил та процедур здійснення медичної діяльності, зокрема надання медичної допомоги, відповідальності за дотримання цих правил, включаючи вплив держави та її органів на діяльність органів охорони здоров'я та установ охорони здоров'я. Він повинен базуватися на законно визначеній стратегії соціального розвитку, державних медичних програмах, медичних стандартах та механізмі їх обов'язкової реалізації, державного контролю та адміністративно-правового примусу.

Оскільки державне регулювання суспільних відносин здійснюється головним чином шляхом прийняття відповідних законодавчих актів, на наш погляд, є підстави називати це державно-правовим регулюванням. Слід зазначити, що в арсеналі впливу на суспільні відносини в державах, крім правових, активно використовуються інші засоби регулювання - організаційні, фінансові, кадрові тощо.

Основу механізму державно-правового регулювання відносин у сфері охорони здоров'я слід покласти на національну податкову, бюджетну, кредитну, інвестиційну, грошово-кредитну, фінансову, митну, науково-технічну політику (мова йде про регулювання через регулятивну нормативно-правові акти, державний бюджет, державний контроль, податкова система, стандарти, митні тарифи, встановлення пріоритетів).

Одним з найважливіших завдань соціально орієнтованої держави є забезпечення балансу між інтересами громадян щодо отримання якісної та висококваліфікованої медичної допомоги та її постачальників, якими є відповідні медичні установи та медичні працівники. З одного боку, держава повинна задовольнити очікування та інтереси громадян щодо реалізації свого права на медичну допомогу, а з іншого - інтереси постачальників. У той же час він повинен заохочувати постачальників надавати якісні послуги з найменшими витратами [2, с. 12].

Слід зазначити, що у галузі охорони здоров'я державне правове регулювання спрямоване на створення сприятливих організаційних та фінансових умов для діяльності закладів охорони здоров'я. Його висхідною позицією є визнання основних ланок системи - медичних та фармацевтичних установ - незалежних та рівноправних учасників відносин на ринку медичної допомоги та медичних послуг.

Таке регулювання не передбачає втручання держави в їх організаційну та професійну діяльність, крім випадків, передбачених законом. Для успішного впровадження державного правового регулювання у сфері охорони здоров'я необхідно точно визначити мету та цілі, на які воно спрямоване, а також результати, яких необхідно досягти.

Тому актуальною та важливою для України в перехідний період є необхідність удосконалення системи та механізмів здійснення державного регулювання у сфері охорони здоров'я відповідно до сучасних соціальних потреб.

Список використаних джерел

1. Рудий В. Реформа системи охорони здоров'я. Ключові європейські орієнтири. Українська медична газета. 2006. № 2. Лютий.
2. Сидоренко Т., Жуковина Л. Правові засади реформування галузі охорони здоров'я: стан, проблеми, перспективи розвитку. Право України. 2005. № 12.

Панфьоров О.С.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Немирівська О.Я.**

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

ЩОДО РОЛІ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У ФОРМУВАННІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Реформа політичної системи в Україні передбачає формування політичної культури українського суспільства, що визначає передумови гуманітарної стратегії держави. А це означає, в першу чергу, підвищення рівня правової, соціальної та моральної відповідальності основних суб'єктів політичного процесу. Підвищення рівня конституційної законності, зміцнення правових засад у суспільстві неможливе без забезпечення відповідальності вищих посадових осіб влади, державного управління і місцевого самоврядування за скоєні моральні адміністративні та кримінальні правопорушення. В плані основи гуманітарної стратегії держави стане як реформа політичної системи, так і адміністративно-територіального устрою по наданню послуг громадянам. Особлива увага в цьому плані має приділятися необхідності забезпечення інформаційної відкритості органів політичної влади і державного управління та прозорості прийняття політичних і державних рішень. Забезпечити ефективність політичних реформ повинна гуманітарна стратегія держави, яка була б спрямована на цілісне бачення політичних перетворень, осмислення сучасного ідеалу гуманізму для пізнання й перетворення світу у зв'язку з загальною перебудовою політичних, правових, економічних, військових, інформаційних відносин.

Особлива роль держави в політичній системі полягає в тому, що вона є єдиним інститутом влади, який справляє керівний вплив на суспільство як соціальний організм і має право на легітимний примус. Саме навколо держави як владного інституту концентрується політична воля соціальних груп, прошарків і класів, виразниками якої в демократичному суспільстві стають політичні партії [1]. В демократичній правовій системі держава існує, як концентрована воля народу, представництво інтересів якого здійснюють політичні сили, організовані в політичні партії. Виникнення багатопартійності ґрунтується на функціонуванні громадянського суспільства, яке виникає на відповідній економічній основі, саме якою є інститут приватної власності, та ідеологічний інститут, який базується на принципах свободи й верховенства права. Саме завдяки цим чинникам у суспільстві формуються критерії, яким має відповідати демократична влада, а саме: виборність, прозорість дій, підзвітність громаді, обмеженість рамками закону й права, контрольованість з боку громадянського суспільства. В умовах демократичної форми правління зазначені критерії обстоюються, як

правило, політичними партіями, що в такий спосіб здійснюють контроль над владою. Головними інститутами, які справляють вирішальний вплив на процеси демократичних перетворень на посткомуністичній фазі розвитку, все ще залишаються державні органи влади, оскільки вони беруть на себе значну частину відповідальності за політичні проекти з демократизації та модернізації суспільного життя, тоді як різноманітні інститути громадянського суспільства та партії поки що відіграють допоміжну роль демократичної атрибутики. Соціально-політичні та інституційні зміни в суспільстві неможливо здійснити без формування і функціонування повноцінних політичних партій, які акумулювали б суспільні інтереси та сприяли їх цілеспрямованому й організованому просуванню в процесі прийняття політичних рішень.

Тому з підвищенням значення людського виміру політики, демократизації і гуманізації у формуванні соціальної держави закономірним є й зростання ролі та впливу партій на прийняття державно-управлінських рішень. Виходячи із соціальних та політичних реалій сьогодення в розділі акцентується увага на ролі партійного чинника в розробці стратегічних засад державної політики.

Виконуючи роль посередника між державою і суспільством, партії покликані слугувати механізмом саморегуляції соціуму, своїми власними практичними діями та досягненнями мають здобути собі інституційну нішу в українському суспільстві.

Структура українського суспільства сьогодні є такою: влада - адміністративно-економічні угруповання - населення. Між цими суспільними інститутами встановилося соціальне партнерство. Така структура сьогодні є дієвою та виконує головну суспільну функцію - підтримку стабільності, взаємозв'язок соціальних груп, вона забезпечує сьогодні функціонування та оновлення влади. Для політичних партій в Україні влада та населення у цій соціальній структурі є соціальними партнерами, а адміністративно-економічні угруповання - конкурентами. Це визначає стратегію діяльності як адміністративно-економічних угруповань, так і політичних партій. Конституційне право громадян об'єднуватися в політичні партії і брати участь у формуванні та реалізації державної політики через інститут виборів є провідними факторами розвитку демократичного суспільства і державного устрою. Тому, за умови визнання необхідності побудови і зміцнення демократичного суспільства, ефективне функціонування державних інститутів неможливе без адекватного реаліям і поставленій меті партійного та виборчого законодавства. Стабілізаційні процеси, що відбуваються в Україні, зумовили формування в межах держави основних рис і контурів громадянського суспільства, що мають відповідати таким типологічним ознакам, як пріоритет приватної власності і пов'язаних з нею інтересів власників; наявність високорозвиненого середнього класу; функціонування великої кількості суспільно-політичних організацій, що відображають інтереси різних соціальних груп; постійний розвиток і утвердження громадянськості.

Для успішної реалізації євроінтеграційного курсу України важливе значення має міжнародна діяльність політичних партій в таких напрямках, як набуття членства у впливових міжнародних партійних організаціях; співпраця з політичними групами Європарламенту, а також з громадськими організаціями української діаспори; налагодження двосторонніх відносин з представниками ідеологічно близьких партій країн – членів ЄС тощо. Таким чином, перед демократичною державою стоїть завдання: визначити межі такої співпраці, дотримуючись раціонального балансу між свободою діяльності політичних партій і вимогами захисту демократії.

Список використаних джерел

1. Якубовський О. Державна влада і громадянське суспільство: система взаємодії. К.: 2004.

Пацула М.П.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Євмешкіна О.Л.**

доктор наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

НАЦІОНАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ У ГЛОБАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ

У сучасному суспільному розвитку глобалізація є світовою тенденцією, головні ознаки якої універсалізація, стандартизація, уніфікація, всебічний контроль над світом. Швидкість здійснення глобальних процесів радикально змінює суспільство і людину. У зв'язку з цим виділяються нові світові глобальні цінності, основні з яких це - інтернаціоналізм, демократія, свобода, рівність, відкритість, прозорість, права людини, гуманізм, толерантність та інші. Загально визнана ідея, що є основою світових глобальних цінностей, “ми різні - ми рівні” - застосовується в релігії, культурі, державному управлінні та інших суспільних сферах.

Цінності скріплюють громадську єдність, цілісність соціуму, перешкоджаючи руйнівному зовнішньому впливу. Виконуючи важливу роль інтегруючих, соціалізуючих, комунікативних засад у житті суспільства, цінності забезпечують духовно-вольову єдність суспільства, високий рівень самосвідомості й організованості його членів. М.Вебер вважав, що цінності є історичне явище, а тому визначаються інтересом певної епохи. Із зміною епохи цінності втрачають свою силу і на зміну їм приходять інші цінності [3, с. 450].

Будучи основою людської свідомості, цінності спрямовують поведінку членів суспільства, ухвалення рішень і вибір стратегій, можуть слугувати могутнім знаряддям для перетворення в культурі, мотивації до праці тощо. Масштабні зміни спричиняють руйнування в суспільній та індивідуальній

свідомості частини наявних цінностей, тому виникає потреба їх заміни новими цінностями, на утвердження яких мають бути спрямовані реформи (стратегічні зміни) [4, с. 80].

Національні цінності лежать в основі національних інтересів та визначають їх спрямованість. Завдяки ціннісній складовій національні інтереси можна кваліфікувати як визначальні потреби суспільства і держави, що визначаються економічними і геополітичними відносинами даної держави в певну епоху, культурно-історичними традиціями, потребою забезпечення безпеки, захистом населення від зовнішніх і внутрішніх загроз [2, с. 465-471].

На думку В. Абрамова національні цінності є сутність і одночасно умова повноцінного існування держави. Вони виступають як фундаментальна норма, що дозволяє людині здійснити вибір позиції, лінії поведінки в життєво значущих ситуаціях. Саме в силу цього, цінності складають одну з підстав цілісності і стійкості суспільства. В інтересах соціальної стабільності офіційна система національних цінностей повинна максимально відображати систему цінностей, яка встановилася в суспільстві [1, с. 133].

Отже, в сучасному глобальному суспільстві національні цінності є визначальною основою національних інтересів. В умовах домінування глобальних цінностей важливим для держави є збереження національної ідентичності. Для цього потрібна активізація зусиль держави, спрямованих на консолідацію навколо спільних національних інтересів та цінностей.

Список використаних джерел

1. Абрамов В. Національні цінності й національні інтереси. *Національні цінності й національні інтереси в системі публічного управління*: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 12 жовтня 2017 р.) / за заг. ред. В. С. Куйбіди, І. В. Розпутенка — К. : НАДУ, 2017. — Т. II. — 412 с.
2. Гай-Нижник П., Чупрій Л. Національні інтереси, національні цінності та національні цілі як структуроформуючі чинники політики національної безпеки / П. Гай-Нижник, Л. Чупрій // *Гілея: науковий вісник*. – 2014. – № 84. – С. 465-471.
3. Губерський Л.В., Надольний І.Ф., Андрущенко В.П. *Філософія* / За заг. ред. І.Ф.Надольного. Київ. 2008. 534. с. 449-450
4. Карлова В. В. *Державотворчий потенціал національної самосвідомості* : монографія / В. В. Карлова. – Київ : НАДУ, 2012. – 395 с.

Пристайко О.В.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Кравченко С.О.**

доктор наук з державного управління, доцент,
завідувач кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

АНТИКРИЗОВІ СТРАТЕГІЇ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОГО

АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

На сучасному етапі розвитку Україна стикнулася з багатьма кризовими явищами та ситуаціями у різних сферах життєдіяльності суспільства. У цьому зв'язку актуалізуються моделі та механізми державного антикризового управління, що орієнтується на передбачення криз, їх запобігання, пом'якшення їх перебігу, ліквідацію негативних наслідків та використання як передумови якісного розвитку тих чи інших сфер суспільної діяльності. Відповідно до цього виділяють такі основні положення антикризового управління:

- кризи можна передбачати, очікувати і викликати;
- кризи певною мірою можна прискорювати, випереджати, відсувати;
- до криз можна і необхідно готуватися;
- кризи можна пом'якшувати;
- кризові процеси можуть бути до певної межі керованими;
- антикризове управління вимагає спеціальних знань, досвіду і мистецтва;
- таке управління здатне мінімізувати негативні наслідки криз [1].

До основних складових антикризового управління відносять: передкризове управління; управління в умовах кризи; управління процесами виходу з кризи; мінімізацію втрат і втрачених можливостей; своєчасне прийняття рішень. Це повною мірою стосується державного антикризового управління, що має здійснюватися як на макро-, так і на мезорівні, та забезпечувати мінімізацію політичних, економічних, соціальних втрат, яких при цьому неможливо уникнути, а також перетворити кризову ситуацію на джерело якісних суспільних перетворень. Тому однією з ключових складових ефективного державного антикризового управління є розробка та реалізація антикризових стратегій. Саме така стратегія покликана на основі аналізу кризової ситуації визначати цілі діяльності державних органів для відновлення стабільного функціонування відповідної суспільної системи та, у багатьох випадках, її реформування, мінімізації суспільних втрат та державних витрат, передбачати механізми пошуку дієвих шляхів досягнення поставлених цілей, узгоджене прийняття управлінських рішень на всіх рівнях, можливості їх корегування у процесі реалізації антикризової стратегії [2].

При розробці та реалізації державних антикризових заходів важливо вибудувати систему заходів, що впливають на всі аспекти соціально-економічного розвитку на рівні держави або її окремих територій. У залежності від глибини, швидкості поширення кризових явищ, можливостей держави мобілізувати ресурси для боротьби з кризою, виділяються пріоритетні напрями діяльності [3]. Подібні системи заходів виконуються за допомогою спеціальних технологій антикризового управління, що ґрунтуються на прогнозуванні кризових явищ як формі гіпотетичного відображення майбутнього з урахуванням усього комплексу чинників впливу на розвиток об'єкта державного управління, діагностуванні криз,

застосуванні дієвих шляхів їх подолання тощо. Вирішальне значення для використання конкретних антикризових технологій має цільова орієнтація органів державного управління [4].

Прикладом стратегії, що містить суттєві елементи антикризового управління на державному рівні, є Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року [5]. У документі відзначаються явища кризового характеру, що зумовлюють, серед іншого, необхідність його прийняття, зокрема:

- поява додаткових ризиків, пов'язаних як із зовнішнім впливом дій Російської Федерації стосовно Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та східних регіонів України, так і з внутрішніми чинниками, що породжені недосконалістю державної політики;
- фінансово-економічна криза, обмеженість ресурсів (насамперед водних), зростання світової потреби у продовольстві;
- демографічна криза, урбанізація та старіння нації;
- глобальна економічна криза, у зв'язку з якою виникла потреба у концентрації фінансових ресурсів на системному та довгостроковому розвитку регіонів та національної економіки в цілому.

Тому відповідна стратегія значною мірою побудована з урахуванням зазначених кризових явищ.

Список використаних джерел

1. Загальні риси антикризового управління підприємства. URL: <http://vsempomogu.ru/economika/antikrizis/765-20.html> (дата звернення: 15.10.2019).
2. Ткачова Н.М. Розробка ефективного державного механізму антикризового управління. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/8_2015/26.pdf (дата звернення: 15.10.2019).
3. Батракова Т.І., Сардак А.О. Механізм реалізації антикризової стратегії держави, антикризові заходи. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_14/46.pdf (дата звернення: 15.10.2019).
4. Шарий В.І. Державне антикризове управління: технологічний процес. *Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр.* 2003. Вип. 2. С. 171–182.
5. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385 / Кабінет Міністрів України. *Урядовий кур'єр*. 3 вересня 2014 р.

Рагуліна А.А.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Шмагун А.В.**

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВО-МАТЕРІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

Молодіжна політика може і повинна забезпечуватися за допомогою як прямих державних субсидій (інвестицій), так і інших фондів у країні. Так, для ряду позицій, напрямків, розділів молодіжна політика, безумовно, фінансується зверху вниз - в Україні, наприклад, від Верховної Ради, Кабінету Міністрів України до сільської ради народних депутатів, конкретного підприємства, заклад, соціальний інститут. Це стосується, зокрема, освіти молоді, охорона здоров'я, навчання тощо.

Матеріальною базою державної молодіжної політики в Україні, наприклад, є щорічні планові державні субсидії, а також концентрація матеріальних та фінансових ресурсів усіх державних органів, партій, громадських організацій та рухів, зацікавлених у вирішенні молодіжних проблем. На рівні рад народних депутатів передбачено спеціальне виділення коштів з бюджетів місцевих органів влади.

З метою залучення додаткових позабюджетних коштів для фінансування молодіжної політики, молодіжних програм, окремих акцій та масових заходів Ради народних депутатів, виконавчі комітети, комітети та комісії з питань молоді також можуть брати участь у створенні молодіжних фінансово-кредитних установ на акціонерній або взаємній основі соціальні та державні молодіжні фонди [1].

Готівку в першу чергу слід спрямовувати і витратити на надання довгострокових та інших комплексних програм, ініціатив, акцій та заходів, створення спеціальних служб у справах молоді та різних громадських заходів. Основним розпорядником матеріальних та фінансових ресурсів, що виділяються на реалізацію державної молодіжної політики, можуть бути Міністерство у справах молоді (сім'ї та молоді, молоді та спорту), Державний комітет у справах молоді, фізичної культури та спорту та інші подібні управління. Керівниками матеріальних та фінансових ресурсів, що виділяються на реалізацію молодіжної політики на місцях, повинні бути відповідні ради народних депутатів та молодіжних структур. Надалі можна створити (зокрема, в Україні) Молодіжний фонд Верховної Ради України або Молодіжний фонд Президента України.

Це основні складові моделі державної молодіжної політики в країнах з перехідною економікою, які можна використовувати в процесі її теоретичного розвитку та практичної реалізації в Україні та інших постсоціалістичних країнах в умовах соціально-економічної нестабільності.

Одним із пріоритетних напрямів державної молодіжної політики в Україні залишається вирішення житлової проблеми молоді. Ця проблема виглядає ще більш нагальною в умовах кризи, коли особливо страждають внутрішні сектори економіки, які особливо постраждали від будівництва житла та іпотеки.

Витрати на часткове відшкодування процентної ставки за кредитами комерційних банків молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво реконструкції та придбання житла в Законі України "Про Державний бюджет на 2019 рік" зменшено до 50 млн грн, що недостатньо

навіть для погашення зобов'язань "у 2019 році за існуючими угодами з позичальниками.

Одним із нагальних питань, на яке звертається Міністерство, є сприяння зайнятості молоді та заходи щодо розвитку та підтримки молодіжних підприємницьких ініціатив у галузі праці. Для забезпечення такої діяльності в Україні в регіонах України створена мережа молодіжних трудових центрів, які передбачають здійснення заходів, пов'язаних з профорієнтацією молоді, та сприяють їх працевлаштуванню [2].

Хід та результати реалізації проектів переконують нас у тому, що підтримка з боку держави є запорукою не лише втілення творчих ідей, а й впевненості у власному внеску у вирішення нагальних питань соціально-економічного та соціального стану.

Список використаних джерел

1. Балакірева О.М. Соціальні проблеми працевлаштування молоді. К. : Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2004. 144 с
2. Синенко Н. Молодежна безробітність в Україні и пути ее преодоления. Справочник кадровика. 2007. №3. С. 86-89.

Рикичинський О.Ю.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Бовсунівська І.В.**

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

СТРАТЕГІЯ І ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Дослідження основних причин незадовільного управління земельними ресурсами свідчить, що підвищення ефективності цього процесу залежить насамперед від зміцнення матеріально-технічної бази державних органів з питань земельних ресурсів та забезпечення чіткого розмежування повноважень органів державної влади і органів місцевого самоврядування у сфері управління земельними ресурсами.

Отже, удосконалення потребують Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» та Закон України «Про місцеві державні адміністрації». Важливою проблемою також є те, що розподіл та перерозподіл землі в різних галузях народного господарства здійснювався переважно без окресленого еколого-економічного та соціального обґрунтування. Саме це визначає пошук шляхів поліпшення земельних відносин в Україні, основою яких є форма власності на землю, створення багатоструктурного господарства, що сприятиме вирішенню проблеми ефективного землекористування.

Цінність земель населених пунктів полягає в їх здатності забезпечувати додатковий дохід, що виникає в населених пунктах, насамперед завдяки зручності розташування щодо ресурсних та ринків збуту та інфраструктурному облаштуванню території. За можливість отримання цього доходу фактично сплачується плата за землю. Вона повинна відповідати кількості грошей, яка, якщо її покласти в банк, принесе у вигляді відсотків за депозитом прибуток такого ж розміру, що і продуктивність праці працівників за рахунок зменшення навантаження [1].

Земля в населених пунктах розглядається не як засіб (ресурс) виробництва, характерний для сільськогосподарського виробництва, а як просторова основа життєзабезпечення і включає простір під ним і над ним. Право власності на землю в населених пунктах тісно пов'язане з інтересами територіальної громади, держави та інших землевласників, які повинні бути пов'язані з відповідними сферами соціально-економічного розвитку міста, що призводить до багатофункціональності використання кожного конкретного об'єкта власності на землю, а також можливість їх використання різними суб'єктами різними способами протягом періодів, які можуть або не збігаються.

Враховуючи сказане, у населених пунктах право власності на землю завжди тісно пов'язане з необхідністю розміщення певного виду діяльності у певному місці. Це призводить до того, що потреба в найбільш ефективному та найкращому використанні земельної ділянки часто перевищує особисті можливості власника.

З одного боку, він майже завжди використовує інфраструктуру, побудовану містом або іншими власниками, розташованими поза його власністю на землю, а з іншого боку, діяльність конкретного власника також впливає на використання земельних ділянок іншими власниками міста. Тобто при використанні землі в населених пунктах інтереси власності на землю завжди поєднуються - і приватні, і комунальні, і державні. Тому можна говорити про різні типи власності на землю в населених пунктах [2].

У методологічному сенсі можна визначити основні напрями формування земельних відносин у населених пунктах: 1) координація між приватними, державними та державними інтересами; 2) відкритість дій щодо управління землекористуванням та їх розподілу; 3) гарантії прав на земельну ділянку; 4) надійність обмежень щодо використання земель; 5) стійкість видів землекористування; 6) можливість визначити належне використання землі власником або користувачем земельної ділянки [3].

Таким чином, нові земельні відносини в населених пунктах мають ґрунтуватися на визнанні за суспільством, в особі загальнодержавних або місцевих органів влади, права контролювати землевласників щодо характеру використання належних їм земельних ділянок, можливих змін цього використання та гарантуванні землевласникам прав, установлених законами.

Отже, створення й запровадження в практику управління землекористуванням методів і механізмів, адекватних сучасним умовам, сприятиме збереженню збалансованого середовища життєдіяльності

суспільства, демократизації процесу управління та забезпеченню правової захищеності власників та їх капіталовкладень.

Список використаних джерел

1. Бондарчук Н.В. Проблеми права власності на землю в Україні: Часопис Київського університету права, 2012. №3. С. 289-292.
2. Брусенцова Я.В. Застосування земельного законодавства в діяльності органів місцевого самоврядування. Х. : Фактор, 2016. 103 с.
3. Добряк Д.С. Сучасний стан земельної реформи та перспективи розвитку земельних відносин в Україні. Землевпорядний вісник., 2015 №4 . С. 2-5.

Середа К.Ю.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Шмагун А.В.,**

кандидат наук з державного управління, доцент
кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

СЕРЕДНІЙ КЛАС В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Останнім часом досить часто згадують середній клас. І це не дивно, оскільки він вважається фундаментом і соціальною базою в розвинутих країнах, економічна координація в яких здійснюється ринковою системою. Він водночас є головною і переважною частиною громадянського суспільства, характерними ознаками якого мають бути політична рівність, громадська спільність і юридична свобода. Тому, виходячи з історичних реалій України, створення середнього класу не може бути обмежено економічними, соціальними або політичними аспектами змін в існуючому суспільстві. Це проблема цивілізаційна. Вона пов'язана зі зміною традиційного для нас способу життя й менталітету, тобто заміною традиційного суспільства на громадянське. А це означає, що проблема створення середнього класу в Україні охоплює докорінну перебудову всіх сфер життєдіяльності як суспільства загалом, так і окремої особи. [1].

Абсолютна більшість наукової літератури стверджує, що середній клас є основоположною соціальною структурою в частині активізації рушійних сил, зацікавлених у створенні ринкової економіки, яка передбачає наявність у ній соціальної групи, здатної здійснювати самостійну, відповідальну та активну діяльність. Ця група спроможна реально підтримувати соціально пасивне населення, сплачуючи податки, створювати громадські структури, що протистоять нелегітимному втручанням держави в економіку і сприяють прозорості діяльності держави як у частині забезпечення ефективності державних витрат, так і недопущення незаконного отримання пільг, гарантій, державних замовлень корпоративними та олігархічними структурами. [2, с.4].

Проблема формування середнього класу в Україні останнім часом активно обговорюється фахівцями та експертами. Основою соціальної стабільності в сучасному світі є потужний і численний середній клас. У більшості країн з розвинутою економікою він охоплює понад 60% населення. [1].

В Україні більшість населення працює не за своєю професією. Це факт, що вказує на проблему середнього класу в Україні – недостатньо добра освіта, а також незабезпечення робочими місцями. Також середній клас в Україні позбавлений ознак громадянської активності, хоча у населення поступово з'являється мотивація, тому за останнє десятиліття рівень громадянської свідомості зріс і продовжує зростати. Ще одною причиною, що стримує формування та розвиток середнього класу в Україні є трудова еміграція. Представників цього класу не влаштовує заробітна плата, яку вони отримують в Україні, тому вони їдуть на заробітки до більш розвинених країн або ж переїжджають туди назавжди.

Від держави більшість середнього класу очікує допомоги щодо створення сприятливих умов зайнятості працездатних громадян, встановлення адекватної ціни праці, створення нових робочих місць, умов для вільного підприємництва, надання соціальних кредитів на отримання житла, освіти тощо.

Отже, можемо зробити такий висновок: середній клас займає важливе місце у житті держави, та й самого світу. Він є основним платником податків, займає більшу частину населення України. Держава може посприяти розвитку середнього класу завдяки правильній фіскальній, інвестиційній, освітній та іншим політикам, забезпеченням громадян достойної заробітної платні. Вирішення державою проблеми становлення та розвитку середнього класу дасть можливість забезпечити державу податками, що надходять до державної скарбниці, приростом населення, стабільністю.

Список використаних джерел

1. Климчук Алла. Формування середнього класу в Україні. URL: <http://iqholding.com.ua/articles/formuvannya-serednogo-klasu-v-ukraini>
2. Центр Разумкова. Середній клас в Україні: уявлення та реалії. 2016. С. 4. – URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2016_Seredn_klas.pdf

Сіроштан О.В.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Немирівський Я.В.**

кандидат історичних наук, доцент, доцент
кафедри публічного управління та

адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

**НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ**

Розвиток професійного потенціалу державних службовців в Україні є необхідною умовою ефективного функціонування державної служби як установи з урахуванням новітніх світових підходів до забезпечення ефективного управління.

Стратегія державної кадрової політики на 2012 - 2020 роки визначає пріоритети розвитку кадрової політики та основи професіоналізації державної служби. Зокрема, серед основних цілей та завдань державної кадрової політики є досягнення високого рівня розвитку людського потенціалу.

У Стратегії сталого розвитку Україна-2020 також зазначено, що основним необхідним для України є реформа державної служби та реорганізація державних органів. Так, до 2020 року планується оновити персонал державних службовців на 70% [2].

Серед пріоритетів реформи державної служби також важливі: - запровадження механізмів об'єктивного підбору персоналу та підвищення кваліфікації; - встановлення вимог до професійної компетентності та високих етичних стандартів; - підвищення мотивації державного службовця, рівня його соціального та матеріального захисту [1].

Стимулювання професійного зростання працівника покладається на роботодавця. Закон зазначає, що форми, види та методи професійної підготовки вибираються роботодавцем, а не працівником, вказує на те, що слід враховувати вплив працівників на визначення пріоритетів професійного розвитку. Закон України "Про підвищення кваліфікації робітників" визначає професійну підготовку працівників як процес цілеспрямованого формування їхніх спеціалізованих знань, вироблення необхідних навичок та вмінь для підвищення продуктивності праці, найвищої якості виконувати функціональні обов'язки, освоювати нові види професійної діяльності, включаючи винну професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації працівників відповідно до потреб виробництва [3].

Було уточнено, що поняття "професійний потенціал" є багатограним; він характеризується сукупністю можливостей людини, які можуть бути використані в певній галузі. Тобто професійний потенціал державних службовців забезпечує їх професійний розвиток.

Професійний розвиток, залежно від пріоритетності обраних принципів його дослідження, характеризується зміною таких компонентів професійного потенціалу особистості, як професійні навички, професійні ролі, самореалізація та мотивація. Для визначення механізмів державного управління, що забезпечують зростання цих компонентів, приймаються такі критерії: - знання (загальні, спеціальні) - практичні якості (вміння, навички) - особистісні (ділові, емоційні, комунікаційні, творчі, ціннісно-моральні) та психофізіологічні якості (самопочуття, пам'ять, мислення).

Механізми розвитку професійного потенціалу державних службовців в Україні в основному представлені в контексті професійного розвитку; це звужене розуміння необхідності розвитку професійного потенціалу людини.

До позитивних механізмів розвитку професійного потенціалу державних службовців в Україні ми віднесли ті компоненти, які стосуються професійного розвитку, а саме: розвиток знань, умінь.

На законодавчому рівні в Україні закріплюються такі принципи професійного розвитку, як навчання протягом усього життя, саморозвиток, мотивація, але проблема полягає в тому, що реалізація законодавчих принципів залежить не від самих державних службовців, а від їх керівників. Тому слід розробити систему стимулювання державних службовців, яка має бути закріплена на законодавчому рівні для забезпечення професіоналізації державних службовців в Україні.

Список використаних джерел

1. Малиновський В. Я. Державне управління. Навчальний посібник. Луцьк: Ред.-вид. відд. "Вежа " Вол. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. 558 с.
2. Про Стратегію державної кадрової політики на 2012-2020 роки : Указ Президента України від 01.02.2012 р. № 45/2012 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/45/2012>.
3. Пірен М. І. Державна кадрова політика: шляхи елітизації. Монографія. К. : Талком, 2014. 252 с.

Скляр Ю.М.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Коврига О.С.**

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У СФЕРІ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

Розвиток демократичних цінностей в Україні, що позиціонує себе як соціальна держава, має забезпечувати населення якісними послугами, в свою чергу, знаходиться в стані пошуку ідеального балансу надання публічних послуг населенню.

На наше переконання, одним із пріоритетних напрямів модернізації публічного управління в Україні є вдосконалення сфери надання публічних послуг на основі втілення концепції сервісної держави. Інновації в державному управлінні реалізуються через інноваційні проекти. Якщо проект у загальному розумінні – це унікальне починання, послідовність певних дій, комплекс заходів щодо досягнення певної мети, який інтегрує в собі як певну ідею, задум та дії щодо втілення цього задуму в життя, то інноваційний проект – це ексклюзивний комплекс взаємоузгоджених заходів і відповідних ресурсів, в якому застосовуються нові ідеї, підходи, інструменти, технології тощо [1, с.103].

Інноваціями в державному і муніципальному управлінні можуть бути

нові, або трансформовані організаційні структури, фінансові, інформаційні та інші механізми управління суспільним і територіальним розвитком, підходи у взаємодії органів публічної влади з громадськістю, бізнесом, технології територіального маркетингу тощо.

Сьогодні світова практика пропонує широкий спектр інноваційних інструментів, підходів до управління, які можна використовувати в діяльності органів публічної влади в Україні. Такими інноваціями в державному управлінні є: 1) аутсорсинг (outsourcing) – передача організацією визначених функцій іншій компанії, що спеціалізується у відповідній сфері; 2) бенчмаркінг (benchmarking) – використання найкращого досвіду; 3) врядування (governance) – управління без уряду; 4) електронне урядування (e-government), яке охоплює такі складники: «уряд – урядові» (government to government); «уряд – громадянам» (government to citizens); «уряд – бізнесу» (government to business); 5) збалансована система показників (Balanced Score Card, BSC); 6) концепція ощадливого управління (lean management); 7) нове державне управління (new public management); 8) підприємницький уряд (reinventing government); 9) реінжиніринг (reengineering); 10) управління за цілями (management by objectives); 11) управління за результатами (management by results); 12) управління проектами (project management) та ін. [2, с. 155-156].

Варто відзначити, що на сьогоднішній день особливо важливим є електронне врядування. Е-урядування – це форма організації публічного управління, що сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій (ІКТ) для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян [3, с.54].

На сьогоднішній день методами впровадження інноваційних технологій в сфері надання публічних послуг є наступні: впровадження електронної ідентифікації особи шляхом ID-карти; впроваджуються сервіси, які надають або окремі органи державної влади, наприклад, Міністерство юстиції України (car.minjust.gov.ua/services), або портал igov.org.ua, що розроблюється та підтримується громадськими активістами; з метою підвищення прозорості й оперативності інформування громадян з усіх аспектів життя відбувається поліпшення контенту сайтів держструктур на офіційному веб-порталі й реєстрації їх акаунтів у соціальних мережах «Фейсбук» і «Твіттер»; з 2015 року діє система Електронного вступу до ВНЗ; розпочато роботу у сфері «електронної медицини» (ehealth-ukraine.org); онлайн-доступ до різноманітних державних реєстрів, баз даних, публічної інформації сконцентровано на офіційному сайті data.org.ua. 2017 р. введено в експлуатацію Єдиний веб-портал використання публічних коштів (e-data.gov.ua) тощо.

Таким чином, для ефективного впровадження інноваційних технологій до сфери надання публічних послуг необхідно не тільки стимулювати застосування нових інформаційно-комунікаційних технологій в публічному

управлінні, а змінювати всю систему. Розвиток і впровадження інформаційних технологій в публічному управлінні повинен мати комплексний характер, тобто враховувати і узгоджувати інформаційні, організаційні, правові, соціально-психологічні, кадрові, освітні, технічні та інші складові.

Список використаних джерел

1. Чаусівська С.І. Поняття публічних послуг та їх класифікація. Серія : державне управління. 2017. № 1(57). С. 102-108.
2. Федорчак О.В. Інноваційний механізм державного управління: підходи до формування. Ефективність державного управління. 2012. Вип. 33. С. 150-157.
3. Спасібов Д. В. Електронне урядування в контексті сучасних концепцій публічного управління. Теорія та практика державного управління 2(61)/2018 С. 53-59.

Сліпанчук І.Ю.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Шмагун А.В.**

Кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ НАПРЯМІВ У СФЕРІ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Як відомо, певна частина форм управління виражає владно-розпорядчі повноваження органів держави, реалізується в рамках закріплених за ними повноважень. Здійснення державної політики у сфері забезпечення екологічної безпеки насамперед повинне передбачати визначення пріоритетів та стратегії дій державної влади щодо їхнього досягнення.

Екологічна безпека – це, вочевидь, складова національної безпеки, що забезпечує захищеність життєво важливих інтересів людини, суспільства, довкілля та держави від реальних або потенційних загроз, що створюються антропогенними чи природними чинниками стосовно навколишнього середовища. Розглядаючи екологічну безпеку, слід виходити саме з тріади (особа, суспільство, держава). При цьому слід брати до уваги, що спектр загроз, небезпек, викликів та ризиків, що мають екологічну спрямованість, постійно розширюється та поглиблюється. До антропогенного впливу на навколишнє середовище, усе більш руйнівних стихійних лих, техногенних катастроф, додаються соціальна нестабільність, міграційні процеси, геополітичні трансформації тощо [1, с. 42].

Чинник-певна рушійна силу процесу, яка визначає його характеристики або окремі риси. На макрорівні чинник може розглядатись як складна комбінація динамічних параметрів зовнішніх умов, що впливає на зміну стану, у даному випадку на зміну стратегічного потенціалу безпеки

природокористування і екологічної безпеки загалом [2, с. 21].

Чинники є динамічними у часі й просторі, мають високу ступінь взаємовпливів для досягнення належного рівня ефективності процесів забезпечення безпеки природокористування, якнайповнішого та комплексного їх використання, вони формують теоретичний тип системи національної безпеки природокористування (далі СНБП), повинні розглядатись на макро- та державному рівнях: інституційно можливий – державному та регіональному, економічно доцільний – регіональному та галузевому [3, с. 211].

Вважаємо, що можна виділити декілька груп чинників, що формують стратегічний потенціал на макро- та державному рівнях, а саме:

1. Чинник попиту, який визначає масштаби та рівень сукупного попиту.
2. Чинник пропозиції – характеризує кількість, якість та специфікацію ресурсів, рівень технологічних досягнень.
3. Чинник розподілу – вказує на гнучкість й дієвість державної політики щодо розподілу ресурсів.
4. Чинник часу – вказує на швидкість повернення інвестицій та їх економічну привабливість.
5. Чинники зростання – явища і процеси, що визначають ефективність СНБП, підвищення рівня захищеності всього циклу використання природних ресурсів.
6. Чинники інноваційного розвитку.

Аналіз чинників СНБП свідчить про тенденцію щодо зниження стратегічного потенціалу, зокрема внаслідок впливу макро- чинників, як: скорочення внутрішнього попиту на продукцію; зниження конкурентоспроможності країни; відсутність успіхів у реалізації екологічних інтересів держави на міжнародному рівні через участь у протоколах, конвенціях. Останній висновок підтверджено восени 2018 р. висновком Єврокомісії стосовно імплементації Угоди України про асоціацію з ЄС [4, с. 115].

Для ефективного формування стратегічного потенціалу безпеки природокористування може бути корисним досвід західних країн, де використовуються системи екологічного менеджменту – Environmental management systems (EMS), як ефективний спосіб організації, планування, прийняття рішень та оцінки прогресу у зменшенні негативного навантаження на довкілля. Ці системи з'явилися в Північній Америці у 1970-х рр., але у 1990-і рр. їхні стандарти стали успішно розвиватися в Європі, насамперед, Великій Британії та ЄС – EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) [5, с. 1].

Список використаних джерел

1. Добрянська Л. О. Нормативно-методичне поле екологічної безпеки: стан, проблеми, перспективи, 2010. 42–52 с.
2. Екологічна складова національної безпеки: основні показники і шляхи її досягнення : аналітична доповідь, 2013, 34 с.

3. Інноваційно-інвестиційна і технологічна безпека трансформації регіональних економічних систем : монографія. Київ. : Науково-виробниче підприємство “Видавництво “Наукова думка” НАН України”, 2013. 487 с.

4. Стандарти європейського врядування : навч. посіб. Київ. : НАДУ, 2017. 184 с.

5. Daughtry K. Environmental Management Systems A Review of Available Standards and a Survey on Implementation in Swedish Organisations / Katherine Daughtry – Goteborg: Goteborgs Universitet, 2014. – 60 pp.

Солдатенко Л.В.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Шмагун А.В.**

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОБ’ЄДНАНЬ ЯК ІНСТИТУТУ РОЗБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

В Україні діяльність та організація громадських об’єднань регулюється нормативно-правовими актами, які становлять правову основу регламентації діяльності громадських об’єднань в Україні. Усі ці акти можна умовно поділити на дві групи: *загальні нормативні акти* – акти, що установлюють та гарантують наявність у кожної особи права на об’єднання; *спеціальні акти* – акти, що регулюють діяльність органів державної влади щодо утворення, реєстрації та діяльності громадських об’єднань в Україні. Нормативні акти цих груп знаходяться на різних рівнях ієрархії правових актів [1].

Успіх та розвиток демократичних країн потребує своєрідного фундаменту на якому можна вибудовувати взаємовідносини органів державної влади з громадськістю з метою досягнення соціальної інтеграції, покращення умов життя і сталого розвитку суспільства.

На сьогоднішній день багато з розвинених демократичних країн мають значний досвід щодо взаємодії органів публічної влади з громадськістю, використовують різноманітні технології та методики організації але на жаль досвід цих країн був не тільки позитивним, а й негативним.

Після проголошення курсу на європейську інтеграцію Україна маленькими кроками почала розвивати партнерські взаємовідносини між органами влади та громадськістю. Цей досвід новий для України і на мою думку, Україна має можливість застосувати досвід інших розвинених країн і вибрати для себе ту модель яка підходить.

На мою думку, запровадження європейської політики є близьким та цікавим для України.

У країнах Європи набула поширення організація громадського контролю як інструменту громадської оцінки виконання органами влади, державними та комунальними установами своїх повноважень та обов’язків.

Європейська хартія місцевого самоврядування, яка ратифікована

Україною, від імені держав – членів Ради Європи встановлює, що право громадян на участь в управлінні державними справами є одним з демократичніших принципів, які поділяються усіма державами – членами Ради Європи. Останні ж переконані в тому, що це правило може здійснюватися саме на місцевому рівні [2].

Аналіз зарубіжного досвіду діяльності громадських об'єднань та забезпечення зворотного зв'язку місцевих органів влади з громадськістю дає підстави стверджувати, щодо впровадження обміну досвідом діалогової взаємодії між громадськими організаціями та владними структурами.

Список використаних джерел

1. Войнович Р.В. Механізми реалізації зв'язків з громадськістю в державному управлінні: навч. посіб./Р.В. Войнович. – К: Видавництво НАДУ, 2007.- С.5. ;
2. Європейська Хартія місцевого самоврядування//Медіаполіс. 1996.-№ 1-2. С.56-59.

Сотникова А.М.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Шмагун А.В.**

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

ЗАПРОВАДЖЕННЯ МАРКЕТИНГОВИХ ПІДХОДІВ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ

Досліджується роль маркетингу в системі державного управління. Обґрунтовується необхідність використання маркетингових підходів для реалізації соціальних функцій державного управління України в сучасному суспільстві.

Ще до недавнього часу метою маркетингу прийнято було вважати баланс економічних інтересів споживача і товаровиробника. Це поняття було загальноприйняте та визнане. Проте, зростаюча взаємозалежність між економічною та соціальною сферами призвела до того, що функції маркетингу увібрали в себе і такі серйозні завдання як соціально-економічні, державно-управлінські та політико-організаційні. Аргумент на користь запровадження маркетингових підходів в системі державного управління простий: якщо маркетинг застосовують для досягнення комерційних цілей виробників продукції через краще розуміння потреб клієнтів, то чому б не спробувати виробникам державних (управлінських) послуг використовувати маркетингові підходи за для досягнення цілей, що стосуються задоволення інтересів різних соціальних груп населення. Це і пояснює актуальність дослідження даного питання. Дослідження має прояснити, чи є місце маркетингу в державному управлінні.

У вітчизняній практиці механізм використання маркетингових підходів у державному управлінні ще не набув значного поширення та визнання. Проте вже має своїх і прибічників і противників. Так, в деяких вітчизняних дослідників існують сумніви, пов'язані зі специфікою діяльності деяких державних органів, які просто, на їх думку, не піддаються регулюванню ринковими чинниками.

Якщо звернути увагу на світову практику, то там вже доведено, що механізм запровадження маркетингових підходів надає значні можливості для створення інноваційної, гнучкої, а головне результативної системи державного управління, спрямованої на громадянина, та є дієвим інструментом місцевої економічної політики. А отже, неприйняття маркетингових підходів в системі державного управління суперечить загальноприйнятим у світовій науці подходам до визначення управлінської ролі держави в сучасних умовах.

«Маркетингові підходи до управління розповсюджуються на діяльність громадських організацій, а також адміністрацій міст і районів (так званий регіональний маркетинг)... Роздержавлення робить можливим застосування комерційних методів управління в державних установах» [1, с.24]. Застосування маркетингових підходів створить нову модель державного управління, яка б забезпечила перетворення місцевих органів влади на надавачів соціальних послуг населенню. В основу державного маркетингу закладена мета підвищити конкурентоспроможність економіки країни, а основним способом досягнення цієї мети є організація на рівні державного управління продуктивного використання ресурсів.

Потрібно також мати на увазі, що застосування маркетингових підходів загалом є досить ефективним засобом боротьби проти бюрократизації процесів управління. «Усі організації створені для служіння інтересам певних груп... Та з часом багато організацій втрачає розуміння призначення, яке закладено на початку і перетворюється у самодостатню організацію... Маркетинг така функція організації, яка дозволяє їй знаходитися у постійному контакті з клієнтами» [2, ст. 73].

Отже, сучасні вимоги до здійснення ефективного державного управління в значній мірі відрізняються від вимог минулого. В деяких випадках це потребує застосування нових підходів, радикальної зміни інструментів та важелів, що використовуються державою в управлінні. Актуальним стане застосування маркетингових підходів в державному управлінні, що дасть можливість досягнути таких цілей:

- приведення діяльності органів державної влади, громадських, релігійних та благодійних організацій у відповідність з потребами соціальних груп населення, що виступають в якості об'єкта вказаної діяльності;
- забезпечення більш раціонального та оптимального розподілу соціальних та інших послуг;
- формування позитивної громадської думки відносно конкретних програм, соціальних інститутів, державних та громадських діячів тощо [3, с. 8].

Основним напрямком, на який потрібно орієнтуватись в процесі формування системи державного управління з застосуванням маркетингових підходів є розвиток системи центральних та місцевих органів державної влади і органів місцевого самоврядування, до яких підпорядковане виконання маркетингових функцій, а саме: планування, контроль, стратегія, просування послуг та орієнтація на громадянина.

Список використаних джерел

1. Андрианов В.Д. Государство или рынок? Кейнсианство или монетаризм? Маркетинг. 2009. №1. С. 3-17
2. Котлер Ф. Расширение концепции маркетинга. Классика маркетинга. Спб. Питер. 2001. С. 63-74.
3. Фомичев А. Н. Административный менеджмент. М. : Дашков и К. 2003. 228 с.
4. Чебан О. І. Муніципальний маркетинг: проблема дефініцій. Науковий збірник: Актуальні проблеми державного управління. Одеса ОРІДУ УАДУ. 2001. Вип. 8. С. 256-270.

Сподар Г.Б.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник: **Кравченко С.О.**
доктор наук з державного управління, доцент,
завідувач кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

НАСТАВНИЦЬКІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ВИЩОГО КОРПУСУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ

При подальшому формуванні вищого корпусу державної служби в Україні з успіхом можуть бути використані наставницькі технології, які набули поширення і засвідчили свою ефективність у кращих європейських практиках навчання майбутнього вищого керівного складу державної служби. К.Крем і ряд інших дослідників виділяють дві головні групи функцій наставника, а саме, сприяння кар'єрному зростанню і психологічна підтримка. Перша група включає функції наставника з надання підтримки, тренування, надання можливостей протеже проявити себе, розкрити свої здібності для кар'єрного просування. До другої групи входять функції, які забезпечують психологічну підтримку протеже [1]. Д.Олієн, К.Джанантоніо, С.Керрол виділили клас інструментальних та внутрішніх функцій. У першому випадку діяльність наставника спрямована на підвищення авторитету протеже в очах оточуючих, а в другому – функції наставника сприяють підвищенню якості, глибини та інтенсивності у відносинах між наставником і протеже [2].

Серед конкретних наставницьких технологій виділяють, зокрема:

- «менторинг» – цілеспрямована передача досвіду учню-державному службовцю;

- «коучинг» – постійне розкриття потенціалу особистості учня-державного службовця;

- «тьюторинг» – постійний супровід навчання, обговорення отриманих державним службовцем навичок, знань і досвіду, їх перенесення у практику;

- «шедоунг» – постійне спостереження за процесом роботи державного службовця;

- «супервізія» – постійне спостереження за діяльністю державного службовця і оцінка зростання рівня сформованості його компетенцій.

Незважаючи на деяку схожість таких технологій, як коучинг, тьюторинг, менторинг і супервізія, широко використовуваних в основному в європейській практиці наставницької діяльності, слід зазначити, що кожен з них вельми самодостатній і має відмінні риси. Наприклад, менторинг являє собою навчання, що полягає в описі більш досвідченим ментором своїх ситуацій з професійного досвіду, вибору підходів і побудови логіки вирішення бізнес-завдань, тобто способів дій або кейсів для копіювання молодими спеціалістами [3].

Конструктивне використання зазначених наставницьких технологій в Україні потребує нормативно-правового та науково-методичного забезпечення з урахуванням вітчизняних особливостей системи державного управління та культурно-історичних традицій її функціонування.

Список використаних джерел

1. Kram K.E. et al. Phases of the Mentor Relationship. *Academy of Management Journal*. 1983. Vol. 26. № 4. P. 618.

2. Olian J.D., Carroll S.J., Giannantonio C.M., Feren D.B. What Do Proteges Look for in a Mentor? Results of Three Experimental Studies. *Journal of Vocational Behavior*. 1988. Vol. 33. № 1. P. 18.

3. Clutterbuck D. Everyone needs a mentor: Fostering talent in your organisation (4th ed.). Chartered Institute of Personnel and Development: London. URL: <http://flylib.com/books/en/2.125.1.4/1/> (дата звернення: 15.09.2019).

Танасійчук І.Ю.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Шевченко О.О.**

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління
та адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ У ВЕЛИКИХ МІСТАХ УКРАЇНИ

Держава виступає одним з ключових суб'єктів регулювання ринку зайнятості в Україні. Так, відповідно до ст. 43 Конституції України "кожен громадянин має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. В свою

чергу, держава повинна створити умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантувати рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовувати програми професійно-технічного навчання, підготовки й перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб" [1].

Серед основних завдань, які досягаються шляхом державного регулювання питання зайнятості, необхідно виділити такі:

- забезпечення конституційних прав громадян на працю та реалізації їх прав на соціальний захист від безробіття;
- забезпечення соціально-економічного розвитку держави та окремих регіонів, міст.

Особливого значення набуває процес державного регулювання зайнятості саме у великих містах, адже вони виступають ключовими центрами економічного та соціального життя держави та окремих регіонів, центрами інновацій та розміщення складних виробництв, двигунами прогресу, тощо. Необхідно також мати на увазі, що рівень розвитку великих міст значною мірою залежить від ефективності процесу державного регулювання зайнятості населення.

За результатами дослідження питання зайнятості населення можна стверджувати, що на сьогодні Україна перебуває в процесі трансформації суспільних і економічних відносин, суттєвих змін на вітчизняному ринку праці загалом, на ринку праці окремих регіонів, міст зокрема. Причинами такого стану речей є глобалізація світової економіки та триваюче посилення конкуренції, розвиток інформаційних технологій та пов'язаних з цим галузей економіки, наслідки політичної та економічної криз в Україні, триваюча агресія з боку Російської Федерацією та окупація частини території України, скорочення кількості зайнятого і загальної кількості економічно активного населення, тощо. Все це потребує дієвих механізмів державного регулювання зайнятості, які б дозволили бути не пасивними споглядачами, а активними учасниками якісних змін на ринку праці.

Для цього, механізм регулювання зайнятості та ринку праці міста повинен включати:

- систему правових інструментів (норм, правил, законодавчих актів та нормативно-правових документів), які регулюють сферу соціально-трудова відносин в місті;
- інструменти фінансово-кредитної політики (джерела формування фонду сприяння зайнятості населення та порядок їх використання), спрямовані на реалізацію програм зайнятості та підтримку міського населення, яке тимчасово не працює;
- інструменти інвестиційної та податкової політики, що передбачають економічний вплив держави на новостворених роботодавців, а також на якісний та кількісний склад робочої сили;
- інструменти організаційно-управлінської та соціально-економічної політики (плани, проекти, місцевий бюджет, договори, цільові програми, прогнози);

– засоби міської системи працевлаштування через діяльність міського центру зайнятості, що регулюють рух трудових ресурсів міста та організують професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів;

– засоби системи державного контролю за дотриманням прийнятих та чинних правових, економічних та організаційних умов сприяння продуктивній зайнятості населення міста [2].

Список використаних джерел

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996р. – К.: Офіційне вид-во Верховної Ради України, 1996. 115с.
2. Дружиніна В.В. Механізм державного регулювання ринку праці: теоретичний аспект. *Вісник Хмельницького національного університету*, 2010, № 4. С. 67-71.

Токмакова О.М.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Євмешкіна О.Л.**

доктор наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

ФОРМУВАННЯ ДІЄВИХ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Сучасним суспільствам притаманні різноманітні ризики, що суттєво впливають на результати діяльності органів публічного управління. В Україні органи публічного управління не часто застосовують у своїй діяльності перевірені світовою практикою ефективні системи управління ризиками. Це впливає на ефективність їх діяльності та спричиняє надмірне використання ресурсів.

Результатом досліджень учених низки зарубіжних країн є вироблення міжнародного стандарту ISO 31000:2009 “Менеджмент ризику. Принципи та керівні вказівки”, а також керівництво ISO 73:2009 “Менеджмент ризику. Словник”, що доповнює його. Вони стали ефективними інструментами, що застосовуються приватними, державними та муніципальними організаціями розвинених країн для розробки, впровадження та постійного поліпшення системи управління ризиками як обов’язкової складової систем їх управління [1, с. 10].

На сьогодні цей досвід ще не адаптований в Україні та не затверджений як національний стандарт, що суттєво обмежує сферу його застосування. Зокрема, стандарт ISO 31000:2009 фактично не використовується органами публічного управління. Створення вітчизняних систем управління ризиками, відповідно до міжнародних стандартів, сприятиме мінімізації непередбачуваних наслідків у державному секторі.

Ефективний режим управління ризиками – це поєднання культури

органу державного управління (переконань, цінностей і поведінки), процесів і структур, спрямованих на реалізацію потенційних вигод, не допускаючи при цьому конфліктів або втрат [1, с. 9]. Отже, управління ризиками має передбачати стратегію для обробки ризиків, що перешкоджають органу влади в досягненні цілей, а також забезпечувати гнучкість у реагуванні на непередбачувані небезпеки.

Список використаних джерел

1. Лутанюк Н. В. Новый стандарт ISO 31000 по управлению риском. История создания и особенности применения / Н. В. Лутанюк, Н. Ф. Годына // Використання міжнародних стандартів ISO в цілях підвищення ефективності діяльності підприємств – 2010 : матеріали міжвузів. студ. конф. – Донецьк : ДонНТУ, 2010. – С. 8–11.

Троянченко Я.В.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Шмагун А.В.**

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

КОМУНІКАЦІЇ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ЯК РІЗНОВИД СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Вважають, що комунікація виконує функцію життєзабезпечення як у суспільстві у цілому, так і в окремих його складових – суспільних організаціях, спільнотах, інститутах. Вона набуває вигляду соціальних комунікацій, дуже стисле визначення яких дає, наприклад, А.Фахрутдінова – це рух смислів у соціальному часі та просторі [1, с. 27]. Суб'єктно-орієнтовану дефініцію використовує Є.Тихомирова, яка визначає соціальну комунікацію як обмін між людьми або іншими соціальними суб'єктами цілісними знаковими повідомленнями, у яких відображені інформація, знання, ідеї, емоції тощо [2, с. 7]. Процесного підходу дотримується Г.Почепцов, розуміючи соціальні комунікації як процеси перекодування вербальної в невербальну та невербальної у вербальну сфери [3, с. 16].

Існують різноманітні класифікації соціальних комунікацій. Зокрема, їх прийнято поділяти на вербальні, невербальні й синтетичні. Вербальні передбачають спілкування між людьми за допомогою слів або закріплених на матеріальних носіях умовних знаків письма. Невербальні комунікації означають обмін інформацією між людьми за допомогою жестів, міміки, емоцій, знаків, звуків тощо. Синтетичні комунікації поєднують два попередніх види комунікацій.

Існують також документні та недокументні комунікації. Документні комунікації опосередкована документами, побудовані на обміні документами між двома і більше людьми. При недокументних комунікаціях інформація передається в незакріпленій на матеріальних носіях формі – усною мовою,

радіо, телебаченням тощо. За каналами передачі інформації комунікації поділяють на неформальні та формальні. Неформальні комунікації встановлюються між відправником і користувачем шляхом особистих контактів, зустріч, бесід, а формальні здійснюються через певні інституційні форми (бібліотеки, інформаційні служби, ЗМІ і т.п.). За критерієм кількості учасників процесу виділяють внутрішню, міжособову, у малих групах, публічну і масову комунікації. Внутрішня комунікація – це спілкування людини самої з собою. Міжособова комунікація буває двосторонньою та груповою. Комунікація у малих групах передбачає, що кількість учасників не перевищує 10 осіб. У публічній комунікації кількість учасників становить від 10 до 100 осіб. Масова комунікація розрахована на великі людські спільноти (понад 1000 осіб) та відбувається за допомогою ЗМІ, кіно, відеозаписи та інші канали передачі масової інформації. Особливу значимість масові комунікації набувають у сучасних умовах, коли на пріоритетні позиції у світі починають виходити країни, які, спираючись на новітні інформаційні технології, реалізуючи їх у різноманітних потоках інформації та відповідних технічних засобах, рухаються швидше інших у створенні та ефективному використанні комунікаційних систем і мереж, в їх практичному застосуванні у процесах глобального управління.

Важливим різновидом соціальних комунікацій є комунікації в публічному управлінні, під якими розуміється процес обміну інформацією органів державної влади й органів місцевого самоврядування між різними інституціями суспільства (суб'єктами комунікації). Цими суб'єктами можуть виступати: державні інституції, бізнесові структури, інститути громадянського суспільства та окремі громадяни [4, с. 273]. Комунікація вважається однією із загальних функцій, реалізація якої покладена в основу управлінської діяльності на будь-якому рівні та у будь-якій галузі. Вона є пов'язуючою функцією в процесі публічного управління, що полягає у обміні інформацією між учасниками управлінських відносин [5, с. 45]. З цього погляду важливе значення має закономірність комунікативності. Вона передбачає, що соціальна система, зокрема держава або будь-яка інша організація, не ізольована від навколишнього середовища і пов'язана з ним множиною комунікацій, які слід враховувати в процесах публічного управління. Тому важливе значення має створення ефективних комунікативних каналів через неформальні комунікації (особисті контакти), комунікації через суспільні організації та ЗМІ, а також, у сучасних умовах, електронні комунікації.

Список використаних джерел

1. Фахрутдинова А.З. Коммуникации в управлении: учеб. пособие. Новосибирск: СибАГС, 2008. 140 с.
2. Тихомирова Є.Б. Зв'язки з громадськістю: навч. посібник. Київ: НМЦВО, 2001 560 с.
3. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации. Москва: "Рефл-бук", Киев: "Ваклер", 2001. 656 с.
4. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / наук.-ред. колегія: Ю.В. Ковбасюк

(голова) та ін. Київ: НАДУ, 2011. Т.8: Публічне врядування. 2011. 630 с.

5. Кравченко С.О. Теоретичні, організаційні та практичні засади державного управління (дистанційний курс): навч.-метод. матеріали. Київ: НАДУ, 2015. 52 с.

Хвостенко Д.О.,

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Шпачук В.В.**

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління
та адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФУНКЦІОНУВАННІ «РОЗУМНОГО МІСТА» В СИСТЕМІ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Досягнення статусу розумного міста вимагає систематичних реформ у сферах державних послуг, транспорту, будівництва, ЖКГ, енергетики, медицини, торгівлі, соціальної підтримки, безпеки, фінанси тощо.

На практиці концепція розумного міста - це застосування нових технологій у будівництві будівель та споруд, використання нових матеріалів, трансформація методології та процесів управління містом, використання сучасних інформаційних технологій для зростання ефективності місцевих органів влади та забезпечення безпеки громадян [3, с. 53].

Основна мета технології - покращити якість життя мешканців міста за рахунок розширення культурної пропозиції міста, вдосконалення системи освіти та охорони здоров'я, підвищення безпеки людей та їх захисту.

Великі міста завжди були і залишаються центрами цивілізації. Сучасні міста щодня стикаються з постійними суперечностями: як найкраще поєднувати місцевий комфорт із соціальною привабливістю, екологічною безпекою зі швидким розвитком виробництва та збільшенням промислових відходів, сучасними технологіями та інфраструктурою застаріле виробництво та транспорт.

У той же час слід враховувати, що сучасне місто є двигуном економіки країни, центром культури та освіти, платформою для впровадження інновацій з метою вирішення технологічних та соціальних питань.

Отже, ми можемо сказати, що мета «розумного міста» - оптимізувати динамічне місто, щоб запропонувати громадянам кращу якість життя за допомогою використання інформаційних та комунікаційних технологій.

Коло галузей, в яких міста можуть стати «розумнішими», є широким, оскільки це еволюція «пов'язаних міст» з тією перевагою, що обмін даними здійснюється в більш широких масштабах.

За прогнозами Pricewaterhouse Coopers — міжнародної мережі компаній, що пропонують професійні послуги в галузі консалтингу та аудиту ринок технологій для smart cities до 2025 року сягне позначки в 2,5

трильйони доларів [2, с. 72].

Сьогодні на Заході існує широкий спектр стандартів та правил, які визначають побудову систем безпеки галузі «розумних міст». Всі вони схожі, хоча вони мають своє національне місцезнаходження.

Цікаво зазначити, що наразі виробники електроніки Smart City, які розробляють новітні рішення, не планують встановлювати складні системи безпеки, щоб уникнути втручання з Інтернету. зовні. Це стосується не лише систем розподілу, а й медичних рішень. Для розумних побутових приладів (контролюючих споживання електроенергії та газу) за допомогою бездротового зв'язку, шість років тому з'явився певний комп'ютерний вірус.

Наприклад, до 2020 року такі лічильники мають бути встановлені у всіх домогосподарствах в Великобританії. Але уразливість комунальних систем закладається вже на етапі впровадження [1, с. 21].

Тому вимоги до кібербезпеки повинні враховуватися ще на стадії розгляду стратегії з розвитку міста. Адже це не просто підключення пристроїв до мережі інтернет, як у звичайному IT-проекті або при управлінні мережею.

Відсутність захисту при розгляді будь-якого проекту може мати серйозні наслідки, так як у міста утворюються зв'язки на локальному та національному рівні. Кібербезпека сприяє розвитку розумного міста.

У розумному місті інформація — це все. Вона критична для роботи віртуальних платіжних систем, нарахування податків, системах забезпечення якості життя [3, с. 32].

Умови якісного функціонування підключених платформ і сервісів не можуть допустити втрату фізичних даних, так як це призведе до збоїв або руйнувань. Якщо буде порушена вся взаємопо'язана розумна інфраструктура, така як обробка грошових переказів, і банківські операції – то це призведе до втрати даних та віртуального «виснаження».

Таким чином, забезпечувати інформаційну безпеку в розумному місті потрібно з урахуванням конструктивних і архітектурних особливостей. На сьогоднішній день не існує універсальної моделі для забезпечення безпеки розумного міста на національному рівні. Уже робляться серйозні зусилля для того, щоб почати цей процес, як через фінансування проектів локальних і окружних розумних міст, так і за допомогою проектів перехресного обміну даними через об'єднані робочі групи і аналітичні центри обміну інформацією.

Список використаних джерел

1. Вінер Н. Кібернетика - М. : Наука, електронна версія, 2018, С.20-22.
2. Матвійчук А.В. Модельовання та аналіз економічних систем на підґрунті теорії нечіткої логіки: Дис. ... д. екон. наук: 08.00.11. — К., 2018. — 470 с.
3. Субботін С.О. Подання й обробка знань у системах штучного інтелекту та підтримки прийняття рішень. Запоріжжя: ЗНТУ, 2008. — 341 с.

Цимбаленко Д.П.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Горник В.Г.**

доктор наук з державного управління, доцент,
директор навчально-наукового інституту управління,
економіки та природокористування ТНУ імені В.І. Вернадського

УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ЗА ДОПОМОГОЮ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інформаційні технології вже тривалий час є невід'ємною частиною будь-якої діяльності, в тому числі і діяльності органів публічної влади. Сучасні інформаційні технології дозволяють не лише суттєво підвищити ефективність механізмів публічного управління, а й значно прискорюють швидкість виконання покладених на них завдань.

Як визначено в Законі України "Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007—2015 роки" державна політика у сфері використання інформаційних технологій направлена на вирішення наступних основних завдань: реалізація стратегічних пріоритетів у використанні інформаційних технологій у державному управлінні, формування єдиного механізму міжвідомчої координації реалізації державних програм і проектів створення державних інформаційних систем і ресурсів відповідно до цілей соціально-економічного розвитку; формування загальної інформаційно-технологічної інфраструктури для забезпечення діяльності органів державної влади; розповсюдження практики надання громадянам і організаціям доступу до відкритої інформації про діяльність органів державної влади, відповідним державним інформаційним ресурсам, зокрема через мережу Інтернет; організація інтерактивного інформаційного обслуговування громадян і організацій з використанням сучасних інформаційних технологій; забезпечення інформаційної безпеки діяльності федеральних органів державної влади і елементів інформаційно-технологічної інфраструктури; розвиток єдиної захищеної телекомунікаційної інфраструктури для державних потреб, системи засвідчуючих центрів в області електронного цифрового підпису і електронної взаємодії, що забезпечує ефективний міжвідомчий інформаційний обмін; розробка стандартів у сфері використання інформаційних технологій у діяльності федеральних органів державної влади, створення державних інформаційних систем, їх інтеграції і сумісного використання в рамках створення загального інформаційного простору федеральних органів державної влади; централізоване створення загальних державних інформаційних ресурсів (реєстрів, кадастрів, реєстрів, класифікаторів), що містять повну, несуперечливу, достовірну, актуальну інформацію, необхідну для виконання основних функцій державного управління, забезпечення доступності відповідних даних на міжвідомчому

рівні, а також для громадян і організацій відповідно до вимог, встановлених законодавством України; побудова єдиної системи управління процесом використання інформаційних технологій в діяльності органів державної влади та інші [1].

Результатом проведеної роботи на сьогодні є те, що в Україні уже функціонує ряд електронних сервісів уряду, які повинні забезпечити ефективність відносин органів публічної влади з громадянами. Найбільш відомими з них є наступні:

- офіційний державний інформаційний портал у мережі Інтернет, що має назву "Веб портал Є-Data". На цьому порталі публікується інформація, яка стосується використання публічних коштів;

- офіційним державний портал, що містить інформацію про надання адміністративних послуг в Україні, який має назву "Єдиний державний портал адміністративних послуг" (пілотна версія) є. Даний портал присвячений впорядкуванню та наданню інформації стосовно адміністративних послуг, методологічних механізмів їх надання адміністративних послуг;

- офіційний державний портал, що був розроблений для посилення боротьби з корупцією, а також удосконалення бізнес-процесів у органах державної влади, і має назву "iGov";

- єдина державна електронна база з питань освіти;

- он-лайн будинок юстиції, який дозволяє: отримувати повторні документи про державну реєстрацію актів цивільного стану; здійснювати державну реєстрацію громадських організацій та оренди землі, тощо;

- Державна архітектурно-будівельна інспекція України запустила електронну систему здійснення декларативних процедур у будівництві. яка дозволяє підвищити якість та зручність надання адміністративних послуг цією установою, в тому числі шляхом надання ряду послуг в електронному вигляді;

- Офіційний сайт Міністерства юстиції України.

Водночас, зазначена робота потребує подальших значних зусиль та ресурсів. Слід також зважити і на значні перешкоди, що мають місце на цьому шляху, які значно гальмують цей процес і утворюють додаткові складнощі, подолання яких також вимагає додаткових ресурсів (фінансових, матеріальних. людських, тощо).

Список використаних джерел

1. Закон України "Про телекомунікації" від 18 листопада 2003 року // *Відомості Верховної Ради України*, 2004. № 12. С. 299.

Черниш С.В.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Кравченко С.О.**

доктор наук з державного управління, доцент,
завідувач кафедри публічного управління та
адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ ГЛОБАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ НА ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ

Кожна держава задіяна в світовий глобальний процес розвитку. Враховуючи це, природно, що вони впливають на формування стратегії розвитку кожної держави шляхом інтеграції головних глобальних цілей, політики глобального розвитку в систему її цілей та пріоритетів розвитку. Такий глобалізаційний вплив практично відбувається за допомогою діяльності всесвітніх міжнародних організацій, таких як ООН, Світовий банк, МВФ, ЮНЕСКО та ін. Кожна така організація має свої цілі розвитку, впорядковані в певну ієрархію. Наверху цільової ієрархії розміщена глобальна (головна) ціль, що спрямована на досягнення певних результатів глобального розвитку. У своїй діяльності зазначені організації домагаються інтеграції визначених ними цілей у державну політику країн світу, потужно впливаючи на суспільну думку, вироблення законів, рішення урядів.

Зокрема, механізмом впливу ООН на державне стратегічне планування, фактично, в усіх країнах світу наразі є прийняття та впровадження до 2030 р. 17 глобальних цілей у галузі стійкого розвитку, що передбачають: повсюдну ліквідацію злиднів, голоду, забезпечення продовольчої безпеки, поліпшення харчування; забезпечення здорового способу життя для всіх, всеохопної, доступної, якісної освіти, гендерної рівності; раціональне використання водних ресурсів; всезагальний доступ до належних джерел енергії; сприяння економічному зростанню й інноваціям; скорочення нерівності всередині країн і між ними; забезпечення екологічної безпеки, переходу до раціональних моделей споживання та виробництва; боротьбу із зміною клімату; збереження й раціональне використання водних ресурсів; захист і відновлення екосистем суходолу; побудову миролюбного і відкритого суспільства; активізацію глобального партнерства в інтересах стійкого розвитку [1].

Світовий банк є одним з важливих суб'єктів фінансової і технічної допомоги країнам, що розвиваються, у всьому світі. Свої основні глобальні цілі ця організація впроваджує у діяльність понад 120 урядів світу. Світовий банк підтримує понад країни, що розвиваються, особливо, найбідніші країни, шляхом надання займів і грантів на здійснення широкомасштабних проектів у багатьох галузях, наприклад, щодо створення шкіл та лікарень, налагодження водопостачання, забезпечення електроенергією, боротьби з хворобами, захисту довкілля тощо. Проекти розробляються спільними

зусиллями урядових структур і підрозділів Світового банку в межах пріоритетів останнього, і через цей проектний механізм досягається спрямованість галузевих політик держав на досягнення цілей зазначеної організації [2].

МВФ визначає пріоритети розвитку світової економіки, для реалізації яких на рівні окремих держав використовує наступні механізми [3]:

- сприяння розвитку міжнародного співробітництва у валютно-фінансовій сфері, що забезпечує механізм для консультацій і спільної роботи над міжнародними валютно-фінансовими проблемами;

- сприяння розширенню і збалансованому зростанню міжнародної торгівлі та, за рахунок цього, досягненню і підтримці високого рівня зайнятості і реальних доходів, а також розвитку виробничих ресурсів всіх держав-членів МВФ, розглядаючи ці дії як першочергові завдання економічної політики;

- підтримка стабільності валют і впорядкованого валютного режиму серед держав-членів МВФ, а також уникнення девальвації валют в цілях отримання переваги в конкуренції;

- надання допомоги у створенні багатосторонньої системи розрахунків поточних операцій між державами-членами МВФ, а також в усуненні валютних обмежень, що перешкоджають зростанню світової торгівлі;

- за рахунок тимчасового надання спільних ресурсів МВФ його державам-членам забезпечення можливості усунення диспропорцій в їх платіжних балансах без застосування заходів, що можуть завдати збитку благоустрою на національному або міжнародному рівнях.

Діяльність ЮНЕСКО базується на моральній та інтелектуальній солідарності людства. ЮНЕСКО прагне до встановлення між народами тісних зв'язків, що сприятимуть розвитку такої солідарності. ЮНЕСКО в якості спеціалізованої установи ООН сприяє укріпленню миру, викоріненню бідності, стійкому розвитку і міжкультурному діалогу шляхом освіти, науки, культури, комунікації й інформації [4]. Для координації міжнародної співпраці з реалізації цієї політики у межах ЮНЕСКО функціонують відповідні міжурядові комітети та ради, а у державах-членах діють національні організаційні структури.

Список використаних джерел

1. Преобразование нашего мира: Повестка дня в области устойчивого развития на период до 2030 года: Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН A/RES/70/1 от 25 сент. 2015 г. URL: <http://www.un.org/ru/documents/ods.asp?m=A/RES/70/1> (дата звернення: 7.10.2019).

2. Что мы делаем. URL: <http://www.worldbank.org/ru/about/what-we-do> (дата звернення: 7.10.2019).

3. Перспективы развития мировой экономики: слишком долгий период слишком медленного роста: доклад / под общ. рук. М.Обстфельда. Вашингтон: МВФ, 2016. 222 с. URL: <http://www.imf.org/external/ns/loe/cs.aspx?id=67> (дата звернення: 7.10.2019).

4. Среднесрочная стратегия ЮНЕСКО на 2008-2013 гг. Париж: ЮНЕСКО, 2008. 42 с. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001499/149999r.pdf> (дата звернення:

7.10.2019).

Шаповал Ю.О.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Шевченко О.О.**

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри публічного управління
та адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день у умовах глобалізації та міжнародних економічних відносин зростання трудової міграції стосується всіх регіонів світу та груп країн, але інтенсивність міграційних процесів є різною. На це впливають деякі фактори, а саме: низький рівень розвитку економіки, умови праці та рівень заробітної плати, зростання безробіття, підвищення бідності населення, що тягне за собою міграцію українців, причому різних прошарків населення в більш розвинені країни для покращення особистого життя.

Під міграційними процесами варто розуміти процеси переміщення населення з однієї адміністративно-територіальної одиниці в іншу, внаслідок чого в адміністративно-територіальних одиницях відбувається приріст або спад кількості населення, що в свою чергу залежить від інтенсивності таких міграцій [2, с. 93-94].

Більше того міграційні процеси можуть в собі нести різний характер, що дозволяє розділити їх на зовнішні та внутрішні, але особливої уваги варто приділити розподіл міграційних процесів в залежності від причини міграції, а саме на: економічні, політичні, релігійні, гуманітарні, екологічні, військові [4, с. 18-25].

Останнім часом на території України відбувається досить складна політична полеміка, яка своїми наслідками досить негативно вплинула на переселення українського народу, тому роль держави в регулюванні таких процесів посідає першочергового значення для покращення демографічного стану населення.

З основних сучасних факторів впливу на міграційні процеси, які постають перед українською державою є економічна криза, девальвація гривні, зниження зарплат. Тут можна говорити про проблему трудової міграції, адже вона є похідною від вищезазначених факторів. В систему трудової міграції також входять і проблеми безробіття, рівень заробітної плати, трудові гарантії [3, с.94-95]. Говорячи про останні варто вести мову про гарантії, які забезпечуються трудовим законодавством при укладенні трудового договору (як за приклад можна взяти ст. 22 КЗпП, яка забороняє необґрунтовану відмову в прийнятті на роботу, така сумнівна норма жодним чином не може забезпечувати укладення трудового договору). Більше того

соціологічний аналіз показує, що до міграційних процесів більше всього звертаються молоді особи, для пошуку більш сприятливих умов праці [1, с. 91-95].

Пошук кращого життя та намагання українського народу дійти до соціального блага змушують деяких українців змінювати постійне місце проживання, що в свою чергу впливає на природний рух населення (динаміку народжуваності та смертності) та якість населення [5, с. 175-179].

Але міграція це не завжди негативний показник для розвитку української держави, адже залучення іноземного потенціалу носять позитивні наслідки для трудової демографії України. Говорячи про проблеми міграцій українського населення, то варто згадати про проблеми міграцій іноземних громадян. Мова йде про проблему адаптації іноземних громадян в Україні, створення більш сприятливих умов для іноземців, щоб вони могли мати рівний доступ до освіти, праці тощо [2].

Підсумовуючи все вищевикладене, то в Україні є ще багато невирішених проблем у сфері міграції, таким чином в Україні варто:

1) Створити більш дієве трудове законодавство, яке б містило більш чіткі гарантії працевлаштування, більш дієвий захист трудових прав, покращення умов праці як українського народу, так і іноземних громадян;

2) Створити дієві механізми покращення внутрішньо-економічного становища в державі, які в свою чергу допоможуть нівелювати економічну кризу, девальвацію гривні, зниження зарплат;

3) Створення сприятливих соціально-економічних умов, які допоможуть боротися з соціальними проблемами міграції;

4) Посилити контроль з нелегальною міграцією;

5) Створити інструменти адаптації для іноземних мігрантів.

Вирішення цих проблем допоможе розвинути українське становище як в економічній, так і в соціальній сферах.

Список використаних джерел

1. Калашнікова Л. В. Аналіз соціологічних підходів дослідження трудової міграції / Л. В. Калашнікова, В. О. Чорна. // «YoungScientist». 2016. №10. С. 91–95.
2. Міграція як чинник розвитку в Україні. – Режим доступу: http://www.iom.org.ua/sites/default/files/mom_migraciya_yak_chynnyk_rozvytku_v_ukrayini.pdf
3. Петроє О. Міжнародна трудова міграція: аналіз ситуації та наслідків для України / О. Петроє, В. Васильєв// Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління. 2017. № 4. С. 93–100. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2017_4_16.
4. Світові міграційні процеси: мотивація, види й наслідки для країн виїзду та приймаючих країн / Б. П. Дмитрук, Н. М. Светлова // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія : Економіка і менеджмент. 2016. № 1. С. 18-27.
5. Чорна В. О. Динаміка міграційних процесів в Україні: соціологічний аналіз / В. О. Чорна // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Серія : Соціологія. 2016. Т. 258, Вип. 246. С. 175–180.

Швецова І.А.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Коврига О.С.**

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ В УКРАЇНІ

Зростаюча потреба в ефективному соціальному захисті викликана погіршенням добробуту населення в умовах економічних та соціальних перетворень при переході до ринкового розвитку суспільства, коли значна кількість людей перебуває на межі виживання. Поглиблюється соціальна і майнова стратифікація, що призводить до дисбалансу можливостей задоволення основних соціальних потреб населення. Рівень та якість життя залишаються низькими. Зростання безробіття не припиняється, що сьогодні набуває форми "часткової" або навіть "віртуальної" зайнятості, залучаючи частину населення до "тіньової економіки", автоматично класифікує їх як соціальну групу ризику. За останні роки майже вдвічі збільшилася кількість пенсіонерів похилого віку, бездомних та нужденних, що вимагає від держави надання соціальних гарантій та організації ефективної соціальної підтримки цих верств, значного збільшення потенціалу соціальної сфери для забезпечення необхідні умови для самозбереження людини [2, с.12].

Більшість населення в умовах розвитку ринку в умовах низьких доходів і комерціалізації соціальної сфери не можуть реалізувати свої соціально-економічні інтереси, підтримувати або покращувати свій соціальний статус та отримувати кваліфіковану медичну допомогу та якісну освіту. Все це блокує широку соціальну мобільність, звужує перспективи сталого соціального розвитку суспільства.

Крім того, соціальні інститути, які базувались на тоталітарній ідеології, не лише формували, але й дорікали у багатьох частинах суспільного життя суперечності між теоретичним приматом забезпечення інтересів та потреб населення та їх недотриманням у сучасних соціальних практиках. До таких установ належать такі організації, як Пенсійний фонд, Центри зайнятості, управління праці та соціального забезпечення - тобто державні установи, які існують у кожному районі міста чи регіону.

Таким чином, необхідність вивчення соціального захисту населення зумовлена низкою причин, які зараз мають місце в українському суспільстві. Ця ситуація вимагає застосування невідкладних заходів щодо оптимізації соціального захисту населення України відповідно до соціальної політики, яка передбачає впровадження інноваційних соціальних технологій, використання альтернативних джерел надання та фінансування соціальних послуг, використання інтегрованої системи соціального замовлення тощо.

Стратегія розвитку системи соціальних послуг в Україні на період до 2022 року (далі - Стратегія) визначає стратегічні напрями, мету та основні завдання, на виконання яких має бути спрямована реалізація державної політики у сфері надання соціальних послуг в Україні. Розроблення Стратегії зумовлено необхідністю розвитку умов для підтримки сприятливого життєвого середовища та забезпечення розвитку людини, її самореалізації, захисту її прав, шляхом підвищення якості соціальних послуг та конкурентоспроможності суб'єктів, що надають соціальні послуги, в умовах проведення структурних реформ, зокрема реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, охорони здоров'я, освіти, оптимізації системи грошових допомог (соціальних виплат, пільг, субсидій тощо) [1].

Список використаних джерел

1. Клімушин П. С., Спасібов Д. В. Концепція сервісно орієнтованої держави в контексті модернізації публічного управління. Теорія та практика державного управління. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2017-2/doc/1/03.pdf>.
2. Лопушняк Г. Економіко-організаційні аспекти забезпечення реалізації права на соціальний захист в Україні. Галицький економічний вісник. 2011. №2(31). С.10-15.

Швець Г.М.

слухач магістерської програми зі спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Коврига О.С.**

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування ТНУ імені В.І. Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМИ ПРОЦЕСАМИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Сьогодні стає очевидним, що зайнятий у сфері місцевого самоврядування керівний персонал забезпечує виконання основних функцій, завдань та повноважень державної кадрової політики на місцевому рівні.

Кадрові процеси на місцевому рівні регулюються державою за допомогою законів та нормативно-правових актів. Основна мета державної кадрової політики визначена в Стратегії державної кадрової політики на 2012-2020 роки та полягає у забезпеченні всіх сфер життєдіяльності держави кваліфікованими кадрами, необхідними для реалізації національних інтересів у контексті розвитку України як демократичної, соціальної держави з розвинутою ринковою економікою[1].

Організація роботи посадових осіб місцевого самоврядування відбувається відповідно до Закону України “Про службу в органах місцевого самоврядування” [2]. Цей закон визначає загальні засади діяльності посадових осіб місцевого самоврядування, їх правовий статус, порядок та правові гарантії перебування на службі в органах місцевого самоврядування,

особливості їх матеріального та соціального-побутового забезпечення.

Спільною рисою кадрової політики органів місцевого самоврядування та органів державної влади є те, що основні кадрові процеси здійснюються відповідно до законодавства України про державну службу. До таких процесів, насамперед, відносяться проведення конкурсу та стажування під час прийняття на службу в органи місцевого самоврядування.

Наразі спостерігаються значні зміни в законодавстві щодо державної служби та державних службовців, а зміни в законодавстві, що стосується місцевого самоврядування, залишаються поза увагою уряду. Такі застарілі норми в Законі України “Про службу в органах місцевого самоврядування” як поділ на категорії та ранги вже давно потребують перегляду.

Оскільки органи місцевого самоврядування є найбільш наближеною до громадян владою, то саме це обумовлює специфіку їх кадрових процесів. Це стосується перш за все добору кадрів, оцінки параметрів кадрового складу, просування по службі, професіоналізації персоналу.

На кадрові процеси органів місцевого самоврядування впливає значна кількість суб'єктів управління, таких як виборці, які проживають на певній території громади та обрані ними представницькі органи.

Наявність того фактору, що служба в органах місцевого самоврядування залежить від виборних процесів, створює певні проблеми, які стосуються послідовності, стабільності та якості в реалізації кадрової політики на місцевому рівні.

Розглядаючи сучасних представників місцевої влади, можна сказати про те, що вони мають бути наділені не лише відповідними повноваженнями, але й володіти певними особистими психологічними та моральними якостями. Перш за все вони повинен бути інтелігентними, поінформованими та обізнаними у всіх сферах своєї діяльності, враховуючи регіональні та місцеві особливості. Не менш важливу роль відіграє психологічна сумісність та взаємовідносини посадової особи із колективом.

Відсутності професійного підходу в кадровій політиці є актуальною проблемою при формуванні представницьких органів місцевого самоврядування. Тому потрібно приділяти значну увагу пошукам нових способів розв'язання проблем, які стосуються організації, просвітництва та підвищення рівня компетентності службовців.

Особливістю служби в органах місцевого самоврядування є те, що внаслідок проведення місцевих виборів завжди очікуються кадрові зміни та відбувається ротація посадових осіб.

В умовах сьогодення більш глибокого змісту набуває потреба у визначенні строку роботи на одній посаді, організації систематичного підвищення кваліфікації, встановленні вікових меж для різних категорій посад, а також врахуванні стану здоров'я персоналу.

Щодо молодих кадрів, які планують пов'язати свою кар'єру зі службою в органах місцевого самоврядування, то їх виховання потребує прозорості та відкритої кадрової політики. Але для того, щоб ці кадри набули досвіду в управлінській сфері потрібен час (близько 10 років).

Невід’ємним напрямом підвищення компетенції на службі в органах місцевого самоврядування має бути безперервне навчання посадових осіб місцевого самоврядування не тільки керівного складу, але і виконавчого апарату.

Таким чином, основні напрями удосконалення служби в органах місцевого самоврядування повинні бути орієнтовані на: налагодження взаємодії кадрових служб з персоналом; стабілізацію колективу в умовах постійних змін; мотивування кадрів; створення умов для професійного зростання та підвищення компетенції посадовців з урахуванням місцевих та національних особливостей, а також досвіду зарубіжних країн.

Список використаних джерел

1. Про Стратегію державної кадрової політики на 2012 - 2020 роки: Указ Президента України від 1 лют. 2012 р. № 45/2012.
URL:<https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/45/2012>.

2. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 7 черв. 2001 р. № 2493-III. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>.

НАПРЯМ 2. ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Петровська І.О.

к.е.н., с.н.с., доцент, завідувач кафедри економіки, підприємництва та природничих наук ТНУ імені В.І.Вернадського

Клиновий Д.В.

к.е.н., с.н.с., доцент, провідний науковий співробітник відділу методології сталого розвитку ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»

ЕЛЕКТРОННІ ПЛАТФОРМИ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНИМИ АКТИВАМИ

Організаційно-технологічною основою для розбудови сучасної системи управління природно-ресурсними активами є електронні платформи, побудовані на принципах платформної економіки, базовими умовами котрої є по-перше: цифровізація, по-друге: залучення бізнес-структур до управління природними ресурсами, по третє: активізація участі населення у врядуванні.

На сьогодні закладено базові засади платформної економіки, як специфічної системи господарювання, в рамках загального концепту цифрової економіки, що заснована на діяльності онлайн-посередників (операторів платформ), її базовим інструментом є інтерактивна інтернет-платформа у вигляді технологічно орієнтованого, автономного комунікативно-контентного електронного майданчику для підтримки й реалізації взаємодії між різними стейкхолдерами цифрової економіки, з метою створення загальної цінності («всіх для всіх») [1]. Таким чином, на територіальному рівні фактично народжується новий тип господарювання та управління розвитком територій зустрічними взаємодіями структур публічного управління, бізнесу і населення через відкриті, багатофункціональні електронні портали бізнес-екосистемних взаємодій з масою користувачів.

Для максимально ефективного використання нових технологій і їх оперативного впровадження в усі сфери соціально-економічної системи, необхідно відмовитися від колишніх підвалин прямого суб'єкт-об'єктного управління і повністю перетворити процеси й моделі роботи таким чином, щоб базовим простором управління територіальними активами стала саме інформаційно-комунікаційна платформа, через яку, у цифровому форматі, реалізовуватиметься класичний цикл управління активами, а саме: ідентифікація прав власності на ресурси, переведення їх у категорію активів з набуттям усіх його базових ознак (наявність власника, розпорядника і користувача, відображення активів у балансовій звітності, наявність

правового механізму розпорядження доходами від їх використання), залучення їх до господарського обігу, забезпечення капіталовкладень в активи, з метою використання їх як джерел доходу, ефективний розподіл доходів тощо.

В системі просторового управління платформна економіка розглядається як багатоаспектне явище, а самі управлінські платформи виконують при цьому функції у трьох основних векторах - комунікативному, контентному та управлінському. Так, з одного погляду, цифрова платформа виступає як **простір комунікацій** реалізації взаємодій учасників територіальної бізнес-екосистеми, насамперед, як системи взаємин виробників і споживачів цінностей. При цьому, на одній стороні цифрової платформи перебувають творці цінностей – виробники, що генерують цінність для споживачів та інфраструктура, тобто постачальники компонентів, що забезпечують доступність створеної цінності для споживачів, що перебувають по іншу сторону платформи. Також комунікація відбувається між бізнес-структурами і владою, між владою і громадою тощо. Сама платформа реалізує в цьому аспекті комунікативно-посередницькі функції, включаючи зворотній зв'язок.

З іншого погляду, цифрова платформа виступає як **простір контенту**, носій певного упорядкованого змістовного набору необхідних для прийняття рішень і забезпечення всього господарського процесу даних, тобто технологія, інструментарій організації, реалізації й експлуатації банків даних унікальних цифрових сервісів, які надають учасникам господарських процесів необхідну інформацію і забезпечують тим самим не тільки комунікацію, але й комунікаційно-контентне забезпечення господарської діяльності. Насамперед, це довідкова інформація, дані реєстрів, інформація про господарські процеси, фінансова, правова, екологічна та інша інформація. Важливим аспектом побудови платформи при цьому є наявність контенту, так і ступень його доступності та, одночасно, захищеності від різноманітних негативних впливів.

З третьої позиції, комунікаційно-контентна платформа виступає як формат реалізації **управлінського простору**, тобто як специфічна полісуб'єктна управлінська бізнес-модель територіальної соціально-економічної системи, цільовою функцією котрої є вироблення стратегії та тактичних рішень щодо використання територіальних активів та її майбутнього розвитку. Тобто, з управлінських позицій, призначення цифрової платформи – це вибудовування комунікацій між публічним сектором, бізнесом та громадою і кожним кінцевим споживачем товарів і послуг, з приводу вироблення способів, форматів та механізмів вирішення проблемних завдань сталого розвитку через взаємовигідну мережеву колаборацію учасників бізнес-екосистеми у виробничому процесі й, відповідно, генерацію цінностей для кожної сторони в загальному для організатора, виробника й споживача господарському просторі території, цифровою надбудовою над котрим виступає електронна платформа.

За кінцевим підсумком, функціонування платформи за всіма трьома вказаними напрямками забезпечуватиме ефективну комунікацію між акторами

бізнес-екосистеми, забезпечення їх необхідною інформацією для прийняття управлінських рішень та реалізацію цих рішень у взаємодії між собою.

Список використаних джерел

1. Купревич Т.С. Цифровые платформы в мировой экономике: современные тенденции и направления развития. Економічний вісник університету. 2018. Вип. 37(1). С. 311-318. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2018_37\(1\)_44](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2018_37(1)_44).

Василик О.І., к.т.н., доцент
Вишемірська Я.С.,

старший викладач кафедри автоматизованого управління технологічними процесами Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ – ПІДГРУНТЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Основною концепцією сучасного людського розвитку є «сталий розвиток», який задовольняє нинішні потреби суспільства не загрожуючи можливостям майбутніх поколінь задовольняти свої потреби.

Основні принципи сталості закладені у стратегічні напрями розвитку Української держави (Стратегія сталого розвитку "Україна - 2020"; Основні напрями соціального, економічного та природоохоронного розвитку України до 2020 р., Стратегія національної безпеки, Національна стратегія створення інформаційного суспільства). В Україні є потужна нормативно-правова база для дотримання принципів сталого розвитку в соціально-економічному житті держави [1, с.29]. Можливість переходу до сталого розвитку визначається реалізацією економічної, екологічної та соціальної політики держави.

Сталий розвиток для України це процес гармонізації продуктивних сил, задоволення необхідних потреб усіх членів суспільства за умови збереження та поетапного відтворення цілісності природного середовища, створення можливостей для рівноваги між його потенціалом і вимогами людей усіх поколінь [2, с.32].

Важливе значення для реалізації сталого розвитку і забезпечення відповідності інтересам усіх має безпека життєдіяльності, відзначається у декларації та плані виконання рішень Всесвітньої зустрічі на вищому рівні зі сталого розвитку у серпні - вересні 2002 року у Йоганнесбурзі [3, с.14].

Безпека життєдіяльності це стан комфортної та безпечної взаємодії людини із середовищем її знаходження. Для його забезпечення необхідно виявити всі небезпеки, що загрожують людині, визначити їх безпечний рівень, розробити та впровадити засоби захисту. Основними загрозами для безпеки людини є: техногенні, природні, соціальні, біологічні, екологічні небезпеки.

У зв'язку з високим техногенним навантаженням на навколишнє середовище міст України, яке перевищує цей показник в містах суміжних країн в 5-15 разів, сумарні ризики техногенних НС значно перевищують

сумарні ризики природних НС. Майже третину всіх промислових об'єктів становлять потенційно небезпечні підприємства, пов'язані з виробництвом, переробкою, зберіганням сильнодіючих, отруйних, вибухонебезпечних і вогнебезпечних речовин. Розподіл промисловості відносно різних міст України нерівномірний, що у свою чергу створює неоднакове техногенне навантаження за територіями.

За умов недостатності коштів дуже повільно і несвоєчасно здійснюється оновлення або заміна застарілих основних виробничих фондів, рівень зношення яких наближається до критичного. Все це збільшує вірогідність виникнення в містах України техногенних небезпек.

Серед соціальних небезпек найбільш поширеними є наркоманія, алкоголізм, паління, небезпеки суїцидів, венеричні захворювання, розбійництво, бандитизм, насильство, крадіжки, шахрайство, тероризм.

Тероризм, як використання крайнього насильства та погроза насильством для досягнення суспільних та політичних цілей, став однією із головних проблем людства. Сьогодні тероризм є фактором не тільки внутрішньодержавного значення, а більшою мірою міждержавного.

Еколого-аналітичний моніторинг вмісту забруднюючих речовин у навколишньому середовищі міст України свідчить про те, що на значній території країни показники антропогенного забруднення повітря, води, ґрунтів перевищують гранично допустимі рівні. Складний стан системи водозабезпечення призвів до того, що питна вода в містах України є небезпечним фактором ризику виникнення інфекційних хвороб.

Надмірне екологічне забруднення довкілля в містах України призводить до забруднення продуктів харчування і тяжких отруєнь. Накопичення різноманітних відходів промисловості негативно впливає на стан здоров'я та викликає різні хвороби.

У Стратегії сталого розвитку "Україна - 2020" визначені пріоритетні напрями забезпечення економічної та екологічної безпеки [4].

Асоціація міст України об'єднує зусилля для просування спільних інтересів територіальних громад для утвердження та сталого розвитку в Україні місцевого самоврядування європейського зразка. [5,6] Одним із головних завдань місцевих органів виконавчої влади є реалізація стратегії сталого розвитку відповідно до вимог національного та європейського законодавства.

Реалізація комплексу заходів по забезпеченню екологізації життя людини стане кроком до сталого розвитку міст України.

Список використаних джерел

1. Жарова Л.В. Сталий розвиток: перспективи та можливості для України. Безпека життєдіяльності. 2007. № 6. С 27-30.
2. Ліпський П.Ю. Про реалізацію проекту з підготовки фахівців для переходу України на засади сталого розвитку. Безпека життєдіяльності. 2008. № 9-10. С. 324.
3. Декларація та план виконання рішень Всесвітньої зустрічі на вищому рівні зі сталого розвитку 26 серпня 4 вересня 2002 року. Йоганнесбург, Південна Африка. С. 76.

4. Стратегії сталого розвитку "Україна - 2020". URL:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015/print1452598989184420>

5. Основні напрями діяльності Асоціації міст України на 2018-2019 роки. URL:
http://2.auc.org.ua/sites/default/files/osnovni_napryami_na_2018-2019_14_listopada_2017_roku.pdf

6. Стратегія сектору «Сталий економічний розвиток» Асоціації міст України.
 URL: <http://auc.org.ua/galuz/stalyu-ekonomichnyu-rozvytok>

Єремєєв І.С.

д.т.н., професор, професор кафедри
 автоматизованого управління технологічними
 процесами ТНУ ім. В.І.Вернадського

Дичко А.О.

д.т.н., професор, професор кафедри
 інженерної екології КПІ ім. Ігоря Сікорського

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПИТНОЇ ВОДИ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Забезпечення високої якості питної води залежить від якості вихідної («сирої») води та ефективності процедур кондиціонування. Технології водопідготовки сьогодні достатньо добре опрацьовані й засвоєні та при стабільних умовах забрудненості й інших параметрів води та оточуючого середовища, а також стабільного водоспоживання, вони ефективно виконують свої завдання. Однак, в умовах надзвичайних ситуацій (повеней, землетрусів та інших природних катаклізмів, а також при техногенних катастрофах і у разі терористичних актів) ситуація різко змінюється: показники води суттєво відхиляються від середнестатистичних, що вимагає адекватної реакції регулюючих органів і, у ряді випадків, переведення на інші технології водопідготовки; зміну режимів роботи й водоспоживання, можливих серйозних змін у системі водопостачання і т.д., іншими словами, змінюється модель водопідготовки та водорозподілу. Якщо у разі природних та техногенних катаклізмів сам факт катастрофи стає сигналом для зміни парадигми водопідготовки та водорозподілу (звичайно, такі віртуальні ситуації передбачаються й моделюються), то у разі терористичних актів справа набагато складніша.

Для оцінювання ризику надзвичайної ситуації необхідно мати уяву про загрози, характерні для тих, чи інших факторів в умовах конкретних параметрів операційного оточення, а також відчувати зв'язок між розумінням процесів, що викликають чутливість факторів, релевантну динаміці процесів, та ступенем адекватності, достовірності й однозначності цієї реакції (Рис.1).

Терористичний акт як за місцем організації, так і за спрямованістю дій, а також з точки зору використання тих, чи інших засобів, передбачити неможливо. Якщо йдеться про використання терористами токсичних речовин, то більшість з цих речовин не має кольору, запаху та смаку, а їхній вміст у воді не дуже просто виявити навіть складними й дорогими

аналізаторами (особливо у реальному часі). Але у цих речовин є одне спільне – вони мають кислотну або лужну основу, тобто суттєво впливають на рН води, крім того, вони, як правило, чутливі до залишкового хлору [1].

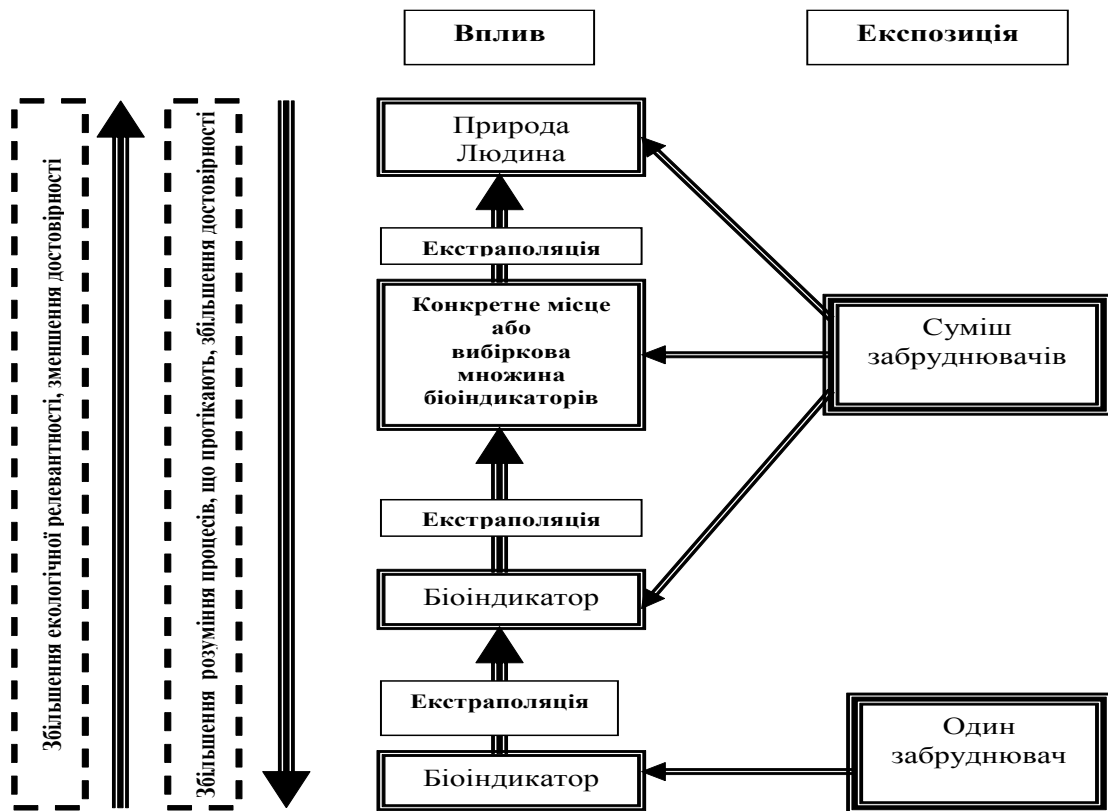

Рис. 1
Зв'язок між розумінням процесів, вірогідністю та релевантністю

І це дає підстави вважати, що якщо організувати безперервний моніторинг цих параметрів у місцях, де забезпечуються водою значні маси людей (навчальні заклади, лікарні й інші «резонансні» об'єкти), то цілком можливо своєчасно отримати сигнал про атаку терористів й прийняти відповідні заходи як з метою оповіщення споживачів та служб надзвичайних ситуацій, так і з метою мінімізації можливих наслідків.

Нижче наведено евристичні для оцінювання реальної ситуації, що склалася, й прийняття адекватних заходів з метою мінімізації наслідків ризику, що реалізувався.

ЯКЩО ($Cl_2 \approx 0$) **ТА** ($|\Delta Cl_2| > |\Delta Cl_2|_{max}$) **ТА** ($POB = 0$) **ТА** ($ДХ = 1$)
ТА ($ЦХ = 1$) **ТА** ($ЛАВ = 1$), **ТО** (ДІАГН), **ІНАКШЕ** (ТЕР),
ЯКЩО ($|\Delta pH| > |\Delta pH|_{max}$) **ТА** ($Cl_2 > 0$) **ТА** ($POB = 0$) **ТА** ($ЛАВ = 1$)
ТА ($ПМА = 0$), **ТО** (ДІАГН), **ІНАКШЕ** (ТЕР),

де Cl_2 - вміст залишкового хлору у воді; $|\Delta Cl_2|$ - абсолютне значення прирощення вмісту залишкового хлору за час поточного циклу моніторингу; $|\Delta Cl_2|_{max}$ - максимально можливе абсолютне значення прирощення вмісту залишкового хлору у воді (за даними багаторічної статистики); $POB = 0$ – підтвердження того факту, що у попередні декілька діб не було розливання

води, обумовленого зливами, землетрусами, повеннями або торнадо; ДХ = 1 – підтвердження факту нормальної роботи дозаторної хлор-реагентів; ЦХ = 1 – констатація факту, що герметизація цистерн з хлором не порушена й розливання хлору не мало місця; ЛАВ = 1 – локалізація місця з аномальними показниками встановлена; ДІАГН – необхідність термінового діагностування усіх контрольованих об'єктів; ПМА – повідомлення про можливу аварію; ТЕР – терористичний акт; $|\Delta pH|$ - абсолютне значення прирощення показника рН; $|\Delta pH|_{\max}$ - максимально можливе абсолютне значення прирощення показника рН у воді (за даними багаторічної статистики); ПМА = 0 – відсутність повідомлень про можливі аварії, пов'язані з виходом у ареал водозабору значних мас, що містять кислоту або луг.

Підхід, що пропонується, дозволяє оперативно оцінювати масштаби й ступень ризику в системах водопостачання та виявляти проблеми на початкових стадіях їхнього розвитку.

Список використаних джерел

1. David R. Wilkes, Drinking Water Quality Optimization: Focus on the Distribution System. "Florida Water Resource Journal", April 2007, pp.4-8.

Кулик К.О.

студентка 6 курсу, групи МЗД кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин ТНУ ім. В.І.Вернадського

Науковий керівник: **Березніченко Н.О.**

кандидат економічних наук, доцент

ВПЛИВ ПЛАНУВАННЯ НА ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Основоположною функцією управління підприємством вважається планування його діяльності. Планування розпочинається із розробки загальних цілей, далі визначаються конкретні, деталізовані цілі на заданий період, визначаються шляхи та засоби їх досягнення, і нарешті, здійснюється контроль за досягненням поставлених цілей. При цьому планування, передбачаючи майбутнє, завжди ґрунтується на визначених гіпотезах стану оточуючого середовища.

Планування визначає мету, напрями та конкретні завдання розвитку підприємства, воно допомагає оцінити масштаби організації, визначити конкурентів, знайти свою нішу на ринку, визначити шляхи і цілі стратегічних досягнень організації [1, с. 78].

Щодо класифікації планування, то залежно від терміну, на який складається план розрізняють: перспективне планування (такі плани визначають довгострокову стратегію підприємства, соціальний, економічний та науково-технічний розвиток); середньострокове планування.

Планування діяльності підприємства може бути представлене декількома видами: довгострокове планування; середньострокове

планування; короткострокове планування; стратегічне планування.

До підфункцій планування відносяться цілевстановлення, прогнозування, моделювання, програмування.

Мета планування полягає в створенні системи планових документів, які визначають зміст та певний порядок дій для забезпечення тривалого існування організації. Схематично процес планування в організації можна представити як послідовність таких етапів [2, с 57]:

- встановлення цілей діяльності організації, які визначають очікуваний або бажаний стан організації.

- розробка стратегії діяльності організації - безпосереднє опрацювання шляхів, якими організація досягатиме очікуваних результатів.

Функції планування реалізуються в процесі створення будь-якої структури на основі планів. Планування задає параметри управлінської системи. На основі планів організовується діяльність підприємства та проводиться облік, аналіз та оцінка діяльності. Визначаючи відповідність запланованих параметрів приймається рішення щодо здійснення контролю та щодо регулювання ситуації, застосовуючи відповідні, тактичні заходи.

Зовнішньоторговельні операції є одними з основних форм економічних відносин з іноземними партнерами. Вони відіграють величезну роль у підвищенні економічного добробуту держави в цілому, поліпшення рівня життя населення і зміцнення положення держави на світовій арені.

Важливими показниками планування зовнішньоторговельних операцій на підприємстві є:

- валютна виручка з розподілом на товари і товарні групи;
- експортна виручка в цілому;
- рентабельність експортних та імпортних операцій;
- асортимент експортної та імпортної продукції;
- доля експорту у вартості продукції.

Планування зовнішньоторговельних операцій, як невід'ємна складова загально фірмового планування орієнтована на визначення конкретних цілей і завдань зовнішньоторговельних операцій в різні періоди часу залежно, і орієнтуючись на ресурсну базу підприємства з точки зору її використання та поповнення.

Планування зовнішньоторговельних операцій є складним процесом, який вимагає здійснення ряду заходів у зовнішньому середовищі як у середині, так і поза підприємством. Тому для ефективної дії зовнішньоторговельних операцій на фірмі необхідно, в першу чергу, налагодити планування зовнішньоторговельних операцій, яке залежить від функціонування фірми в цілому.

На сьогоднішній день існує достатньо багато якісних рішень задач управління ресурсами фірми: фінансовими, матеріальними, людськими. Можливі шляхи удосконалення планування зовнішньоторговельних операцій фірми характеризуються необхідністю поліпшення роботи з пошуку більш вигідних постачальників і застосування засобів страхування валютних ризиків. Необхідно укладати контракти з більш вигідними умовами

постачання. Однак, терміни постачання повинні бути мінімальними, постачання повинне відбуватися без збоїв. Бажано, щоб термін сплати після реалізації продукції був щонайменший, тоді буде меншою дебіторська заборгованість й період обігу грошових коштів.

Список використаних джерел

1. Немцов В.Д., Довгань Л.Є. Стратегічний менеджмент. Навч. посібник. К. УВПК Ексоб, 2009. 560 с.
2. Багрова І.В., Редіна Н.І., Власик В.Є, Гетьман О.О. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Підручник. К.: ЦНЛ, 2010. 580 с.
3. Гребельник О.П. «Основи зовнішньоекономічної діяльності». Підручник. К.: ЦНЛ, 2013.

Медвецька Т.В.

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ТА ЕКОНОМІКО-ГОСПОДАРСЬКІ ФАКТОРИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ У СФЕРІ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Механізм господарювання у сфері природокористування та охорони навколишнього середовища уособлює систему заходів з управління, екологічного законодавства та економічного стимулювання, спрямованого на раціональне природокористування. Державне управління в галузі охорони навколишнього природного середовища здійснюють виконавчі та розпорядчі органи, а також спеціальні уповноважені на це державні органи з питань охорони природного середовища і використання природних ресурсів.

Правове регулювання природокористуванням є одним з основних важелів господарського механізму державного управління цим процесом [3, с. 9]. До правових основ охорони навколишнього середовища і раціонального природокористування відноситься система державних заходів, які закріплені в законодавстві та спрямовані на збереження і оновлення природних ресурсів і покращення умов, необхідних для життя людини і розвитку суспільства.

Існують певні форми законодавства, в тому числі і природоохоронного – регулювання відносин у сфері охорони, використання і оновлення природних ресурсів, гарантування екологічної безпеки, попередження та ліквідація негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною [2, с. 36].

До об'єктів, що знаходяться під державною охороною і державним

управлінням використання на території України, належать: навколишнє природне середовище як сукупність природних і природно-соціальних умов і процесів, природні ресурси – як втягнуті в господарський оборот, так і ті, які не використовуються в господарстві в протягом якогось часу, ландшафти та інші природні комплекси.

Особливій охорони підлягають території та об'єкти природно-заповідного фонду України. Крім того, держава повинна охороняти від негативного впливу несприятливих екологічних чинників також здоров'я і життя людей. Державний моніторинг навколишнього природного середовища уособлює систему спостережень, збору, обробки, передачі, збереження та аналізу інформації про стан навколишнього природного середовища і розроблення наукового обґрунтування рекомендацій для винесення управлінських рішень. Одним з найбільш важливих економічних методів є оплата за ресурси. Науковою основою для визначення розмірів такої оплати служить їх економічна оцінка, в основу якої покладена рента. Нормативні платежі за землю диференціюються за видами сільськогосподарських угідь, за типами ґрунтів і використовуються в нарахуванні грошової вартості об'єктів, які споруджуються на землях вилучених з сільськогосподарського обороту.

Критерієм для розрахунку платежів за забруднення є збитки від нього. Ці збитки проявляються рівномірно в моральному, соціальному, естетичному, натуральному, економічному аспектах. Але в більшій мірі оцінюється економічний збиток, який завжди є тільки частиною, хоч і дуже вагомою, загальних збитків. Оцінка морального і соціального збитку становить певну складність через відсутність відповідних методик.

Під економічним збитком від шкідливого впливу на навколишнє середовище відходів виробництва розуміються фактичні або можливі витрати народного господарства виражені у вартісній формі, і витрати на компенсацію цих втрат. Забруднення навколишнього середовища призводить до виникнення двох видів витрат: на попередження впливу на забруднення середовища і на попередження впливу забрудненого середовища на людей [1, с. 19]. Витрати на запобігання забруднення здійснюються безпосередньо на підприємстві, або в іншому джерелі забруднення з метою зменшення шкідливих викидів.

Економічні методи управління процесом природокористування належать до найбільш поширених у світовій практиці, це – платежі за ресурси і забруднення, надання послуг в оподаткуванні підприємств, надання на пільгових умовах коротко- і довгострокових кредитів для реалізації проектів щодо забезпечення раціонального використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища, звільнення від оподаткування фондів охорони навколишнього середовища.

Список використаних джерел

1. Євсюков Т. Концептуальні засади безпечного землекористування. Землеустрій і кадастр. 2010. № 1. С. 26-29.
2. Ібатуллін Ш. Механізми управління земельними відносинами в контексті забезпечення сталого розвитку. Київ. 2012. 52 с.

3. Ковтун О. Правове регулювання програмування, використання та охорони земель в Україні: 20-річний досвід реформування та перспективи розвитку земельних правовідносин. Вісник Академії адвокатури України. 2011. № 2. С. 231–234.

Касянчук А.О.

студентка 3 курсу (ГРС -31) кафедри економіки,
підприємництва та природничих наук ТНУ

ім. В.І.Вернадського,

Науковий керівник: **Шостак Л.Б.**

д.е.н., професор, професор кафедри економіки, підприємництва
та природничих наук ТНУ ім. В.І.Вернадського

РОЛЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАБІЛЬНОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Суспільно корисна людська діяльність в Україні пов'язана з перетворенням національних природних ресурсів на споживачі товари і послуги з метою забезпечення стабільного розвитку. Ця діяльність супроводжувалася формуванням національного господарства, яке характеризувалося певною просторовою структурою державних інститутів, замкнених в окрему систему через внутрішні економічні відносини (господарський механізм).

У другій половині ХХ століття людство наблизилося до глобальної проблеми виснаження природних ресурсів життєзабезпечення внаслідок зростання населення планети та погіршення умов життя через негативні наслідки економічної діяльності [1, с. 47-49]. Починаючи з 60-х рр. ХХ століття, все більше уваги у формуванні соціально-економічної політики поділяється питанням забруднення навколишнього середовища, виснаження запасів природних ресурсів, а також їх впливу на соціально-економічні та міжнародні відносини.

У період становлення та розвитку нової галузі економічної науки (економіки природокористування), яка збігається з розширенням глобальних інтеграційних процесів, велике значення у сфері глобального перерозподілу ресурсів та прибутку мають транснаціональні корпорації та офшорні компанії. Специфічними особливостями суб'єктів господарювання з позицій нової економічної науки є зовнішні (позитивні та негативні) ефекти господарської діяльності, які необхідно враховувати в теорії функціонування ринку.

До середини минулого століття політична економія продемонструвала велику різноманітність наукових підходів до визначення ролі та пріоритетів економічної діяльності, ефективності та справедливості економічного механізму. Можна виділити чотири основні напрямки цього часу - класичний ліберальний, радикальний, консервативний та сучасний ліберальний. Той факт, що ці кардинально різні напрямки могли вижити протягом століть, свідчить про прямий вплив ідеології на політичну економію. Різні наукові

підходи та методи не змогли подолати суперечності між альтернативними традиціями, оскільки ці відмінності ґрунтувалися на суперечливих цінностях. Лібералізм, пов'язаний із Просвітництвом, відстоював свободу особистості та був проти законів, судів, церков, уряду й окремих людей. Ліберали стверджували, що за рівних умов економіка демонструє найкращі результати економічної справедливості. Позначення на «ліву» і «праву» дихотомію виникло у зв'язку з появою Французької Генеральної Асамблеї, попередниці революції. Захисники привілеїв та ієрархії були прихильниками монархії в той час, оскільки прихильники більшої свободи та особистих прав займали «ліву» позицію.

Поглиблення проблем соціальної несправедливості тісно пов'язане зі зростанням світового промислового та сільськогосподарського виробництва, яке характеризується високим споживанням паливної енергії та супроводжується низкою національно-регіональних екологічних проблем, погіршуючи умови бізнесу та негативно впливаючи на стан здоров'я населення. Вирішення світових проблем забезпечення ресурсами для економічного зростання зараз є визначальним у подоланні виникаючих соціально-екологічних проблем у контексті світового економічного розвитку. Деградація та виснаження внутрішнього природного капіталу під час економічного розвитку та зростання промислово розвинених країн, а також загострення проблем із забезпеченням енергією та мінеральними ресурсами стали основними причинами розвитку концепції глобального розвитку, побудованої на екологічних обмеженнях.

Суб'єкти економічної діяльності в Україні відображають весь діапазон від природного індивідуального господарства до галузей міжнародних транснаціональних компаній у сферах виробничого та фінансового капіталу. Загальною рисою нового економічного механізму є лівові частка тіньової активності (понад 40%) через недостатньо визначене правове поле у сфері державної фіскальної політики, що не стимулює прозорості ділової активності.

Слід визнати, що в процесі еволюції соціальних форм виробництва та обміну суб'єкти господарювання формувались як суб'єкти реальної економічної діяльності (комерційної та некомерційної) та віртуальної фінансово-кредитної діяльності, взаємопов'язані та взаємозалежні не лише у внутрішній взаємодії, але також на зовнішньому світовому ринку товарів, послуг, капіталів та ресурсів.

Сучасні суб'єкти господарської діяльності реального сектору економіки мають національні еволюційні риси в характері відносин, що формуються інститутом власності на засоби виробництва, природні ресурси, привласнення праці та управління доходами, і відрізняються за кількістю матеріальних та фінансових ресурсів, залучених в господарські відносини. За формою власності суб'єкти господарювання розрізняють на основі індивідуальної, приватної, кооперативної, часткової та сумісної (об'єднання індивідуальних власників), приватно-державної (державна частка), колективної, публічної (муніципальної) та державної власності.

Сучасна економіка України потребує специфічних, нетривіальних підходів до реалізації державної політики у сфері забезпечення розвитку інноваційних форм господарювання та підтримки розвитку найновітніших видів підприємницької діяльності. Роль України в глобалізаційних та інтеграційних процесах світової економіки в даний час через низький технологічний рівень розвитку, а також недосконалість трудового та екологічного законодавства зводиться до пропозицій дешевої, кваліфікованої робочої сили та наукових кадрів, природної сировини та побічних продуктів, розміщення токсичної транснаціональної продукції та їх відходів.

Список використаних джерел

1. Бадрак О.С. Природний капітал: провали ринкового механізму. Моделювання та інформатизація соціально-економічного розвитку України. 2016. Вип. №2(2). С. 46-60.

НАПРЯМ 3. ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО

Бодров В.Г.

доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки підприємства Університету державної фіскальної служби України, заслужений діяч науки і техніки України

ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ НЕРІВНОСТІ ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ В УКРАЇНІ

Нарощування в сучасних умовах фінансово-економічних суперечностей, посилення соціальної нерівності, несправедливості і напруги в українському суспільстві ставлять на порядок денний гострих наукових і суспільно-політичних дискусій питання про стратегію, джерела, механізми та інструменти забезпечення інклюзивного розвитку, потреб національного господарства і на цій основі – соціального вирівнювання та подолання бідності в країні. Ускладнюючим і діючим на довготривалу перспективу чинником забезпечення сталого соціально-економічного, інклюзивного розвитку останніми роками виступають динамічні процеси автоматизації, роботизації робочих місць, діджиталізації, «нової індустріалізації» виробництва і національної економіки загалом [1, с.7]. Сприяючи підвищенню в разі продуктивності праці, зазначені процеси вивільнюють величезні маси робочої сили і таким чином тільки загострюють проблеми безробіття, бідності, соціальної справедливості і нерівності, додаючи до них ще й зростаючу цифрову нерівність. Вирішення вище зазначених завдань суттєво переобтяжене необхідністю паралельно і, навіть першочергово, вирішувати проблеми фінансового забезпечення національної безпеки і оборони держави в контексті триваючої боротьби з сепаратизмом на Сході країни.

За таких обставин у світовій і вітчизняній науково-експертній спільноті особливої актуальності набуває полеміка довкола запровадження універсального базового доходу (УБД) у якості певної гарантії для людей того, що навіть втративши роботу, вони не залишаться сам на сам зі своїми проблемами, не будуть змушені голодувати або у відчаї йти на злочини і матимуть можливість знову активно включитися у процеси інклюзивного розвитку.

Питання соціальної справедливості, нерівності, в т.ч і цифрової, хвилюють сьогодні світову економічну спільноту, яка шукає ефективні шляхи подолання наслідків глобальної фінансово-економічної депресії і викликані нею головної, на думку Нобелівського лауреата Дж.Стігліца (США) проблеми, як для розвинутих, так і для емерджентних країн: «Повільне економічне зростання і нерівність...» [2, с.140]. Ще більш емоційно в цьому сенсі висловився відомий чеський економіст Т. Седлачек: «Від філософсько-економічних питань справедливості розподілу багатства ми

дозволили собі відкупитися хабаром економічного зростання... і тим самим їх проігнорували... . Іншими словами. Якщо багатіють усі, то нам майже байдуже, як вони це роблять, і, значить, справедливість ми вже так в упор не шукаємо, Але якщо, раптом ми перестаємо багатіти або, ще гірше, почали бідніти, то стаємо значно більш чутливими до справедливості. Можливо, саме внаслідок такої асиметрії ми там, де ми є» [3, с.508]. Позитивні і проблемні з точки зору забезпечення соціальної справедливості і рівності сторони автоматизації, роботизації виробничих процесів, задіяння в них штучного інтелекту, цифровізації економіки і сучасного суспільства досить розгорнуто представлені у матеріалах Давоського форуму останніх років й у працях Дж.Веста, П.Марша (Велика Британія), К. Шваба (ФРН) та ін. [1; 4].

Подолання зазначених проблем чимало українських науковців пов'язують сьогодні з ідеєю формування державою Фонду суверенного добробуту (ФСД), покликаного на довгострокову перспективу акумулювати кошти для фінансування економічних, безпекових, оборонних і соціальних потреб[5;6]. Суверенні фонди у першу чергу є інструментом довгострокової макроекономічної стабілізації національної економіки та накопичення активів і збереження національного багатства для майбутніх поколінь, але й водночас вони теж можуть розглядатися як одне з джерел фінансування універсального базового доходу. На сьогодні у світі нараховується біля 70 суверенних фондів, більше 30 з яких були створені після 2000 р., потужні багатомільярдні суверенні фонди створено у Норвегії, Канаді, США, Китаї, ОАЕ, Саудівській Аравії, Кувейті тощо. Загальне багатство, накопичене у суверенних фондах світу, поступово наближається до 8 трлн. доларів США [6,с.116].

З огляду на появу, особливо, останніми роками досить значної кількості заслужуваних на увагу наукових праць з проблематики універсального базового доходу, залишається доволі широкий простір для дослідження різних теоретико-методологічних аспектів визначеності цього інструменту соціального вирівнювання, можливостей та механізмів його запровадження у практику суспільно-економічного життя на основі аналізу й узагальнення світового досвіду і проведених у різних країнах експериментів.

В Україні експерименти з впровадження УБД поки ще не проводилися ні в межах окремого міста, ні цільових груп. При цьому діджиталізація, автоматизація і роботизація виробничих та управлінських процесів поступово набирає швидких обертів. За прогнозами багатьох експертів процеси роботизації та автоматизації протягом наступного десятиріччя залишать без роботи кожного четвертого українця. Деякі українські політики підчас останніх виборчих перегонів, висунули у центр своїх програм запровадження УБД як ефективного заходу соціального захисту, який дозволить розвантажити величезну економічну і побутову напругу серед незахищених верств населення. Особливий інтерес і гостроту обговорюваній темі надає питання про вартість УБД для України. Відповідь на це питання не може бути однозначною. Все залежатиме від величини щомісячних виплат УБД. На нашу думку, вони можуть бути прирівняні до мінімальної заробітної

плати або до прожиткового мінімуму.

Резерви УБД для України імовірно могли б складатися, насамперед, з природньої ренти, частково доходів від транзиту, оптимізації (скорочення) чиновної бюрократії в системах соціального забезпечення і держкорпораціях та за рахунок коштів згадуваного вище Фонду суверенного добробуту. У більш широкому контексті потужним джерелом коштів для запровадження УБД мають стати податкові надходження від детінізації, деофшоризації економіки, амністії капіталів, торгівлі землею, що знаходиться у державній власності (за умов введення регульованого ринку землі), екологічні податки, податки з продажів, на транзакції банків, на спадщину, сеньораж і т.п.. Однак, така оптимізація можлива лише у випадку парадигмальної зміни соціально-економічної стратегії.

При об'єктивному, неупередженому і неповерхневому розгляді УБД, ця концепція видається досить розумною і зовсім неутопічною. УБД сприятиме підвищенню рівня життя людей, якості людського капіталу і зниженню злочинності, викликаній бідністю і безвихіддям. Водночас УБД ні в якому разі не відміняє працю людини, але безперечно сприятиме якісно новому її ставленню до діяльності, до свого власного життя і саморозвитку особистості.

Список використаних джерел

1. Schwab Klaus. The Fourth Industrial Revolution. - London: Penguin Random House, 2017. - 184 p.
2. Стиглиц Дж. Великое разделение. Неравенство в обществе, или Что делать оставшимся 99% населения? /Джозеф Стиглиц: [пер. с англ. Ф.А.Исрафилова]. – М.: Эксмо, 2016.- 480 с. – (Top Economics Awards).
3. Седлачек Т. Экономика добра и зла. В поисках смысла экономики от Гильгамеша до Уолл-стрит. – М.: Ад Маргинем пресс, 2016.- 544 с.
4. Уэст Дж. Масштаб: Универсальные законы роста, инноваций, устойчивости и темпов жизни органи змов, городов, экономических систем и компаний/ Джеффри Уэст; [пер. с англ. Д.А.Прокофьева].– М.: Азбука Аттикус, 2018.-512 с.; Marsh P. The New Industrial Revolution: Consumers, Globalization and the End of Mass Production / Peter Marsh.- Yale Univ. Press, 2012.- 320 p.
5. Тимошенко Р. І., Бистряков І. К., Клиновий Д. В., Рогов П. Д. Стратегічний механізм сталого фінансування потреб національної економіки, безпеки та оборони України // Наука і оборона.- К.: Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського. – 2017.- №2.- С.17-25.
6. Голуб Г.Г., Пшик Б.І., Юрчишин Л.Р.Суверенні фонди добробуту: світовий досвід і проблеми функціонування в Україні // Вісник Університету банківської справи НБУ.- К.:УБС НБУ, 2014.- № 1 (19), С. 115-120.

Горлачук О.А.

кандидат економічних наук, судовий експерт сектору економічних досліджень відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності Тернопільського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України

ВИКОРИСТАННЯ СУДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

Ринкова економіка, як соціально-економічна система, котра базується на принципах вільного підприємництва, характеризується контрастністю властивостей: багатогранними можливостями щодо втілення підприємницьких ідей і формування капіталу у колосальних розмірах, високим ступенем фінансового ризику. За таких умов звичайним явищем є економічні злочини, які здійснюються у різних сферах економічної діяльності. З часом останні, в силу дії несприятливих екзогенних та ендогенних факторів соціально-економічного розвитку, видозмінюються, набуваючи нових форм.

В загальному економічні злочини спрямовані на посягання державних інтересів, на приватну підприємницьку діяльність, інтереси окремих груп громадян. Вони мають надзвичайно складний механізм здійснення, а отже і складний механізм їх виявлення і розслідування [4].

В контексті сказаного судова економічна експертиза, як один із ефективних способів у формуванні доказової бази при розслідуванні економічних злочинів, займає важливе місце. Вона представляє собою процесуальну дію, в ході якої експерт-економіст вивчає матеріали справи в межах спеціальних знань за завданням слідчого або суду з метою з'ясування фактичних обставин справи та надання експертного висновку.

Судова практика засвідчує, що встановлення ряду обставин вчинення злочину в економічній сфері є неможливим без використання знань експерта-економіста [1, с. 42], який здійснює економічне дослідження на принципах законності, незалежності, об'єктивності і повноти дослідження.

Як зазначав у свій час відомий експерт-економіст Іванов С.Ф.: «Експерт – це, нерідко, єдиний ключ в руках правосуддя у розкритті хитросплетеного злочину у сфері одного «із кращих винаходів людського розуму», експерт – це той «Сезам, відкрийся» наших днів, для якого ясні і зрозумілі всі замасковані ходи недобросовісних героїв антисупільних прагнень і спроб в царстві «Дебету і Кредиту» [2, с. 3].

На сьогодні можна виділити наступні види економічної експертизи: фінансово-кредитна, економічна експертиза банківських операцій, економічна експертиза виробничих ресурсів, економіко-технологічна експертиза банківських операцій, економіко-технічна експертиза та інші [3, с. 58].

За напрямками дослідження економічна експертиза поділяється на дослідження: бухгалтерського та податкового обліку і звітності; фінансово-господарської діяльності; фінансово-кредитних операцій.

Виходячи із вищезазначеного, судова економічна експертиза володіє широким спектром можливостей у виявленні фактів порушення в економічній сфері, які стосуються: правил ведення бухгалтерського обліку і контролю, організації виробництва, розподілу продукції; порушення методики і нормативів при плануванні, фінансуванні й кредитуванні

господарської діяльності; заподіянні підприємницькій діяльності матеріальної шкоди або перешкоджання своєчасному виявленню фактів, які призводять до неефективності, збитковості виробництва тощо.

Потреба у використанні спеціальних знань є особливо відчутною при розслідуванні правоохоронними органами злочинів, які характеризуються особливою складністю схем свого здійснення, наприклад, порушення податкового законодавства, легалізація (відмивання) незаконно отриманих доходів та ряд інших. Це, в свою чергу, ставить відповідні вимоги до рівня кваліфікації судового експерта, його професійних знань, які повинні відповідати тим завданням, які поставлені перед ним.

Це й визначає її використання правоохоронними органами у розслідуванні злочинів в економічній сфері. Крім того, даний вид експертиз затребуваний не лише у кримінальному судочинстві, а також в господарських, цивільних, адміністративних судах.

Однак призначення судових економічних експертиз відбувається не у всіх можливих випадках внаслідок того, що судово-слідчі органи не в повній мірі володіють інформацією про можливості даного економічного дослідження, чим зменшується одне із важливих процесуальних джерел доказів у кримінальному провадженні, а відтак і ймовірність розкриття економічних злочинів та формування превентивних заходів щодо їх попередження в майбутньому.

Подальший розвиток даного виду експертиз пов'язаний із необхідністю вдосконалення нормативно-правової бази судово-експертної діяльності, формування нових підходів, методик проведення досліджень, забезпечення відповідного рівня кваліфікації експерта-економіста, що дозволить підвищити ефективність судових економічних експертиз.

Список використаних джерел

1. Євдокіменко С.В. Перспективи розвитку судово-економічних експертиз. Наше право. 2016. № 2. С. 42–46.
2. Иванов С.Ф. Бухгалтерская экспертиза в судебном процессе: пособие для юристов и бухгалтеров-экспертов. Санкт-Петербург: Издание книжного склада «Коммерческая литература», 1913. 222 с.
3. Клименко Н.І., Федчишина В.В. Судова-економічна експертиза: сучасний стан і актуальні питання. Криміналістичний вісник. 2016. № 1 (25). С. 56–61.
4. Скакун Т.О. Економічні злочини: сутнісні ознаки та криміналістичний аналіз їх вчинення. Ефективна економіка. 2018. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6195> (дата звернення: 24.10.2019).

Жук В.П.

кандидат наук з державного управління, доцент
кафедри економіки, підприємництва та
природничих наук ТНУ ім. В.І.Вернадського

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Основна ідея дослідження полягає в тому, що ідентифікація факторів економічної безпеки передбачає розвиток властивостей економічної міцності підприємства - адаптивності, надійності, гнучкості, мобільності, адекватності тощо. Необхідно враховувати наступне:

- головною особливістю економічної сили є її цілісність, яка є результатом взаємодії її компонентів та визначає рівень її розвитку відповідно до найслабшого елемента;

- пріоритетність економічних цілей підприємства та економічних результатів забезпечує адекватність усіх складових частин економічної сили для досягнення довгострокових цілей розвитку завдяки ефективній діяльності підприємства;

- граничне значення адаптивності до умов мінливого внутрішнього та зовнішнього середовища визначається його стабільністю та економічною безпекою.

Перше та друге твердження дозволяють обирати серед усіх показників діяльності підприємства - тих, що визначають прибутковість (використання ресурсів, ефективність господарських операцій та господарської діяльності). Третя заява передбачає необхідність використання коефіцієнтів ліквідності та показників платоспроможності бізнесу [1].

Оцінка економічної безпеки є інтегральним інструментом управління, оскільки створює інформаційну базу для прийняття стратегічних управлінських рішень для забезпечення довгострокової діяльності підприємства. Такі оцінки повинні базуватися на причинно-наслідкових зв'язках між процесами виробничої та господарської діяльності для повного врахування всіх факторів впливу. Для цього була сформована конфігурація економічної безпеки стратегічного розвитку підприємств, яка включає такі сфери оцінки: "інтереси", "економічна та фінансова стабільність", "ефективна функціональність", "організаційна пристосованість", "стратегічна компетентність". В умовах глобальної інтеграції та глобалізації економічна ефективність сучасного промислового підприємства залежить від встановлення та підтримання тісних зв'язків із чотирма типами партнерів: державою, конкурентами, замовниками та постачальниками, групами інтересів. Особливості таких відносин відображають інтереси підприємства, формують різні види стратегій і можуть бути організаційно виражені у формі державного протекціонізму, асоціації, приналежності, альянсу, ліги державних постачальників, політичних і технологічних стратегій, політичних та профспілкових стратегій тощо. Реалізуючи такі стратегії, підприємство може захистити себе від різноманітних можливих ризиків, створивши так

звану "нішеву безпеку" там, де вона захищена від конкуренції та яка дозволяє вступити в конкурентну боротьбу на відкритих ринках. У цьому сенсі існує тривимірне визначення ділової стратегії в певному виді діяльності. Серед вимірювань важливо згадати наступні:

- цінність або привабливість ділових напрямків;
- компетентність підприємства у цій галузі діяльності, яка проявляється як конкурентна позиція;
- безпека, визначена важливістю існуючих організаційних відносин для уникнення конкуренції.

Показники оцінки інтересів підприємства та його партнерів включають:

- обмінний індекс найкращих практик між партнерами;
- індекс активності у співпраці з університетами;
- індекс державної підтримки;
- індекс активності у співпраці з конкурентами;
- індекс активності у співпраці з клієнтами [2].

Фінансовий аналіз є основним завданням оцінки ефективності виробничо-господарської діяльності за показниками: абсолютна, швидка та поточна ліквідність, самостійність, власний капітал та фондівдача. Адаптивність - це стан організаційної структури, що дозволяє гнучко реагувати на зміни зовнішнього середовища. Показниками такої оцінки є: індекс набутого організаційного досвіду; індекс інтеграції; індекс розвитку диверсифікації виробництва; індекс спеціалізації; індекс аутсорсингових витрат. Складова адаптивності організаційної структури відображає основні результати, отримані шляхом диверсифікації, інтеграції та спеціалізації. Особливу увагу слід приділити індексу спеціалізації, розрахованому за методом Р. Румельта, в контексті дослідження процесів продуктивного диверсифікації та систем вимірювання його ефективності. В рамках сучасних реалій українського машинобудування сформувався набір показників, що відображають ефективність ключових функціональних сфер діяльності: індекс інноваційного розвитку, індекс інноваційного пропонування продукту, індекс скорочення тривалості проекту; індекс збільшення власної інноваційної бази; індекс розвитку інновацій. Оцінка стратегічної компетентності підприємства базується на використанні таких показників: індекс освіти керівних кадрів; індекс стандартизації управління; індекс рентабельності витрат на розвиток управлінських знань; індекс формалізації управлінських знань...

Завдяки інструментам економічної безпеки слід забезпечити ретроспективний, поточний та превентивний контроль над рішеннями. Питання щодо детальної розробки показників та критеріїв економічної безпеки потребують подальших фундаментальних досліджень з метою ефективного аналізу та контролю.

Список використаних джерел

1. Доценко, І.О., Мельничук, О.П. .: Стратегічне управління фінансово-економічною

безспеціальною підтримкою підприємства, 2018

2. Черевко, О. В.: Стратегічне управління фінансово-економічною безперспективною компанією, 2019

Кушлик Р.О.

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького

ОСОБЛИВОСТІ ГЕОПОЛІТИЧНИХ АСПЕКТІВ ТА СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СЕНСІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день в діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування існує чимало проблемних питань, які потребують комплексного і системного вирішення. Процеси реформування в державній політиці енергозбереження, і зокрема затвердженні концепції впровадження енергозберігаючих технологій ще не завершені. Зазначені проблеми, а також можливий в майбутньому вступ України до Європейської Союзу є стимулюючим фактором активної участі суб'єктів господарювання у цій сфері в державі. Отож, вимагають уточнення, розроблення та удосконалення механізми державного регулювання у галузі енергозберігаючих технологій [1]. Це детермінується багатьма чинниками, серед яких геополітичний, географічний, економічний, господарський, соціальний.

Органи виконавчої влади повинні забезпечувати ефективну реалізацію державної політики у сфері енергозбереження. Важливим також є прийняття обґрунтованих рішень на рівні місцевого самоврядування щодо створення та реорганізації підприємств, установ та організацій, що надають послуги в даній галузі, а також реорганізацію державних та приватних господарських об'єднань. Необхідною має бути визначення державної політики використання державного та комунального майна, розвитку комунальних підприємств різних форм власності, господарських товариств, у статутних фондах яких є державна частка та забезпечення контролю за діяльністю господарських товариств, що належать до повноважень управління державною власністю у сфері енергозбереження та енергозберігаючих технологій.

Для розгляду науково-практичних рекомендацій та проведення фахових консультацій у місцевих органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування мають утворюватися постійні або тимчасові консультативні, дорадчі органи, а також проводиться залучення окремих науковців і фахівців, працівників центральних та місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій [2]. Проблема енергозбереження не може успішно вирішуватися тільки технічними засобами, тут важливе значення мають питання управління процесами

виробництва, розподілу і споживання енергоресурсів.

Науково обґрунтоване управління енергетичними процесами на підприємстві, в галузі забезпечує енергетичний менеджмент, енергетичний менеджмент являє собою сукупність технічних і організаційних заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання енергоресурсів. Одна з основних завдань енергетичного менеджменту – комплексний аналіз енергоспоживання. Для досягнення максимальної ефективності енергетичний менеджмент повинен проводитися на рівні управління підприємств, складання енергетичного балансу дозволяє оцінити фактичне споживання і ефективність використання енергоносіїв, а також скласти схему енергетичних потоків.

Енергетичний аудит є обов'язковим заходом для великих сільськогосподарських і промислових підприємств. Об'єктами аудиту є котельні установки, печі, парові системи і системи стисненого повітря, системи водопостачання та кондиціонування повітря, освітлення та електрообладнання будівель. Різноманітність тарифів стимулює енергоспоживання в зручне для виробника енергії час і забезпечують згладжування піків навантажень. Для підприємства раціональне використання енергоресурсів – найважливіша умова підвищення ефективності його роботи.

Подальший розвиток системи державного регулювання енергозберігаючих технологій в Україні вимагає виваженої державної політики протекціонізму для забезпечення ефективної діяльності органів державної влади в даній царині. Обов'язковим має бути залучення центральних органів виконавчої влади до формування системи ресурсного забезпечення підприємств, що належать до сфери їх управління. Важливим є сприяння в межах компетенції модернізації підприємств державного сектору енергетики, покращенню їх енергоефективності та екологічних показників, у тому числі із використанням коштів програм міжнародного співробітництва.

Список використаних джерел

1. Костюковський Б. А. Доцільні напрями удосконалення державного регулювання ринку електроенергії. Проблеми загальної енергетики. 2013. Вип. 2 (33). С. 25-31.
2. Пабат А. Сутність та основні поняття енергетичної безпеки як складової економічної безпеки. Проблеми науки. - 2011. - С. 26-30.

Омецинська Н.В.

кандидат технічних наук, доцент, доцент
кафедри загальноінженерних дисциплін та
теплоенергетики ТНУ ім. В.І.Вернадського

МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ ТРАНСПОРТНОЇ МЕРЕЖІ

Аналіз сучасного стану дорожнього руху, рівня завантаження основних магістралей виявляє високу актуальність наукового дослідження в області

оперативного моделювання та управління транспортними потоками, особливо, їх динамічного перенаправлення з завантажених ділянок дорожньої мережі на альтернативні маршрути.

Основною метою розвитку інтелектуальна транспортна система (ІТС) в області управління дорожнім рухом є можливість оперативного вирішення проблем зниження числа транспортних заторів, ймовірності їх виникнення, отримання динамічної інформації про найбільш ефективні маршрути, отримання можливості в режимі реального часу розраховувати оптимальні режими світлофорного регулювання на перехресті.

Мезоскопічна модель розподілу транспортних потоків дозволяє вирішувати поставлені завдання. Вона дає можливість на підставі мінімальної кількості початкових даних з прийнятною точністю моделювати рух транспортного потоку по вулично-дорожньої мережі та враховує основні взаємодії зв'язку між автотранспортними засобами всередині мережі.

Математична модель транспортної мережі

Представимо транспортні мережі у вигляді орієнтованого графа. Мережею називається граф, кожній дузі якого поставлено у відповідність деяке число. Потік на графі - це сукупність однорідних об'єктів (вимог), що пересилаються з однієї вершини в іншу. Таким чином, потік - це деяка функція, задана на дугах графа. У нашому випадку потік на графі задається у вигляді функції щільності розподілу інтервалів по часу між транспортними засобами в потоці.

Назвемо мережеві потоки неконфліктними, якщо на даній ділянці мережі вони не перетинаються, і конфліктними - в іншому випадку. Вершинами графа будемо вважати вузлові точки - точки, в яких або розташовані джерела або споживачі інформації, або відбувається перетин конфліктних потоків. Тобто вузлові точки утворюються перетином багатоканальних магістралей. Для транспортної мережі вузловою точкою є перехрестя. Перехрестя класифікуємо на регульовані і нерегульовані.

Прогін між двома перехрестями може мати один або два напрямки. У граф - поданні мережі - це дуги. Але потік по кожній з смуг для руху в кожному напрямку між двома перехрестями будемо характеризувати окремо. Для кожного напрямку будемо фіксувати допустимість лівих і правих поворотів. Це дасть можливість розробки математичного апарату для визначення показників ефективності організації руху на перехресті і її оптимізації.

В якості гіпотези про розподіл інтервалів за часом в кожному з потоків приймемо гіпотезу про те, що воно підпорядковано узагальненому закону Ерланга. Це багатопараметричний закон, який дозволяє описувати потоки досить високої щільності.

При узагальненому розподілі Ерланга інтервал за часом між вимогами що йдуть поспіль проходить k стадій $T_0, T_1, \dots, T_{k-1}$ причому тривалість цих стадій має показниковий закон розподілу з параметрами $\lambda_0, \lambda_1, \dots, \lambda_{k-1}$ відповідно. Перетворення Лапласа функції щільності розподілу $f_k(t)$ має вигляд:

$$f^*(s) = \frac{\lambda_0 \lambda_1 \dots \lambda_{k-1}}{(s + \lambda_0)(s + \lambda_1) \dots (s + \lambda_{k-1})} \quad (1)$$

Якщо всі параметри λ_i різні, функція розподілу узагальненого закону Ерланга має вигляд:

$$f_k(t) = (-1)^{k-1} \prod_{i=0}^{k-1} \lambda_i \sum_{i=0}^{k-1} \frac{e^{-\lambda_i t}}{\prod_{n=0, n \neq i}^{k-1} (\lambda_j - \lambda_n)} \quad (2)$$

Або більш простий вигляд:

$$f_k(t) = \sum_{i=0}^{k-1} a_i \lambda_i e^{-\lambda_i t} \quad (3)$$

якщо ввести позначення:

$$a_i = \prod_{n=0, n \neq i}^{k-1} \frac{\lambda_n}{\lambda_n - \lambda_i}, \quad \sum_{i=0}^{k-1} a_i = 1 \quad (4)$$

Функція щільності розподілу узагальненого закону Ерланга, в разі співпадіння будь-яких окремих параметрів, має інший вигляд і може бути отримана з функції $f^*(s)$ за допомогою розкладання на простіші дроби, однак ці випадки нас не цікавлять.

Отже, якщо всі параметри λ_i різні, то інтегральна функція розподілу:

$$F_k(t) = 1 - \sum_{i=0}^{k-1} a_i e^{-\lambda_i t} \quad (5)$$

Список використаних джерел

1. Андронов Р.В. Моделирование очередей на регулируемых пересечениях улично-дорожной сети крупного города в условиях плотных транспортных потоков: дис. канд. техн. наук : 05.13.18, 05.23.11/ Р.В. Андронов. – Тюмень, 2007. – 184 с.
2. Домбровский А.Н. Повышение эффективности организации дорожного движения на перекрестках: монография / А.Н. Домбровский, Н.А. Наумова. – Краснодар : Издательский Дом – Юг, 2012. – 154 с.
3. Домбровский А.Н. Транспортные потоки на улично-дорожной сети городов: моделирование и управление : монография / А.Н. Домбровский, Н.А. Наумова; Кубан. гос. технол. ун-т. – Краснодар : Издательский Дом – Юг, 2012. – 124 с.

Соколовська І.О.

кандидат технічних наук, доцент кафедри економіки, підприємництва та природничих наук ТНУ ім. В.І. Вернадського

Ващула К.

Студент

ВПЛИВ НАСИЧЕНОСТІ РИНКУ НА РОЗВИТОК РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Ресторанне господарство – це одна з найважливіших складових індустрії гостинності, що в свою чергу є великою складовою індустрії туризму. Політична та економічна ситуація в Україні в останні роки сприяла зниженню потоку іноземних туристів, а внутрішній туризм збільшився. Поступово змінюється туристична концепція міст, в результаті чого у галузі готельно-ресторанного бізнесу постійно зростає конкуренція між економічними суб'єктами.

Насиченість ринку послуг закладами готельно-ресторанного господарства впливає на розвиток кожного суб'єкта окремо. З'являється необхідність використовувати інноваційні розробки у сфері маркетингу та PR, для забезпечення достатнього рівня конкурентоспроможності [1].

Великої популярності набирає такий напрям туризму, як гастро-туризм. Гастро-туризм базується не лише на етнічних особливостях кулінарії того чи іншого регіону, а завдяки новітнім маркетинговим стратегіям заклади ресторанного господарства приділяють велику увагу інтер'єру, тематиці чи інтерактиву. Спектр послуг суттєво розширився і діяльність закладу не направлена лише на забезпечення споживача їжею та напоями.

Дослідники цього питання виділяють наступні групи підприємства ресторанного господарства:

- національні (у повному обсязі представлена національна кухня народів світу; інтер'єр включає елементи національного декору, етнічні предмети вжитку) (20%);

- з предметною спеціалізацією, швидкого обслуговування, тематичні (або концептуальні, тому що створювалися «під ідею», за певною концепцією) (68%);

- без чіткого спрямування (12%) [1, с. 334].

«Законодавцем моди» створення і розвитку тематичних закладів в Україні стало місто Львів, оскільки воно з давніх пір є одним з найпопулярніших туристичних міст України. На сьогодні ця тенденція розповсюдилась і на інші міста, деякі в результаті своєї туристичної привабливості, а деякі намагаються створити цю привабливість завдяки розвитку сфери гостинності.

Напрями стратегій розвитку ресторанних закладів дуже різноманітні. Так, національні заклади не зупиняються на суцільно національних стравах, але й впроваджують регіональні, також з'явилося поняття «вінтажна кухня». Під

цим поняттям розуміють відновлення втрачених аутентичних рецептур і страв. Деякі шеф-кухарі Херсонщини не лише практикують таку кухню, а й намагаються розвивати її, створюючи форуми та майстер-класи з залученням шеф-кухарів інших ресторанів, регіонів, країн.

У Львові зберігається тенденція створення і розвитку саме концептуальних, закладів зі спеціалізацією, таких як рестораних закладів-клубів за інтересами. Наприклад, фотокафе – це і ресторанный заклад і місце збору професійних фотографів, любителів фотографії та далеких від фотомистецтва людей. В такому кафе є і виставка фототехніки різних часів, проводяться майстер-класи, відбуваються кінопокази і подібні заходи.

Запит суспільства постійно змінюється, перенасичення ринку сприяє зміні смаків та збільшення попиту на нестандартні пропозиції. Для забезпечення конкурентоспроможності ресторатори застосовують все більше нових та креативних підходів до ведення бізнесу. Отже, конкуренція на ринку послуг суттєво впливає на розвиток сфери послуг, а саме підвищенню якості послуг та використання новітніх технологій і стратегій при створенні та розвитку підприємств.

Список використаних джерел

1. Мазур С. А. "Стан та перспективи розвитку готельно-ресторанної справи в Україні." / С. А. Мазур, А. М. Прилуцький // Ефективна економіка – 2019. – Вип. 2. <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/20141.pdf>
2. Борисова О. В. Тенденції розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні / О. В. Борисова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2012. – Вип. 1(2). – С. 331-338.

Слюсар Т.Л.

студент групи ФБСС-51

Навчально-наукового інституту управління,
економіки та природокористування ТНУ ім. В.І. Вернадського

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Структура капіталу підприємства визначає джерела його фінансування і в значній мірі результати господарювання. Брігхем Е. визначив сутність капіталу як «необхідний фактор виробництва, він включає компоненти боргу, нерозподілений прибуток, привілейовані акції і звичайні акції» [1, с. 23]. Кожне підприємство прагне ефективно управляти капіталом та його структурою, тобто досягнути такого співвідношення внутрішніх та зовнішніх джерел коштів, яке б здійснювало максимальний позитивний вплив на досягнення його стратегічних цілей. Це повністю відноситься і до роботи СТОВ «НИВА».

- Удосконалення структури капіталу підприємства можна досягти через:
- поліпшення політики управління власним капіталом;
  - оптимізації співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел

формування власного капіталу;

- мінімізації середньозваженої вартості капіталу;
- максимізації рентабельності власного капіталу при одночасній мінімізації ризику діяльності;
- забезпечити високий рівень конкурентоспроможності як у короткостроковому, так і в довгостроковому періодах;
- збільшення статутного капіталу.

Один із економічно-організаційних методів управління структурою капіталу підприємства передбачає перегляд тих чи інших бізнес-процесів або всієї структури капіталу підприємства в цілому та їх оптимізацію шляхом скорочення непродуктивних і громіздких операцій і ланок.

При цьому одним з найважливіших питань є управління структурою капіталу підприємства. Адже від структури джерел фінансування підприємства значною мірою залежить його фінансова стійкість та кредитоспроможність.

Основна маса фінансових ресурсів підприємства, як правило, формується за рахунок власного капіталу. Підприємства, капітал яких сформований переважно за рахунок позичкових коштів, знижує свою фінансову стійкість, і як наслідок – кредитоспроможність, через велику залежність від позикового капіталу.

Більшості суб'єктів господарювання в процесі ведення фінансово-господарської діяльності доводиться використовувати позиковий капітал, зокрема, у формі банківських кредитів. Необхідно відзначити, що кредити не завжди можуть приносити додатковий прибуток. При цьому важливим критерієм є ефективність використання такого капіталу. Враховуючи, що основною часткою позикового капіталу більшості вітчизняних підприємств є саме кредити банків, ефективне управління портфелем банківських кредитів в системі управління структурою капіталу набуває особливої актуальності.

Одним з найважливіших інструментів при визначенні ефективності використання зазначеного капіталу може бути ефект фінансового левериджу. Фінансовий левередж — це потенційна можливість впливати на прибуток шляхом зміни обсягу та структури довгострокових пасивів, тобто власного і позикового капіталів [2, с. 13]. Цей механізм широко застосовується за кордоном в умовах розвинутої ринкової економіки, але все ще недостатньо використовується в практичній діяльності українських підприємств. Рівень фінансового левереджу визначається відношенням темпів приросту чистого прибутку до темпів приросту валового прибутку. Зміна структури капіталу у бік збільшення частки позикового капіталу викликає зростання фінансового ризику, хоча при цьому і досягається більш високий прибуток.

Загальний підхід такий. Розробляється спеціальна оцінка для прийняття управлінських рішень щодо вибору джерел формування власних фінансових ресурсів. Перш ніж залучати зовнішні джерела, повинні бути розглянуті можливі шляхи формування власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел. А зовнішні джерела повинні забезпечити лише ту частину, яку немає змоги сформувавши за рахунок внутрішніх джерел

фінансування.

В агробізнесі СТОВ «Нива» питання залучення і використання позикових ресурсів є надзвичайно гострими, оскільки на результати діяльності підприємства значний вплив мають сезонні фактори.

Отже, успішна реалізація політики формування власних фінансових ресурсів забезпечує:

- максимізацію прибутку з урахуванням допустимого рівня фінансового ризику;
- формування раціональної структури використання чистого прибутку;
- формування раціональної системи залучення додаткового капіталу.

Оптимізація структури капіталу товариства за допомогою раціоналізації співвідношення власних та позикових коштів дозволить підприємству розвиватися більш швидкими темпами, підвищити прибутковість від продажу продукції та укріпити свою позицію на ринку.

Список використаних джерел

1. Брігхем Е. Основи фінансового менеджменту: Пер. з англ. – Київ: Молодь, 2007. – 1000 с.
2. Біла О.Г. Фінансове планування і фінансова стабільність підприємств / О.Г. Біла // Фінанси України. – 2017. – № 4. – С.112–119.

НАПРЯМ 4. РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Путінцев А. В.

кандидат економічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри
фінансів та обліку
ТНУ імені В. І. Вернадського

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПРОГРАМ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

У 2014 році Україна вперше в історії зіткнулася з зовнішньою військовою агресією внаслідок якої було окуповано близько 8% території країни, на якій проживало понад 5,8 мільйона осіб. Особливо напружено склалася ситуація на частині території Донецької та Луганської областей, де у зв'язку з окупацією розгорнулися активні бойові дії. Не менш ніж половина з них були змушені покинути місце свого постійного проживання і переміститися на неокуповану територію України.

Безумовно, враховуючи гострі проблеми в соціальному секторі, спричинені масовим переселенням осіб із регіонів з нестабільною політичною та військовою обстановкою, необхідна розробка та впровадження програм соціальної підтримки вимушено переміщених осіб. Визначення джерел та змістовної основи механізмів фінансування цих процесів як соціальних проектів є особливо важливим завданням у діяльності центральних державних та місцевих органів влади.

До речі, у світовій практиці проблема фінансового забезпечення соціального захисту вирішується завдяки декільком механізмам: за рахунок державного та регіонального бюджету (перерозподільний механізм), комерційного й державного соціального страхування (страховий механізм), а також самозахисту населення. Останній включає в себе комплекс різноманітних форм власного захисту з різних фінансових джерел. Так сталося, що в нашому суспільстві з'явився ще один механізм, який зарекомендував себе краще, ніж будь-які інші. Це – пожертви українських громадян та організацій, тобто кошти громадянського суспільства.

Масштабний характер переміщень людей, викликаних агресивною війною Росії на Сході країни, створив надзвичайно складну фінансову ситуацію. У перші місяці фінансування відбувалось безсистемно, на громадському «ентузіазмі». Настав час розробляти спеціальні програми з чітким розмежуванням повноважень щодо їх фінансування. Програмні заходи мають бути забезпечені необхідним фінансуванням, сформованим із різних джерел: кошти державного та місцевих бюджетів, неурядових і громадських організацій, кошти донорських міжнародних організацій (що є особливо актуальним на початкових стадіях реалізації програми).

Інноваційною складовою програми міг би стати перехід до нової фінансової стратегії розвитку територій, що полягає у переорієнтації з однієї підтримки депресивних регіонів у площину недопущення зниження активності регіонів-лідерів, що збільшить доходи місцевих і державного бюджетів та, відповідно, його обсяг коштів, що спрямовуються на розвиток регіонів – реципієнтів.

Як і будь-який інший проект, програма соціальної підтримки тих категорій громадян, які опинилася у надзвичайно складних умовах, пов'язаних з війною та окупацією, має супроводжуватися моніторингом та оцінкою на всіх стадіях, від її розробки до завершення. Для цього мають бути визначені критерії оцінювання, джерела інформації, установа-оцінювач та організаційна процедура проведення.

Таким чином, комплексний підхід до питання управління фінансовими ресурсами регіональної економіки для якісного забезпечення програм соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб включає системно інтегрований процес управління сукупністю регіональних програм, підпорядкованих єдиному стратегічному задуму і орієнтованому на успішну реалізацію державної програми щодо зазначеної проблеми. Необхідно розробляти спеціальні програми з чітким розмежуванням повноважень щодо їх фінансування. Програмні заходи мають бути забезпечені необхідним фінансуванням, сформованим із різних джерел: кошти державного та місцевих бюджетів, неурядових і громадських організацій, кошти донорських міжнародних організацій (що є особливо актуальним на початкових стадіях реалізації програми). Безумовно, програма реінтеграції для внутрішньо переміщених осіб має бути спрямована не лише на підтримку зайнятості для переселенців, а й сприяти соціально-економічному розвитку місцевих громад шляхом використання наявного людського потенціалу переміщених осіб: їх доволі високої соціальної і територіальної мобільності, економічної активності, інтелектуального та демографічного потенціалу.

Список використаних джерел

1. Бабіченко В. В. Розроблення прогностичного балансового звіту підприємства // *Фінанси підприємства*. 2007. № 11. С. 110–117.
2. Воробйов Ю. М., Ворошило В. В. *Фінанси домашніх господарств у фінансовій системі держави: монографія*. Сімферополь: ВД «АРІАЛ». 2013. 230 с.
3. Непочатенко О. О., Мельничук Н. Ю. *Фінанси підприємств: підручник*. Київ: «Центр учбової літератури», 2013. 504 с.
4. Дем'янишин В. Теоретичні підходи до сутності фінансових ресурсів суспільства // *Формування ринкової економіки в Україні*. 2013. Вип. 29, ч. 1. С. 141–152.

Ладонько Л.С.

доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри
фінансів і обліку ТНУ ім. В.І. Вернадського

Калінько І.В.

кандидат технічних наук, доцент, доцент
кафедри загальноекономічних дисциплін
ПВНЗ «Фінансово-правовий коледж»

ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ І ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Під інноваційною спроможністю економічної системи в найзагальнішому вигляді будемо розуміти здатність економіки країни створювати і використовувати новації, визнання новацій ринком, перетворення новацій в інновації тощо. Крім того, це невід'ємна складова конкурентоспроможності національної економіки, яка визначається як набір інституцій, політик і факторів, що визначають рівень продуктивності економіки. Таким чином, можна допустити, що інноваційна спроможність пропорційна кількості впроваджених нововведень та розміру витрат, виділених на ці заходи.

Для загальної оцінки інноваційної спроможності Української економічної системи скористаємося загальновідомими міжнародними рейтингами, які оцінюють інноваційний потенціал, технологічну та інноваційну конкурентоспроможність.

Одним із найбільш авторитетних є Індекс інноваційного розвитку агентства Bloomberg (Bloomberg Innovation Index), який виходить вже сьомий рік поспіль. Методологія, яку використовує Bloomberg, передбачає аналіз семи факторів (табл. 1). Відповідно до рейтингу у минулому році Україна втратила 4 позиції, що відповідає 46 місцю в рейтингу серед 50 досліджуваних країн, а у 2019 році Україна посіла лише 53-є місце в рейтингу із загальним балом 48,09. Таке падіння зумовлене послабленням позиції України за 6-ма із семи складових даного індексу [1]. Варто зазначити, що цього року в рейтингу з'явилося 10 нових країн, які були відсутні в минулорічній версії. При цьому 4 з них (Словенія, Бразилія, ОАЕ і Аргентина) розташувалися в рейтингу вище за Україну і фактично витіснили її за межі ТОП-50.

Таблиця 1. Місце України за складовими Інноваційного індексу Bloomberg у 2018-2019 рр.

Рік	Загальний індекс	Інтенсивність досліджень і розробок	Продуктивність праці	Проникнення високих технологій	Концентрація дослідників	Виробництво з доданою вартістю	Ефективність вищої освіти	Патентна активність
2017	42	44	50	34	44	47	4	27
2018	46	47	50	32	46	48	21	27

2019	53	54	60	37	46	58	28	35
------	----	----	----	----	----	----	----	----

Судячи з аналізу показників інноваційного індексу Bloomberg, українська економіка виявилася найгіршою за продуктивністю праці (60 місце) і потрапила до трійки аутсайдерів за фактором «Виробництво з доданою вартістю» (58 місце), однак все ще зберігає досить високе 28-ме місце за показником «Ефективність вищої освіти», який розраховують за часткою працівників з дипломами ВНЗ і кількістю випускників з інженерною й технічною вищою освітою.

Не менш інформативним є Глобальний інноваційний індекс, який оприлюднила Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ) у щорічному звіті Global Innovation Index 2019, де Україна з індексом 37,4 посідає 47 місце із 129 країн світу, увійшовши до ТОП-3 країн економічної групи lower-middle income [2]. За даним рейтингом основою української інноваційної спроможності і технологічної готовності є людський капітал, а також знання й результати наукових досліджень. Незважаючи на втрату 4 позицій (минулого року Україна займала 43-тю позицію), наша економіка демонструє досить високий потенціал для інноваційної моделі розвитку країни в цілому.

За даними останнього оприлюдненого звіту Світового економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність «The Global Competitiveness Report 2018», Україна посіла 83 позицію в рейтингу серед 140 досліджуваних країн світу [2]. Наша економіка, як і раніше, займає досить високі позиції за підіндексами: розмір ринку – 47 місце, навички – 46 місце, однак має критичне відставання в рейтингах: макроекономічна стабільність - 131 місце, фінансова система – 117-е, інституції – 110-е. За підіндексом «інноваційна спроможність» Україна цього року посіла 58 місце, що демонструє зростання на 3 позиції в порівнянні з рейтингом за 2016-2017 роки.

Ще один показовий інноваційний індекс - Європейське інноваційне табло (Innovation Union Scoreboard) відображає основні індикатори оцінки ефективності функціонування національної інноваційної системи країн ЄС. За ним позиції України по відношенню до середньоєвропейського рівня знизились, і наша держава у 2018 році опинилась на рівні європейських аутсайдерів з інновацій. Це пов'язано з низькою інституційною спроможністю, постійною зміною підходів до економічної політики, що зрештою, привело до частого коригування правил та модифікації інструментів інноваційної політики та знизило її ефективність.

Кожен з розглянутих індексів характеризує різні аспекти інноваційних процесів та технологічного рівня держави, однак, узагальнюючи дослідження рейтингових позицій України щодо інноваційної спроможності, зауважимо, що їх абсолютні значення свідчать про поступове зниження її рівня, низьку активність інноваторів, неідеальне інноваційне середовище та несформовану інноваційну інфраструктуру. Поряд з цим, потребує окремої уваги вирішення питання низького рівня залучення прямих іноземних інвестицій та трансферу технологій, обмеженого та жорсткого доступу до кредитування підприємств,

що здійснюють інновації тощо. Тільки подолавши зазначені проблеми, ми зможемо говорити про перехід України до моделі стійкого зростання на основі інноваційного оновлення та технологічних зрушень.

Список використаних джерел

1. Bloomberg Innovation Index. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-01-22/germany-nearly-catches-korea-as-innovation-champ-u-srebounds>
2. GLOBAL INNOVATION INDEX 2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2019/ua.pdf
3. The Global Competitiveness Report 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf>
4. European Innovation Scoreboard 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/30705>

Дерунова В.

магістрант 2-го курсу, спеціальності ФБСС,
ТНУ імені В.І.Вернадського

ОСНОВНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Існування підприємств в сучасному економічному середовищі неможливо уявити без ефективного та постійного управління грошовими потоками. Тому важливим є удосконалення опанування прийомами по управлінню грошовим потоком та розподілу фінансових ресурсів підприємств [1, с.62]. Управління грошовими потоками є важливим як для фізичних осіб, так і для компаній. У бізнесі це є ключовим компонентом досягнення фінансової стабільності та забезпечення довготермінової ліквідності. За МСБО 7 Грошові потоки – це надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів. В фінансовому менеджменті існує багато різних рішень щодо управління грошовими потоками для підприємств, які прагнуть отримати найкращу віддачу грошових активів або найбільш ефективно використовувати грошові засоби. Управління грошовими активами це процес збору, обробки, контролю та інвестування грошових активів та їх еквівалентів, для забезпечення оптимального використання ліквідних ресурсів підприємства [1, с.63; 2, с.328]. Гроші є життєвою ланкою бізнесу, а тому важливо підтримувати надійні, прогнозовані та позитивні грошові потоки на підприємстві. Аналіз грошових потоків - це вивчення циклів надходжень та відтоків грошових коштів з метою підтримання адекватного грошового потоку для бізнесу та формування інформаційного простору для управління грошовими потоками. Оцінка грошових потоків включає вивчення чинників, які впливають на рух грошових коштів, таких як дебіторська заборгованість, товарні запаси, кредиторська заборгованість та умови кредитування. Здійснюючи аналіз

грошових потоків за цими окремими компонентами, можна легше визначити проблеми грошових потоків і знайти шляхи покращання структури грошових потоків. Здатність підприємств генерувати грошові кошти та їх еквіваленти можна отримати через вивчення звітів про рух грошових коштів (форма №3). Це дає змогу користувачам розробляти моделі для оцінки та порівняння теперішньої вартості майбутніх грошових потоків різних підприємств та підвищує порівнянність звітності про результати діяльності різних підприємств, оскільки усуває наслідки використання різних облікових процедур для одних і тих же операцій та подій. Інформація у Звіті про рух грошових коштів дозволяє користувачам визначити, чи інвестує підприємство належним чином у підтримання своєї операційної діяльності, невиконання якої може зашкодити майбутній рентабельності заради поточної ліквідності та розподілу прибутків на користь власників. [2, с.330]

Необхідно приділяти увагу управлінню дебіторської та кредиторської заборгованості. Дебіторська заборгованість повинна бути спланована таким чином, щоб організація могла швидко реалізувати свої борги та надати короткі терміни кредитування покупцям. Організація повинна планувати свої відтоки грошових коштів таким чином, щоб вона могла погасити свої зобов'язання своєчасно.

Основна структура системи по управлінню грошовими потоками складається з: 1. Визначення стратегії, функцій та цілей; 2. Побудова моделей по управлінню грошовими потоками; 3. Розробка інструментів та технік управління грошовими потоками.

Основними цілями управління грошовими потоками можуть бути: 1. Виконання вимог до оборотних коштів (безперебійне функціонування підприємства, виконання зобов'язань); 2. Планування капітальних витрат; 3. Передбачення та покриття незапланованих витрат; 4. Проведення інвестиційної діяльності; 5. Більш ефективного використання коштів; 5. Уникнення неплатоспроможності. [3, с.107-109]

Стратегія грошових потоків важлива для забезпечення безперебійного ведення бізнесу. Вона визначає кроки та процеси, які встановлюються для управління рухом готівки на підприємстві. Стратегія грошових потоків повинна передбачати ретельний огляд бізнес-процесів, моніторинг витрат та аналіз стягнення боргу, а також джерел доходу. Підтримка обґрунтованої норми валового прибутку є ключовим для ефективною стратегії грошових потоків. Вивчення звітів про калькуляцію витрат на роботу є одним із способів управління маржею. Але жодна стратегія не працюватиме постійно. Тому, скоріше, комбінація стратегій є основою для вирішення проблем грошових потоків.

Таким чином, ефективне управління грошовими потоками сприяє скороченню потреб підприємства у позикових коштах. Управляючи грошовими потоками можна зробити більш раціональним і економним використання власних фінансових коштів, формування яких здійснюється з внутрішніх джерел, зменшити залежність розвитку підприємства від кредитів та підвищити ліквідність і платоспроможність.

Список використаних джерел

1. Колісник О. П. Грошові потоки: сутність, класифікація та їх оптимізація в процесі управління. *Modern Economics*. 2018. № 10. С. 60-65.
2. Коваленко С.О. Сутність грошових потоків та їх роль в управлінні фінансами підприємств. *Науково-технічний збірник*. 2010. № 96. С. 328-332.
3. Сергєєва О. Р. Сутність та основні аспекти управління грошовими потоками підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 12. Ч. 2. С. 107-110

Грузін А.В.

спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»,
магістратура ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: **Пилипенко О.О.**,
кандидат економічних наук, доцент

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Результативність є однією з категорій економіки, яка безпосередньо пов'язана з досягненням остаточного результату розвитку як суспільного виробництва в цілому, так і окремого підприємства, а також це співвідношення ефекту від усіх видів його діяльності і сукупність витрат на досягнення цього ефекту.

Ефективність діяльності підприємства є дуже важливою, тому що виявляє такі характеристики, як доцільність, результативність, якість та корисність, а також це порівняння результату з витраченими ресурсами або витратами.

Для аналізу результативності діяльності підприємства виокремили такі критерії, що спрямовані на реалізацію цілей організації [1]:

- прибутковість (співвідношення остаточних результатів і необхідних для їх отримання затрат);
- якість (величина, що відображає ступінь співвідношення виконуваних робіт, зазначених у договорі, і витрат на їх виконання);
- інноваційність (величина, що визначає міру використання в роботі підприємства новітніх досягнень науки у різних сферах);
- становище на ринку (співвідношення економічності, продуктивності, прибутковості діяльності підприємства та аналогічних критеріїв пріоритетних конкурентів);
- продуктивність (співвідношення між обсягом виконуваних робіт і величиною ресурсів, необхідних для їх виконання);
- дієвість (співвідношення фактичних результатів діяльності із запланованими), що відображає рівень виконання поставлених цілей;
- якість умов праці (величина, що віддзеркалює співвідношення наявних умов праці до потреб працівників).

Зазначимо, що підвищення ефективності діяльності полягає в тому, щоб на кожен одиницю ресурсів (витрат) – трудових, матеріальних і

фінансових – досягти максимально можливого збільшення обсягу виробництва і прибутку.

Варто відмітити, що проблема визначення ефективності діяльності підприємства та пошуку шляхів її удосконалення є досить складною. Оскільки розробити легку і просту схему отримання бажаного результату у будь-яких ситуаціях врахувавши всі чинники та не зазнавши при цьому жодних втрат практично неможливо.

Тому доцільно розглянути основні шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства. Серед них виділяють внутрішні (забезпечення ефективної системи набору, мотивації, навчання персоналу; вдосконалення форм та методів праці тощо) та зовнішні (покращення державної економічної та соціальної політики; забезпечення достатнього розвитку виробничо-господарської інфраструктури тощо).

Розглянемо найбільш перспективні шляхи зростання ефективності суб'єкта господарювання [2; 3].

1. Ресурсний – відображає першочергову необхідність аналізу ефективності використання наявної матеріальної бази виробництва та живої праці. При цьому слід враховувати рівень завантаження обладнання в часі, структуру собівартості продукції, що виготовляється, з точки зору співвідношення в ній часток амортизації, матеріальних витрат, витрат на оплату праці. Зазначені показники слід розглядати в динаміці, а також по можливості порівнювати з показниками найближчих конкурентів.

2. Організаційний – здійснюється пошук можливостей підвищення ефективності тих процесів, що відбуваються на підприємстві. При цьому увага насамперед звертається на ефективність управління.

3. Технологічний – впровадження нових технологій в процес виробництва. При цьому досягається підвищення якості продукції, зростання продуктивності праці, ресурсозбереження, поліпшення використання наявної матеріальної бази виробництва. До таких заходів відносяться енергозберігаючі проекти, програми зниження матеріаломісткості і трудомісткості та ін.

Доцільно буде виділити наступні рекомендації щодо підвищення економічної ефективності роботи господарюючих суб'єктів:

- орієнтація підприємства на інтенсивний шлях розвитку і досягнення більш високого рівня ефективності в динаміці;
- вивчення резервів подальшого вдосконалення господарської діяльності підприємства на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, вдосконалення технологій та покращення організації виробництва;
- створення дієвого механізму підвищення ефективності господарювання.

Список використаних джерел

1. Кравченко О.А., Ільницький В.В., Ульяновський О.І. Забезпечення результативності і ефективності виробничої діяльності підприємства. *Економіка: реалії*

часу. *Науковий журнал*. 2013. № 3 (8). С. 29-35.

2. Пилипенко С.М. Теоретичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Випуск 10. С.452-456.

3. Лизунова О. М. Пуханов О. О. Забезпечення ефективності діяльності підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Випуск 12, частина 1. С. 187-190.

Іващенко К.В.

магістрант II курсу, спеціальності «Фінанси,
банківська справа та страхування» ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: **Путінцев А.В.**
кандидат економічних наук, доцент

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВО-МАЙНОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Нестабільність сучасного економічного середовища та широкий спектр ризиків фінансово-господарської діяльності підприємств несуть в собі потенційну небезпеку погіршення їх фінансового стану. Фінансова діяльність підприємства в умовах ринку спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування. Саме цим зумовлюється необхідність і практична значущість систематичної діяльності із забезпечення належного рівня фінансового стану підприємства, що є запорукою його стабільного функціонування. Відповідно до цього виникає необхідність побудови ефективної системи управління підприємством та підтримки його фінансового стану.

Значну увагу дослідженню питання оцінки фінансового стану підприємства приділили як зарубіжні, так і вітчизняні вчені, а саме: М. Д. Білик, Н. Г. Білуха, І. О. Бланк, Є. Ф. Брігхем, А. Гропелі, В. М. Гриньова, О. Є. Гудзь, М. Я. Дем'яненко, М. М. Єрмошенко, О. Д. Заруба, Г. О. Крамаренко, Г. Г. Кірейцев та ін.

Завдання діагностики фінансово-майнового стану надзвичайно важливі, оскільки зараз від підприємств очікують збільшення ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції та послуг на основі введення досягнень науково-технічного прогресу, результативних форм господарювання, продуктивного управління підприємством тощо. Для того, щоб гарантувати стійкий розвиток підприємства, управлінському персоналу необхідно вміти реально оцінювати фінансовий стан свого підприємства та існуючих конкурентів. Як зазначає А.М. Поддєрьогін, фінансовий стан підприємства як комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання

фінансових ресурсів[2, с. 237]. Є. Мних та Н. Біленька вважають, що оцінка фінансового стану підприємства дає змогу вивчити особливості функціонування підприємства, його фінансову стійкість, платоспроможність, економічний потенціал та ефективність діяльності загалом [1, с. 27]. Таким чином фінансовий стан є основним критерієм ділової активності підприємства, що визначає його конкурентоздатність та потенціал в результативній реалізації економічних інтересів учасників господарської діяльності. Кожне підприємство має забезпечувати фінансово-майновий стан так, щоб воно мало можливість виконувати свої фінансові зобов'язання. Важливою умовою для формування фінансово-майнового стану підприємства є зіставлення доходів і витрат та одержання максимального прибутку за мінімальних витрат. Основними завданнями проведення діагностики фінансової діяльності в загальній системі управління підприємством є:

- вивчення характеру дії економічних законів, визначення закономірностей та тенденцій розвитку економічних систем мікрорівня;
- комплексне обґрунтування всіх бізнес-проектів і стратегій підприємства; - контроль за досягненням цільових орієнтирів діяльності, за ефективністю використання ресурсів; - пошук резервів підвищення результативності фінансової системи підприємства тощо [4, с. 54].

В економічній теорії та практиці існують різні класифікації методів оцінки фінансово-майнового стану підприємств, але ми виділили, на нашу думку, декілька основних методів. Виділяють шість основних методів:

1. Горизонтальний (тимчасовою) аналіз - порівняння кожної позиції звітності з попереднім тимчасовим періодом.

2. Вертикальний (структурний) аналіз - визначення структур підсумкових фінансових показників з виявленням впливу кожної позиції звітності на кінцевий результат.

3. Порівняльний (просторовий) аналіз - це аналіз, що включає внутрішньогосподарський аналіз вільних показників звітності за окремими показниками фірми, дочірніх фірм, підрозділів, цехів, і міжгосподарський аналіз показників аналізованої фірми з показниками фірм конкурентів.

4. Факторний аналіз - це аналіз впливу окремих чинників на результативний показник за допомогою детермінованих прийомів дослідження. Аналіз чинника може бути як прямим, коли результативний показник дроблять на складові частини, так і зворотним, коли окремі елементи сполучають в загальний результативний показник.

5. Трендовий аналіз - порівняння кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів і визначення тренда, тобто основній тенденції динаміки показника, очищеної від випадкових впливів і індивідуальних особливостей окремих періодів.

6. Аналіз відносних показників (коефіцієнтів) - це розрахунок відношення між окремими позиціями звіту або позиціям різних форм звітності, визначення взаємозв'язків показників [3, с. 138]. Не дивлячись на існуючі методи фінансово-майнового аналізу, удосконалюються та

розробляються нові підходи до аналізу фінансового стану.

Виходячи з цього головна мета аналізу – своєчасно виявити і попередити недоліки у фінансовій діяльності та знайти резерви покращення фінансового стану підприємства і його платоспроможності. Тому, залежно від мети і завдань аналізу в кожному конкретному випадку вибирають оптимальний саме для цього випадку комплекс показників та напрямків аналізу фінансового стану підприємства.

Отже, можна зробити висновок про необхідність оцінки фінансового стану підприємства. Оцінка є необхідною передумовою для ведення діяльності підприємства усіх форм власності, а також є необхідною для основних користувачів (інвестори, власники, керівництво підприємства, банки, постачальники та інші кредитори, працівники підприємства, органи державного управління, юридичні та фізичні особи), яких цікавить фінансово-господарська діяльність вітчизняних та зарубіжних підприємств.

Список використаних джерел

1. Мних Є. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 412 с.
2. Поддерьогін А. М. Фінанси підприємств : навч. посібник. К. : КНЕУ, 2005. 536 с.
3. Скібіцька Л.І., Матвеев В.В., Щелкунов В.І., Подреза С.М. Антикризовий менеджмент: навчальний посібник.. К.: Центр учбової літератури, 2014. 584 с.
4. Штанько П.О. Економічна діагностика: курс. (консп.) лекцій для студ. спец. "економ. Підприємства. К.: НУХТ, 2009. 159 с.

Клименко О.М.

кандидат наук з державного управління, доцент
кафедри фінансів та обліку ТНУ імені В.І.Вернадського

ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

Економічний, суспільний розвиток України неможливий без формування цілісної системи економічної безпеки та її складової – фінансової безпеки. В свою чергу, у системі складових фінансової безпеки держави податкова безпека займає одне з ключових місць через свій ланцюговий характер впливу, адже, у разі нестабільності податкової безпеки втрачається рівновага бюджетної, боргової, грошово.-кредитної та інших видів безпеки. Є прямий зв'язок між ефективністю системи оподаткування, її гнучкістю, розвитком і станом національної безпеки.

Фіскальне регулювання фінансової безпеки передбачає використання певних інструментів. Найвагомим інструментом фіскального регулювання економічної безпеки є податки. Серед фіскальних інструментів регулювання фінансово-економічної безпеки країни є оптимізація середнього рівня податкового навантаження, обсягу боргових запозичень, спрощення процедури адміністрування сплати податків, податкові пільги для

стимулювання рівня ділової активності тощо [1].

Податкова безпека держави – це стан оподаткування в країні, за якого забезпечується гармонізація інтересів платників і держави шляхом установлення обґрунтованих податків, забезпечення чіткості порядку їх стягнення на базі досконалого податкового законодавства за умови наявності рівня справедливості оподаткування [2].

Для оцінювання рівня податкової безпеки держави використовують такі показники:

- рівень концентрації податкових надходжень у доходах Державного бюджету;
- рівень концентрації податкових надходжень від зовнішньоекономічних операцій у доходах Державного бюджету;
- рівень втрат Державного бюджету від пільгового оподаткування;
- рівень податкового боргу платників податків;
- рівень оподаткування на економіку країни;
- коефіцієнт результативності адміністрування податкових надходжень
- коефіцієнт еластичності;
- дієвість податкового контролю (коефіцієнт ефективності контрольних заходів; коефіцієнт результативності контрольних заходів; коефіцієнт якості контрольних заходів; коефіцієнт дієвості контрольних заходів);
- коефіцієнт інвестиційної віддачі податкових пільг підприємств з інвестиціями;
- коефіцієнт окупності роботи фіскальних органів;
- коефіцієнт ефективності використання податкових пільг підприємствами з інвестиціями;
- рівень тінізації економіки [3].

Головний чинник фінансової безпеки держави – це передбачуваність податкової політики. У податковій політиці важливо зробити акцент на збільшенні податкових надходжень, але не за рахунок зростання податкового навантаження, а за рахунок заходів з легалізації підприємницької активності. А розробка і реалізація ефективної податкової політики мають стати запорукою податкової безпеки.

На жаль податкова безпека держави продовжує залишатися під загрозою внаслідок існування значних обсягів тіньової економіки. Важливими чинниками зміцнення податкової безпеки є пошук і локалізація існуючих каналів ухилення від оподаткування, посилення контролю контролюючих органів за правильністю дотримання податкового законодавства. Впровадження системи економічних, організаційних та правових заходів та їхня послідовність здатні забезпечити ефективну протидію подальшій тінізації економіки.

Розроблення і вдосконалення податкового законодавства сприятимуть виявленню та ліквідації податкових правопорушень, наявність яких неминуче ослаблює податкову безпеку держави. Динамічний розвиток економіки, суспільства та раціональність управління бюджетними ресурсами визначаються особливостями формування податкової безпеки держави, що

має задовольняти інтереси суспільства, економічних агентів та держави на достатньому чи належному рівні за умови побудови раціональної податкової системи [1].

Сталий розвиток економіки України потребує, щоб дотримувалась повна відповідність податкової безпеки умовам загальнонаціональної безпеки. Суттєвою загрозою податковій безпеці є політичний та економічний чинники. Тому необхідний постійний моніторинг цих чинників та застосування дієвих методів їх нівелювання або ліквідації задля досягнення податкової безпеки держави.

Список використаних джерел

1. Замасло О. Т. Податкова складова економічної безпеки України в контексті євроінтеграції // Формування ринкової економіки в Україні. 2017. - Вип. 37, Ч. 1. С. 197–202.
2. Нешко Р. М., Матвійчук В. І. Податкова безпека держави як запорука стабільної фінансової безпеки України // Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. 2016. Вип. 2, Ч. 8. С. 208–214. URL: <http://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/3914> (дата звернення: 20.10.2019).
3. Цимбалюк І. О. Податкова безпека в системі фінансової безпеки держави: монографія / за заг. ред. О. В. Кендюхова // Стратегічне управління національним економічним розвитком: в 2-х т. Донецьк: ДВНЗ «ДонНТ», 2013. Т. 2. 392 с.

Лисак Д.О.

спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»,
магістратура ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: **Пилипенко О.О.**
Кандидат економічних наук, доцент

ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Одним з головних завдань, що постають перед інвестором, є вибір в якості об'єктів інвестування таких інвестиційних проектів та фінансових інструментів, які мають найкращі перспективи розвитку та можуть забезпечити найвищу ефективність інвестицій. основою такого вибору є оцінка та прогнозування інвестиційної привабливості окремих потенційних об'єктів інвестування.

Оцінка інвестиційної привабливості підприємств визначається цілою низкою різноманітних факторів та носить суто індивідуальний характер. Поряд з тим, необхідним доданком оцінки будь-якого об'єкту інвестування є оцінка та прогнозування інвестиційної привабливості галузей економіки чи регіонів країни з позицій ефективності вкладення капіталу [3].

Основні елементи оцінки інвестиційної привабливості підприємства зображені на рис. 1.

Рис. 1. Склад елементів оцінки інвестиційної привабливості підприємства

Кожен з перерахованих елементів включає в себе конкретні аналітичні оціночні показники, розрахунок яких ґрунтується на відповідних фінансових, бухгалтерських даних та експертних оцінках [1; 2].

1. Рівень перспективності розвитку підприємства оцінюється на основі наступних основних показників:

- ♦ значимість галузі, до якої належить підприємство, в економіці країни;
- ♦ стійкість підприємства до економічного спаду;
- ♦ соціальна значимість підприємства;
- ♦ забезпеченість розвитку підприємства власними фінансовими ресурсами;
- ♦ рівень державної підтримки галузі функціонування підприємства.

2. Рівень рентабельності діяльності підприємства. Оцінюється цілою низкою різноманітних коефіцієнтів, які дають можливість оцінити всі сторони ефективності його функціонування.

- ♦ коефіцієнт рентабельності активів. До показників прибутковості капіталу, вкладеного у майно підприємства, відноситься рентабельність активів (постійного капіталу), яка характеризує величину одержаного прибутку в розрахунку на одну гривню активів підприємства, які постійно знаходяться на його балансі. Прибутковість всіх активів можна розглядати як показник ефективності управління підприємством;

- ♦ коефіцієнт рентабельності власного капіталу. Він є пріоритетним в цій групі, оскільки дає можливість оцінити норму прибутковості інвестицій;

- ♦ коефіцієнт рентабельності реалізації продукції дає можливість оцінити норму прибутку у складі середніх цін на продукцію підприємства;

- ♦ коефіцієнт рентабельності поточних витрат. Використання цього показника для підприємства дає можливість оцінити формування діапазону цін на продукцію з точки зору рівня витрат на її виробництво та реалізацію.

3. Оцінка інвестиційних ризиків підприємства оцінюється на основі наступних показників:

- ♦ коефіцієнт варіації середньорічного показника рентабельності

власного капіталу за окремі роки аналізованого періоду є традиційним вимірником рівня інвестиційного ризику в динаміці;

- ♦ рівень конкуренції в галузі;
- ♦ рівень інфляційної стійкості цін на продукцію.

На основі оцінки трьох перерахованих елементів та їх значимості в загальній характеристиці інвестиційної привабливості, розрахунків потребують і суто фінансові показники діяльності підприємства. Тому доцільним є аналіз фінансової стійкості та ліквідності підприємства, який дасть змогу відповісти на питання його інвестиційної привабливості ще й з точки зору фінансового менеджменту.

Отже, наведені підходи до оцінки інвестиційної привабливості підприємства дозволяють провести поглиблену оцінку його інвестиційних якостей та зробити висновки про рівень його привабливості, враховуючи і показники фінансового стану (які дозволяють вже на перших порах виявити кризові явища в розвитку), і стратегічний інтерес до підприємства з боку різного роду інвесторів, враховуючи стійку прибутковість та високий рівень віддачі вкладених коштів.

Список використаних джерел

1. Калантай А. Оцінка стану інвестиційної привабливості підприємства на основі фінансової звітності. *Економічний аналіз*. 2012. Вип. 10. Част. 4. С. 126-130.
2. Короткова О.В. Інвестиційна привабливість підприємства та методика її оцінювання. *Ефективна економіка*. 2013. № 6. С. 32–36.
3. Семчук Ж. В., Скриньковський Р. М. Система діагностики інвестиційної діяльності підприємства: теоретичні засади та методичні положення. *Агросвіт*. 2015. №3. С. 12–17.

Матвієнко Г.А.

кандидат економічних наук, доцент
кафедри фінансів та обліку ТНУ імені В.І.Вернадського

СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Сільське господарство є високоризикованою діяльністю. Глобальна зміна клімату впливає на збільшення рівня ризику в цій сфері та вимагає посилення страхового захисту і розробки стратегічних підходів по управлінню ризиком. Одним з головних учасників цього процесу повинна бути держава, так як в Україні аграрна сфера займає головне місце в економіці країни. Також аграрна сфера напряму впливає на продовольчу безпеку та експорту діяльність (більша частина експорту є продукція сільського господарства). Тому наразі виникає необхідність розробки стратегії розвитку аграрного страхування в Україні та механізмів її реалізації. Враховуючи загальносвітові тенденції та досвід розвинених країн в цій сфері, можна запропонувати наступні стратегічні шляхи розвитку сільськогосподарського страхування в Україні:

1. Розробка системи державної підтримки стійкого розвитку

сільського господарства, що зменшить наслідки зміни клімату та за рахунок нових технологій в агрономії та покращить якість ґрунтів.

2. Практично в всіх країнах з розвинутим рівнем агрострахування існує державна підтримка та субсидування. Так як захист сільськогосподарських виробників має важливе значення для економіки та безпеки країни, ціни на агрострахування повинні бути на рівні платоспроможності виробників. Також перспективним є запровадження пільгових ставок по страхуванню для стратегічно важливих видів продукції або для виробників, які впроваджують нові технології і зменшують негативний вплив на навколишнє середовище і покращують якість ґрунтів або навколишньої екосистеми.

3. Для стабільного розвитку агрострахування та моніторингу його проведення необхідно створення окремого Департаменту або органу при профільному міністерстві (як це зроблено в багатьох розвинених країнах).

4. Розвиток інноваційних методів страхування. Наприклад погодного індексного страхування, яке може бути орієнтовано на малих сільськогосподарських виробників. Взаємодія з метеорологічними станціями страхових компаній також має значні перспективи для розвитку. [1]

5. Виникає необхідність акумулювання та обробки даних про сільське господарство, страхові події, технології, вирощені культури та виплачені премії і відшкодування. Також доцільне створення окремого департаменту при Нацкомполуг, який буде слідкувати за дотриманням законодавства, виконанням обов'язків страхових компаній та видачою ліцензій з взаємодією з Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Також доцільне створення відритої бази по сільськогосподарському страхуванню в якій страхувальники можуть обрати страхові компанію за даними та слідкувати за прозорістю та ефективністю виділення страхових субсидій на цю сферу. [2]

6. Розвиток діджиталізації, розробка спеціальних програм як для виробників так і для страхових компаній (в яких буде передбачено: розрахунок ступеня ризиків, підбір страхових програм, слідкування за врожаєм в режимі реального часу, підбір технологій, попередження про страхові події та запис всіх операцій онлайн), що дозволить сумлінно виконувати обов'язки як страхувальникам так і страховим компаніям. [3; 4]

Таким чином, зниження ризику в сільському господарстві вимагає застосування соціальних, економічних та екологічних механізмів, в тому числі інвестицій, розвитку інфраструктури. Проведені реформи в аграрній сфері повинні заохочувати раціонально використовувати ресурси та зменшувати вплив на навколишнє середовище. Також актуальним є інвестування в розвиток нових технологій та діджиталізація сільського господарства.

Список використаних джерел

1. Agriculture and Climate Change: Towards Sustainable, Productive and Climate-Friendly Agricultural Systems Background Note 4. *OECD*. URL: www.oecd.org/agriculture/ministerial (accessed 15 October 2019)

2. IPCC, Climate Change 2014: Synthesis Report, 65 -67. *IPCC*. URL:https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/AR5_SYR_FINAL_SPM.pdf (accessed 15 October 2019)
3. “Impacts on food security”, *Met Office*. URL:<http://www.metoffice.gov.uk/climate-guide/climate-change/impacts/food>. (accessed 15 October 2019)
4. A new climate for peace. Taking action on Climate and Fragility risks. Climate change, agricultural trade and global food security. *FAO*. URL:<http://www.fao.org/3/CA1929EN/ca1929en.pdf> (accessed 15 October 2019)

Арсеєва Ю.
студентка II курсу групи ФБСС-21
Науковий керівник: **Курінна О.В.**
ст.викладач кафедри фінансів та обліку
ТНУ ім. В.І. Вернадського

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Майнове страхування є обов'язковим елементом страхового ринку. До нього входить цілий комплекс видів страхування: страхування рухомого та нерухомого майна, страхування фінансових ризиків, страхування відповідальності. Дані види об'єднуються в одну галузь в силу спільності об'єктів страхування, на які спрямований страховий захист (майно та майнові права страхувальника).

Головна мета розвитку майнового страхового ринку полягає у підвищенні рівня страхового захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб, скороченні затрат держави на попередження та ліквідацію наслідків стихійних лих та техногенних аварій. Майнове страхування займає найбільшу частку страхового ринку України за обсягами страхових премій та виплат, які складають більше 70%.

Разом з тим, на сьогоднішній день існує ряд проблем, що ускладнюють розвиток майнового страхування в Україні, а саме: низький рівень доходів населення, зниження споживчого попиту на страхові послуги, недовіра населення до страхових компаній у зв'язку з нестабільною економічною ситуацією в країні, недосконалість існуючої нормативно-правової бази, неврахування інтересів населення при проведенні страхування [1].

Для вирішення зазначених проблем, перш за все, необхідно сформулювати єдину цілеспрямовану державну стратегію розвитку страхового ринку в Україні; привести вітчизняне страхове законодавство відповідно до норм, правил та вимог країн ЄС; забезпечити проведення ефективного контролю за діяльністю страховиків з боку держави; провести роз'яснювальну роботу щодо переваг майнового страхування та популяризації страхового ринку серед населення.

Отже, незважаючи на ряд чинників, що стримують розвиток майнового страхування в Україні, цей сегмент страхового ринку має чималі перспективи для подальшого розвитку.

Однією з найважливіших умов успішного розвитку майнового страхового ринку є спілкування зі споживачами через засоби масової інформації, а також вдосконалення страхових продуктів [2].

В Україні перспективи розвитку майнового страхування потребують змін у системі підготовки та забезпечення кадрами учасників страхового ринку: збільшення кількості спеціалістів, залучення до роботи висококваліфікованих працівників.

З метою пропаганди, а також формування добровільного страхування слід забезпечити можливість споживання страхових послуг різними верствами населення (зокрема, малозабезпеченими громадянами).

На законодавчому рівні необхідно врегулювати питання щодо розширення способів реалізації страхових послуг, включаючи електронні продажі страхових послуг за окремими видами страхування.

З метою усунення причин можливості низької якості страхових послуг є потреба у розробці національного стандарту визначення ліквідної вартості заставного майна (майнових прав), та вартості майна з метою страхування.

Підвищення ефективності страхової діяльності можливе лише шляхом проведення ефективної державної політики, направленої на регулювання страхового ринку в Україні [3].

Запровадження цих заходів забезпечить стійкий розвиток вітчизняного ринку майнового страхування, що гарантуватиме соціально-економічну стабільність у суспільстві.

Список використаних джерел

1. Марценюк-Розарьонова О. Майнове страхування, його особливості, значимість та перспективи розвитку. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки*. 2013. №4 (81). С. 130-137 URL: <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/2140.pdf>
2. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Страхова справа, 2-ге вид., перероб. і доп.: К.: т-во «Знання», КОО, 2002.
3. Рубан С. О. Тенденції розвитку майнового страхування в Україні. URL: http://lib.uabs.edu.ua/library/Visnik/Numbers/2_31_2011/31_04_06.pdf.

Артюх Г.І.

старший викладач кафедри фінансів та обліку ТНУ ім. В.І. Вернадського

НАКОПИЧУВАЛЬНА СИСТЕМА ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Систему пенсійного забезпечення, яка діє сьогодні в Україні, можна охарактеризувати проблемами, що ускладнюють процеси її розвитку, а саме недосконалість солідарної пенсійної системи; непослідовність в пенсійному законодавстві; відсутність правового поля додаткового пенсійного забезпечення; значне податкове навантаження працівників і працедавців; дуже високі пенсійні внески при низьких розмірах пенсії; недостатні обсяги страхових внесків для пенсійного забезпечення. Крім того, через погіршення демографічної та політичної ситуації, співвідношення тих, хто працює, і пенсіонерів наближається до 1:1. Крім того відбувається постійне збільшення

пільгових категорій пенсіонерів. Вказані вище фактори значно підвищують навантаження на працюючу частину населення і бюджет України [1, с. 1]. Саме тому, варто активно розвивати накопичувальну систему пенсійного забезпечення.

Нагадаємо, що наразі в Україні працює два з трьох рівнів пенсійної системи. Перший рівень – це відома всім солідарна система, що становить щомісячні відрахування – 22 % ЄСВ із застрахованих осіб, а саме – утримання із заробітної плати (доходу).

Третій рівень, так само як і перший, працює давно. Мова йдеться про добровільно-накопичувальний рівень пенсійної системи. Основу його становлять недержавні пенсійні фонди (НПФ). Тобто, ті, хто бажає отримувати додаткові виплати до пенсії, обирають НПФ та добровільно перераховують туди внески.

Другий рівень системи пенсійного накопичувального страхування базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді або у відповідних НПФ та здійснення фінансування витрат на оплату договорів страхування довічних пенсій і одноразових виплат на умовах та в порядку, передбачених законом. На відміну від третього рівня – він є обов'язковим, а не добровільним [1, с. 1].

Модель обов'язкового накопичувального рівня пенсійної системи була визначена ще у 2003 році Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [3], який наразі хоча і є чинним, але в тій частині, яка стосується обов'язкового накопичувального рівня, недіючим. Така ситуація виникла тому, що фактичне запровадження обов'язкового накопичувального рівня ставилася у залежність від досягнення збалансованості бюджету Пенсійного фонду, що не було виконано. Згаданий вище Закон передбачає створення Накопичувального фонду, як цільового позабюджетного фонду, до якого учасники (або за учасників) перераховуватимуть страхові внески, та дозволяє учасникам у якості альтернативи спрямовувати страхові внески до тих недержавних пенсійних фондів, які отримують ліцензію на надання послуг у накопичувальній системі пенсійного страхування [3]. Дещо подібна модель обов'язкового накопичувального рівня передбачена законопроектом, представленим у березні 2019 року Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР). Відповідно до цього законопроекту учасники обов'язкового накопичувального рівня матимуть можливість сплачувати пенсійні внески або до Накопичувального фонду, що є особою публічного права, або до авторизованих недержавних пенсійних фондів, при цьому учасники Накопичувального фонду додатково можуть обирати авторизовану компанію, яка буде здійснювати управління їхніми пенсійними накопиченнями. Нарешті, як кардинально інша – повністю децентралізована – подається модель, що передбачена депутатським проектом Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування» (№6677) [2, с. 1]. Відповідно до цього законопроекту

акумулювання та управління коштами обов'язкового накопичувального рівня пенсійної системи будуть здійснювати виключно недержавні пенсійні фонди. Ця модель передбачає, що централізованим залишиться виконання лише окремих адміністративних функцій, таких як збір страхових внесків, ведення персоніфікованого обліку тощо, яке забезпечуватиме Пенсійний фонд[2, с. 2].

Серед сукупності базових параметрів обов'язкового накопичувального рівня пенсійної системи особливу увагу привертають ті, що визначають коло платників пенсійних внесків та розмір таких внесків. Положення Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та обох законопроектів (депутатського та НКЦПФР) у цих питаннях є подібними: платниками пенсійних внесків є виключно учасники системи (працююче населення), а пенсійні внески справляються у розмірі 7% (чинне законодавство та депутатський законопроект) або 15% (в оприлюдненій версії законопроекту НКЦПФР) з усієї суми доходів учасників системи.

Здавалося б, такий підхід мав би бути спрямований на якнайповніше залучення усього економічно активного населення до участі у пенсійному забезпеченні, підкреслюючи його особисту відповідальність за власний добробут у пенсійному віці. Проте, насправді, він може мати зворотний ефект, стати серйозною перешкодою для запровадження та розвитку обов'язкового накопичувального компонента, оскільки не враховує структуру соціальних ризиків різних за рівнем доходу груп населення.

Проблема вибіркового залучення економічно активного населення до участі в обов'язковому накопичувальному пенсійному забезпеченні стосується усіх країн, незалежно від рівня їхнього розвитку, оскільки навіть в багатих суспільствах є соціально уразливі категорії громадян, які отримують мінімальні та/або нерегулярні доходи. Для нашої країни ця проблема є особливо гострою через те, що значна частина працездатного населення, певною мірою навіть та, що зайнята у формальному секторі економіки, залишається бідною[2, с. 3].

Отже, сучасний розвиток пенсійного забезпечення в Україні вимагає активного впровадження накопичувальної системи, тому що застосування подібного підходу дозволить, по-перше, не зачіпати життєво важливих інтересів незаможних, для яких «готівка» сьогодні має значно більшу вагу, ніж «адекватна» пенсія у майбутньому, та, по-друге, залучити до накопичувальної системи пенсійного страхування саме те населення, на яке ця система і повинна бути орієнтована: середній клас, зайнятий у формальному секторі економіки.

Список використаних джерел

1. Накопичувальна система пенсійного страхування URL: <https://www.pfu.gov.ua/od/173838-nakopychuvalna-systema-pensijnogo-strahuvannya/>
2. С. Зубик Накопичувальний рівень пенсійної системи: у пошуках моделі та параметрів URL: <https://rpr.org.ua/news/nakopychuval-nyu-riven-pensijnoi-systemy-u-poshukakh-modeli-ta-parametriv/>
3. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 2003, №№ 49-51, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>

Банах О.С.
студент групи ФБСС-61
ТНУ імені В.І.Вернадського

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗАСТОСУВАННЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИХ СТАВОК ПДВ

В Україні податок на додану вартість (ПДВ) домінує серед непрямих податків, що надходять до Зведеного бюджету України. Тобто, це податок, який виконує яскраво виражену фіскальну функцію. Важлива перевага ПДВ полягає в тому, що він краще інших податків пристосований до загальносвітових тенденцій економічної інтеграції та глобалізації. Механізм обчислення ПДВ ґрунтується на співвідношенні сум податкового зобов'язання і сум податкового кредиту. Сума податку, яка підлягає сплаті до Державного бюджету України або бюджетному відшкодуванню, визначається як різниця між сумою податкового зобов'язання звітного періоду та сумою податкового кредиту такого звітного періоду [2].

В Україні ПДВ справляють за стандартною 20% та нульовою ставкою і 7 % на ліки. В ЄС ставки ПДВ кожна країна встановлює самостійно. Законодавством ЄС не визначено ставки, а лише мінімальний розмір основної ставки. На низку пільгових товарів передбачено застосування зниженої ставки, яка не повинна бути нижчою 5 %. У порядку винятку до певних товарів передбачено застосування більш низьких ставок, аж до досягнення ними рівня 0 %. Поряд із зниженими іноді застосовуються також підвищені ставки податку. Наприклад, у Франції предмети розкоші, тютюн і алкоголь до 2015 року оподатковувались за ставкою 25%, а в Австрії транспортні засоби – за ставкою 32% [1]. В Україні на відміну від країн ЄС такого порядку не передбачено.

Деякі державні діячі, політики та вітчизняні науковці в Україні вважають, що діюча ставка ПДВ є завищеною і потребує зниження, яке буде мати позитивний ефект, оскільки воно сприятиме збільшенню обсягів реалізації за рахунок зниження цін, що призведе до прискорення обігу фінансових ресурсів та підвищить ефективність функціонування фінансової системи країни [3].

Визначимо переваги та недоліки запровадження диференційованих ставок ПДВ.

До переваг можемо віднести:

1. Зниження цін на основні продукти харчування, що в свою чергу сприяє соціально незахищеним верствам населення у отриманні основних продуктів харчування.

2. Деякі товари або послуги володіють вигодами, що не усвідомлюються покупцем особисто. Зниження ціни на такі товари по відношенню до інших (до яких застосовується стандартна ставка ПДВ) збільшить обсяги споживання таких товарів, і перемістить таке споживання

до істинного соціального оптимуму.

3. Знижена ставка має потенціал, щодо підтримки економічної ефективності шляхом компенсації негативного впливу, викликаного оподаткуванням, загалом, та певною політикою уряду на економічну активність [3].

Недоліки запровадження диференційованих ставок ПДВ:

1. Використання зниженої ставки ПДВ призводить до зменшення доходу від справляння податку.

2. Зниження ставки ПДВ часто не приводить до пропорційного зниження ціни на продукцію, за рахунок докладання зусиль продавців по використанню частини цієї знижки для збільшення торговельної націнки, яку важко контролювати на практиці.

3. Використання декількох ставок ПДВ є складнішим процесом, збільшує витрати підприємства на ведення обліку, підвищує ймовірність помилок, зростає кількість документів та звітів, що слід заповнювати та подавати до податкових органів. Використання ж єдиної ставки ПДВ дозволить спростити бухгалтерський облік, виставлення рахунків і формування звітності підприємствами, що виключає необхідність в окремих записах для купівлі та продажу, які включають різні ставки ПДВ.

4. Кілька ставок ПДВ ускладнюють процес аудиту для податкових органів.

5. Кілька ставок ПДВ збільшать кількість повернень з ПДВ [1].

Отже, недоліків є більше, ніж переваг. На нашу думку, розмір стандартної ставки ПДВ не потрібно зменшувати, оскільки вона не є найбільшою у Європі. Доцільно провести подальшу диференціацію, враховуючи стан окремих секторів економіки, що забезпечить стимулювання розвитку відстаючих секторів.

Список використаних джерел

1. Замасло О. Т., Віняр О. С. Зарубіжний досвід реалізації фіскальної політики та можливість його використання в Україні. Регіональна економіка та управління: науково-практичний журнал (4 (07) листопада 2015 р.). Запоріжжя: Східноукраїнський інститут економіки та управління, 2015. Ч. 1. С. 61–64.

2. Крихівська Н. О., Вацеба М. В. Особливості реформування податкової системи України в умовах економічної нестабільності. Молодий вчений. 2015. №5. С. 163–166.

3. Лісовий Г. О. Податкова безпека України: загрози та ризики. Форум права. 2016. № 1. С. 162–168. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

Горлач А.С.

ст. викладач кафедри «Фінансів та обліку»

ТНУ ім. В.І. Вернадського

КОРПОРАТИВНЕ СТРАХУВАННЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

На сучасному етапі розвитку економіки України в умовах жорсткої

конкуренції вітчизняним підприємствам необхідно здійснювати свою діяльність чітко та гнучко, щоб отримати перевагу на ринку, а отже – збільшити прибуток. Разом з тим, така діяльність наражається на ризики. Тому існуючим підприємствам необхідно заздалегідь подбати про можливість зниження факторів ризику, щодо відшкодування фінансових витрат чи майнових втрат шляхом використання інституту страхування.

В системі страхового захисту корпоративному страхуванню відводиться особливе місце, оскільки саме воно забезпечує безпеку економічного суб'єкта господарювання. Це пояснюється тим, що кожний суб'єкт господарювання в процесі свого функціонування зустрічається з цілим рядом ризиків, які можуть негативно вплинути на його господарську діяльність. До таких ризиків відносяться і майнові, і транспортні, і технічні, і медичні та інші. З метою забезпечення своєї безпеки, суб'єкти господарювання укладають договір корпоративного страхування, який дозволяє якщо не запобігти, то щонайменш мінімізувати втрати, а також гарантувати соціальну захищеність працівників.

Досліджуючи розвиток корпоративного страхування як окремої сфери діяльності фінансової системи страхування, зазвичай, пов'язують зі змінами в суспільному виробництві, коли ріст концентрації й централізації капіталу, на основі потреб нового технологічного способу виробництва, обумовив необхідність розвитку окремих сегментів страхового ринку [1].

Корпоративне страхування охоплює основні напрямки страхового захисту, що дозволяють мінімізувати ризик у господарській діяльності суб'єкта господарювання. Всебічне охоплення забезпечується за допомогою страхового пакету. При цьому для кожної компанії розроблюється індивідуальний страховий пакет, структура якого залежить від розміру компанії, специфіки її діяльності, потребам персоналу та внутрішньофірмової політики. Особливість корпоративного страхування полягає в тому, що захист від страхових ризиків розповсюджується не лише на юридичну особу та співробітників, але може переходити за бажанням і на членів їх родини.

У розвинених країнах корпоративне страхування – обов'язковий елемент соціально-економічної системи, поведінки суб'єктів господарювання, що визначається духом соціальної відповідальності бізнесу і самодисципліни. Світовий досвід свідчить, що розвиток страхового ринку сприяє росту національної економіки в цілому, а корпоративне страхування – суб'єктів підприємницької діяльності зокрема.

Останніми роками з розвитком та активною інтеграцією України у світове співтовариство, обсяги корпоративного страхування вітчизняних суб'єктів господарювання неухильно зростають і за прогнозами експертів, очікується, що темпи зростання корпоративного страхування в найближчі роки дещо прискоряться і ринок буде становити понад 19,5 млрд. грн. страхових платежів. Разом з тим, динаміка ринку корпоративного страхування свідчить про те, що за останні роки він хоча і залишається домінуючим, але все ж таки за темпами розвитку суттєво відстає від роздрібного страхування. Зокрема, за останні п'ять років частка страхових

внесків за рахунок коштів підприємств зменшилась на 5,8%. Крім того, аналіз фінансового результату страхової діяльності страховиків показує, що корпоративне страхування приносить страховикам понад 80% прибутків, а решта 20% припадає на роздрібне страхування.

Діючий в Україні страховий ринок доцільно розглядати в якості потужного фактора позитивної дії на економіку, оскільки страхування забезпечує безперервність та фінансову стабільність виробничо-господарської діяльності; виступає гарантом від великих соціальних потрясінь; є однією з найважливіших форм підвищення інвестиційного потенціалу. У зв'язку з цим, виникає суспільна необхідність у вдосконаленні та розвитку вітчизняного ринку страхування.

Одним з таких напрямків – є розвиток та впровадження корпоративного страхування. Воно передбачає переорієнтацію страхового бізнесу на споживчі групи, зміщення акцентів з продажу масових страхових продуктів на розробку та реалізацію індивідуальних комплексних програм страхування, створення ефективного механізму професійної взаємодії між суб'єктами страхового ринку. Проте позитивна тенденція, яка існує на вітчизняному ринку на сьогодні, в контексті розвитку корпоративного страхування, зіштовхується з негативним впливом цілого ряду факторів, найбільш суттєвим з яких є низька капіталізація страхових організацій, а також істотні регіональні диспропорції в розвитку інфраструктури страхового ринку.

Корпоративне страхування є важливим елементом господарської діяльності вітчизняного підприємства, який дозволяє знизити підприємницькі ризики та слугує обов'язковою умовою для залучення і використання інших джерел та інструментів функціонування та розвитку суб'єктів господарювання. Крім того, наше дослідження показало, що корпоративне страхування є одним з провідних та перспективних напрямків страхового захисту.

Список використаних джерел

- 1.Залетов О.М. Сутність і принципи корпоративного страхування. Фінанси, облік і аудит. 2013. Вип. 1(21). С. 56-62. URL: <http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2013/3816/1/Zaletov.pdf>.
- 2.Ильин А.Е. Перспективы изменения системы корпоративного страхования. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/perspektivy-izmeneniya-sistemy-korporativnogo-strahovaniya>.
- 3.Нагайчук Н.Г., Третяк Н.М. Корпоративне страхування в системі ризик-менеджменту підприємства. Економічний аналіз. 2016. Т.24. №1. С. 145-152. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/2517/1/21.pdf>.

Горlach А.С.ст.викладач кафедри фінансів та обліку
ТНУ ім. В.І. Вернадського**Бондаренко А.**

студентки ФБСС -31

РОЗВИТОК ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

В економічній теорії проблеми валютної системи вдосталь досліджені, але в сучасних умовах ринкової економіки України існує потреба її подальшого дослідження для попередження прискорення зростання цін, впливу заходів валютної політики на різні галузі економіки. Валютне регулювання займає провідне місце в економічній політиці держави та залежно від мети може стимулювати або стримувати економічний розвиток в країні, впливати на стан окремих секторів, галузей та підприємств, а також на рейтинг держави на світовому ринку. Зміни в системі економіки країни мають значний вплив на розвиток валютних відносин, та відповідним чином коригують валютну політику, що проводиться в державі.

Формування валютної системи України розпочалося одночасно з формуванням національної грошової системи, до складу якої вона входить. Законом України «Про банки і банківську діяльність» (1991р.), були сформовані деякі правові норми щодо організації валютного регулювання і контролю в Україні, а саме:

- встановлено ліцензування Національним банком України (далі – НБУ) комерційних банків на здійснення операцій в іноземній валюті;
- дозволено НБУ купувати і продавати іноземну валюту;
- зобов'язано НБУ організувати накопичення та зберігання золотовалютних резервів [1].

На сьогоднішній день проблема розвитку валютної системи України є однією з найважливіших, оскільки для вдалого розвитку української економіки потрібно здійснювати співробітництво з іншими країнами. Валютний курс є важливим інструментом державної політики, оперативне регулювання якого має забезпечувати створення сприятливих умов для збільшення виробництва та зростання чистого експорту – одного з основних факторів економічного розвитку країни. Діюча державна система валютного регулювання й контролю в Україні має чимало недоліків, головними з яких є: мінуси в законодавстві й відсутність єдиної організаційної структури, заснованої на одночасній взаємодії й координації спільних заходів щодо забезпечення валютного регулювання. Така система формувалася й продовжує формуватися у складних, суперечливих соціально-економічних умовах і потребує модернізації та ефективного раціонального управління для досягнення стабілізації валютного ринку.

Сучасною ознакою економіки України є нестабільність її національної валюти, на яку впливає:

- підвищення темпів інфляції,
- зростання безробіття,
- незбалансований розвиток секторів економіки,
- дефіцит державного бюджету
- та інше.

Саме ці фактори ослаблюють авторитет власної грошової одиниці і спричиняють значну частину розрахунків в Україні між підприємствами в іноземній валюті, яка є резервною, другорядною у світі (для України і багатьох країн ближнього зарубіжжя – це американський долар). Попри те, що долар в Україні не став офіційною платіжною валютою, більшість великих угод – купівля нерухомості, коштовних автомобілів тощо – здійснюється за допомогою долара [4]. Тим самим збільшується доларизація економіки, що при значних масштабах перешкоджає реалізовувати грошово-кредитну політику, прискорює падіння курсу національної валюти. Рівень доларизації на кінець 2018 року був близький до 45 % як для депозитів, так і для кредитів. Хоча для країн, подібних до України, прийнятним вважають діапазон 20-30 %. Навіть у нових кредитах частка валютних становить близько 30 %» [3].

Результатом обігу двох валют в Україні стала поява негативних наслідків. По-перше, до показника пропозиції грошей включається нова складова – обсяг іноземної валюти в обігу, яким не може управляти центральний банк. По-друге, знижується ефективність фіскальної політики. По-третє, відмова від національної валюти на користь іноземної з причин високої інфляції загострює процес знецінення грошей [2].

Важливим кроком на шляху покращення процесу валютного регулювання є підвищення гнучкості обмінного курсу, що передбачає посилення ринкових засад у процесі його формування та сприятиме запровадженню стратегії зниження темпів інфляції у сучасних умовах розвитку економіки України. Враховуючи світовий досвід, теоретичні та практичні переваги й недоліки валютного регулювання для України однією з фундаментальних запобіжних дій проти можливих валютних та фінансових криз є дотримання чіткого порядку: спочатку перехід до більшої гнучкості обмінного курсу, а згодом – поступова лібералізація контролю за рухом капіталу.

Отже, на сьогоднішній день Україна має чимало проблемних питань у сфері валютних відносин, що пов'язані із глобалізацією та світовою фінансовою кризою. Тому необхідно звернути увагу на швидке та ефективне вирішення проблем валютної системи, її стабілізацію та удосконалення системи валютного регулювання в Україні. Розвиток валютної політики сприятиме економічному розвитку держави в цілому, а також визнання її на світовій політичній арені.

Список використаних джерел

1. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов [та ін.]. – Київ : Знання, 2011. – 500 с. – Серія «Інституційні засади розвитку банківської системи України»
2. Бреславська О. Актуальні проблеми курсової політики України // Вісник

- Національного банку України. – 2010. – №2. – С. 16–20.
3. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2018 року [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=83816603>
  4. Любунь О.С., Любунь В.С., Іванець І.В. Національний банк України: основні функції, грошово-кредитна політика, регулювання банківської діяльності: Навчальний посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2004. — 351с.

Васюк Л.В.

магістрант 2-го курсу, спеціальності ФБСС,
Таврійського національного університету
імені В.І.Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Будівельна галузь в останні роки стикається з проблемами та викликами, що погіршуються загально-економічною ситуацією, хронічним дефіцитом ресурсів, інституційними слабкостями. Будівельна галузь відіграє ключову роль для урядів як розвинених країн, так і країн, що розвиваються. Сектор створює нові робочі місця, стимулює економічне зростання та пропонує рішення для вирішення соціальних, кліматичних, енергетичних і економічних проблем. Будівельна галузь має перехресні зв'язки з іншими секторами, так що її вплив на ВВП та економічний розвиток виходить далеко за межі прямого внеску галузі.

Для вирішення основних викликів в будівельній галузі Всесвітній економічний форум створив ініціативу «Майбутнє будівництва» ще у 2015 році. З того часу ініціатива успішно слугує платформою для фірм-партнерів Форуму, урядів, наукових кадрів та громадянського суспільства для формування порядку денного галузі та пошуку інноваційних рішень для підтримки трансформації галузі та тим самим досягнення більшої продуктивності, стійкості та підвищення доступності житла. Основні питання, які зараз піднімаються міжнародними організаціями, це: розвиток будівельної галузі; глобалізація; культура; і навколишнє середовище. Розвитку ділової активності галузі сприяє: оптимальне співвідношення ціни та якості, а також екологічна відповідальність; життєздатність та конкурентоспроможність вітчизняних будівельних підприємств. [1]

В багатьох країнах були створені спеціальні агенції для постійного вдосконалення будівельної галузі. Багато країн нещодавно сформулювали довгострокові плани щодо вдосконалення своїх будівельних галузей, що необхідно зробити і Україні. До них належать: Австралія, Гонконг, Сінгапур та Великобританія. З погляду методології фінансової оцінки ділової активності будівельної галузі, необхідно зазначити, що її якісне здійснення можливе за складання прогностичних результатів шляхом порівняння їх ключових показників з фінансовими звітами, а також знаходження факторів, які спричиняють значні відхилення. Тому з погляду фінансового аналізу

важливо мати стратегічні плани розвитку та прогностні показники як на національному рівні, так і на рівні будівельних підприємств. Українська будівельна громада поступово переймає досвід міжнародних організацій щодо вдосконалення будівельної діяльності та працює над налагодженням нових форм співпраці. Інтеграція національної будівельної галузі на ринок Європейського Союзу є важливою частиною прогресу. [2]

Будівельна галузь входить до трійці лідерів по сферах та видам діяльності, в які вкладаються найбільші обсяги капітальних інвестицій в Україні. У трійку найбільших за об'ємами інвестицій галузей України в 2018 році також увійшли промисловість і сільське господарство. Найбільші інвестиції в будівельні сферу були в 2013-2016 роках – 16% від загального обсягу капітальних інвестицій, але починаючи з 2016 їх частка значно зменшилась і в 2018 році складала лише 10%. Також основними досягненнями України в рейтингу легкості ведення бізнесу (Doing Business) за показником «Отримання дозволів на будівництво» - піднесення за 2 роки в рейтингу по будівельному компоненту з 140-го місця до 30 найкращих. [3]

Таким чином, необхідно знайти шляхи, щоб скористатися перспективами будівельної галузі, яка надає унікальні можливості для розвитку всієї економіки. Будівельна галузь повинна ефективно відігравати свою роль в економіці, реалізуючи свій потенціал для створення робочих місць у всіх частинах країни, а також стимулюючи ділову активність в інших галузях економіки. Також, будівельна діяльність повинна закладати інфраструктуру для майбутнього розвитку. Базою для розвитку повинен стати якісний фінансовий аналіз та розробка стратегічних шляхів розвитку галузі з формуванням відповідних фінансових прогностних показників.

Список використаних джерел

1. Future of Construction and Infrastructure. *World Economic Forum* URL:<https://www.weforum.org/projects/future-of-construction> (accessed 11 October 2019)
2. The construction industry of Ukraine masters the art of small steps on the way of its own development. *Interstate Consultants Engineers Guild*. URL: <https://iceg.com.ua/en/the-construction-industry-of-ukraine-masters-the-art-of-small-steps-on-the-way-of-its-own-development/> (accessed 15 October 2019)
3. Розвиток будівельної галузі. *Офіційний сайт Державної служби статистики* URL:<http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 15 October)

Горлач А.С.

ст.викладач кафедри фінансів та обліку
ТНУ ім. В.І. Вернадського

Волощук В.

студентки ФБСС -31

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі існує низка загальносвітових демографічних тенденцій, які мають суттєвий вплив на національну економіку. Серед них

особливе місце належить постарінню населення, темпи якого до 2050 р., за прогнозами ООН, будуть невинно зростати. Розвиток медицини, зростання добробуту населення, поширення здорового способу життя зумовили збільшення тривалості життя, проте в поєднанні зі значним скороченням народжуваності це виявилось сильним викликом для кожної з країн.

Існуюча солідарна система пенсійного забезпечення поступово дає збій і не здатна забезпечити гідною пенсією працююче населення, яке до цього сплачувало пенсійні внески для попередників. Таким чином, основна функція солідарного пенсійного забезпечення, що передбачала зв'язок між поколіннями на принципах рівноправ'я та справедливості, втрачає своє значення, а пенсійна система вимагає нагального реформування.

Відносини у сфері пенсійного забезпечення є самостійним видом суспільних відносин. Вони є простими та конкретними, оскільки обов'язки та права розподілені між усіма суб'єктами. Економічна теорія і світовий досвід дають змогу сформулювати головні принципи, на яких повинна бути побудована система пенсійного забезпечення. Вони зводяться до таких принципів[1]:

- принцип законності (забезпечує функціонування системи пенсійного забезпечення на основі законодавчої бази даної країни);
- принцип стабільності (пенсійні виплати виплачуються періодично у визначений термін, що забезпечує стабільний дохід пенсіонерам);
- принцип обов'язкової участі у системі (кожен працездатний громадянин повинен сплачувати пенсійні внески та вибрати систему, якщо це передбачено законодавством);
- принцип прозорості;
- принцип загальнодоступності (інформація про систему пенсійного забезпечення та її використання є доступними для усіх громадян);
- принцип справедливості;
- принцип достойного рівня забезпечення у випадку непрацездатності;
- принцип диверсифікації (інвестування коштів у різні види цінних паперів, а також розширення переліку послуг з метою мінімізації ризику);
- принцип відповідальності держави за організацію пенсійного забезпечення;
- принцип відповідальності системи пенсійного забезпечення національним особливостям, традиціям і менталітету суспільства.

Сучасна пенсійна система передбачає акумулювання пенсійних податків із працюючих громадян, які надалі розподіляються між пенсіонерами. Мінімального розміру такої пенсії недостатньо для того, щоб забезпечити достатній рівень споживання пенсіонера впродовж місяця, зважаючи на темп інфляції та підвищення вартості комунальних послуг.

Тому важливо, щоб функціонував не лише перший та частково третій рівні пенсійної системи, а й другий, тобто накопичувальна система. Щоб кожен громадянин протягом життя мав право і можливість відкласти собі

кошти для того, щоб в майбутньому отримувати гідну пенсію.

Проте, пропонована накопичувальна система буде ефективною тільки в тому випадку, якщо національна валюта буде стабільною і надійною, інакше всі вклади будуть знецінені. Вік осіб до 25 років, які будуть в обов'язковому порядку брати участь у накопичувальній системі, багато хто вважає не виправданим і заявляють, що умови системи, повинні бути однаковими для всіх вікових груп і категорій громадян, щоб не було дискримінації.

Якщо у накопичувальній системі будуть брати участь всі категорії та віку громадян, це знизить навантаження на державний бюджет. Існує і ризик недобросовісності роботи приватних накопичувальних фондів, оскільки наша фінансова та банківська система, сама далека від досконалості. Для початку необхідно поліпшити і стабілізувати фінансовий ринок, зробити більш ефективною роботу і лише потім, змінювати пенсійну систему.

За висновком Міжнародної організації праці найкращим шляхом розв'язання проблем, пов'язаних з фінансово-економічними викликами демографічного старіння, є перегляд балансу між трудовим і пенсійним життям у рамках концепції життєвого циклу, що передбачає відмову від застарілої політики обов'язковості виходу на пенсію чи обмежувальних заходів по відношенню до зайнятості людей старше певного віку.

Отже, пенсійне реформування потребує системних змін.

Список використаних джерел

1. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 9 липня 2003 р. № 1058-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 49–51. 376 с.
2. Кулікова Є. О. Сучасний стан та перспективи солідарної системи пенсійного страхування в Україні / Є. О. Кулікова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2018. - Вип. 19(2). - С. 71-75

Демченко Д.В.

аспірант Державного науково-дослідного інституту
інформатизації та моделювання економіки
Мінекономрозвитку України

СТРУКТУРА І МОДЕЛІ ІПОТЕЧНОГО РИНКУ

Іпотечний ринок має свою специфічну структуру, відмінну від інших ринкових сегментів. Він складається з іпотечного ринку житла, іпотечного ринку нерухомості, іпотечного ринку землі та промислового іпотечного ринку.

На сьогодні є дві основні моделі іпотечного кредитування: однорівнева і дворівнева. Розмежування їх здійснюється за особливостями механізму рефінансування іпотечних позик: однорівнева передбачає об'єднання функцій первинного кредитора та емітента іпотечних цінних паперів, дворівнева – виділення функції емітента іпотечних цінних паперів облігаційного типу у самостійну.

Оскільки рефінансування передбачає обмеження джерел фінансування іпотечних позик прямим продажем іпотечних кредитів та емісією іпотечних цінних паперів, то однорівнева і дворівнева моделі виступають різновидами іпотечного механізму, заснованого на функціонуванні вторинного ринку іпотечного капіталу [1, с. 25].

Дворівнева модель іпотеки (або ж «американська») спирається на вторинний ринок заставних. Сутність моделі полягає в тому, що банк видає іпотечний кредит позичальнику в обмін на зобов'язання протягом визначеного терміну щомісяця переводити в банк фіксовану суму. Це зобов'язання позичальника забезпечене заставою житла, що здобувається. Банк продає кредит одному з агентств іпотечного кредитування, передаючи при цьому і зобов'язання із забезпечення. Агентства негайно відшкодовують банку виплачені позичальнику грошові кошти і замість цього просять переводити одержувані від нього щомісячні виплати, за винятком прибутку (маржі) банку, в агентство. Величина щомісячних виплат, тобто ставка, за якою агентство зобов'язується купувати іпотечні кредити, встановлюється ним самим на підставі вимог інвесторів до прибутковості відповідних фінансових інструментів.

Іпотечні агентства, купуючи невелику кількість іпотечних кредитів у комерційних банків, збирають їх у пули і створюють на основі кожного новий цінний папір, джерелом виплат за яким є платежі позичальників. Ці виплати гарантовані не заставою нерухомості, а агентством як юридичною особою. Агентства реалізують іпотечні цінні папери на фондовому ринку і потім теж виступають як посередники, передаючи інвестору, що купив цінний папір, виплати від банку за винятком своєї маржі [2, с. 57].

Однорівнева («німецька модель») є автономною збалансованою моделлю іпотеки, що базується на «ощадно-позичковому» принципі функціонування. Тут вкладник одержує можливість накопичити необхідний внесок на придбання квартири (наприклад, у розмірі 50% її вартості) протягом тривалого періоду, а потім одержати іпотечний кредит на купівлю (будівництво) заздалегідь обраної квартири. Будівельна ощадна каса, яка є замкнутою фінансовою структурою, починає свою діяльність з формування статутного капіталу і має на його основі своє власне джерело ресурсів для видачі кредитів. Усі наявні власні і залучені кошти каси використовуються тільки для фінансування будівництва житла і видачу іпотечних кредитів на купівлю побудованих квартир.

Однорівнева схема організації іпотечного кредитування має свої особливості: а) фінансові ресурси, необхідні для надання іпотечних кредитів, формуються кредитором за рахунок кредитів інших суб'єктів господарювання, а також мобілізованих ним тимчасово вільних коштів; б) кредитна установа, що надала іпотечний кредит, безпосередньо його обслуговує, отримує усі виплати за іпотечним кредитом, а саме, основну суму боргу та відсотки за ним, вона також самостійно забезпечує його погашення; в) провідними інститутами, які здійснюють іпотечне кредитування, є спеціалізовані іпотечні банки, універсальні банки, які

здійснюють іпотечне кредитування, страхові товариства, іпотечні компанії. Однорівнева система іпотечного кредитування, як правило, не передбачає продажу та перепродажу іпотечних кредитів на вторинний ринок. Найбільшого розвитку однорівневій системі іпотечного кредитування набули в країнах Західної Європи, Азії, Латинської Америки та Африки.

Дворівнева система іпотечного кредитування у порівнянні з однорівневою є більш складною (характерна для США, Канади). Головними ознаками дворівневої системи іпотечного кредитування є: а) фінансові ресурси, необхідні для іпотечного кредитування, формуються не лише за рахунок джерел, які притаманні однорівневій системі іпотечного кредитування, а й за рахунок коштів, які мобілізуються з фінансових ринків; б) первинні кредитори іпотечних кредитів виконують функції не тільки надання кредитів, а й фінансових посередників, які займаються продажем та перепродажем цих кредитів.

У дворівневій системі іпотечного кредитування особлива роль належить операторам вторинного іпотечного ринку. Вказані заклади здійснюють купівлю іпотечних кредитів (заставних), формують їх у пули за однорідними ознаками, випускають на підставі цих пулів власні цінні папери, пов'язані з іпотекою, і за рахунок цього мобілізують ресурси для рефінансування іпотечних кредитів. Дворівнева система іпотечного кредитування дозволяє значно розширити масштаби цього кредитування, забезпечує, на відміну від однорівневої системи, збереження високої ліквідності первинних кредиторів шляхом сек'юритизації їх активів, трансформації неліквідних іпотечних кредитів у ліквідні цінні папери.

Список використаних джерел

3. Костюкевич О. Теоретичні аспекти функціонування іпотечного ринку. Економіка та держава. 2016. №1. С.24-26.
4. Копишинська Н. Становлення іпотеки в Україні. Фінанси України. 2017. № 5. С. 53–58.

Долінковська Г.В.

Старший викладач кафедри фінансів та обліку
ТНУ імені В.І.Вернадського

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ КЛАСТЕРНИХ ІНІЦІАТИВ

Розвиток кластерних програм є ключовим питанням в політиці уряду більшості досліджених країн. Основи кластерного розвитку покладені в загальні стратегії економічного, промислового розвитку, а також вони відіграють і загальній національній стратегії. Під терміном «кластерна ініціатива» мається на увазі конкретна програма розвитку кластера чи кластерної організації, тобто будь-яке зусилля спрямоване на підвищення конкурентоспроможності кластеру є кластерною ініціативою.

Слід відмітити значну кореляцію у часовому вимірі створення організацій управління кластерами та впровадження кластерної політики в

різних країнах. Так, наприклад, в Німеччині основні засади кластерної політики почали впроваджуватись вже в середині 90-х років за допомогою прийняття та виконання різноманітних програм підтримки розвитку кластерів на федеральному та регіональному рівнях.

В інших країнах розроблення кластерної політики почалося вже наприкінці 2000-х років (Швеція, Ісландія). Такі розриви у часових проміжках пов'язані з тим, що у більшість досліджуваних організацій на початку їх створення покладалися лише на державне фінансування, тому спостерігається значна кореляція між створенням організацій та початком фінансування програм підтримки кластерів.

Цікавим також є спостереження щодо інституціоналізаційних процесів кластерних структур. В різних країнах створення та становлення більшості кластерів відбувалося за різні проміжки часу, так наприклад в Німеччині та Фінляндії, кластери були створені у восьмирічний період (з 1998-2006 р.р. - в Німеччині та з 1999-2007 р.р. - в Фінляндії), цей процес був значно коротшим в інших країнах (в Польщі всього 2 роки - з 2006 – 2008 роки, Швеції всього за один рік (2005 р.). Зазначені процеси не можуть залежати лише від ступеня фінансування програм, існує залежність також від конкретних результатів в окремих галузях промисловості в різних країнах.

Важливим питанням залишається підвищення актуальності кластерних програм, необхідно залучати інші програми фінансування, які б могли забезпечити додаткову підтримку кластерів через фінансування бізнесу, науково-дослідних робіт та освітньої інфраструктури.

Міжнародна конкурентоспроможність кластерів вважається ключовим елементом підтримки та подальшого розвитку конкурентоспроможності економіки країни в глобальному контексті. Значна роль надається не лише створенню кластерів, а саме розробці та створенні досконалих, конкурентоспроможних на міжнародному рівні кластерів, які матимуть вплив на національну економіку.

Досвід Європейських країн свідчить про доцільність створення саме організацій управління кластерами, які забезпечують управління кластерами, чіткий розподіл ролей та визначають основні шляхи та можливості його розвитку.

Всі проаналізовані кластери показують високу регіональну концентрацію із середнім значенням щонайменше 75 відсотків. Що створює сприятливі умови для успішної роботи з точки зору просторової близькості керуючої організації кластера з членами кластеру. Більшість організацій управління кластером залежить значною мірою від державного фінансування. Джерела державного фінансування включають проекти на основі грантового фінансування, організаційного фінансування або сервісних контрактів. Джерела і частка державного фінансування в значній мірі залежать від кластерів та умов їх функціонування, а також від програм суспільного фінансування, які їх підтримують.[1]

Проаналізувавши кластерні програми в європейських країнах було зроблено такі висновки: різні типи кластерних програм мають різні цілі;

більшість кластерних програм відіграють важливе значення в розвитку економіки країн, та затверджуються на національному рівні; інтернаціоналізація кластерів є важливою, але актуальність надання інтернаціоналізації залежить від конкретного виду кластерної програми; здійснення моніторингу та оцінки ефективності кластерних програм є дуже важким, але важливим процесом; застосування кластерної політики в останні роки набуває ще більшого значення в європейських країнах; підтримка Європейського фонду регіонального розвитку сприяє створенню та поліпшенню зв'язків між програмами підтримки інновацій та кластерних програм; незалежно від виду підтримки, яку вони надають, програми кластера в рівній мірі інтегровані в національні програми; стратегічним напрямком кластерних програм є не лише підтримка зрілих кластерів, а й створення нових досконалих кластерів, ці питання в рівній мірі інтегровані в політичний порядок денний держав -членів ЄС.

Список використаних джерел

1. Clusters are individuals. New findings from the European management and cluster program benchmarking. Thomas Lammer-Gamp, Dr. Gerd Meier Zu Kocker, Dr. Thomas Alslev Cristensen, Lysann Muller/ISBN: 978-87-92776-21-1/Publisher: The Danish Ministry of Research, Innovation and Higher Education/ Page count: 130. Oct 04, 2011.

Єрко А.О.

магістрант 2-го курсу, спеціальності ФБСС
ТНУ імені В.І.Вернадського

СТРАТЕГІЧНІ ЗАСАДИ ПОБУДОВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ ВІД БЕЗРОБІТТЯ

Всі країни намагаються знайти рішення, щоб полегшити своїм громадянам доступ до системи соціального страхування та участі у неї. Покриття соціальним страхуванням визначає ефективність політики соціального страхування та реалізації державних соціальних програм. Європейські країни відрізняються за рівнем безробіття не лише тому, що вони знаходяться в даний момент часу в різних фазах ділового циклу, але також через те, що вони мають структурно різні інститути ринку праці.

Розглянемо сучасний стан рівня безробіття в країнах ЄС. Сезонно скоригований рівень безробіття в євросоні становив 7,5% у травні 2019 року, зменшившись із 8,3% з травня 2018 року. Це найнижчий показник, який зафіксовано в євросоні з липня 2008 року. За підрахунками Євростату, 15,653 млн. населення ЄС були безробітними у травні 2019 р. У порівнянні з аналогічним періодом 2018 року рівень безробіття в ЄС зменшився на 1,227 млн.населення. Серед держав-членів найнижчі показники безробіття у 2019 році зафіксовані в Чехії (2,2%), Німеччині (3,1%) та Нідерландах (3,3%). Найвищі показники безробіття спостерігалися в Греції (18,1%), Іспанії (13,6%) та Італії (9,9%). Порівняно з 2018 роком рівень безробіття впав у 23 державах-членах та залишався стабільним в Австрії і збільшився в Данії (з

5,0% до 5,1%), Люксембурзі, Польщі та Швеції. Найбільше зменшення рівня безробіття було зафіксовано у Греції (з 20,2% до 18,1%), Іспанії (з 15,4% до 13,6%) та на Кіпрі (з 8,3% до 6,5%). [1]

Попри позитивні тенденції зі станом безробіття в ЄС залишається невирішеним питання розробки єдиної стратегії страхування від безробіття. Незважаючи на відмінності країн ЄС, необхідно розробити єдині стандарти європейської системи страхування від безробіття (ЄССБ), які країни можуть доповнити додатковими національними умовами. ЄССБ повинна мати необмежену тривалість, виключати ризик відмови від роботи до закінчення отримання виплат та мати низький показник заміщення в 10%, що стабілізує стимули до роботи. [2]

Нещодавна фінансова та криза заборгованості вплинули на європейські ринки праці як за тривалістю, так і за рівнем безробіття. Зокрема, такі країни, як Греція, Португалія та Іспанія, відчули високий рівень безробіття. Надзвичайно важко забезпечити належне страхування по безробіттю, не порушуючи зобов'язань цих країн по низькому дефіциту бюджету. Оскільки ділові цикли по всій Європі не є ідеально взаємозв'язаними, ЄССБ забезпечила б розподіл ризику за рахунок зменшення антициклічного впливу витрат на безробіття в національних бюджетах, тим самим пом'якшуючи довготривалі наслідки рецесії, що слідує за суворими кризами. Європейська Комісія неодноразово стверджувала, що Європейський валютний союз (ЄВС) повинен бути побудований з автоматичними фіскальними стабілізаторами, що зменшують економічні потрясіння. Також доцільна організація перестраховання національних схем допомоги по безробіттю на рівні єврозони. [3]

Політика зайнятості населення та виплат допомоги по безробіттю буде ефективнішою, якщо розподіл ризиків пов'язати з політикою соціальних інвестицій - поєднання навчання, освіти та активізації робочої діяльності. Незважаючи на те, що ЄССБ було в центрі дебатів про «Соціальну Європу» протягом останнього десятиліття, досі не існує єдиної думки щодо цієї концепції, і конкретних кроків щодо впровадження такої системи не було зроблено.

Поняття страхування від безробіття потрібно докорінно переглянути, оскільки сучасна політика ринку праці повинна покривати не лише ризики доходу, пов'язані з безробіттям, але й інші серйозні ризики доходу, пов'язані з критичними переходами протягом життєвого шляху. Розроблені ідеї щодо покриття більш широкого спектру соціальних ризиків і пропонується розширення існуючого Європейського соціального фонду (ESF), щоб створити «Європейський фонд зайнятості та соціальний фонд» з елементами справжнього європейського страхування зайнятості, а також механізм перестраховання для асиметричного поглинання шоку. Планується, що держави-члени повинні сплачувати 0,1 відсотка свого ВВП у стабілізаційний фонд до досягнення критичної маси в 0,5 відсотка ВВП єврозони. Країна, яка має проблеми з безробіттям, може отримувати трансферти з цього пулу, якщо рівень її короткострокового безробіття на два або більше відсоткових пунктів

вище середнього, визначеного щоквартально. [3]

Таким чином створення ЄССБ зміцнить згуртованість та солідарність у всій Європі. Більше того, гармонізована система може покращити мобільність робочої сили та інтеграцію її на ринок, оскільки допомога по безробіттю та відповідна активна політика зайнятості, не прив'язані до конкретної країни або місця проживання.

Список використаних джерел

1. Euro area unemployment at 7.5% EU28 at 6.3% May 2019. *Eurostat*. URL:<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/9935256/3-01072019-AP-EN.pdf/fdd80b34-6c9d-43a2-b2c0-2ce9d4dc3c9c> (accessed 15 October 2019)
2. European Unemployment Insurance? A more modest approach in the short term, more ambition in the long term. *European Social Observatory*. URL:http://www.ose.be/files/publication/OSEPaperSeries/Schmid_2019_OpinionPaper20.pdf (accessed 15 October 2019)
3. European citizens back unemployment reinsurance. by Frank Vandebroucke *Social Europe*. URL:https://www.socialeurope.eu/unemployment-reinsurance_ (accessed 14 October 2019)
4. Europeanising pensions and unemployment insurance. *Social Europe*. URL:https://www.socialeurope.eu/pensions-unemployment-insurance_ (accessed 13 October 2019)

Горlach А.С.

ст.викладач кафедри фінансів та обліку
ТНУ ім. В.І. Вернадського

Корчаківська В.

студентки ФБСС -31

СТАН РОЗВИТКУ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

Модернізація національної економіки передбачає використання максимально можливого і доступного спектра джерел тимчасово вільних коштів. У даному контексті істотний потенціал являють собою ресурсні можливості ринку цінних паперів, тому що останній сприяє об'єктивному переливу капіталів до найбільш ефективних галузей економіки завдяки справедливому ціноутворенню на фінансові інструменти, наявності професійних учасників, прозорому нормативно-правовому середовищу, державній регуляції тощо. Саме цим пояснюється роль, місце і значення ринку цінних паперів у системі фінансових ринків розвинених країн світу.

В Україні створені передумови для активного використання можливостей ринку цінних паперів: розбудовано базові інфраструктури, запроваджено регуляторну політику, обґрунтовані та прийняті відповідні законодавчі акти, суб'єктний та інструментальний склад, тощо. Проте, не всі можливості даного ринку використовуються повністю. У певній мірі це можна пояснити історією його становлення, впливом національних і глобальних (таких, як фінансова криза) чинників, тенденціями сучасного розвитку і т. д.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про цінні папери та фондовий

ринок», фондовий ринок (ринок цінних паперів) – сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних (деривативів).

По-перше, створення фондового ринку в Україні відбувалося за умов відсутності чіткої та логічної нормативно-законодавчої бази, а також невідповідності окремих елементів ринку міжнародним стандартам.

По-друге, важливою проблемою, що постає перед Україною, є те, що правове забезпечення та механізми котирування цінних паперів ще досі чітко не визначені, відсутня відповідна інфраструктура, ринок недостатньо прозорий та малоліквідний.

По-третє, український фондовий ринок перебуває у безпосередній залежності від світового, це засвідчує підвищення значень українських фондових індексів під час стрімкого росту світових індексів та сприятливих політичних та економічних новин.

Від початку створення ринку цінних паперів в Україні нагально постало питання з його ефективного функціонування. Сьогодні фондовий ринок не виконує своїх функцій, не сприяє залученню інвестицій і перерозподілу капіталу. Крім того, потребує вирішення ціла низка проблем, а саме:

- Високий ступінь ризиків;
- Недосконалість нормативно-правового забезпечення;
- Відсутність відкритого доступу до інформації;
- Порушення прав інвесторів;
- Невеликий обсяг і неліквідність;
- Низький рівень капіталізації;
- Нестача кваліфікованого персоналу.

Підводячи підсумки, можна виокремити наступні риси становлення та тенденції розвитку ринку цінних паперів:

1) на інструментальному рівні:

— домінування на біржовому та позабіржовому сегментах операцій із традиційними цінними паперами такими, як акції, облігації підприємств та інвестиційні сертифікати (в окремі періоди — з векселями);

— зниження обсягу випусків облігацій, у середньому на 50 % щорічно; зміна чотирьохрічної тенденції подвоєння випусків інвестиційних сертифікатів пайових інвестиційних фондів на протилежну; збільшення випуску акцій корпоративних інвестиційних фондів;

— поширення випуску облігацій місцевих позик з метою розв'язання тактичних та стратегічних завдань по фінансуванню видатків органів місцевих рад;

— нерівномірність зростання випусків окремих;

— зміна структури цінних паперів, наявних на ринку;

— зниження рівня зацікавленості до опціонів і сертифікатів ФОН (тенденції їх застосування фактично не спостерігаються);

2) на рівні обсягів ринку і окремих операцій:

— перевищення обсягів торгівлі цінними паперами на фондовому ринку обсягів виробництва продукції аграрного, промислового та будівельного секторів економіки;

— збільшення сумарної маси випусків цінних паперів;

3) на рівні емітентів й інвесторів:

— помірне зростання обсягів чистого прибутку відкритих акціонерних товариств та підприємств-емітентів облігацій;

— отримання найбільшого позитивного сальдо підприємствами переробної і добувної промисловості; сфери фінансової діяльності; операцій з нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг.

Перспективи подальших наукових розробок на основі систематизації характерних рис та тенденцій пропонується пов'язувати із виявленням проблем і напрямів подальшого удосконалення функціонування ринку цінних паперів в Україні.

Отже, ринок цінних паперів України є важливою складовою української економіки та показником розвитку всієї фінансової системи країни. Він характеризується несформованими традиціями і правилами роботи, що зумовлює потребу в запровадженні системи ефективного регулювання й управління, насамперед з боку держави.

У зв'язку з цим є потреба в реалізації напрямів розвитку вітчизняного фондового ринку, які дадуть можливість досягнути суттєвого розширення пропозиції цінних паперів з достатньою інвестиційною привабливістю. Основними напрямами є удосконалення механізмів функціонування боргового й іпотечного ринку; удосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації фахівців з питань фондового ринку; створення надійної системи клірингу і розрахунків; поінформованість населення щодо інвестиційних можливостей фондового ринку.

Список використаних джерел

1. Вітюк Н. В. Фондовий ринок України і перспективи його розвитку [Електронний ресурс] / Н. В. Вітюк. – Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=1532>.
2. Державно-правове регулювання фондового ринку: [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.vuzlib.net/birz_d/8-4.htm
3. Добровольська О.В., Халатур С.М. Фінансовий ринок : навч. посіб. для студентів ВНЗ /. - Дніпропетровськ : Монолит, 2015. - 383 с. - Бібліогр.: с. 361-371
4. Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV «Про цінні папери та фондовий ринок» (зі змінами та доповненнями)
5. Ринок цінних паперів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nssmc.gov.ua/>

Курінна О.В.

ст. викладач кафедри фінансів
та обліку ТНУ ім. В.І. Вернадського

ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ

Державний борг виникає у певні періоди функціонування держави,

коли її видатки починають переважати над доходами. Якщо бюджетний дефіцит стає хронічним явищем, то його покриття здійснюється шляхом державних запозичень. Одним із найважливіших інструментів, що використовуються державою для ефективного розвитку своєї економіки, є виважена боргова політика.

Основними причинами зростання державного боргу є: циклічні спади економіки, скорочення податків з метою стимулювання економіки, збільшення державних видатків у військовий час або в періоди інших соціальних конфліктів, зростання довгострокової напруженості у бюджетно-податковій сфері, вплив політичних бізнес-циклів – надмірне зростання державних видатків напередодні виборів з метою завоювання популярності серед виборців та збереження влади [1, с. 124-125].

Державний зовнішній борг лягає на економіку країни великим тягарем, оскільки, сплачуючи суму основного боргу та відсотків за ним, держава перераховує певну частину реального національного продукту за кордон, що призводить до скорочення поточного споживання населення. У свою чергу, це уповільнює економічне зростання і може зумовити спад національного виробництва.

Серед негативних аспектів впливу державного боргу на національну економіку країни слід виділити наступні:

- зростання зовнішньої державної заборгованості викликає надмірну залежність вітчизняних фінансів від міжнародних і призводить до втрати своєї політичної незалежності;

- кошти, що мобілізуються за допомогою державних запозичень, є антиципованими, тобто стягнутими наперед, податками, а борги слід погашати разом з відсотками;

- при надмірному зростанні державної заборгованості уряд вимушений обмежувати інвестиційні капіталовкладення в національне господарство;

- зростання державного боргу зумовлює вразливість держави до впливу зовнішніх шоків, зокрема, змін відсоткових ставок на світових ринках позичкового капіталу, коливань валютних курсів, змін попиту на експортовану Україною продукцію та цін на неї [2, с.19].

Розглянемо динаміку державного боргу України за 2009-2019 рр. (рис. 1).

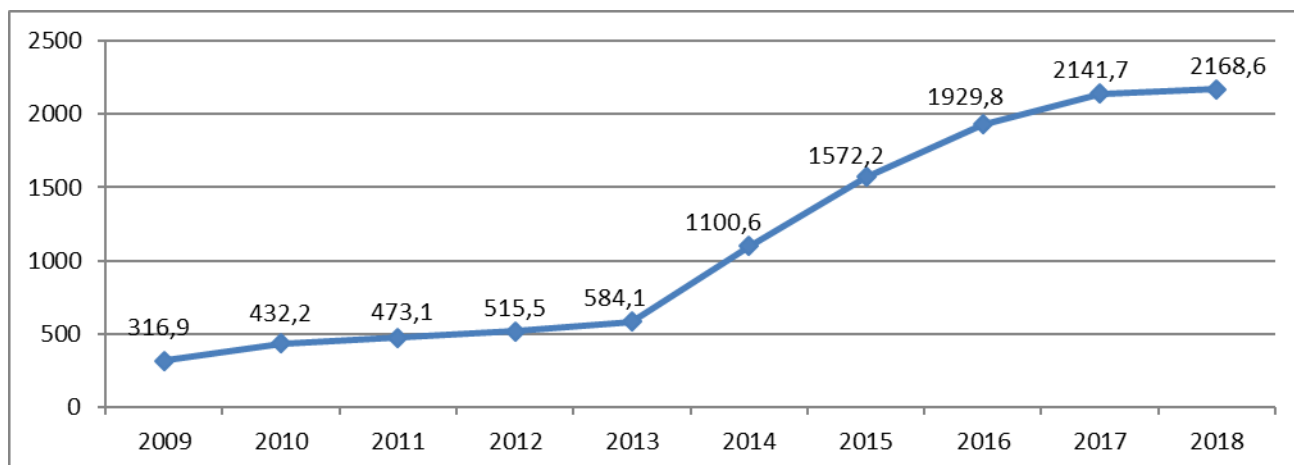

Рисунок 1. Динаміка державного боргу протягом 2009-2018 рр., млрд грн [3]

За даними рис. 1 бачимо, що в Україні спостерігається негативна тенденція щорічного зростання державного боргу. Найбільш інтенсивний характер боргового зростання відбувався протягом 2014-2017 років. Причинами цього стали значні боргові навантаження на державний бюджет та високі валютні ризики державних запозичень, призначених для фінансування бюджетного дефіциту.

Одним із ключових завдань економіки держави вдосконалення системи управління державним боргом, яка має бути спрямована на:

- оптимізацію державного боргу;
- поступове заміщення державного боргу в іноземній валюті запозиченнями в гривні (в міру погашення боргових зобов'язань, номінованих в іноземній валюті);
- посилення адміністративного контролю за фінансовими потоками держави;
- здійснення системних інституційних змін, що створюють сприятливий інвестиційний клімат;
- удосконалення системи прогнозування взаємопов'язаних макропоказників, які безпосередньо впливають на формування державного боргу України.

Отже, проведення виваженої політики у сфері державних запозичень, своєчасне вжиття заходів, необхідних для зміцнення позиції країни в управлінні існуючою заборгованістю державного сектора економіки є найважливішим чинником, що забезпечує макроекономічну стабільність держави. Ефективне управління державним боргом має стати потужним фактором економічного зростання, що дозволить згладжувати економічні флуктуації і надаватиме додаткові фінансові ресурси. Стійке становище країни на міжнародному ринку капіталу, своєчасне виконання боргових зобов'язань сприяє зміцненню її міжнародного авторитету і забезпечує додатковий приток інвестицій на більш вигідних умовах.

Список використаних джерел

1. Карлін М.І. Державні фінанси України: навч. посіб. К.: Знання. 2008. 348 с. –

(Вища освіта 21 століття).

2. Вплив політики державних запозичень та податкової політики на стан грошово-кредитної сфери України. Рішення Ради НБУ №48-рд від 30.10.2018р. <https://bank.gov.ua/doccatalog/document>.

3. Державний борг України [2019]. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>

Лінкова О.
студентка II курсу групи ФБСС-21
Науковий керівник: **Курінна О.В.**
ст.викладач кафедри фінансів та обліку
ТНУ ім. В.І. Вернадського

ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ

Одним із головних чинників, що забезпечує розвиток економіки країни, є обсяг іноземних інвестицій. На величину залучень іноземних коштів безпосередньо впливає сприятливий інвестиційний клімат країни. При ефективному веденні інвестиційної політики спостерігається позитивна динаміка виробництва, розвиток інновацій, підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку, зростання життєвого рівня населення, покращення соціальних показників населення та підвищення інтелектуального капіталу нації.

На стадії розвитку та у період значних деформацій Україна відчуває значну потребу в іноземному інвестуванні. Прямі іноземні інвестиції — найбільш бажана форма капіталовкладень для економік, що розвиваються, оскільки вона дозволяє реалізовувати великі проекти для вирішення завдань структурної трансформації економіки; крім того, в країну надходять нові технології, нові практики корпоративного управління, тощо.

Індикатором зміни рівня довіри іноземних інвесторів та рейтингу країни є динаміка прямих іноземних інвестицій в Україні (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україні
з 2002 по 2019 рр. (млн. дол. США)

Рік	Прямі іноземні інвестиції в Україну	Зміна за рік	Прямі іноземні інвестиції з України	Зміна за рік	Сальдо
2002	693		-5		+698
2003	1424	+731	13	+18	+1411
2004	1715	+291	4	-9	+1711
2005	7808	+6093	275	+271	+7533
2006	5604	-2204	-133	-408	+5737
2007	9891	+4287	673	+806	+9218
2008	10913	+1022	1010	+337	+9903
2009	4816	-6097	162	-848	+4654

2010	6495	+1679	736	+574	+5759
2011	7207	+712	192	-544	+7015
2012	8401	+1194	1206	+1014	+7195
2013	4499	-3902	420	-786	+4079
2014	410	-4089	111	-309	+299
2015	2961	+2551	-51	-162	+3012
2016	3284	+323	16	+67	+3268
2017	2202	-1082	8	-8	+2194
2018	2355	+153	-5	-13	+2360
2019 (I півріччя)	1074	-1281	-1	+4	+1075

Примітка: 2014-2019 рр. - без урахування окупованих територій (Криму, Севастополя, частини Донбасу).

Джерело: складено за даними Міністерства фінансів України [1]

За наведеними даними ми бачимо, що найбільший спад інвестицій спостерігається у 2006, 2009, 2013, 2014, 2017 та 2019 роках. Для виявлення закономірності дослідимо, які події могли вплинути на значне скорочення інвестицій в Україні.

2006 рік відзначився загостренням суперечностей між Україною і Росією. Газовий конфлікт, розмежування власності маяків на узбережжі Чорного моря [2].

2009 рік для України розпочався одним із найгучніших конфліктів в історії відносин з Росією – «газовою війною» [2]. Протягом грудня 2008 року Україна спочатку не могла погасити борги за газ перед РФ, а потім – укласти новий контракт на поставки палива. Але 19 січня - Росія і Україна повідомили про врегулювання газового конфлікту.

Крім того, негативний вплив на обсяг іноземних інвестицій в Україну в 2009 році спричинила світова фінансово-економічна криза 2008-2009 рр.

2013-2014 роки були важкі та трагічні для України – Революція Гідності, анексія Криму і війна на Сході країни. У ці роки Україна опинилась у дуже важкому політичному, соціальному та економічному стані. Наслідки та конфлікти цих подій не вирішено по сьогоднішній день, значно ослаблюють економіку країни і гальмують її розвиток.

6 квітня 2017 року - Європарламент проголосував за безвізовий режим для України [2]. У цьому році спостерігається значний відтік інтелектуального капіталу країни.

2019 рік від знаменувався такими подіями як: втрата чинності Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією, вибори Президента України, підписання «формули Штайнмайера».

Загальна картина хроніки подій показує нам найголовніший фактор, який відштовхує іноземних інвесторів від України – значні політичні конфлікти, що ведуть за собою тяжкі наслідки та відображають економічну неспроможність та нестабільність країни, які турбують підприємців і змушують вести бізнес в умовах невизначеності. Окрім цього, є інші, не

менш важливі фактори, що значно відображають несприятливий клімат для інвестицій в Україну. Одним із них є оподаткування. Щоб пройти повну процедуру сплати податків в Україні, бізнесові доведеться витратити 327,5 годин на рік. Для порівняння, середній показник у країнах східної Європи - 214,8 годин, серед розвинених країн - 154,9 годин. Лідер за цим показником є Сінгапур, де сплата податків у місцевого бізнесу займає всього 49 годин на рік. Проте не лише правове регулювання є складовою інвестиційного клімату. Вже четвертий рік поспіль поміж інших негативних факторів, які впливають на інвестиційну привабливість країни, інвестори відзначають корупцію та недовіру до правоохоронних органів, які тиснуть на підприємців, та судів, які їх не захищають. Також впливає недостатньо швидке проведення реформ і посилення трудової міграції. в 2020 році - очікується зниження інвестицій на 2,8 млрд, в 2021-му - 3,2 млрд, а в 2022 році - на 3,5 млрд доларів. Найбільш значущими зовнішніми ризиками на наступні чотири роки буде посилення гібридних загроз національній безпеці України, зокрема війни на Донбасі. Хоча за чотири роки, за оцінкою експертів, вона буде знижуватися: в 2019 році ризики оцінені в 10 балів з 16 можливих, в 2020-му - 9, в 2021-му і 2022-му роках - по 7 балів.

Підсумовуючи вищевикладене, можна впевнено стверджувати, що прямі іноземні інвестиції є тим визначальним фактором, який дозволяє розвивати та модернізувати промисловість; виступають рушійною силою необхідних інноваційних процесів і підвищення конкурентоспроможності. Щоб прискорити темпи соціально-економічного розвитку України, слід забезпечити політичну та економічну стабільність, удосконалення національного законодавства щодо іноземного інвестування, зниження рівня корупції. Водночас, інвестори очікують не лише правові зміни, але і покращення механізмів реалізації законодавства, зокрема, належну роботу судової системи, у тому числі новоствореного Вищого антикорупційного суду.

Список використаних джерел

1. Сайт Міністерства фінансів України - <https://www.mof.gov.ua/uk>.
2. Електронна бібліотека Вікіпедія - <https://uk.wikipedia.org>

Мала С.І.

кандидат економічних наук, доцент, доцент
кафедри фінансів та обліку ТНУ ім. В.І. Вернадського

ЩОДО СТАНУ ІННОВАЦІЙНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Такі дві категорії, як інвестиції та інновації, нерозривно пов'язані між собою в рамках сьогоденного виробничого процесу незалежно від масштабів бізнесу. Вливання капіталу в інновації переслідує мету застосування нових технологічних рішень в діяльності компаній і підприємств. Але потрібно розуміти і те, що яким би не був цікавий проект з наукової точки зору або точки зору розвитку виробництва, на перше місце завжди виходить його рентабельність і можливість отримання в майбутньому

прибутку. Здійснення подібних вкладень можливе в двох формах:

- 1) вкладення коштів з метою придбання продукту інноваційних технологій, рішень, ліцензій, патентів;
- 2) вкладення коштів в розробку продуктів інноваційної діяльності [4].

Безумовно, основною метою будь-якої інвестиційної діяльності, є приріст капіталу. Не є винятком і сфера інновацій. Однак, на відміну від інших інвестиційних інститутів, капіталовкладення в інновації вигідні для інвесторів не тільки з огляду на збільшення доходу, а й завдяки досягненню багатьох інших цілей. Вони можуть бути різними в залежності від сфери діяльності і напрямку об'єкта інвестування, серед них експерти виділяють:

- товарну інновацію – одержання якісно нового товару;
- технічну – створення нового методу виробництва;
- ринкову – створення нових ринків для збуту послуг і товарів;
- маркетингову – створення нових постачальників;
- соціальну – підвищення рівня життя населення;
- екологічну – поліпшення умов виробництва, які згубно впливають на навколишнє середовище [5].

Що стосується основних напрямків і галузей, популярних сьогодні для вкладення капіталу в інновації, то, як виявилось, їх не так вже й багато. За підрахунками експертів, безперечним лідером цього процесу вважається напрямок високих інформаційних технологій та інвестиції в інтернет-проекти. Дана сфера займає 50% всього світового ринку інноваційних інвестицій. Після неї йде сфера біотехнологій, що займає 30%. Всі інші галузі істотно від них відстають, хоча є не менш привабливими в перспективі [1].

Серед потенційно рентабельних напрямків в секторі інноваційних інвестицій, крім ІТ і біотехнологій в СНД, експерти виділяють наступні:

- машинобудування;
- ракетобудування;
- авіаційна промисловість;
- інформатизація;
- військова галузь і виробництво зброї;
- космічні програми тощо.

Безумовно, інвестиції в інновації можливі тільки з боку великих інвесторів. Важливо зрозуміти, що тільки таким, інноваційним шляхом, можливо досягти не тільки економічного, але й соціального ефекту від інвестицій. Для дрібних вкладників слід шукати інші, менш витратні інструменти для збільшення свого прибутку [2].

Таблиця 1

Інноваційна активність промислових підприємств України [4]

Роки	Питома вага підпр., що займалися інвестиціями, %	Загальна сума витрат	у тому числі за напрямками			
			Дослідження і розробки	Придбання інших зовнішніх знань	Придбання машин, обладнання та програмного	Інші витрати

							забезпечення			
		Млн. грн.	Млн. грн.	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.	%
2000	18,0	1760,1	266,2	15,12	72,8	4,14	1074,5	61,05	182,7	10,38
2005	11,9	5751,6	612,3	10,65	243,4	4,23	3149,6	54,76	754,6	13,12
2008	13,0	11994,2	1243,6	10,37	421,8	3,52	7664,8	63,9	2664,0	22,21
2009	12,8	7949,9	846,7	10,65	115,9	1,46	4974,7	62,58	2012,6	25,32
2010	13,8	8045,5	996,4	12,38	141,6	1,76	5051,7	62,79	1855,8	23,07
2011	16,2	14333,9	1079,9	7,53	324,7	2,27	10489,1	73,18	2440,2	17,02
2012	17,4	11480,6	1196,3	10,42	47,0	0,41	8051,8	70,13	2185,5	19,04
2013	16,8	9562,6	1638,5	17,13	87,0	0,91	5546,3	58,0	2290,9	23,96
2014	16,1	7695,9	1754,6	22,80	47,2	0,61	5115,3	66,47	778,8	10,12
2015	17,3	13813,7	2039,5	14,76	84,9	0,61	11141,3	80,65	548,0	3,97
2016	18,9	23229,5	2457,8	10,58	64,2	0,28	19829,0	85,36	878,4	3,78
2017	16,2	9117,5	2169,8	23,80	21,8	0,24	5898,8	64,70	1027,1	11,27

За даними Держстату України (табл. 1), у 2014 р. інноваційною діяльністю у промисловості займалися 1609 підприємств, або 16,1% від обстежених промислових підприємств. На інновації підприємства витратили 7,7 млрд. грн., у тому числі на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 5,1 млрд. грн. (або 66,5% загального обсягу інноваційних витрат), на внутрішні та зовнішні науково-дослідні розробки – 1,7 млрд. грн. (22,8%), на придбання інших зовнішніх знань (придбання нових технологій) – 47,2 млн. грн. (0,6%), інші витрати становили 0,8 млрд. грн. (10,1%) [4].

Також, у 2017 р. інноваційною діяльністю в промисловості займалися 759 підприємств, або 16,2% обстежених промислових. Серед регіонів вищою за середню в Україні частка інноваційно активних підприємств була в Харківській, Тернопільській, Миколаївській, Черкаській, Кіровоградській, Івано-Франківській, Запорізькій, Сумській областях та м. Київ [5].

Обсяги освоєння капітальних інвестицій підприємств України у січні – вересні 2018 року складають 337,0 млрд. грн., що на 19,9 % більше від обсягу капітальних інвестицій за відповідний період 2017 року. Провідними сферами економічної діяльності, за обсягами освоєння капітальних інвестицій, у січні-вересні 2018 року залишаються: промисловість – 34,5%, будівництво – 10,6%, сільське, лісове та рибне господарство – 13,4%, інформація та телекомунікації – 6,2%, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 8,2%, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 8,5%, державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – 5,8%, операції з нерухомим майном – 4,4% [1].

Запровадження інвестиційно-інноваційного процесу є необхідним і ефективним інструментом в підприємницькій діяльності, оскільки стимулює розвиток фірм і, як наслідок, досягається бажаний економічний (або ж соціальний) ефект. Цей процес, як правило, охоплює дві складні категорії: інвестиції та інновації. Саме їх безпосередня взаємодія у підприємстві дає змогу активно розширювати виробництво, збільшувати прибуток, оновлювати основні засоби тощо.

Список використаних джерел

1. Global Innovation Index 2018. Energizing the World with Innovation. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2018-report>(дата звернення: 25.06.2019)
2. Наукова та інноваційна діяльність України. Статистичний збірник. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 23.06.2019)
3. Обстеження інноваційної діяльності в економіці України (за міжнародною методологією). URL:http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm. (дата звернення: 22.06.2019)
4. Ужгородський національний університет. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui> (дата звернення 20.09.2019)
5. Про інвестиції. URL: <http://xn----dtbjmwegiok9b3mho.xn> (дата звернення 20.09.2019)

Мусієнко Ілля
студент II курсу групи ФБСС-21
Науковий керівник: **Курінна О.В.**
ст.викладач кафедри фінансів та обліку
ТНУ ім. В.І. Вернадського

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Вплив податкового контролю на соціально-економічний розвиток суспільства обумовлює необхідність вжиття заходів для підвищення рівня ефективності системи оподаткування шляхом удосконалення механізму адміністрування податків. Важливу роль в системі податкового адміністрування відіграє податковий контроль, який забезпечує зв'язок платників податків з органами державного управління, уповноваженими реалізовувати державну податкову політику.

Податковий контроль - це система заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [1].

Організація податкового контролю в Україні включає такі основні складові: виявлення і облік платників податків; перевірка правильності обчислення податків і податкових платежів; контроль за своєчасністю надходження нарахованих сум до бюджету.

У системі адміністрування податків податковий контроль здійснюється в процесі ведення обліку платників податків; оперативного обліку надходження податків та інших обов'язкових платежів; адміністрування системи прийому та комп'ютерної обробки податкової звітності; визначення податкового зобов'язання платників; податкових перевірок та адміністрування податкового боргу платника [2].

Негативними чинниками, що впливають на ефективність податкового контролю в Україні, є [3]: недостатня уніфікація вітчизняного податкового

законодавства з міжнародним; відсутність підходів до гармонізації взаємовідносин учасників контрольно-перевірочного процесу; низький рівень податкової культури, дисципліни і свідомості платників податків внаслідок зростання податкового навантаження і трансакційних витрат в системі адміністрування податків.

Основними напрямками удосконалення організації податкового контролю з метою підвищення його ефективності є:

- забезпечення умов для підвищення рівня добровільного дотримання податкового законодавства платниками;
- узгодження чинного нормативно-правового поля щодо планування, організації та здійснення податкових перевірок;
- покращення якості обслуговування та проведення консультаційно-роз'яснювальної роботи з платниками податків;
- узгодження інтересів учасників податкового контролю: створення сприятливого податкового середовища для ведення бізнесу, забезпечення фінансових інтересів держави, співпраця громадських організацій і платників податків з контролюючими органами;
- проведення регулярного моніторингу рівня кваліфікації працівників контролюючих органів у сфері оподаткування.

Удосконалення податкового контролю і забезпечення ефективної роботи податкових органів мають сприяти зростанню довіри до фіскальної служби, формуванню високої податкової культури суспільства, та досягнення цілей економічної політики держави.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Волошин Ю. Податковий контроль в Україні: сутність, сучасні тенденції та нововведення. *Науковий Вісник Одеського національного економічного університету*. 2015. URL.: <https://elibrary.ru/contents.asp?issueid=1548559>.
3. Мельник М.І., Лещух І.В. Податковий контроль в Україні: проблеми та пріоритети підвищення ефективності : монографі. – Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України», 2015. 330 с.

Пилипенко О.О.

кандидат економічних наук, доцент, доцент
кафедри фінансів та обліку ТНУ ім. В.І. Вернадського

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА МАКРОРІВНІ

Важливим важелем впливу на підприємницьку діяльність суб'єктів господарювання та економіку країни є інвестиційна політика держави. З її допомогою держава безпосередньо може впливати на темпи та обсяги виробництва, рівень інфляції, прискорення НТП, зміну структури суспільного виробництва і вирішення багатьох соціальних проблем.

Мета інвестиційної політики на макрорівні полягає в реалізації стратегічного плану економічного і соціального розвитку країни. Але в кожному разі кінцева мета інвестиційної політики – поживлення

інвестиційної діяльності, спрямованої на підйом вітчизняної економіки та підвищення ефективності суспільного виробництва.

За даними Державної служби статистики у 2017 році в економіку України іноземними інвесторами з 76 країн світу вкладено 1630,4 млн дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу). Обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України на 31.12.2017 року становив 39144,0 млн. дол. США. Інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності [1].

Станом на 31.12.2017 р. найвагоміші обсяги надходжень прямих інвестицій були спрямовані до установ та організацій, що здійснюють фінансову та страхову діяльність – 26,1% та підприємств промисловості – 27,3 %. Станом на 31.12.2016 р. найвагоміші обсяги надходжень прямих інвестицій були спрямовані до установ та організацій, що здійснюють фінансову та страхову діяльність – 10324,4 млн. дол. США та підприємств промисловості – 9550,2 млн. дол. США.

До основних країн-інвесторів в економіку України належать: Кіпр – 25,6%, Нідерланди – 16,1%, Російська Федерація – 11,7%, Велика Британія – 5,5%, Німеччина – 4,6%, Віргінські Острови (Брит.) – 4,1%, і Швейцарія – 3,9%.

Обсяги освоєння капітальних інвестицій підприємств України у 2017 році складають 412,8 млрд. грн., що на 22,1% більше від обсягу капітальних інвестицій за відповідний період 2016 року.

Провідними сферами економічної діяльності, за обсягами освоєння капітальних інвестицій, у 2017 році залишаються: промисловість – 33,1%, будівництво – 12,3%, сільське, лісове та рибне господарство – 14,0 %, інформація та телекомунікації – 4,1%, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 7,0%, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 8,7%, державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – 7,4% [2].

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких у 2017 році освоєно 69,9% капіталовкладень, тоді як в 2016 році освоєно 69,4% капіталовкладень. Частка кредитів банків та інших позик у загальних обсягах капіталовкладень у 2016 році становила 7,1%, а в 2017 році вона зменшилась відповідно до 5,3%.

У 2017 р. за рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 12,7% капітальних інвестицій. Частка коштів іноземних інвесторів становила 1,4% усіх капіталовкладень, частка коштів населення на будівництво житла – 7,8%, інші джерела фінансування становлять 2,9% [2].

Отже, Україна залишається привабливою для інвестицій, водночас вона не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство і порушення макростабільності на зовнішніх ринках має свій відголос в Україні.

У рейтингу Doing Business 2018 Україна піднялась на +4 пункти і посіла 76 позицію зі 190 країн світу. Найбільший прогрес Україна

продемонструвала у таких складових рейтингу: +105 пунктів (за 140-го на 35-те місце) по компоненту «одержання дозволів на будівництво» — завдяки зменшенню пайової участі в Києві з 10 до 2% та зниженню вартості послуг з технагляду; + 41 пункт по «сплаті податків» за зменшення та уніфікацію ставки ЄСВ.

Також, слід відзначити, що у рейтингу агентства Moody's Investors Service Україна покращила свій кредитний рейтинг в міжнародному економічному списку. Він змінився з Саа3 до Саа2, що означає зміну прогнозу зі «стабільного» на «позитивний».

Так, на поліпшення показників вплинуло проведення структурних реформ в Україні, що допомогло країні впоратися з борговим навантаженням і поліпшити позиції на зовнішніх ринках.

Для подальшого покращення інвестиційного клімату України актуальним на сьогодні є питання удосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Список використаних джерел

1. Надходження прямих інвестицій. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ>.

2. Стан інвестиційної діяльності в Україні. URL: <http://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&tag=Investitsiino-innovatsiinaPolitika>.

Поліщук О.О.

спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування», магістратура ТНУ ім. В.І. Вернадського

Науковий керівник: **Пилипенко О.О.**

Кандидат економічних наук, доцент

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасній економіці продуктивна діяльність фірми значною мірою залежить від правильного використання всіх видів резервів, що визначає необхідність заснування ефективної системи управління витратами та контролю за ними. Вагомим критерієм оптимізації діяльності будь-якої компанії є зменшення витрат. Зниження собівартості забезпечує підприємству підвищення конкурентних позицій на ринку, дозволяє правильно та легко вести ціноутворення та збільшує обсяг попиту на товари компанії, що дає спроможність одержати більшу величину чистого прибутку [1].

Скорочення витрат, які мають найбільшу частку в структурі собівартості є головним етапом її зменшення. Важливо визначити затрати, які відшкодовуються за рахунок собівартості, а які – за рахунок доходу. Насправді не завжди собівартість продукції є повним віддзеркаленням справжніх витрат на її виробництво [2].

Для зменшення собівартості продукції доречно проводити АВС-аналіз витрат з придбання сировини й матеріалів як з окремими постачальниками, так і за видами сировини й матеріалів, адже у більшості вітчизняних компаній суттєва частка витрат приходить саме на них [4].

Також, слід проводити аналіз витрат у всіх структурних підрозділах підприємства, адже витрати виникають в структурних одиницях, у яких первісно використовуються ресурси. Там відповідно і формуються виробничі затрати, які необхідно планувати, нормувати та обліковувати задля подальшого контролювання та управління цими витратами на підприємстві в цілому. Так, підрозділи підприємств потрібно ділити на осередки відповідальності, в яких буде організовуватися господарча діяльність, відбуватися контроль та оцінка результатів цієї діяльності. Приміром, до таких осередків відповідальності можна віднести виробництво, яке складається з цехів, дільниць, бригад, які мають керівника, що очолює ці підрозділи та відповідальний за результати їх діяльності [5].

На даний час немає єдиного методу стратегічного управління витратами, який підходив би для всіх підприємств та був всеосяжним, а також відсутня єдина політика розвитку господарюючих суб'єктів. На сьогоднішній день під час своєї діяльності кожне підприємство при формуванні витрат враховує лише фактори своєї діяльності. Так, наприклад, при прийнятті рішення про послаблення розрахункових умов порівнюють витрати від утримання на балансі додаткової дебіторської заборгованості контрагентів з вигодою від зростання обсягу продаж. Якщо результат такого порівняння дає прибуток, то підприємство може послабити покупцям свої розрахункові умови [5].

Фактори, які враховуються при формуванні стратегії зниження витрат можна розділити на дві великі групи:

- фінансовий стан підприємства, використання можливостей розвитку підприємства; система управління підприємством; політика керівництва, тобто мікроекономічні фактори.

- макроекономічні до них відносяться економічне становище в державі, науково-технічні звершення, темпи інфляції; соціально-економічне та суспільне становище в державі; науково-технічний прогрес; конкуренція [3].

Необхідно звертати увагу на становище в ринку, вивчати вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на процес їх формування тощо. Належним чином сформована та обґрунтована тактика зменшення витрат підприємства має аналізувати позиції підприємства на ринку та її конкурентні переваги. Тільки за умови підвищення якості продукції та зменшення витрат на її виробництво і реалізацію можливе існування підприємства у конкуренції сучасного ринку, саме тому розробка стратегії зниження витрат підприємства в умовах ринку є головною задачею досягнення цієї цілі.

Отже, управління витратами підприємства поза сумнівом відіграє суттєве значення в правильному обґрунтуванні управлінських рішень у нестабільному зовнішньому середовищі, а також у створенні результативного та дієвого планування, контролювання та аналізу витрат підприємства.

Наявність вчасної та правдивої інформації про собівартість усіх видів продукції та безпосередньо їхній рейтинг на теперішньому ринку порівняно з продукцією, що виробляють фірми-конкуренти, а також наявність ресурсів для гнучкої цінової політики відіграє важливу роль в ефективному управлінні витратами підприємства.

Список використаних джерел

1. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. / І.М.Бойчик. –К.: Кондор - Видавництво, 2016. – 378 с.
2. Грушко В.І., Наконечна О.С., Чумаченко О.Г. Національні фінанси: Підручник. – К.: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2017. – 660 с.
3. Мокієнко Т.В. Управління витратами у системі стратегічного менеджменту підприємства / Т.В. Мокієнко // Вісник Полтавської державної аграрної економіки. – 2010. – № 2. – С. 205–207.
4. Пилипенко О.О. Методи управління затратами // Сборник материалов IV Международной научно-практической конференции “Теория и практика экономики и предпринимательства”. – Алушта, 2007. – С.207-208.
5. Пилипенко О.О. Управління витратами на сучасних підприємствах // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць Вип 12 (67). –К., 2006. – С. 8-11.

Сафронова А.В.

спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування», магістратура ТНУ ім. В.І. Вернадського

Науковий керівник: **Пилипенко О.О.**

кандидат економічних наук, доцент

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Фінансові ресурси – це джерела коштів підприємств, що направляються на формування їх активів. Фінансові ресурси підприємств – це власний, позиковий і залучений грошовий капітал, який використовується підприємством для формування своїх активів і здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою отримання доходів і, звичайно ж, прибутку.

Склад фінансових ресурсів, їх обсяги залежать безпосередньо від виду і розміру підприємства, роду його діяльності, обсягу виробництва. Чим більший обсяг виробництва і вище ефективність роботи підприємства, тим більше величина власних фінансових ресурсів, і навпаки.

Наявність достатнього обсягу фінансових ресурсів, їх раціональне використання, зумовлюють стабільне фінансове становище підприємства, його платоспроможність, фінансову стійкість, ліквідність. Одним з головних завдань підприємства є збільшення власних фінансових ресурсів і найбільш ефективно їх використання з метою підвищення ефективності роботи підприємства.

Внутрішнє економічне середовище (мікросередовище) малого підприємства повинне бути забезпечене в достатньому обсязі фінансовими ресурсами для виконання їх виробничо-комерційної діяльності. На рис. 1

представлені джерела фінансових ресурсів за видами формування, характерні для малого бізнесу.

Для більшості суб'єктів малого підприємництва основним джерелом фінансування є власні кошти. Особливо це стосується первісного капіталу малих підприємств. Найвагомішими власними джерелами фінансування діяльності малих підприємств є прибуток від основної та іншої діяльності та амортизаційні відрахування.

Як свідчить світовий досвід, у сучасних умовах неможливо досягти високих темпів зростання, спираючись лише на використання власних та незначних за своїм розміром залучених фінансових ресурсів [1; 2]. Саме позикові кошти, відіграють вагомую роль у фінансовому забезпеченні діяльності малих підприємств. Позикові фінансові ресурси можуть надходити з різних джерел, які включають банківські кредити; позики небанківських фінансово-кредитних установ (лізингових і факторингових компаній, інвестиційних фондів); комерційні кредити (у формі товарних кредитів і одержаних авансів) тощо.

Також важливу роль у фінансуванні малого бізнесу відіграють бюджетні асигнування, які можуть надаватися підприємству у формі бюджетних інвестицій, бюджетних кредитів, державних дотацій та державних субсидій.

Рис. 1. Джерела формування фінансових ресурсів, характерні для суб'єктів малого підприємництва

Протягом останніх років помітною тенденцією у фінансовому

забезпеченні діяльності суб'єктів малого підприємництва стало зростання ролі альтернативного онлайн-фінансування. До сучасних форм альтернативного фінансування, які можуть використовуватися у сфері малого підприємництва, відносяться такі [3]:

– реер-to-реер позики, тобто прямі залучення позикових коштів від фізичних та юридичних осіб через онлайн-платформи та без участі традиційного фінансового посередника;

– балансові позики для бізнесу, здійснені шляхом кредитування через онлайн-платформи, за якого сума позики безпосередньо списується з балансу установи, яка здійснює управління платформою;

– акціонерний краудфандинг, краудфандинг з нефінансовою винагородою, краудфандинг на умовах участі у прибутку, краудфандинг з відсутністю винагороди, фінансування дебіторської заборгованості («онлайн-факторинг») та інші.

Отже, вагому частину джерел фінансування малих підприємств складають власні та прирівняні до них фінансові ресурси. Проте все більшої значущості у фінансовому забезпеченні діяльності підприємств малого бізнесу набувають моделі альтернативного онлайн-фінансування, які можуть стати важливою складовою формування їх фінансових ресурсів і забезпечення ефективного розвитку.

Список використаних джерел

1. Дідур С.В., Крот Л.М. Управління формуванням фінансових ресурсів малого бізнесу. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Випуск 6 (17). С. 538-541.
2. Пилипенко О.О. Особливості розвитку малого бізнесу в Україні. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. 2006. № 730. С. 103-105.
3. Рубанов П.М. Альтернативне онлайн-фінансування для малого підприємництва: крос-країновий аналіз. *Інтелект XXI*. 2017. № 5. С. 89-95.

Семчук М.О.

студент групи ФБСС-51

Навчально-наукового інституту управління,
економіки та природокористування ТНУ ім. В.І. Вернадського

Науковий керівник: **Корнєєв В.В.**

доктор економічних наук, професор

ТНУ імені В.І. Вернадського

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЇЇ ДІАГНОСТИКИ В УМОВАХ КРИЗИ

Організація – це система, яка функціонує у взаємозв'язку окремих складових та відносин, внаслідок цього може характеризуватись стійким або нестійким станом. Організація може опинитись на межі банкрутства, якщо

має критичну неплатоспроможність. Отже, виявлення ознак кризового стану є надзвичайно важливим, в межах антикризового управління.

Перш за все, необхідно здійснювати діагностику, моніторинг та ідентифікацію фінансового стану підприємства за рівнем порушення фінансової стійкості та втрати платоспроможності. У залежності від визначеного фінансового стану розробляються специфічні антикризові заходи, які сприяють ефективній роботі та фінансовому оздоровленню підприємства [1, с. 89-92.].

Вітчизняні вчені-економісти під терміном «організація» розуміють складне виробниче утворення, що сформоване із виробничо-самостійних, але об'єднаних спільним керівництвом підприємств [2, с. 190-198].

Поняття платоспроможності охоплює не тільки абсолютну або короткострокову, а й довгострокову платоспроможність. Платоспроможною вважається організація, яка здатна вчасно виконати свої зобов'язання.

Визначимо, що платоспроможність організації можна оцінити її спроможністю в повному обсязі і своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання перед державою, а також контрагентами. Незаперечно, що основними ознаками платоспроможності при цьому є:

- наявність достатнього обсягу коштів на розрахунковому рахунку;
- відсутність простроченої кредиторської заборгованості.

Поняття «платоспроможність» інколи ототожнюють з ліквідністю підприємства, виділяючи абсолютну, швидку, термінову та поточну платоспроможність.

Деякі вчені, пропонують оцінювати платоспроможність за показниками розрахункової, грошової та ліквідної платоспроможності, а інші, навпаки, розглядають її з точки зору фінансової стійкості і рекомендують визначати за здатністю покривати збитки та наявністю власних оборотних коштів.

Для діагностики наявності ознак кризи в організації використовують показники поточної, критичної та надкритичної платоспроможності. У разі виявлення ознак неплатоспроможності, розраховують коефіцієнт його відновлення. Проте результати розрахунку цих показників не завжди об'єктивно оцінюють причини та наслідки фінансової кризи на підприємстві.

Надзвичайно важливим є забезпечення платоспроможності та стійкого фінансового стану організації за будь-яких економічних, соціальних та політичних ситуацій. Для вирішення даного завдання важливим є:

- якісний рівень управління підприємством, тобто можливості оперативного прийняття рішень і їх реалізації;
- систематичний та комплексний аналіз фінансових показників діяльності підприємства;
- оптимізація бізнес процесів [3, с. 118-121].

Забезпечення платоспроможності організації здійснюється шляхом реалізації оперативного механізму фінансової стабілізації системи заходів, які, з одного боку, спрямовані на збільшення грошових активів, а з іншого, на зменшення фінансових зобов'язань.

Фінансові зобов'язання підприємство може скоротити шляхом

зменшення господарсько-адміністративних витрат та змінних витрат шляхом оптимізації виробничого процесу. Важливими джерелами зменшення зобов'язань є відтермінування виплат дивідендів та відсотків, подовження терміну кредиторської заборгованості за товарними операціями;

Для збільшення суми грошових активів використовують фінансові інструменти рефінансування дебіторської заборгованості:

- факторинг;
- оптимізація запасів товарно-матеріальних цінностей (зокрема за рахунок шляхом обґрунтування нормативів товарно-матеріальних запасів);
- прискорення оборотності дебіторської заборгованості за рахунок скорочення термінів надання комерційного кредиту;
- скорочення розмірів страхових, гарантійних та сезонних запасів на період перебування підприємства у фінансовій кризі тощо.

Вітчизняні організації функціонують в мінливому економічному, соціальному та політичному середовищі і не завжди спроможні пристосуватися до нього. Але не лише ці фактори впливають на діяльність організацій, а й відсутність ефективного фінансового менеджменту. Оптимальні значення показників платоспроможності є передумовою нормального функціонування підприємств та зростання їх економічного потенціалу.

Тому, саме за сучасних умов, завдяки ефективним заходам із забезпечення платоспроможності організацій, спостерігається подолання проявів фінансової кризи, що є одним із пріоритетних завдань розвитку національної економіки.

Список використаних джерел

1. Дробишева О. О. Оцінка платоспроможності і фінансової стійкості у системі антикризового управління /О. О. Дробишева, Д. В. Чиколов // Інфраструктура ринку. — 2017. — № 3.
2. Крейдич І. М. Умови забезпечення платоспроможності підприємств в контексті їх фінансової безпеки /І. М. Крейдич, О. С. Наконечна. О. С. Харченко // Економічний вісник НТУУ «КПІ».
3. Натайчук В.В. Політика управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства / В.В. Натайчук //Науковий вісник Херсонського державного університету. 2016. Випуск 16. частина 2.

Шкурко І.С.

студентка групи ФБСС-51

Навчально-наукового інституту управління,
економіки та природокористування ТНУ ім. В.І. Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ ШАХРАЙСТВА ПРИ СТРАХУВАННІ ЦИВІЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВЛАСНИКІВ НАЗЕМНОГО ТРАНСПОРТУ

У зв'язку з постійним зростанням автомобілізації, збільшенням

кількості дорожньо-транспортних пригод досить актуальним є питання отримання страхових виплат. Проте почастишали випадки шахрайства у цьому процесі, і, зокрема, з боку власників транспортних засобів при отриманні таких виплат.

Під шахрайством у сфері автострахування розуміють сукупність дій осіб (страхувальника, співробітників страхової компанії, працівників поліції, автосервісу і автомайстерень), що здійснюються з метою незаконного отримання страхової виплати при відсутності страхового випадку або незаконного збільшення суми страхового відшкодування при настанні страхового випадку, в частині, перевищує суму реального збитку [1, с. 8]. Оскільки таке шахрайство пов'язано з незаконним обігом грошей, його називають фінансовим шахрайством.

Виділяють наступні 3 типи шахрайства [2, с. 8]:

1) групове професійне шахрайство, яке зазвичай відбувається в змові з працівниками страхових компаній і правоохоронних органів. Такий тип шахрайства вимагає тривалої і досконалої підготовки. Історія виникнення збитків в подібних випадках мають неправильну форму, а в заявках на відшкодування мають місце величезні суми вимог;

2) сплановане разове шахрайство, скоєне за домовленістю з працівниками страхових компаній і важко піддається виявленню. Історія появи збитків при цьому також спотворюється;

3) побутове шахрайство, яким можна вважати той випадок, коли збитки не відповідають дійсності внаслідок їх спотворення. Такі епізоди швидко розкриваються і легко припиняються.

На думку Приказюк Н.В, шахрайство в сфері страхування можна розбити на дві ключові підгрупи: 1) шахрайські дії з боку страховиків; 2) шахрайські дії з боку страхувальників [3, с. 39].

При розгляді випадків шахрайства з боку страхових компаній слід відзначати:

- продаж страховими агентами справжніх бланків поліса, що вважаються як зіпсовані або загублені;

- заниження належної потерпілим компенсації збитків «незалежними» оцінювачами, які працюють при страховій компанії;

- розрахунок вартості поліса ОСАЦВ (Каско) з використанням завищених коефіцієнтів;

- затримка виплат по страховому випадку.

Серед випадків шахрайства при змові сторін поширеними є причинами є:

- страхування автомобіля, пошкодженого в ДТП, «заднім числом» і «автокловування», коли шахраї за допомогою дублікатів офіційних державних номерів автомобіля, створюють «клонів», наявність яких небезпечно тим, що відповідальність за порушення ПДР, заподіяння шкоди в ДТП, буде нести власник транспортного засобу.

Другий тип – це вчинення шахрайських дій співробітниками страхових компаній. Наприклад, мають місце випадки оформлення поліса СЦВВНТЗ

недобросовісним страховим представником і страхувальником вже після скоєння ДТП, тобто фіктивно.

Найпоширенішими способами здійснення шахрайства в сфері автострахування з боку страхувальників є фальсифікація відомостей щодо: а) надання фіктивних відомостей при оформленні договору страхування (надання фіктивних документів); б) надання підроблених документів для отримання страхових виплат. Наприклад, поширені випадки підробки довідок про ДТП.

Існують дві схеми фальсифікації дорожньо-транспортної пригоди:

1) Моделювання самого факту ДТП, коли машини з ушкодженнями ставляться на місце фіктивного ДТП, і співробітники поліції складають схему автоаварії за понятими і зі справжніми водіями. При цьому може бути сфотографоване місце події, де присутні справжні поняті та інші особи. Інакше кажучи, створюється повна картина неіснуючої автоаварії на місці події.

2) Більш поширеною схемою є та, при якій інспектор поліції фіктивно становить протокол або рапорт про ДТП, не виїжджаючи на жодні огляди. Він вигадує дорожньо-транспортну подію, описує його на схемі, переписує дані машини в протокол ДТП і адресує всі ці документи в службу адміністративної практики. Там на основі переданих актів виноситься постанова про адміністративне правопорушення при заздальгідь обговореної винуватця події. При цьому особа, виносить таке рішення, часто не здогадується, що представлені папери фальсифіковані. У наявності варіант шахрайства за участю співробітників поліції.

Таким чином, варіантів шахрайства в сфері страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів значна кількість. А такого характеру справи далеко не завжди доходять до судових інстанцій, в зв'язку з цим для зниження ймовірності неправомірних дій учасників слід не тільки проводити інформування автовласників про порядок дій при настанні страхового випадку, а й організувати постійне підвищення кваліфікацій автоекспертів, оцінювачів, страхових агентів.

Список використаних джерел

1. Бондар А.Г. Страхування наземного транспорту: сучасний стан, проблеми та тенденції розвитку в Україні / А.Г. Бондар // Ефективна економіка. – 2013. – № 5. – С. 4-10.
2. Іванюк І. Тенденції та проблеми розвитку ринку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів / І. Іванюк // Финансовые услуги. – 2017. – № 1–2. – С. 20–22.
3. Приказюк Н. Нові вектори розвитку автотранспортного страхування в Україні / Н.Приказюк // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2015. – №3(168). – С.37- 46.

Проценко А.В.

магістр ОО-61

науковий керівник: **Димеденко І.В.**

кандидат економічних наук, доцент, доцент
кафедри фінанси та облік ТНУ імені В.І. Вернадського

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності регламентуються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». Запаси визнаються активом, якщо існує вірогідність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена [5].

Проте, залишаються невирішеними питання вдосконалення документації оперативного та аналітичного обліку виробничих запасів, особливо нагальною постає проблема удосконалення первинного обліку запасів[3]. Значно поліпшити організацію обліку виробничих запасів можна, удосконалюючи процес документування.

Сільськогосподарське підприємство характеризується різноманітними господарськими процесами з руху запасів, а саме їх надходженням, зберіганням, використанням та переміщенням. Кожен із перерахованих процесів повинен бути задокументований, а отже, знайти своє відображення в первинних облікових документах. Тому саме вибір форм первинних документів з руху запасів є важливим елементом організації обліку. У бухгалтерському обліку документ є початком та основою його ведення [1, с. 184]. Операції з обліку сільськогосподарської продукції рослинництва є найбільш трудомісткими та займають найбільшу питому вагу в обліковій інформації. Також необхідно пам'ятати про сезонність робіт та оперативність, адже польові роботи залежать від кліматичних умов.

Для складання первинного документу скористаємося моделлю формування обліково-інформаційного забезпечення за реквізитним складом залежно від мети документування (рис. 1) [4].

Запропонована класифікаційна модель дозволяє підвищити якість первинної облікової інформації та відокремити інформаційні ресурси. Дана модель складається з умовно-змінних обов'язкових (блок 1), умовно-постійних обов'язкових (блок 2), умовно-постійних додаткових (блок 3), умовно-змінних додаткових реквізитів (блок 4). Але залежно від мети документування та потреб управління набір реквізитів підприємство має право формувати самостійно.

Рис. 1 Модель формування обліково-інформаційного забезпечення за реквізитним складом

Документальне оформлення надходження, наявності і витрачання продукції рослинництва є досить відповідальним процесом, який повинен забезпечити необхідну інформацію як для обліку, так і для контролю та оперативного управління рухом матеріальних цінностей. При формуванні оптимального документу необхідно пам'ятати, що блок 1 «умовно-постійні обов'язкові реквізити» повинен обов'язково бути включений до складу, адже саме цей набір реквізитів підтверджує факт здійснення господарської операції. Також буде використано блок 4 «умовно-змінні додаткові реквізити», які рекомендовані Міністерством статистики України та іншими галузевими міністерствами.

При оприбуткуванні продукції рослинництва використовуються три первинних документи: відомість руху зерна та іншої продукції, реєстр прийому зерна та іншої продукції та накладна (внутрігосподарського призначення). На нашу думку, доцільно об'єднати ці форми та дещо змінити реквізити. Адже зменшення форм первинних документів, їх уніфікація, типізація, забезпечить значне скорочення кількості складених документів та час на їх заповнення. Проте, до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" №996 були внесені зміни від 05.10.2018 (№ 2164), що торкнулися статусу первинних документів й окремих його обов'язкових реквізитів, а саме: а) первинний документ не підтверджує факту провадження господарської діяльності; б) із Закону про бухоблік прибрали посилання на дату складання первинних документів; в) місце складання первинного документа — більше не обов'язковий реквізит первинного документа; г) аналог власноручного підпису більше не може бути на первинному документі.

Для вирішення зазначених проблемних аспектів пропонуємо основні напрями удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління виробничих запасів (рис. 2).

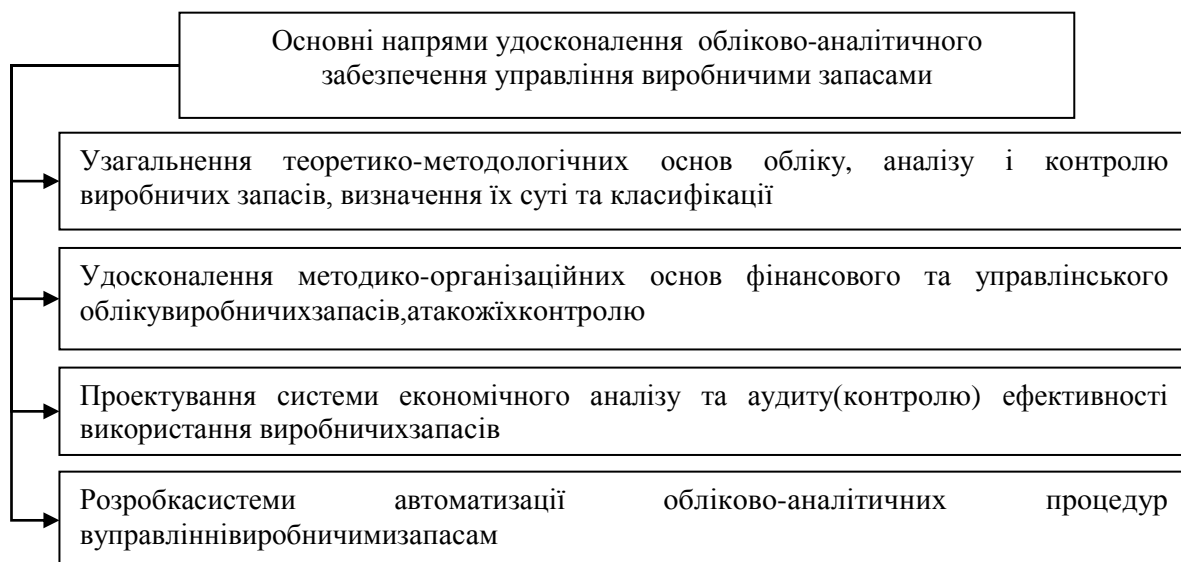

Рис. 2 Напрями удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами (авторські пропозиції)

Таким чином, реалізація перелічених напрямів удосконалення обліку виробничих запасів призведе до значного підвищення результативності фінансово-економічної діяльності підприємств, а визначення основних напрямів посилення інформаційної та контрольної функцій обліку в управлінні виробничими запасами дасть змогу здійснювати якісний поточний контроль за їх використанням та матиме вплив на поступове зростання прибутку підприємства.

Список використаних джерел

1. Садовська І.Б. Організація обліку: [навч. посіб.] / І.Б. Садовська [та ін.]; за ред. І.Б. Садовської. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2015. – 563 с
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні Закон України від 16.07.1999 р. № 996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
3. Положення про документальне забезпечення запасів у бухгалтерському обліку: Наказ Міністерства фінансів України № 88 від 24.05.95 р. [Електронний ресурс]. – Режим до ступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>.
4. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерській фінансовий облік: [підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» ВНЗ] / під заг. ред. Ф.Ф. Бутинця; 8-е вид., доп. і перероб. – Житомир Рута, 2014. – 912 с
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» від 20.10.1999 р. № 246 [Електронний ресурс]. – Режим до ступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.

Бернік А.І.

студентка групи ФБСС-61
ТНУ імені В.І.Вернадського

ЕТАПИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКІВ

Банківські кризи бувають на макрорівні та на мікрорівні. Кризи на макроекономічному рівні в більшості випадків носять системний характер і

зумовлені макроекономічною нестабільністю, банківською панікою, неплатоспроможністю більшої частини установ і їх нездатністю виконувати взяті на себе зобов'язання. На мікрорівні банківські кризи пов'язані із зменшенням ресурсної бази, зростанням обсягів проблемних активів, втратою ліквідності та платоспроможності, погіршенням якості кредитно-інвестиційного портфеля, що призводить до зростання збитків й визнання стану банку проблемним або нежиттєздатним [1].

Процес антикризового управління діяльністю банку повинен бути безперервним та носити і елементи попереджувального, і елементи реактивного менеджменту. Це зумовлено необхідністю профілактики можливої кризової ситуації і створення системи моніторингу ризиків на всіх етапах життєвого циклу банківської установи.

Реактивний менеджмент характеризується розробкою управлінських рішень з питань відновлення ліквідності та платоспроможності банку й швидкого подолання негативних явищ й повернення до докризового його стану. Превентивний (попереджувальний менеджмент) – це вид управління, який охоплює низку заходів із недопущення та мінімізації кризових явищ у поточному й стратегічному періодах [2].

Система антикризового управління фінансовою діяльністю банку в обов'язковому порядку повинна охоплювати такі елементи:

- прогнозування, передбачення й діагностику кризи;
- профілактику кризи й розробку антикризових заходів;
- виведення з кризи, відновлення його докризового стану, розробка заходів фінансового оздоровлення або реорганізації з найменшими витратами [2].

Вченими розроблено і запропоновано етапи формування антикризового управління у разі наростання кризових явищ. Зокрема, орієнтуючись на підхід, розроблений А. Зелек [3], можна виділити такі етапи антикризового управління у разі настання кризових явищ:

- 1) формування цілей антикризового управління:
  - а) відновлення платоспроможності й життєздатності банку,
  - б) фінансова санація та оздоровлення банку;
- 2) діагностика кризових явищ:
  - а) оцінка кризових явищ і ситуацій,
  - б) оцінка причин і симптомів кризи,
  - в) визначення типу кризи,
  - г) визначення основних загроз і небезпек,
  - д) визначення глибини кризового стану,
  - е) оцінка обґрунтованості існуючих заходів і повноважень антикризового менеджменту;
- 3) розробка антикризових заходів і прийняття відповідних рішень:
  - а) формулювання альтернативних варіантів програм антикризового управління,
  - б) оцінка і верифікація альтернативних програм,

- в) вибір обґрунтованої і раціональної програми антикризового управління,
  - г) зовнішня і внутрішня верифікація програми антикризового управління;
  - 4) впровадження і реалізація програми антикризового управління:
    - а) заходи і прогностичний термін відновлення платоспроможності банку,
    - б) умови участі інвесторів у повному чи частковому задоволенні вимог кредиторів,
    - в) умови реструктуризації капіталу банку,
    - г) умови сек'юритизації кредитів;
  - 5) контроль і коригування заходів антикризового управління:
    - а) оцінка ефективності антикризового управління,
    - б) коригування заходів та моніторинг і контроль їх реалізації.
- Не зважаючи на те, що в фінансовій літературі представлено достатньо значну кількість підходів до розробки етапів і моделей антикризового управління діяльністю банків, найбільш визнаним є підхід до розробки заходів антикризового управління, який охоплює 4 взаємопов'язані етапи:
- 1) профілактика кризи,
  - 2) підготовка до кризи,
  - 3) реагування на кризу,
  - 4) відновлення докризового стану.

Список використаних джерел

1. Стойка В. С. Антикризисное управление банковской системой Украины в современных условиях: монография / под ред. Бритченко И. Г. 2017. - URL: <http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/13812/1.pdf>.
2. Сас Х. І. Роль і значення антикризових стратегій для комерційного банку // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. Вип. 10. Ч. 2. С. 88-91.
3. Zelek A. Zarządzanie kryzysem w przedsiębiorstwie - perspektywa strategiczna, Warszawa 2003 - 344 s.

Слюсар Т.Л.

студент групи ФБСС-51

Навчально-наукового інституту управління,
економіки та природокористування ТНУ ім. В.І. Вернадського

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Структура капіталу підприємства визначає джерела його фінансування і в значній мірі результати господарювання. Брігхем Е. визначив сутність капіталу як «необхідний фактор виробництва, він включає компоненти боргу, нерозподілений прибуток, привілейовані акції і звичайні акції» [1, с. 23]. Кожне підприємство прагне ефективно управляти капіталом та його

структурою, тобто досягнути такого співвідношення внутрішніх та зовнішніх джерел коштів, яке б здійснювало максимальний позитивний вплив на досягнення його стратегічних цілей. Це повністю відноситься і до роботи СТОВ «НИВА».

Удосконалення структури капіталу підприємства можна досягти через:

- поліпшення політики управління власним капіталом;
- оптимізації співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел формування власного капіталу;
- мінімізації середньозваженої вартості капіталу;
- максимізації рентабельності власного капіталу при одночасній мінімізації ризику діяльності;
- забезпечити високий рівень конкурентоспроможності як у короткостроковому, так і в довгостроковому періодах;
- збільшення статутного капіталу.

Один із економічно-організаційних методів управління структурою капіталу підприємства передбачає перегляд тих чи інших бізнес-процесів або всієї структури капіталу підприємства в цілому та їх оптимізацію шляхом скорочення непродуктивних і громіздких операцій і ланок.

При цьому одним з найважливіших питань є управління структурою капіталу підприємства. Адже від структури джерел фінансування підприємства значною мірою залежить його фінансова стійкість та кредитоспроможність.

Основна маса фінансових ресурсів підприємства, як правило, формується за рахунок власного капіталу. Підприємства, капітал яких сформований переважно за рахунок позикових коштів, знижує свою фінансову стійкість, і як наслідок – кредитоспроможність, через велику залежність від позикового капіталу.

Більшості суб'єктів господарювання в процесі ведення фінансово-господарської діяльності доводиться використовувати позиковий капітал, зокрема, у формі банківських кредитів. Необхідно відзначити, що кредити не завжди можуть приносити додатковий прибуток. При цьому важливим критерієм є ефективність використання такого капіталу. Враховуючи, що основною часткою позикового капіталу більшості вітчизняних підприємств є саме кредити банків, ефективне управління портфелем банківських кредитів в системі управління структурою капіталу набуває особливої актуальності.

Одним з найважливіших інструментів при визначенні ефективності використання зазначеного капіталу може бути ефект фінансового левериджу. Фінансовий левередж — це потенційна можливість впливати на прибуток шляхом зміни обсягу та структури довгострокових пасивів, тобто власного і позикового капіталів [2, с. 13]. Цей механізм широко застосовується за кордоном в умовах розвинутої ринкової економіки, але все ще недостатньо використовується в практичній діяльності українських підприємств. Рівень фінансового левереджу визначається відношенням темпів приросту чистого прибутку до темпів приросту валового прибутку. Зміна структури капіталу у бік збільшення частки позикового капіталу викликає зростання фінансового

ризик, хоча при цьому і досягається більш високий прибуток.

Загальний підхід такий. Розробляється спеціальна оцінка для прийняття управлінських рішень щодо вибору джерел формування власних фінансових ресурсів. Перш ніж залучати зовнішні джерела, повинні бути розглянуті можливі шляхи формування власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел. А зовнішні джерела повинні забезпечити лише ту частину, яку немає змоги сформувати за рахунок внутрішніх джерел фінансування.

В агробізнесі СТОВ «Нива» питання залучення і використання позикових ресурсів є надзвичайно гострими, оскільки на результати діяльності підприємства значний вплив мають сезонні фактори.

Отже, успішна реалізація політики формування власних фінансових ресурсів забезпечує:

- максимізацію прибутку з урахуванням допустимого рівня фінансового ризику;
- формування раціональної структури використання чистого прибутку;
- формування раціональної системи залучення додаткового капіталу.

Оптимізація структури капіталу товариства за допомогою раціоналізації співвідношення власних та позикових коштів дозволить підприємству розвиватися більш швидкими темпами, підвищити прибутковість від продажу продукції та укріпити свою позицію на ринку.

Список використаних джерел

1. Брігхем Е. Основи фінансового менеджменту: Пер. з англ. – Київ: Молодь, 2007. – 1000 с.
2. Біла О.Г. Фінансове планування і фінансова стабільність підприємств / О.Г. Біла // Фінанси України. – 2017. – № 4. – С.112–119.

Хомич В.А.

студент групи ФБСС-51

Навчально-наукового інституту управління,
економіки та природокористування ТНУ ім. В.І. Вернадського

АНТИКРИЗОВЕ ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ: СУТНІСТЬ І МЕТОДИ

Підприємства України працюють у нестабільних економічних умовах. Тому для них необхідно постійне опрацювання та вироблення антикризових заходів, тому цей процес повинен бути безперервним, адже відсутній універсальний механізм подолання кризових явищ на підприємствах. Кризові періоди у своїй діяльності проходять всі компанії, як українські, так і зарубіжні. В західному бізнесі накопичено багатий досвід подолання таких проблем, а в українських організаціях такого досвіду поки мало. Найчастіше говориться про фінансову кризу, під якою розуміється «дисбаланс фінансової рівноваги підприємства, який породжений циклічним розвитком взаємопов'язаних та взаємообумовлених кризових явищ і веде до знецінення власного капіталу за відсутності адекватних антикризових заходів» [1, с.

816].

У межах антикризового управління необхідно визначати різні сценаріїв розвитку подій та розробляти порядок дій у разі імовірних загострень протиріч всередині підприємства або із зовнішнім середовищем. Антикризове управління ми розуміємо як антикризове фінансове управління підприємством (АФУП).

Розуміння сутності антикризового фінансового управління підприємством (АФУП) слід розглядати через зміст його основних структурних елементів, до яких слід віднести мету, завдання, об'єкт та суб'єкт.

Так, основна мета антикризового фінансового управління підприємством має певний характер і полягає у відновленні фінансової рівноваги, порушеної під впливом розвитку фінансової кризи, а також у мінімізації розмірів зниження його ринкової вартості.

До суб'єктів АФУП слід віднести осіб, що мають повноваження, надані відповідними органами щодо виникнення комплексу антикризових заходів (фінансовий менеджер, керівник підприємства, керуючий санацією, арбітражний керуючий, ліквідатор тощо).

Об'єкти АФУП – активи, капітал, фінансові результати, фінансові потоки, вартість підприємства, сукупність фінансово-економічних ризиків, що виникають в процесі його функціонування, внутрішні та зовнішні фінансові відносини підприємства, що відповідає економічному змісту досліджуваної категорії.

Антикризове фінансове управління суб'єктів економічної діяльності реалізується шляхом виконання такої основної функції, як забезпечення фінансової рівноваги в процесі розвитку суб'єкта економічної діяльності, тобто формування основних пропорцій його фінансового розвитку, найбільшою мірою відповідних вибраній антикризовій фінансовій стратегії і спрямованих на запобігання фінансовій кризі в майбутньому періоді [2, с.37]. [2, с.37]

Методи організації антикризового фінансового управління для підприємств є такі [3, с.155]:

- постійне управління ризиками на підприємстві, що передбачає моніторинг і безперервний збір інформації, а роботи з аналізу та оцінки поточного рівня і розробці управляючих впливів періодично відповідно до стратегії економічної безпеки;

- обов'язкове створення посади кризо-менеджера, який відповідає за виконання відповідних робіт на сільгосппідприємстві;

- наявність план-графіку роботи з управління рівнем господарських ризиків на підприємстві та плану реактивного реагування при виявленні ризикових подій;

- обов'язкове документування робіт з аналізу та управління господарськими ризиками відповідно до встановленого на сільгосппідприємстві регламентом.

- обмежений доступ до архівних документів, суворий контроль і

фіксування звернень;

– регулярне здійснення діяльності з формування профілю ризику на підприємстві.

Отже, реалізація таких методів антикризового фінансового управління дають визначити особливості діяльності підприємства, дати точну та достовірну узагальнену оцінку його стану, а також необхідність прийняття ефективних рішень щодо подальшого його функціонування. Забезпечення ефективності стратегії антикризового управління залежить також і від заходів, що покладені в її основу, результатом застосування яких стане вихід підприємства з кризового стану, відновлення продуктивної діяльності та недопущення кризових ситуацій у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Гудзь Т.П. Механізм діагностики фінансової кризи / Т.П. Гудзь // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. – Дніпропетровськ: ДНУ. – 2014. – Вип. 196. – Т. 4. – С. 816–821.
2. Глебова А.О. Формування системи антикризового управління на підприємстві / А.О. Глебова, Т.О. Конзерська // Молодий вчений. – 2015. – № 11 (26). Ч. 2. – С.35-40.
3. Довгань Д.А. Антикризове управління як спосіб запобігання та упередження неплатоспроможності корпорації / Д.А. Довгань // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – 2013. – Вип. 3. – С. 152-156.

НАПРЯМ 5. РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ

Кармазіна Н.В.

доктор економічних наук, доцент, доцент
кафедри фінанси та облік ТНУ імені В.І. Вернадського

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ЩОДО РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ

Одним з найбільш складних і суперечливих питань бухгалтерського обліку є визнання та погашення дебіторської заборгованості. Основним документом, що регулює порядок визнання, оцінки та відображення в обліку є П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», яким передбачено, що дебіторська заборгованість є сумою заборгованостей дебіторів на певну дату, а дебіторами, в свою чергу, визнаються юридичні та фізичні особи, які в наслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів [1]. За П(С)БО 13 "Фінансові інструменти", дебіторська заборгованість є одним із видів фінансових активів і визначається як контракт, що надає право отримувати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого підприємства [2]. Методологічні підходи до обліку дебіторської заборгованості відповідно до міжнародних стандартів не мають конкретного стандарту, однак можна керуватися: МСФЗ 1 "Подання фінансової звітності", МСФО 18 "Дохід", МСФО 39 "Фінансові інструменти: визнання та оцінка", згідно з якими дебіторська заборгованість — сума заборгованості дебіторів на певну дату [3].

Відповідно до МСФЗ при первісному визнанні дебіторська заборгованість оцінюється за справедливою вартістю, включаючи витрати зі здійснення угоди, які безпосередньо пов'язані з придбанням або випуском фінансового активу. Виходячи з норм П(С)БО, при первинному визнанні дебіторська заборгованість оцінюється за первинною вартістю [4].

Після первісного визнання дебіторська заборгованість, що розглядається як фінансовий інструмент, відповідно до МСФЗ оцінюється за вартістю, яка амортизується із застосуванням методу ефективної ставки відсотка.

При цьому під вартістю, яка амортизується, розуміється вартість фінансового активу, яка була визначена при його первинному визнанні, за вирахуванням вартості його погашення, суми накопиченої амортизації, нарахованій з різниці між первісною вартістю і вартістю на момент погашення.

Необхідно відзначити, що вимоги за МСФЗ та за П(С)БО при оцінці дебіторської заборгованості на дату балансу направлені на дотримання принципу обачності (консерватизму), згідно з яким величина активів не

повинна бути завищена, а величина зобов'язань занижена. Для дотримання цього принципу фінансові активи також переважно оцінюються за справедливою вартістю.

Згідно П(С)БО 13 "Фінансові інструменти" фінансові інструменти первісно оцінюються та відображаються за їх фактичною собівартістю, яка складається із справедливої вартості активів, зобов'язань або інструментів власного капіталу, наданих або отриманих в обмін на відповідний фінансовий інструмент, і витрат, які безпосередньо пов'язані з придбанням або вибуттям фінансового інструмента (комісійні, обов'язкові збори та платежі при передачі цінних паперів тощо) [2]. Цим стандартом не передбачено оцінки на дату балансу дебіторської заборгованості, що є фінансовим активом, за чистою реалізаційною вартістю, як це вимагає П(С)БО 10 [1].

На кожен наступний після визначення дати балансу фінансові активи оцінюються за їх справедливою вартістю. Але для дебіторської заборгованості, що не призначена для перепродажу, не застосовується оцінка за справедливою вартістю. Балансова вартість, що не призначена для перепродажу, переглядається щодо можливого зменшення корисності на кожен дату балансу на основі аналізу очікуваних грошових потоків.

Сума витрат від зменшення корисності при цьому визначається як різниця між його балансовою вартістю та теперішньою вартістю очікуваних грошових потоків, дисконтована них за поточною ринковою ставкою відсотка на подібний фінансовий актив, з визначенням цієї різниці іншими витратами звітного періоду.

Різноманітність методів оцінювання дебіторської заборгованості зумовлена специфікою дебіторської заборгованості як ліквідного активу. Головна проблема оцінки дебіторської заборгованості виникає в момент складання фінансової звітності, так як методи оцінки дебіторської заборгованості повинні забезпечити дотримання одного з основних принципів підготовки фінансової звітності – повне висвітлення, згідно з яким сума оцінки активів і доходів підприємства не повинна бути завищена. При оцінюванні поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги на дату балансу слід враховувати ступінь визначеності її погашення.

Крім того, при оцінці поточної дебіторської заборгованості, яка є фінансовим активом, чинним законодавством передбачені певні особливості. Відповідно до принципу повного висвітлення, в момент визнання доходу від реалізації підприємство повинно визнати можливі витрати від неповернення частини боргів покупцями, тобто у вітчизняній системі обліку, як і в зарубіжній, поточна дебіторська заборгованість по розрахунках оцінюється та відображається у звітності за чистою вартістю реалізації, тобто у сумі, що реально може бути отримана в результаті її погашення.

Список використаної літератури:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська

заборгованість". Наказ. Міністерство фінансів України. 8 жовтня 1999 р. № 237. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 "Фінансові інструменти". Наказ. Міністерство фінансів України. 30 листопада 2001 р. № 559 URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

3. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку: Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

Про внесення змін до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні". Закон України. 05.10.2017 р. №996. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

Царенко О.В.

доктор економічних наук, професор, професор
кафедри фінанси та обліку ТНУ імені В.І. Вернадського,

ОСОБЛИВОСТІ РОЗБУДОВИ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Слід відмітити, що ефективна система забезпечення контролю якості аудиторських послуг (надалі – СЗКЯАП) як інноваційна форма розвитку системи управління в цілому є не лише інструментом гарантії прозорості інформації, яка наводиться у фінансовій звітності, а і по суті ефективним механізмом для забезпечення достатньої впевненості у тому, що результати аудиту відповідають умовам завдання у кореляції з підвищенням рівня усвідомлення та розуміння зацікавленими сторонами важливих елементів якості аудиту, основних причин ідентифікованих недоліків та індивідуальних потреб користувачів .

Відаючи належне наявним науково-прикладним здобуткам, існує гостра проблема у визначення методології побудови системи забезпечення контролю якості аудиторських послуг, яка забезпечує та підвищують розуміння ключових елементів, що продукують середовище для якості аудиту з розбудовою когнітивно-інформаційної та комунікативної складової на всіх ієрархічних рівнях для посилення щільності взаємодії та заохочення зацікавлених сторін до пошуку шляхів підвищення якості аудиту [1;3].

Розвиток аудиту слід розглядати як комплексну та послідовну систему, що визначає можливості та ризики для професії аудиторів, забезпечує її гомеостаз при взаємодії із зовнішнім середовищем та поєднує в собі такі складові: особливий вид підприємницької діяльності, принципово нова система регулювання аудиторської діяльності і нагляду за нею, відокремлена професія, потужні вимоги до суб'єктів аудиторської діяльності, галузь економічної науки. Кожна з цих характеристик має свої змістовні ознаки, сутнісну структуру, але в той же час всі вони між собою взаємопов'язані. Перед аудиторськими фірмами в умовах неминучої турбулентності повсякчас постає проблема підвищення якості аудиторських послуг. Європейський

парламент та Рада Європейського Союзу ухвалили Директиву 2014/56/ЄС від 16.04.2014р., що вносить зміни до Директиви 2006/43/ЄС, згідно яких, до аудиторів та аудиторських фірм має застосовуватися система забезпечення контролю якості, яка має бути незалежною від останніх[2;4;5].

Саме в цих умовах, якісний аудит фінансової звітності має охопити ключові елементи системи забезпечення якості як концептуальної основи, що передбачає сукупність ефективних механізмів орієнтаційної взаємодії зацікавлених сторін у зборі та передачі фінансової інформації для надання користувачам впевненості, що фінансова інформація є своєчасною та корисною, та їй можна довіряти. Тому, суб'єкти аудиторської діяльності (надалі за текстом – САД) зобов'язані розробити та впровадити в свою практику таку систему забезпечення якості аудиторських послуг, яка б забезпечувала обґрунтовану впевненість у тому, що самі САД діють відповідно до МСА, Кодексу етики та законодавчих і нормативних вимог, що регулюють аудиторську діяльність, а результати аудиту для користувачів є прозорими та зрозумілими.

Автором обґрунтовано основні конститутивно-ключові підходи до концептуальної основи загальної системи забезпечення контролю якості аудиторських послуг (СЗКЯАП), що включають такі твердження, як:

а). система забезпечення якості аудиторських послуг є незалежною від аудиторських фірм та аудиторів, які контролюються;

б). система забезпечення якості аудиторських послуг є складовою системи суспільного нагляду;

в). система забезпечення якості аудиторських послуг є засобом підвищення розуміння ключових елементів якості аудиту, які включають вхідні чинники, чинники процесу, вихідні чинники, ключова взаємодія у ланцюгу фінансового звітування та контекстуальні чинники, що впливають на якість аудиту фінансової звітності на рівні завдання, на рівні аудиторської фірми та на національному рівні

В цих умовах, система забезпечення контролю якості аудиторських послуг (СЗКЯАП) розглядається автором як системоутворюючий потенційно-факторний процес специфічної активності суб'єктів, що виступають між собою по відношенню до реалізації аудиторських послуг як кінцевого сервісного продукту за допомогою професійно підготовлених фахівців, та характеризує у функціональній площині формування цілісної сукупності взаємозалежних ключових елементів надання якісних послуг. Саме функціонування органічної системи забезпечення якості аудиторських послуг має надавати суспільству можливість здійснювати прозорий і ефективний зовнішній контроль за виконанням суб'єктами аудиторської діяльності своїх професійних обов'язків та ініціювати реінжиніринг процесів розбудови ефективної системи контролю якості аудиторських послуг, що створить правильний баланс між прозорістю та конфіденційністю.

Список використаних джерел

1. Аудит (Основи державного, незалежного професійного та

внутрішнього аудиту) / За ред. проф. Немченко В. В., Редько О. Ю., Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2012. 540 с.

2. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність. Закон України. 21.12.2017 р. № 2258-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3125-18>

3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2018 р. Міжнародна Федерація Бухгалтерів, Аудиторська Палата України. URL: http://www.apu.com.ua/files/temp/Audit_2019_1.pdf

4. Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Закон України. 21.11.2002 р. № 228. URL: <http://uan2.laws.gov.ua> 26

5. Директива 2006/43/ЄС «Про обов'язковий аудит річної звітності та консолідованої звітності» від 17.05.2006 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/2006-17>

Лахтіонова Л.А.

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних та комунікативних технологій бізнес освіти ННІОТ НАУ

ФІНАНСОВО-АНАЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В УМОВАХ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ

Зміни, що відбуваються в процесі глобалізації економіки і формуванні світового ринку товарів, послуг, капіталу та праці, роблять виклики економічним наукам, в тому числі й обліково-аналітичним. З'являються нові вимоги до фінансово-аналітичних послуг на мікро- та макроекономічних рівнях транснаціоналізації економіки. Автор статті постійно досліджує питання фінансово-аналітичної роботи, методології, методики та організації фінансового аналізу [1; 2; 3]. В сучасній економічній науці ще не сформовано єдиного теоретичного підходу до транснаціоналізації як на мікро-, так і на макроекономічному рівні. Відповідно це стосується й фінансово-аналітичного обслуговування та регулювання цих процесів. Тому ці питання є доволі актуальними.

Метою є дослідження фінансово-аналітичних процедур в системі транснаціоналізації.

Світова господарська система являє собою постійну динамічну структуру, яка в своєму розвитку проходить наступні послідовні стадії: 1) традиційну інтернаціоналізацію; 2) мондіалізацію (відтворювальну інтернаціоналізацію); 3) глобалізацію (об'ємну, всеосяжну інтернаціоналізацію).

Кожна з цих стадій характеризується постійним ускладненням міжнародних економічних відносин та появою нових та/або зміною колишніх суб'єктів господарювання та організаційних структур.

В процесі традиційної інтернаціоналізації світова господарська система виступає як зв'язаність відносно ізольованих національних господарств, які взаємодіють між собою за допомогою міжнародної торгівлі.

Мондіалізація формує господарську систему як цілісність, до складу якої входять не тільки національні господарства, але й транс- та міжнаціональні одиниці й міжнародні організації. Таким чином, мондіалізація надає світовій господарській системі вигляд якісно нової структури – світовій економіці як цілісності, яка заснована на інтеграційно-відтворювальних зв'язках.

Глобалізація означає створення таких економічних відносин, головною ознакою яких, є крайня різноманітність різних видів економічної діяльності, множинність і рухливість інтернаціоналізованих відтворювальних ядер в структурі світової економіки.

Розвиток світової господарської системи, що виражається в переході з однієї стадії на іншу, відображається і дослідженнях фінансово-аналітичного обслуговування на кожному її етапі.

Так, довгий час традиційно найбільш важливе місце в оцінці світової економіки займала проблематика фінансово-аналітичного оцінювання функціонування та розвитку міжнародної торгівлі, в якій ключова роль (активних суб'єктів) відводилась країнам.

Проте в кінці 70-х років дослідження сконцентрувалися на фінансовому оцінюванні діяльності крупних компаній, що оперують в світовому масштабі. Широкого розповсюдження набув феномен компаній – прямих іноземних інвесторів. Оцінювалися їх зростання, роль, вплив на економічний розвиток не тільки окремих країн та регіонів, але й на світову економіку в цілому. Такі компанії були визнані найбільш важливими об'єктами світогосподарських фінансово-аналітичних досліджень. Стали проводитися дослідження міжнародного бізнесу.

Але вже у 80-ті рр. дослідники встановили що саме транснаціональні компанії (ТНК), а не країни є головним діючим суб'єктом розвитку світової економіки. Тому саме ТНК є головним об'єктом для фінансово-аналітичного їх вивчення.

Таким чином, можна зробити наступні висновки: 1) на початкових стадіях інтернаціоналізації фінансово-аналітичне дослідження присвячувалось світовій господарській системі як оцінювання ізольованих національних господарств, які взаємодіють між собою за допомогою міжнародної торгівлі; 2) в подальшому досліджується господарська система через фінансово-аналітичне оцінювання: а) національних господарств; б) транснаціональних та міжнаціональних організацій; в) саме транснаціональних компаній (ТНК), а не окремих країн.

В сучасній економічній науці, яка присвячена світогосподарським питанням, превалює мікроекономічний підхід до розгляду головних тенденцій розвитку світової економіки. Останнє особливо стосується транснаціоналізації як головній і всезагальній тенденції розвитку світової економіки, ключовими суб'єктами і «двигунами» якої виступають саме ТНК.

Тому саме фінансово-аналітичне дослідження та оцінювання їх діяльності має великий вплив на подальший розвиток світового господарства та процвітання світової економіки в цілому.

Список використаних джерел

1. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2005. 365 с.
2. Лахтіонова Л.А. Аналіз платоспроможності та ліквідності суб'єктів підприємницької діяльності: монографія. К.: КНЕУ, 2010. 972 с.
3. Лахтіонова Л.А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності: монографія. К.: Знання, 2013. 1092 с.

Алексеева Т.О.

магістр.

Науковий керівник: **Димеденко І.В.**

кандидат економічних наук, доцент, доцент
кафедри фінанси та обліку ТНУ імені В.І. Вернадського

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА

Для цілей оцінки на дату балансу згідно П(С)БО важливо чітко розрізняти фінансові інвестиції, які підлягають продажу, та фінансові інвестиції, від яких очікується отримувати прибутків у вигляді відсотків, дивідендів тощо. Як на перший, так і на другий вид фінансових інвестицій покладено основне завдання - приносити економічні вигоди (прибуток). Дохід від фінансових інвестицій, призначених для продажу, отримується за рахунок зміни котирувань на фондовому ринку або іншої зміни вартості у часі між датою їх придбання та датою продажу. Враховуючи, як вже зазначалось вище, нерозвиненість вітчизняного фондового ринку, такий вид діяльності в Україні ще не набув розвитку. Наприклад, в західному регіоні України не існує функціонуючих фондових бірж, де б проводились торги з фінансовими інвестиціями.

Фінансові інвестиції, які планується утримувати до їх погашення, можуть оцінюватися за справедливою вартістю (якщо немає активного ринку), за собівартістю з урахуванням зменшення корисності, за амортизованою собівартістю або за методом участі у капіталі, якщо доля інвестора в таких підприємствах перевищує межу у 25% [1].

Метод участі в капіталі - метод обліку інвестицій, відповідно до якого балансова вартість інвестицій відповідно збільшується чи зменшується на суму збільшення або зменшення частки інвестора у власному капіталі об'єкта інвестування.

Відмічаємо, що фінансові інвестиції, які утримуються підприємством до моменту погашення, відображаються в звітності за амортизованою собівартістю. Для визначення амортизованої собівартості необхідно

розрахувати амортизацію дисконту або премії. Мова йде про різницю між вартістю придбання інвестиції та її номінальною вартістю з урахуванням вартості грошей у часі.

Якщо інвестиція придбана дешевше номінальної вартості, то вона придбана з дисконтом. І навпаки, якщо покупець заплатив суму, що перевищує номінальну вартість інвестиції, то він купив її з премією (заплатив "премію" продавцю) [2, с.301].

Оскільки такі інвестиції мають утримуватись на підприємстві до їх погашення (а погашатися вони будуть за номінальною вартістю), то підприємство повинно подбати, щоб до дати погашення сума інвестиції була доведена до номіналу. Фінансові вкладення в облігації і подібні їм цінні папери оцінюються в момент придбання за первісною вартістю, а протягом періоду їхнього обігу їхня вартість поступово доводиться до номінальної. При цьому різниця між витратами на придбання і номінальною вартістю рівномірно списується на фінансові результати підприємства протягом періоду їхнього перебування в обігу [3].

В міжнародній практиці застосовують схожі методи оцінки фінансових інвестицій, які регламентовані відповідними стандартами бухгалтерського обліку (наприклад, МСФЗ (IAS) 28 «Інвестиції в асоційовані підприємства», МСФЗ (IAS) 32 «Фінансові інструменти: подання» та МСФЗ (IAS) 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка»), але в них більше уваги приділено залежності методів оцінки інвестиції від ступеню контролю над об'єктом інвестування [4, 5], вони передбачають оцінку за впливом інвестора на об'єкт інвестування на:

- незначний, коли інвестор володіє менше ніж 20% акцій (частки корпоративних прав);
- суттєвий вплив, коли інвестору належить від 20 до 50% акцій (частки корпоративних прав) ;
- повний контроль, коли інвестор вільно розпоряджається більше ніж 50% акцій (доля корпоративних прав).

Якщо інвестор має суттєвий вплив, то він оцінює фінансові інвестиції або за методом собівартості, або за методом участі у капіталі.

У разі повного контролю об'єкту інвестування, інвестору забороняється оцінювати вкладені інвестиції лише за методом нижчої з оцінок собівартості чи ринкової вартості.

Список використаних джерел

1. Белуха Н., Сапоговская О. Логістика формування оборотних активів: облік та контроль. Бухгалтерський облік та аудит. №12. 2014. С. 11-14.
2. Єлейко Я.І., Раєвський К.Є. Інвестиції, ризик, прогноз: Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. К.: Львівський банківський інститут, 2012. 365 с.
3. Зінковський М. Облік у інвестора. Про бухгалтерський і податковий облік інвестицій. Баланс. 2014. №13. С.52- 60.

4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка». URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/929_010.

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансовий інструмент». Наказ. Міністерство фінансів України. 30 листопада 2001 р. № 559 (редакція станом на 27 червня 2013 року) (зі змінами та доповненнями) URL: <http://www.minfin.gov.ua>.

Стрибуль О.В.

старший викладач кафедри фінансів та обліку
ТНУ ім. В.І.Вернадського

ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗА СПРАВЕДЛИВОЮ ВАРТІСТЮ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

До важливих проблем бухгалтерського обліку, висунутих сучасною практикою, можна віднести порядок оцінки основних засобів та його удосконалення, оскільки від достовірної оцінки у багатьох випадках залежить об'єктивність усієї бухгалтерської інформації. Визначення єдиних принципів оцінки основних засобів у масштабах країни дасть змогу порівнювати показники однорідних засобів різних галузей народного господарства, робити їх узагальнення.

На жаль, сьогодні відсутні методичні основи обґрунтованого визначення багатьох видів вартості. Розглянемо існуючі протиріччя та неурегульованість в питаннях визначення справедливої вартості основних засобів.

Так при веденні обліку за національними та міжнародними стандартами, виникають розбіжності в трактуванні та визначенні поняття «справедлива вартість».

Згідно П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств», справедлива вартість – сума за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату [1].

МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» визначає справедливу вартість як ціну, яка була б отримана за продаж активу, або сплачена за передачу зобов'язання у звичайній операції між учасниками ринку на дату оцінки [2].

Отже, справедлива вартість – це не оцінка з урахуванням специфіки суб'єкта господарювання, а ринкова оцінка. Тому при оцінці за справедливою вартістю можуть виникнути труднощі, оскільки для деяких активів та зобов'язань може не бути ринкової інформації або ринкових операцій, інформація про які є відкритою.

Асоціація присяжних сертифікованих бухгалтерів (ACCA) – стверджує, що принцип оцінки «справедливої вартості» має бути одним із ключових у міжнародних стандартах обліку, та закликає до того, щоб «справедлива вартість» залишалася одним із ключових елементів стандартів

бухгалтерського обліку.

Проте МСФЗ і національні стандарти містять лише загальні орієнтири щодо справедливої вартості активів і зобов'язань. Така тенденція оцінки за справедливою вартістю по - різному сприймається як в розвинених країнах, так і в країнах з перехідною економікою

На нашу думку, різне тлумачення і розуміння поняття «справедлива вартість» викликане відсутністю єдиної чіткої класифікації оцінок, які застосовуються в бухгалтерському обліку та різноманітністю видів оцінок, які передбачені МСБО.

Згідно п. 6 МСБО 16 «Основні засоби» справедлива вартість відображає суму, за якою актив можна обміняти між обізнаними та зацікавленими покупцями та продавцями ринку [3]. П. 30 та 31 роз'ясняє, що справедливою вартістю землі та споруд являється їхня ринкова вартість, яку визначають професійні оцінювачі за результатами експертизи. В Україні аналогічні положення викладені в додатку до П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств».

Для практичного застосування таке визначення не достатньо конкретне і позбавлено змісту щодо уявлення про вартість основних засобів. І хоча наміри розробників П(С)БО спрямовані на забезпечення достовірної та об'єктивної оцінки основних засобів, але скористатися цим методом оцінки в обліковій практиці досить важко. Уже в самому твердженні, що справедлива вартість – це ринкова вартість, прослідковується методологічна неточність, що пояснюється особливостями ціноутворення в ринковій сфері.

Звичайно, у визначенні, наведеному в П(С)БО, йдеться про сучасну ринкову вартість, але ж її не можна називати «справедливою». Оскільки згідно давно відомого положення «справедлива ціна товарів та справжні відносини між ними встановлюються тільки конкуренцією» [4, с.286]. І якщо ринок не працює у подібному режимі, то ніяка його підтримка, навіть з боку дипломованих оцінювачів, не дає підстав називати ціни, що встановлюються на ньому справедливими.

Справедлива вартість – це ідеал, якого необхідно прагнути. Тому згадування її в МСБО мабуть виправдане, хоча при цьому необхідно зробити деякі роз'яснення. Необгрунтоване ототожнення справедливої вартості з ринковою дало неправильні орієнтири розробникам національних стандартів. В нашій країні чиста конкуренція для більшості груп товарів ще довго буде сприйматися як наукова фантастика. Тому включення до П(С)БО поняття «справедлива вартість» нагадує звичайну примху моди.

Проаналізувавши різні підходи до оцінки основних засобів та проблеми, що виникають в процесі оцінки за справедливою вартістю, можна зазначити:

1. На сьогодні відсутні методичні основи обгрунтованого визначення вихідної оцінки основних засобів, що на нашу думку, є найголовнішим моментом при формуванні достовірної бухгалтерської інформації.

2. Використання поняття «справедлива вартість» в П(С)БО та МСБО необгрунтоване, оскільки ринкові ціни не можна назвати справедливими, так

як вони не можуть бути одночасно справедливими для двох учасників ринку – продавця і покупця.

3. При виборі об'єктивного методу оцінки основних засобів необхідно мати на увазі, що не існує такої оцінки, яка б задовольняла вимоги всіх без винятку користувачів фінансової звітності.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств». Наказ. Міністерство фінансів України. 29.11.1999 р. № 290. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 «Оцінка справедливої вартості». URL: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014
4. Монтескье Ш.Л. О духе законов. М., 1999. С.286.

Горбань К.Ю.

магістр

Науковий керівник: **Димеденко І.В.**

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінанси та облік ТНУ імені В.І. Вернадського

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Для здійснення нормальної життєдіяльності підприємство повинне мати в своєму розпорядженні оптимальну суму грошових коштів. Недолік засобів може негативно відобразитися на діяльності організації і привести до неплатоспроможності, зниження ліквідності, збитковості і навіть припинення функціонування організації як господарюючий суб'єкт ринку. Надлишок грошових коштів також може мати негативні наслідки для підприємства. Надмірна грошова маса, не залучена у виробничо – комерційний оборот, не приносить доходу.

Щоб ухвалювати оптимальні управлінські рішення, пов'язані з рухом грошових коштів, для досягнення якнайкращого ефекту господарської діяльності керівництву підприємства потрібна постійна інформація про стан грошових коштів. Отже, необхідні систематичний детальний аналіз і оцінка грошових потоків підприємства [1].

Рух грошових коштів в часі є безперервним процесом, що створює грошовий потік. Грошовий потік – це сукупність розподілених в часі об'ємів надходження і вибуття грошових коштів в процесі господарської діяльності підприємства. Надходження (приток) грошових коштів називається

позитивним грошовим потоком, вибуття (відтік) грошових коштів – негативним грошовим потоком. Різниця між позитивним і негативним грошовими потоками по кожному виду діяльності або по господарській діяльності підприємства в цілому називається чистим грошовим потоком.

Під платоспроможністю розуміють наявність у підприємства коштів для погашення ним у встановлений термін і в повному обсязі своїх боргових зобов'язань, які випливають із кредитних та інших операцій грошового характеру. Показником платоспроможності підприємства на визначену дату є відсутність прострочених боргів банку, бюджету, постачальникам, робітникам та службовцям. Оцінка платоспроможності проводиться на основі характеристики ліквідності поточних активів [2].

Оцінка платоспроможності підприємства передбачає вивчення та аналіз причин фінансових ускладнень підприємства. Вивчається, як часто виникають неплатежі, тривалість прострочених боргів. Значна питома вага сумнівної дебіторської заборгованості може створити загрозу фінансовій стійкості підприємства.

Комерційний кредит на підприємстві знаходить відображення в дебіторській заборгованості, яка розглядається як необхідність будь – якого бізнесу. Дебіторська заборгованість – це складова оборотного капіталу, яка представляє собою вимоги до фізичних чи юридичних осіб щодо оплати товарів, продукції, послуг [3;4]. Збільшення дебіторської заборгованості означає вилучення коштів з обороту, що, в свою чергу, вимагає додаткового фінансування. Дебітори – це юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів. Таким чином, дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на дату складання бухгалтерської звітності [5].

Дебіторська заборгованість, як правило, представлена у вигляді кредиту, що надається по відкритому рахунку. Доказом того, що покупець винен постачальнику гроші за отримані ним товари чи послуги, є запис в бухгалтерських книгах, рахунок і видаткова накладна чи акт виконаних робіт, підписаний покупцем. Щоб захистити себе від ризику несплати по рахунках, підприємство може вимагати оформлення комерційного кредиту шляхом виписки простого або переказного векселя або виставлення покупцем акредитиву. Розмір дебіторської заборгованості визначається багатьма факторами, які поділяються на зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори практично не залежать від діяльності підприємств і обмежити їх вплив досить складно. Внутрішні – залежать від того, наскільки фінансовий менеджер володіє навичками управління дебіторською заборгованістю.

Список використаних джерел

1. Карпенко І.Л. Методичний посібник: П(С) БО 10 «Дебіторська заборгованість». П(С) БО 11 «Зобов'язання» (нормативи та коментарі). Київ: «Поліграф», 2017. 104 с.
2. Семенов Г.А., Бугай В.З., Семенов А.Г., Бугай А.В. Фінансове

планування та управління на підприємствах: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2014. 432 с.

3. Терещенко О.О. До питання про оптимізацію структури капіталу підприємства. Вчені записки. К.: КНЕУ. 2016. С.115–120.

4. Ван Хорн Дж. Основи керування фінансами. М.: Фінанси та статистика, 2010. 799с.

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість». URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/929_010.

Ляшенко К.Ю.

магістр

науковий керівник: **Ладонько Л.С.**

доктор економічних наук, доцент, доцент

кафедри фінанси та обліку ТНУ імені В.І. Вернадського

ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Організація і ведення бухгалтерського обліку в Україні регламентується Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», Міжнародними стандартами фінансової звітності, національними стандартами (положеннями) бухгалтерського обліку та внутрішніми документами підприємства щодо облікової політики, від складових елементів якої залежить достовірне відображення господарських операцій, а відповідно – й інформація у фінансовій та податковій звітності. Важливим при розробці облікової політики підприємства є вибір конкретних методів щодо відображення вартісної оцінки певних об'єктів обліку, оскільки вони прямо впливають на кінцеве визначення фінансових результатів. Для забезпечення об'єктивності процесу формування фінансових результатів з використанням визначених у обліковій політиці методів потрібне виконання певних умов. Насамперед – це наявність тісного взаємозв'язку між власником (керівником) підприємства та головним бухгалтером, оскільки власник (керівник) несе відповідальність за організацію БО і за формування ОП, зміст якої повинен обґрунтувати головний бухгалтер [3]. Обов'язковою умовою формування облікової політики підприємства є дотримання принципів бухгалтерського обліку, визначених у статті 4 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», які опосередковано визначають об'єкти бухгалтерського обліку та елементи облікової політики [4].

Основними нормативними документами, якими керуються при формуванні положення про облікову політику, є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку та Міжнародні стандарти фінансової звітності. Саме стандартами передбачено порядок вартісної оцінки та альтернативних методів бухгалтерського обліку окремих об'єктів. При складанні

розпорядчого документа про облікову політику підприємства керуються Наказом Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 р. № 635 [5]. Найсуттєвіші обов'язкові елементи облікової політики відповідно до вказаних методичних рекомендацій наведено на рис. 1.

Окремі елементи облікової політики мають альтернативні методи обліку, які передбачені положеннями бухгалтерського обліку, податковим законодавством, міжнародною обліковою практикою [2].

Рис. 1. Обов'язкові елементи облікової політики [1,4, 5].

Це дає змогу формувати облікову політику підприємства за особливостями діяльності. При формуванні облікової політики підприємства, кожен із зазначених елементів встановлюється і визначається відповідно до НП(С)БО [6]. Найважливіші основні елементи облікової політики, методи бухгалтерського обліку які впливають на формування та розмір фінансових результатів підприємства, представлено на рис. 2.

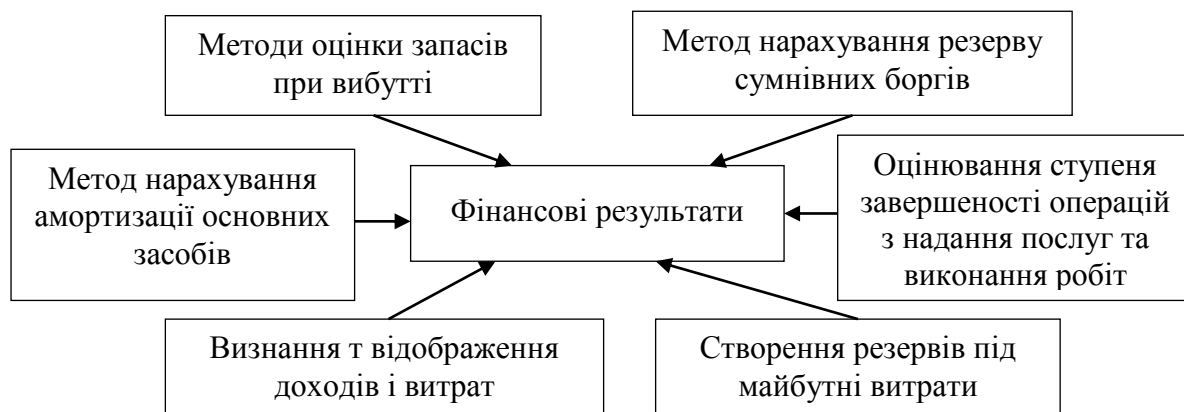

Рис. 2. Вплив елементів облікової політики на фінансові результати

Кожний з наведених елементів облікової політики так чи інакше впливає на кінцевий фінансовий результат.

У процесі організації бухгалтерського обліку такого важливого показника, як фінансові результати, необхідно: забезпечити правильне визначення та достовірну оцінку витрат, доходів і фінансових результатів діяльності; розмежування витрат, доходів і фінансових результатів діяльності за кожною класифікаційною групою, надання повної та достовірної інформації про витрати й доходи діяльності у різних видах звітності, а також про наявність і використання чистого прибутку для потреб управління.

Для забезпечення усіх зазначених вимог підприємству необхідно в Положенні про облікову політику передбачити питання методичного характеру щодо БО витрат, доходів і фінансових результатів діяльності та відобразити в основних розділах цього документа окремі об'єкти обліку витрат, доходів і фінансових результатів, а також спільні об'єкти.

Особливу увагу слід приділити елементам облікової політики, формування якої необхідно проводити на базі аналізу впливу альтернативних методів бухгалтерського обліку на прибуток підприємства та з урахуванням оцінки наслідків для оподаткування підприємства. Раціональна організація обліку фінансових результатів позитивно вплине на поліпшення економічного стану підприємства

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф.Ф., Чижевська Г.В. Бухгалтерський облік. Житомир, ПП «Рута». 2014. С.281-307.

2. Левицька С.О. Господарський облік діяльності суб'єктів в сучасних умовах економічних та соціальних реформ. Економічні науки. Облік і фінанси. 2012. Вип. 9 (33). Ч.4. С.233–243.

3. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні. Закон України. 16.07.99 № 996. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

5. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України. Наказ. Міністерство фінансів України. 27.06.2013 № 635.

URL: <http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article/main>

6. Загальні вимоги до фінансової звітності: НП(С)БОН№1. Наказ. Міністерство фінансів України. 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

Онищенко Д.С.

магістр

науковий керівник: **Царенко О.В.**

доктор економічних наук, професор, професор
кафедри фінанси та обліку ТНУ імені В.І. Вернадського

ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПРОЦЕДУРИ «ДЬЮ-ДІЛІДЖЕНС»

Важливим аспектом для інвестора в сучасних економічних умовах є необхідність мінімізації негативних ризиків, пов'язаних з укладанням інвестиційних угод та збереженням коштів в процесі їх примноження. Зважаючи на це, інвестор бажає володіти повною об'єктивною та достовірною інформацією стосовно справ на цільовому підприємстві. На сьогоднішній день, серед різноманітних підходів до проведення перевірки з метою дослідження діяльності підприємства, все більшої популярності набуває процедура «дью-ділідженс». Ця процедура включає в себе оцінку інвестиційної привабливості підприємства та мінімізацію існуючих інвестиційних ризиків, що передбачає наявність можливості підприємства продовжувати вести діяльність в майбутньому. Таким чином процедура «дью-ділідженс» безумовно має включати в себе перевірку дотримання принципу безперервності при складанні фінансової звітності об'єкта інвестування.

Процедура «дью-ділідженс» проводиться з метою сформулювати повне уявлення про реальний фінансовий стан підприємства та про всі ризики, які можуть нести за собою негативний вплив для підприємства [1]. Ця процедура передбачає проведення комплексної експертизи інвестиційної угоди в рамках прийняття рішення про ефективне інвестування капіталу та проводиться у 3 етапи: підготовчий етап; етап проведення перевірки; заключний етап [2].

Етап проведення перевірки є основним, адже він складається з аудиторських та юридичних процедур, а також передбачає аналіз фінансового стану та інвестиційної привабливості. Саме на цьому етапі доцільно провести процедури з перевірки дотримання принципу безперервності при складанні фінансової звітності. Це обумовлює обов'язковість перевірки дотримання даного принципу з метою надання звіту «дью-ділідженс» про реальний стан підприємства в рамках прийняття рішення про ефективне інвестування капіталу. Хоча процедура «дью-ділідженс» не регулюється законодавчими актами, не існує чітких вимог щодо порядку виконання процедур, проте, на думку автора, під час

планування та виконання процедур, щодо підтвердження виконання принципу безперервності, доцільно керуватися вимогами, наведеними в МСА 570 «Безперервність діяльності» [3].

Існують певні особливості поточного стану та діяльності підприємства, які можуть внести сумніви щодо безперервності діяльності підприємства в майбутньому. Проте, на сьогоднішній день не існує чіткої поетапної методики проведення такої перевірки, відсутні інструменти та індикатори, які найточніше виявили би і засвідчили неможливість продовження подальшої діяльності підприємства [4].

Для кожного окремого підприємства в розрізі проведення процедури «дью-ділідженс» має бути розроблена окрема методика визначення дотримання принципу безперервності, яка б охоплювала усі особливості галузі, а також підприємства в цілому.

Обґрунтоване у результаті комплексної перевірки «дью-ділідженс» підтвердження дотримання підприємством принципу безперервної діяльності дозволяє оцінити результат діяльності підприємства за минулі роки, сформулювати уявлення про реальний стан підприємства на момент перевірки, а також спрогнозувати подальшу діяльність підприємства. Ці дані будуть являти собою фактори для прийняття остаточного рішення про вкладання капіталу інвесторами[5].

На сьогоднішній день особливої уваги заслуговує питання про довіру користувачів до фінансової звітності, яка в свою чергу має ґрунтуватися на основоположних принципах бухгалтерського обліку. Одним із таких принципів є принцип безперервності. Оцінити виконання принципу безперервності діяльності підприємства при складанні фінансової звітності доцільно шляхом проведення низки процедур в розрізі проведення комплексної оцінки фінансового стану та інвестиційної привабливості «дью-ділідженс».

При первинному знайомстві з підприємством на загрозу безперервності його діяльності може вказувати низка фінансових, виробничих та юридичних ознак. Їх наявність свідчить про необхідність проведення детальної діагностики виконання принципу безперервності. Методика проведення такої перевірки є індивідуальною для кожного об'єкту інвестування, проте існує низка процедур які є універсальними, серед яких аналіз майбутніх грошових потоків, оцінка здатності погашення кредиторської заборгованості, перевірка забезпеченості кадрами тощо. За результатами проведених процедур формується думка про можливість підприємства безперервно продовжувати свою діяльність. Ця думка має бути обґрунтована в звіті, що складається за результатами проведення перевірки «дью-ділідженс».

Список використаних джерел

1. Томашевська І. Л. Duediligence: порядок проведення та документування. Вісник ЖДТУ. 2010. № 4. С. 194-196.
2. Шапошников А. А. Овчинникова Н. Н. Финансовая отчетность организаций: информация о непрерывности деятельности. «Аудиторские

ведомости». 2012. № 2. С. 83-89.

3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2015 року, частина 1 / Пер. з англ. Ольховікова О. Л., Селезньов О. В. К.: Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2016. 1249 с.

4. Фоменко В. О. Вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на безперервну діяльність підприємства. 2011. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_1_191.pdf

5. Голов С. Ф. Теорія багатоцільового бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік і аудит. 2013. № 4. С.3-13.

Осоченко А.С.

магістр

Науковий керівник: **Ладонько Л.С.**

доктор економічних наук, доцент, доцент

кафедри фінанси та обліку ТНУ імені В.І. Вернадського

МАТЕРІАЛЬНЕ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Виявлення діалектики взаємодії мотиву та стимулу дозволяє по новому розглянути системи мотивації у сучасних умовах господарювання. Не можна сказати, що колишня система управління державою не була зацікавлена в розвитку творчої активності та підвищенні продуктивності праці. Стимули, що використовувалися раніше поділялись на моральні (почесні грамоти, відзнаки та ордени) та матеріальні (грошові премії). Так, за Радянських часів використовували такі показники для преміювання: виконання або перевиконання встановлених завдань за кількісними та якісними показниками, скорочення строку виконання робіт проти встановлених норм; освоєння нових норм виробітку після перегляду їх на основі впровадження організаційно-технічних заходів; преміювання за економію палива, електричної та теплової енергії. На наш погляд, в умовах сталого розвитку можна було б пристосувати дані показники для впровадження мотиваційної системи. Актуальним є впровадження не тільки преміювання за економію матеріальних ресурсів та раціональне їх використання, а й розроблення системи штрафів та утримань із заробітної плати в разі перевитрат матеріальних цінностей та зменшення строку експлуатації засобів виробництва та розробка системи пільг для персоналу. Це, в свою чергу, привело б до відповідальності працівників за доручені їм товарно-матеріальні цінності.

Так, за концепцією Ф. Герцберга, існує два набори потреб у роботі: мотиваційні, пов'язані зі змістом роботи (досягнення, визнання, просування, можливість творчого зростання) та гігієнічні, пов'язані з умовами праці (заробітна плата, політика підприємств, форми контролю, відносини з

керівником, міжособисті відносини з колегами, безпека та гарантія роботи, особисте та сімейне життя) [1, с. 259-264]. Так, якщо на підприємстві створені сприятливі умови праці, налагоджені його наукова організація й ритмічний режим роботи, розвиваються психологічно комфортні стосунки між працівниками, то в підсумку слід очікувати не високу задоволеність роботою, зацікавленість в ній, а лише відсутність незалежності. Хороші умови праці закріплюють, стабілізують персонал, але не обов'язково спонукають його підвищувати продуктивність праці. Вони не викликають збільшення виробництва, але запобігають свідомому обмеженню продуктивності праці, стимулюванню темпів роботи.

Підвищення продуктивності праці та задоволеність роботою залежить від мотиваторів. Вони задовольняють «внутрішні» потреби людини й охоплюють визнання і досягнення успіхів у роботі, інтерес до її змісту. Саме вони визначають задоволеність роботою і підвищують на цій основі трудову активність. Тому задоволеність – функція змісту роботи, а невдоволеність – функція умов праці. З цього випливає, що продуктивність праці корелює зі зростанням задоволеності роботою, але не зі зменшенням міри незадоволеності. Отже, задоволеність і незадоволеність є різноспрямованими площинами поведінки людини в праці [2, с. 125].

Матеріальну винагороду не можна розглядати як постійно діючий фактор. Люди працюють за гроші до певної межі, за рамками якої є особисте уявлення про хорошу роботу. Заробітна плата й премія – гігієнічні фактори або «негативні спонукальні стимули», бо за браку грошей люди почувають себе не впевнено, але за їх наявності не обов'язково відчують себе гармонійними та підвищать продуктивність праці.

Як показали дослідження, проблеми мотивації та стимулювання сучасних працівників у нових економічних умовах можна згрупувати за такими напрямками:

- сьогодні існує досить велика диференціація розмірів заробітної плати в межах галузей економічної діяльності, яка коливається від 3400 грн. до 10229 грн. [3];

- тінізація заробітної плати на підприємствах недержавної форми власності. Дане явище доволі поширене, що негативно впливає на державний бюджет. Таким чином роботодавці мінімізують витрати на оплату праці, які повинні бути сплачені у соціальні фонди від реальної заробітної плати працівника.

- заборгованість з виплатами заробітної плати. За даними Державної служби статистики України на початку 1997 р. загальна заборгованість з виплати заробітної плати в Україні складала майже 4,2 млрд. грн. Станом на початок 2019 р. заборгованість зменшилася майже вдвічі та становить 2,6 млрд. грн. [2]. Результати аналізу дослідження показали, що в Україні спостерігається позитивна тенденція щодо погашення наявної заборгованості із заробітної плати.

Однак мотивація трудової діяльності українців знижується, оскільки

рівень оплати праці в Україні набагато нижчий, ніж у інших європейських державах. У багатьох випадках це призводить до трудової міграції економічно активного населення, що призводить до втрати конкурентних переваг. Тож, вважаємо, що питання матеріального стимулювання у підвищенні продуктивності праці дуже актуальне для нашої економіки і потребує детального розгляду в структурі розрахунків з оплати праці.

Список використаних джерел

1. Соколова Г. Н. Экономическая реальность в социальном измерении: экономические вызовы и социальные ответы. Мн.: Бел. навука, 2010. 460 с.
2. Кащенко І. В. Удосконалення системи мотивації персоналу на підприємстві. Формування ринкових відносин в Україні. 2014. № 2. С. 124-127.
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Проценко А.В.

магістр ОО-61

Науковий керівник: **Димеденко І.В.**

кандидат економічних наук, доцент, доцент
кафедри фінанси та обліку ТНУ імені В.І. Вернадського

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності регламентуються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». Запаси визнаються активом, якщо існує вірогідність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена [5].

Проте, залишаються невирішеними питання вдосконалення документації оперативного та аналітичного обліку виробничих запасів, особливо нагальною постає проблема удосконалення первинного обліку запасів[3]. Значно поліпшити організацію обліку виробничих запасів можна, удосконалюючи процес документування.

Сільськогосподарське підприємство характеризується різноманітними господарськими процесами з руху запасів, а саме їх надходженням, зберіганням, використанням та переміщенням. Кожен із перерахованих процесів повинен бути задокументований, а отже, знайти своє відображення в первинних облікових документах. Тому саме вибір форм первинних документів з руху запасів є важливим елементом організації обліку. У бухгалтерському обліку документ є початком та основою його ведення [1, с. 184]. Операції з обліку сільськогосподарської продукції рослинництва є

найбільш трудомісткими та займають найбільшу питому вагу в обліковій інформації. Також необхідно пам'ятати про сезонність робіт та оперативність, адже польові роботи залежать від кліматичних умов.

Для складання первинного документу скористаємося моделлю формування обліково-інформаційного забезпечення за реквізитним складом залежно від мети документування (рис. 1) [4].

Запропонована класифікаційна модель дозволяє підвищити якість первинної облікової інформації та відокремити інформаційні ресурси. Дана модель складається з умовно-змінних обов'язкових (блок 1), умовно-постійних обов'язкових (блок 2), умовно-постійних додаткових (блок 3), умовно-змінних додаткових реквізитів (блок 4). Але залежно від мети документування та потреб управління набір реквізитів підприємство має право формувати самостійно.

Рис. 1. Модель формування обліково-інформаційного забезпечення за реквізитним складом

Документальне оформлення надходження, наявності і витрачання продукції рослинництва є досить відповідальним процесом, який повинен забезпечити необхідну інформацію як для обліку, так і для контролю та оперативного управління рухом матеріальних цінностей. При формуванні оптимального документу необхідно пам'ятати, що блок 1 «умовно-постійні обов'язкові реквізити» повинен обов'язково бути включений до складу, адже саме цей набір реквізитів підтверджує факт здійснення господарської операції. Також буде використано блок 4 «умовно-змінні додаткові реквізити», які рекомендовані Міністерством статистики України та іншими галузевими міністерствами.

При оприбуткуванні продукції рослинництва використовуються три первинних документи: відомість руху зерна та іншої продукції, реєстр прийому зерна та іншої продукції та накладна (внутрігосподарського призначення). На нашу думку, доцільно об'єднати ці форми та дещо змінити реквізити. Адже зменшення форм первинних документів, їх уніфікація, типізація, забезпечить значне скорочення кількості складених документів та час на їх заповнення. Проте, до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" №996 були внесені зміни від 05.10.2018 (№

2164), що торкнулися статусу первинних документів й окремих його обов'язкових реквізитів, а саме: а) первинний документ не підтверджує факту провадження господарської діяльності; б) із Закону про бухгалтерський облік прибрати посилання на дату складання первинних документів; в) місце складання первинного документа — більше не обов'язковий реквізит первинного документа; г) аналог власноручного підпису більше не може бути на первинному документі.

Для вирішення зазначених проблемних аспектів пропонуємо основні напрями удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління виробничих запасів (рис. 2).

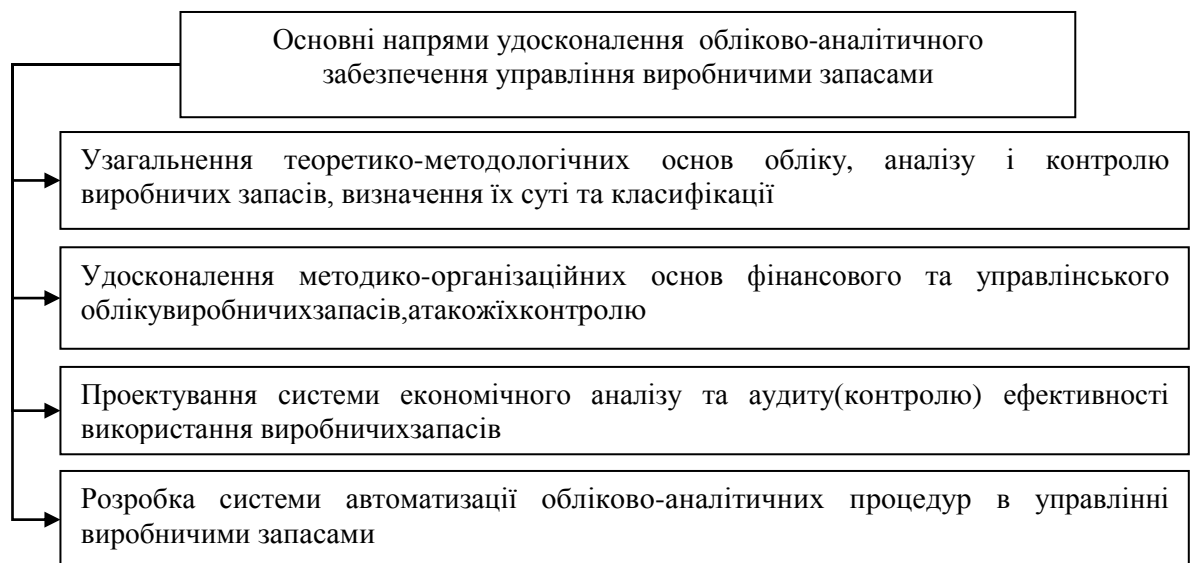

Рис. 2. Напрями удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами (авторські пропозиції)

Таким чином, реалізація перелічених напрямів удосконалення обліку виробничих запасів призведе до значного підвищення результативності фінансово-економічної діяльності підприємств, а визначення основних напрямів посилення інформаційної та контрольної функцій обліку в управлінні виробничими запасами дасть змогу здійснювати якісний поточний контроль за їх використанням та матиме вплив на поступове зростання прибутку підприємства.

Список використаних джерел

1. Садовська І.Б. Організація обліку: навч. посіб. / За ред. І.Б. Садовської. Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2015. 563 с.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні Закон України від 16.07.1999 р. № 996. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
3. Положення про документальне забезпечення запасів у бухгалтерському обліку. Наказ. Міністерство фінансів України 24.05.95 р. № 88. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>.
4. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерській фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» ВНЗ / Під заг. ред. Ф.Ф. Бутинця; 8-е вид.,

доп. і перероб. Житомир Рута, 2014. 912 с

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». 20.10.1999 р. № 246. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.

Семенко С.С.

магістр

науковий керівник: **Кармазіна Н.В.**

доктор економічних наук, доцент, доцент

кафедри фінанси та обліку ТНУ імені В.І. Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У КРЕДИТНИХ УСТАНОВАХ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ ЇЇ РЕЗУЛЬТАТІВ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Переоцінка основних засобів у кредитних установах є одним із способів підвищення інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання. Важливість переоцінки основних засобів полягає в тому, що дана процедура дозволяє визначити реальну вартість основних засобів кредитних установ з урахуванням сучасного стану ринку. Під час практичної діяльності кредитним установам постійно доводиться приймати рішення з урахуванням різноманітних ризиків. Одним із таких ризиків є зміна вартості активів. Основні засоби складають для більшості підприємств дуже вагомую частину балансової вартості активів, тому зміна їх вартості здатна суттєво впливати на ціну надання послуг, як наслідок, на фінансові результати діяльності кредитної установи в цілому.

Завищення вартості основних засобів призводить до збільшення витрат кредитної установи у вигляді амортизації, що негативно впливає на фінансовий стан кредитної установи. У разі заниження вартості основних засобів зменшується реальна ринкова вартість кредитної установи, погіршується його інвестиційна привабливість. Таким чином, неправильне уявлення про фактичний поточний стан основних засобів може мати дуже негативні наслідки. Отже, в разі суттєвого відхилення балансової вартості основних засобів від їх справедливої, доцільно скористатись процедурою переоцінки таких основних засобів.

Таким чином, недостовірна вартість основних засобів може суттєво впливати на різні аспекти практичної діяльності кредитної установи, що обумовлює потребу встановлення достовірної та об'єктивної вартості основних засобів за допомогою процедури їх переоцінки.

Щодо питання обов'язковості проведення переоцінки основних засобів, то відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби», підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта істотно відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу [5]. Тобто вимогами зазначеного стандарту не обумовлено обов'язковість переоцінки, а лише її можливість. В той же час, Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. №

996-XIV (із змінами та доповненнями) передбачено основні принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, серед яких доцільно виділити принцип повного висвітлення. Так, принцип повного висвітлення (а такий принцип, як обачність був скасовано, зміни внесені ЗУ № 4646 від 16.06.2017), що фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі [6].

Отже, у разі наявності на балансі підприємства основних засобів, вартість яких істотно відрізняється від справедливої, відбувається недотримання законодавчо встановлених принципів ведення обліку та формування звітності. Втім, законодавством не передбачено штрафні санкції за такі порушення, тому рішення про проведення переоцінки приймається на розсуд керівництва.

Наступним питанням при вирішенні питання проведення переоцінки є доцільність її проведення. Як уже зазначалось, підприємство може проводити переоцінку при суттєвій відмінності залишкової вартості основних засобів від їх справедливої вартості [4]. Крім того, відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби», у разі переоцінки об'єкта основних засобів на ту саму дату, здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить даний об'єкт. Переоцінка основних засобів тієї групи, об'єкти якої вже зазнали переоцінки, надалі має проводитися з такою регулярністю, щоб їх залишкова вартість на дату балансу суттєво не відрізнялася від справедливої вартості [3].

З урахуванням зазначених рекомендацій та норм національних стандартів, керівник кредитної установи може приймати рішення про проведення переоцінки основних засобів.

Після прийняття рішення про проведення переоцінки основних засобів (групи основних засобів), слід видати наказ керівника підприємства про проведення переоцінки. В наказі повинна бути відображена наступна інформація: дата проведення переоцінки; перелік об'єктів переоцінки; основні характеристики об'єктів переоцінки (вартість, дата введення в експлуатацію, інвентарні номери тощо); відповідальні особи.

Кредитна установа може визначити справедливу вартість основних засобів виключно за допомогою сертифікованих оцінювачів або уповноважених на те органів державної влади. При цьому, необхідно надати оцінювачу пакет необхідних документів, що містять інформацію про основні засоби, що підлягають переоцінці (інвентарні картки, інформація про нараховану амортизацію, проектно-кошторисна документація, паспорти БТІ на будівлі тощо).

Список використаних джерел

1. Гринько А. П. Облік основних засобів: теорія, стан, проблеми, перспективи: монографія. Харків: ХДАТОХ. 2012. 277 с.
2. Методичні рекомендації щодо обліку основних засобів. Наказ. Міністерство фінансів України. 11.12.2006 р. №1176. URL: <https://dtkk.com.ua/show/2%20cid03212.html>

3. Основні засоби: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7. Наказ. Міністерство фінансів України. 27.04.2000 р. № 92. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

4. Ткач Н.О. Переоцінка основних засобів: нюанси обліку. Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія «Економіка». 2012. № 2. С. 197–203.

Середа К.Ю.

магістр

науковий керівник: **Ладонько Л.С.**

доктор економічних наук, доцент, доцент

кафедри фінанси та обліку ТНУ імені В.І. Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

За своєю суттю нематеріальні активи не мають матеріальної основи, а тільки інколи можуть бути матеріалізовані в конкретних результатах. Тому їх вартість не можна визначити традиційними показниками, які використовують для оцінювання матеріальних складових підприємницького потенціалу підприємства. Конкретна технологія оцінювання вартості нематеріального активу обумовлена метою її проведення.

Незалежно від цілей аналізу обов'язковою є ідентифікація кожного об'єкта оцінки та його власника в кожному конкретному випадку. Кожна методика розробляється під конкретного замовника [1].

З позиції вартості нематеріальний актив слід розглядати в таких аспектах:

— джерело походження нематеріального активу, враховуючи його вплив на процес виробництва та спроби управління цим процесом;

— механізм формування ціни нематеріального активу в процесі його придбання;

— механізм формування ціни нематеріального активу в процесі його взяття на баланс підприємства.

За джерелами походження нематеріальні активи підприємства можна класифікувати так:

— з позицій розробника – результати науково-дослідницьких робіт, винаходи, раціоналізаторські пропозиції;

— з позиції продавця та покупця – фізичних та юридичних осіб, резидентів чи нерезидентів;

— за сферами прояву ефекту від використання – зменшення собівартості, поліпшення управлінських рішень, зростання обсягів продажу.

З позиції строку використання покупцеві нематеріального активу слід враховувати життєвий цикл продукту, а також пов'язаних з ним технологій, методів організації виробництва тощо. У цілому життєвий цикл нематеріального активу коротший, не збігається з життєвим циклом товару,

звичайно випереджаючи його на один два етапи.

Слід особливо відзначити, що реєстрації у документах обліку підлягають операції щодо руху об'єктів інтелектуальної власності.

Нематеріальні активи можуть бути оцінені в грошовій формі з використанням таких видів оцінок [3;4]:

— за фактичною собівартістю – визначення вартості об'єкта інтелектуальної власності на основі первісної вартості під час їх придбання;

— за поточною відновною вартістю – визначення вартості нематеріального активу на основі наявних цін та з урахуванням ринкової ситуації в процесі зміни відповідного об'єкта такої ж корисності;

— за поточною ринковою вартістю – визначення вартості нематеріального активу, що може бути отримана під час його продажу чи ліквідації на ринку;

— за чистою вартістю реалізації – сума коштів, що може бути отримана чи оплачена під час конвертації у національну (іноземну) валюту об'єкта інтелектуальної власності в ході господарської діяльності, за вирахуванням витрат на проведення операції.

Дохідний підхід базується на встановленні причинного зв'язку між функціональними (фізичними, техніко-економічними та ін.) властивостями об'єкта інтелектуальної власності та майбутніми доходами від його використання.

Витратний підхід заснований на міркування про те, що потенційний покупець, володіючи певною інформацією про предмет купівлі, не заплатить за нього більше, ніж вартість іншого нематеріального активу з тією ж корисністю.

Метод відновної вартості найчастіше використовується для оцінки цінності прав на унікальні об'єкти інтелектуальної власності [2].

Ринковий підхід до оцінювання нематеріальних активів передбачає порівняння об'єкта оцінювання з представленими на ринку аналогічними об'єктами. Найпоширенішим указаний підхід став у методі порівняльних продаж. Визначивши вартість нематеріального активу, обчислюють вартість усього портфеля. На даному етапі слід звернути особливу увагу на комплексність такої процедури. Не треба забувати, що більшість об'єктів інтелектуальної власності не можуть використовуватися у господарській практиці самостійно.

Крім цього, сумісне використання нематеріальних активів часто породжує додаткові ефекти, що недопустимо ігнорувати. Вибір того чи іншого підходу до оцінки залежить від виду та характеру нематеріального активу, стабільності та природи доходу, що генерується з його допомогою, можливості його комерційного використання .

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік необоротних активів / Ф. Ф. Бутинець, Н. І. Петренко. – Житомир: ПП «Рута», 2012. – 160 с.
2. Левицька С. О. Процеси впровадження інтелектуальної власності / С. О. Левицька // Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. – №9. – С. 21-35.

3. Будников М. Нематеріальні активи як інструмент підвищення економічної безпеки бізнесу / М. Будников // Галицький економічний вісник / Тернопільський державний технічний університет ім. І. Пулюя, 2014. – № 3 (43). – С. 121-134.

4. Білько В. Д. Підходи до організації системи внутрішнього контролю нематеріальних активів // Міжнародний збірник наукових праць. – Вип. 3 (15). – 2013. – С.84-100.

Скрипець К.С.

магістр

науковий керівник: к.е.н., доц.,

доц. кафедри фінанси та облік **Судоргін М.Г.**

ТНУ імені В.І. Вернадського

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АУДИТУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Метою аудиту нематеріальних активів є об'єктивна оцінка достовірності даних бухгалтерського обліку зазначених активів, встановлення відповідності застосовуваної методики вимогам нормативних актів. На відміну від інших активів для аудиту нематеріальних активів характерний високий рівень ризику через нематеріальність об'єктів, високого ступеня невизначеності економічних вигід, складності оцінки. Цілком очевидно, що при перевірці таких активів потрібна достатня компетентність аудитора в питаннях суттєвих характеристик нематеріальних активів, характеру участі в діяльності підприємства, законодавчо-правового закріплення їх статусу як об'єктів обліку, оцінки вартості, рішення судових суперечок по захисту прав та інші [1]. Тому всі відомі аудиторські процедури повинні проводитися зі скрупульозністю та повним розумінням характеру нематеріальних активів.

Організаційно аудит нематеріальних активів включає три послідовних етапи, що й при аудиті фінансової звітності: підготовчий, основний, і заключний. Для ухвалення рішення про проведення аудиту нематеріальних активів насамперед необхідно ознайомитися з діяльністю підприємства й прийнятою обліковою політикою [2]. Інформація може бути отримана з різних джерел і охоплює документи підприємства (статут, протоколи зборів, бізнес-плани, фінансову й статистичну звітність, наказ про облікову політику підприємства, матеріали попередньої аудиторської перевірки), результати співбесіди із провідними спеціалістами в галузі економіки й інші. По суті, аудитор вже на цій початковій стадії оцінює ступінь свого власного ризику.

На основі обміну листами укладається договір на проведення аудиту. В договорі бажано, крім мети аудиту, вказати можливість доступу до будь-якої інформації, пов'язаної з аудитом, відповідальність керівництва підприємства за надану в ході перевірки інформацію. Це дозволить оцінити аудиторський ризик і сформулювати думку про відповідність методики обліку

нематеріальних активів, що застосовується на підприємстві, вимогам чинного законодавства[3].

Аналіз нематеріальних активів починається з оцінки їх динаміки в розрізі класифікаційних груп, тому що вони неоднорідні за своїм складом, характером використання в процесі виробництва, за ступенем впливу на фінансові результати та результати господарської діяльності.

Аналіз за ступенем ліквідності та ризику інвестицій в нематеріальні активи здійснюється наступним чином[4]:

- нематеріальні активи розбиваються на три групи: високоліквідні, середньоліквідні, низько ліквідні;
- визначається питома вага кожної групи в загальній величині нематеріальних активів;
- дається оцінка нематеріальних активів за ступенем ліквідності та ризику.

Мета аналітичних процедур при здійсненні аудиту полягає у визначенні забезпеченості основними засобами та нематеріальними активами за умови найбільш інтенсивного їх використання. Завдання, об'єкти, етапи аналізу використання основних засобів і нематеріальних активів наведено на рис. 1.6.

Ефект від придбання підприємством права використання запатентованого виробничого досвіду та знань, а також "ноу-хау" (незапатентованого досвіду), може бути визначений тільки за результатами реалізації підприємством продукції, виготовленої з використанням ліцензії, "ноу-хау". Однак обсяг продажу залежить від множини інших факторів (ціни, попиту, якості товару) і виявити дію кожного з них важко.

Аудиторська перевірка нематеріальних активів на основному етапі повинна передбачати такі аудиторські процедури, як : проведення інвентаризації нематеріальних активів; оцінка якості інвентаризацій нематеріальних активів, що була здійснена підприємством у періоді, що перевіряється; виявлення неврахованих нематеріальних активів; перевірка правомірності та правильності оприбуткування нематеріальних активів на підприємстві; перевірка доцільності й правильності обліку витрат, пов'язаних з удосконаленням нематеріальних активів; перевірка порядку переоцінки нематеріальних активів на предмет відповідності вимогам П(С)БО 8; перевірка обґрунтованості застосовуваних норм і методів амортизації нематеріальних активів; перевірка здійснення перегляду терміну служби й методу амортизації нематеріальних активів тощо. Отже, запропоновані процедури аудиту за ефективністю використання нематеріальних активів, які поряд з відповідними аналітичними процедурами передбачають вжиття певного складу розроблених контрольних заходів та дають змогу підвищити якість аудиторських доказів щодо їх наявності та руху.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи":

- затвердж. наказом Мін-ва фінансів України від 8 жовтня 1999 р. № 237 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www//zakon.rada.gov.ua>
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2015 року. – К.: Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2016. – 1249 с.
  3. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку: Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB)[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www//zakon.rada.gov.ua>
  4. Закон України від 05.10.2017 р. № 2164-VIII "Про внесення змін до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" №996. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www//zakon.rada.gov.ua>

Тропініна Т.П.

магістр

науковий керівник: д.е.н., доц.,

доц. кафедри фінанси та облік **Кармазіна Н.В.**

ТНУ імені В.І. Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ РУХУ ТОВАРІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Поняття внутрішньогосподарського контролю відомо доволі давно. Відмінністю внутрішнього контролю від зовнішнього є приналежність контролюючого суб'єкта підконтрольній системі. У ході побудови внутрішньогосподарського контролю необхідно виходити з визначення внутрішньогосподарського контролю як системи, життєвий цикл якої складається з розроблення і впровадження, функціонування та, за необхідності, її коригування [4]. Щодо визначення сутності внутрішньогосподарського контролю можемо погодитись із твердженням Ф.Ф. Бутинець, яка зазначає, що дієва система внутрішньогосподарського контролю є надійною передумовою вдосконалення системи управління, ефективного використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, соціального захисту працюючих [1].

Внутрішньогосподарський контроль виступає саме тим забезпеченням, яке необхідне для досягнення поставленої мети, що дозволяє здійснювати контроль за майном, а також за ефективністю його використання. Як зазначає С.О. Левицька, проблеми внутрішньогосподарського контролю полягають у неефективному його здійсненні, тому необхідно удосконалити організаційне, технічне, економічне, юридичне та обліково-аналітичне забезпечення контрольної діяльності [2].

Різноманітність підходів до визначення сутності внутрішньогосподарського контролю пов'язана з різними аспектами проведення внутрішнього контролю, його функціями та складовими, що визначаються залежно від об'єктів, які підлягають перевірці.

Внутрішньогосподарський контроль є сукупністю регламентованих на конкретному підприємстві дій, пов'язаних із процесом проведення контрольних процедур в ході здійснення господарської діяльності.

Внутрішньогосподарський контроль повинен здійснюватись постійно, оскільки операції із рухом товарів є невід'ємною складовою діяльності торговельного підприємства, що і визначає його поступальний характер. Під організацією контролю слід розуміти сукупність процедур, які дозволяють на достатньому рівні провести всі необхідні контрольні заходи, а також визначити їх вплив на процес приймання управлінських рішень. Застосування підприємством диверсифікованого способу здійснення торгівлі призводить до додаткової необхідності контролювати операції за рухом товарів, що також висуває нові вимоги до організації внутрішньогосподарського контролю за такими операціями. Проте, варто відмітити, що для кожного підприємства організація внутрішньогосподарського контролю буде різною, оскільки це залежатиме від специфіки його діяльності.

Масштаби діяльності та організаційна структура підприємства впливає на визначення контрольних процедур безпосередньо в частині їх організації та проведенні. Необхідно звернути увагу на існування наступних критеріїв, яких необхідно дотримуватись при організації системи внутрішнього контролю: надійності; відповідності розмірам і ступеню складності підприємства; регламентації внутрішнього контролю та її залежності від розроблених керівництвом нормативних актів; відповідальності суб'єктів внутрішнього контролю за інформаційну безпеку та захист інформації [3].

Для того, щоб правильно організувати та провести внутрішньогосподарський контроль необхідно визначити суб'єктів його проведення (табл.1).

Таблиця 1

Суб'єкти проведення внутрішньогосподарського контролю

Суб'єкти	Характер роботи
Бухгалтерська служба	Документальне оформлення операцій з рухом товарів
Служба внутрішнього контролю	Проведення планових та позапланових інвентаризацій. Вивчення доцільності та контролю руху операцій з товарами
Юридичний відділ	Вивчення договорів та контроль за проведенням операцій з рухом товарів з юридичної точки зору
Інші суб'єкти здійснення внутрішнього контролю	Документальне оформлення факту руху товарів в межах своїх повноважень

Джерело: узагальнено автором [4].

Кожний із наведених суб'єктів проводитиме контрольні процедури, пов'язані із процесом руху товарів, що дозволить не лише контролювати їх наявність та збереження, але й управляти бізнес-процесами та оптимізувати діяльність підприємства.

Організацію процесу внутрішнього контролю операцій, пов'язаних з

рухом товарів, запропоновано розглядати в розрізі наступних етапів: організаційно-підготовчого; методичного; результативно-узагальнюючого.

Заключним етапом у процесі організації внутрішнього контролю вважається результативний етап, який є підсумком проведеної роботи. Вважаємо, що саме цей етап має велике значення, оскільки на основі проведення контролю та відповідно оформлених результатів приймаються управлінські рішення, а виявлені відхилення відображаються в бухгалтерському обліку. Врахування зазначених елементів при побудові системи внутрішнього контролю на підприємстві створює умови для належного оприбуткування, зберігання, внутрішнього переміщення та безперебійного процесу реалізації товарів; перевірки правильності розкриття інформації в облікових регістрах та формах фінансової звітності.

Список використаних джерел

5. Бутинець Ф. Ф. Контроль і ревізія / Ф. Ф. Бутинець, В. П. Бондар, Н. Г. Виговська, Н. І. Петренко. – 4-е вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2012. – 560 с.

6. Левицька С. О. Управлінський і внутрішньогосподарський облік: завдання, мета і ефективність впровадження / С. О. Левицька // Бухгалтерський облік і аудит. – 2013. – №2. – С. 27-35.

7. Будник Л. Внутрішній контроль як засіб підвищення економічної безпеки бізнесу / Л. Будник, С. Саченко // Галицький економічний вісник / Тернопільський державний технічний університет ім. І. Пулюя, 2011. – № 4 (33). – С. 191-194.

8. Горбатова Є. Ф. Контроль і ревізія: навчально-практичний посібник / Є. Ф. Горбатова. – Сімферополь: ДІАЙП, 2010. – 329 с.

9. Белік В. Д. Підходи до організації системи внутрішнього контролю // Міжнародний збірник наукових праць. – Вип. 3 (15). – 2012. – С.84-100.

НАПРЯМ 6. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Гриценко П.В.

магістрант освітньої програми
«Міжнародні економічні відносини»

ТНУ ім. В.І. Вернадського

Науковий керівник: к.е.н., проф. **Бакаєва
І.Г.**

МОБІЛЬНИЙ ГЕЙМІНГ КИТАЮ ЯК МОЖЛИВІСТЬ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ РОЗРОБНИКІВ

Ігрова індустрія постійно розвивається та намагається задовольнити попит кожного користувача, починаючи від комп'ютерів та консолей і закінчуючи мобільними пристроями. Знаючи певні особливості та вподобання гравців, нюанси в законодавчій базі та маючи певні міжнародні зв'язки з китайським девелоперами чи видавцями, українські студії чи інші розробники можуть запустити свій проект на цьому безмежному ринку.

Китайський ігровий ринок займає перше місце в світі за кількістю гравців. За даними «Newzoo», за 2018 рік в Китаї нараховується 619,5 млн. геймерів, з них близько 46-50% - грають в мобільні ігри та витратили більше ніж 23 мільярди доларів в ігрових проектах. Основна частина витрат припадає на кастомізацію – зміну зовнішнього вигляду ігрового персонажу: купівля одягу, зачісок, маунтів – тварини для пересування та ін..

В Піднебесній люди багато працюють, зазвичай, в мобільні ігри грають під час поїздки на роботу та додому, обідніх перервах, чергах. У середньому китайці проводять 1-2 години в іграх.

Найпопулярніший жанр відеоігор в Китаї – MMORPG. Виробники витрачають багато часу, щоб зробити свій продукт якісним, яскравим, не надто складним і таким, який з легкістю запуститься на більшості мобільних пристроях.

Також великою популярністю користуються прості квести, «три в ряд», ранери та ККІ (колекційні карточні ігри). Щоб пришвидшити час очікування в чергах, багато китайців надають перевагу іграм, які відволікають їх від реальності.

Щоб створити ідеальну гру, яка зможе задовольнити потребу геймера, слід врахувати ряд особливостей: візуальний стиль, темп гри, монетизацію, менталітет.

Графіка готового проекту – перше, над чим потрібно попрацювати. Необхідно передати візуальний стиль Сходу та врахувати те, що пропорції персонажів, форма обличчя, аксесуари, одяг та зачіски будуть значно відрізнятися від проектів, направлених на західний сегмент ігрового ринку.

Колосальним плюсом буде те, що гра виконана в фентезійному стилі чи часів періоду Саньго.

Темп гри має відповідати можливостям китайських геймерів, так як вони швидко досліджують весь представлений контент, тому необхідно додавати більше івентів та різноманітних ігрових активностей.

Монетизація – ключовий спосіб заробітку для виробників. В східних країнах широко популяризована система free-to-play – щоб пограти в гру, за неї не потрібно платити. Основну частину доходу від проекту буде приносити кастомізація персонажа, можливість пропустити складний рівень чи швидко пройти боса. Можна також використовувати показ рекламних продуктів як додатковий спосіб заробітку.

Слід також враховувати менталітет та культурні особливості споживачів. Так, надмірна оголеність та відвертість жіночого персонажу може образити гравців обох полів. Геймери цього регіону не прагнуть змагатись і щось доводити своїм друзям, тому різного роду системи нагород цінуються не так палко як на заході.

Близько 250 успішних розробників представлено на ігровому ринку Піднебесної. Лідером в цій сфері є компанія «Tencent», яка з'явилась на ринку ще в 90-х роках. Додатки, програми, пошукова система цієї компанії замінює закордонні аналоги. Більшість продуктів, що були видані, локалізовані та запущені «Tencent» майже одразу стають хітами та потрапляють в різноманітні топи.

При розробці відеоігор під Android слід врахувати те, що обов'язково необхідно мати державну ліцензію на гри. Для проходження ліцензування і отримання ISBN потрібно партнерство місцевої компанії, бо тільки компанії, що зареєстровані в Китаї, можуть отримати ISBN. Процес ліцензування займає 2-6 місяців і коштує від 4 тис.дол. до 16 тис.дол. у приватних конторах. В цю суму включено бюрократична частина, комісія агентства та юридичне оформлення. Даний процес досить працеємний та потребує знання багатьох нюансів. Держава вимагає, щоб реєстрація та розповсюдження контролювалось.

Робиться це все, щоб обмежити мешканців Піднебесної від небажаного контенту. Чиновники намагаються ретельно перевірити відеоігри на наявність всього, що має цензуруватись державою.

Звісно є декілька способів обійти суровий контроль: випустити якусь непримітну гру, а в оновленнях увімкнути весь заборонений контент, але слід бути готовими до того, що інші розробники поскаржаться на вас і держава може взагалі заборонити всі продукти вашої компанії на китайському ринку.

Для України досить вигідно випускати ігри, так як на їх виробництво не потрібно витрачатись на новітні технології, крім «системи захвату обличчя та рухів», але і її можна взяти в оренду, в державі є багато висококваліфікованих кадрів, які можуть створювати як студійні, так і інші проекти.

Деякі українські проекти ще досі користуються великою популярністю в усьому світі: стратегії «Козаки» та «AmericanConquest», серія відеоігор

«S.T.A.L.K.E.R» від компанії «GSC GameWorld», а також серія «Metro 2033» від компанії «4A Games».

Як результат, знаючи обмеження, формальності, специфіку ігрового ринку Піднебесної та наявність висококваліфікованих та перспективних виробників в Україні, є можливість вийти на новий ринок.

Лугіна А.А.

магістрант освітньої програми «Міжнародні економічні відносини» ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: к.е.н., доц. **Березніченко Н.О.**

ІНСТИТУЦІЙНІ ПЕРЕДУМОВИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ КРАЇН БРІКС

В умовах активізації інтеграційних процесів у сучасному світі відбувається оновлення старих і виникнення нових інтеграційних угруповань, диверсифікація їх організаційних форм, еволюція в напрямку більш глибокого поділу праці у форматі регіональних економічних зв'язків. Різноманітність інтеграційних моделей дозволяє більшості держав, незалежно від їх геополітичної ролі, потенціалу та рівня економічного розвитку, знаходити своє місце в цих процесах. Для країн, що розвиваються, посилення інтеграційних процесів сприяє зміцненню позицій на світовому ринку та ефективному захисту національних інтересів в умовах глобалізації світової економіки.

На початку ХХІ століття найбільшу увагу дослідників з-поміж країн, що розвиваються, отримали Бразилія, Росія, Індія, Китай, згодом – ПАР.

Нині посилюється значення концепції БРІКС як локомотиву світового торгово-економічного розвитку, як угруповання країн, здатних суттєво вплинути на трансформацію процесів глобального управління. Разом з тим, слід зазначити, що для інтеграційних процесів у ХХІ столітті властива одна спільна тенденція, яку можна назвати «фрагментацією». Безумовно, фрагментація є фактором децентралізації. Однак, як це з усією очевидністю демонструє європейський інтеграційний процес, інтеграція, що охоплює таку значну кількість сфер як в Європейському Союзі, не може розвиватися в рамках одного і того ж механізму прийняття рішень.

Розглядаючи економічний аспект функціонування кожної з держав, доцільно було б звернути особливу увагу на характер економічного порядку. В сучасних умовах гео економічної нестабільності країни, що є членами певних об'єднань, мають тенденцію до кристалізації, а дана система потребує більшого контролю, планування та координації. Водночас, якщо розглядати стадії економічного розвитку та історіографію певних економічних і політичних питань, які мали подолати країни та їх уряди, то розвиток Росії та Китаю був більш динамічним, ніж Бразилії, Індії та ПАР. А це означає, що

для них легше проходить процес адаптації до нових перетворень в економічній та політичній сферах в умовах сучасних глобальних змін у міжнародних економічних відносинах.

Разом з тим, необхідно враховувати, що країни БРІКС мають значні розбіжності, які можуть привести до зниження ефективності їх консолідованої діяльності. Населення країн БРІКС, внаслідок культурних та ментальних відмінностей, мають різні життєві пріоритети та цінності.

В економічному плані країни БРІКС також суттєво відрізняються між собою. Росія та Бразилія залишаються в першу чергу експортером природних ресурсів, в той час як Індія та Китай зосереджуються на промисловому виробництві та сфері послуг.

Вигідне положення країнам БРІКС забезпечує наявність в них великої кількості важливих для світової економіки ресурсів, а саме Бразилія багата на сільськогосподарську продукцію; Росія – найбільш крупний у світі експортер мінеральних ресурсів; Індія має дешеві інтелектуальні ресурси; Китай має у своєму розпорядженні дешеві трудові ресурси; ПАР – природні ресурси [2, с. 7]. На країни об'єднання також припадає приблизно 13 трлн дол. виробництва ВВП на рік, що дорівнює 21 % світового виробництва [1, с. 2]. Тому цілком законно бажання цих країн об'єднати зусилля в прагненні вплинути на майбутні шляхи розвитку світової економіки.

Головною метою для членів БРІКС зараз є вироблення скоординованої позиції з широкого кола питань та просування її на світовій арені, включаючи двосторонні відносини з третіми країнами та міжнародними організаціями.

Таким чином, БРІКС має тенденції та шанси стати новим центром сили у міжнародних економічних відносинах, тому що країни-члени мають велику ресурсну базу, значні фінансові активи, інноваційний потенціал, а ці фактори призводять до покращення інвестиційного клімату. Залучення капіталу підвищує виробничі потужності, а це означає наявність шансів розширення ринку збуту (незважаючи на те, що БРІКС володіє достатньо великою долею ринку) та мережі міжнародного економічного співробітництва на глобальному рівні.

Список використаних джерел

1. База даних конференції ООН з торгівлі та розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unctadstat.unctad.org/>.
2. Brazil, India and China: the new leaders of the global economy, for at least the next five years [Electronic resource] / Euler Hermes. – Mode of access: <http://www.icic.co.il/upload/File/sectorsemergingeconomies.pdf>.

НАПРЯМ 7. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ МЕНЕДЖМЕНТУ

Бакаєв Л.О.

д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту
Державного університету інфраструктури та технологій

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТУВАННЯ В ЗРОСТАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ У КРАЇНАХ ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

Зв'язки між нагромадженням капіталу, технологічним прогресом і структурними змінами створюють основу сталого зростання продуктивності, життєвих стандартів та успішної інтеграції до світової економіки. Інвестиції відіграють головну роль у цій взаємодії, тому що вони можуть одночасно генерувати дохід, розширювати виробничі потужності та мати сильні взаємозалежності з іншими елементами процесу зростання, такими як технологічний прогрес, придбання навиків та поглибленням інституційних перетворень.

В залежності від природи та структури інвестицій, а також від ефективності, з якою використовуються виробничі потужності, однакові інвестиції можуть по різному впливати на темпи зростання. Виключно важливим для зростання продуктивності і структурних змін є інвестиції в нову технологію та / або нові продукти. Нові методи виробництва взагалі зменшують виробничі витрати вже існуючих товарів, в той час як нові товари часто є привабливішими для споживачів, ніж будь які раніш існуючі альтернативи. Якщо припустити, що заробітна плата є постійною, успішні інноваційні інвестиції відбиватимуться в зростаючих ринкових частках, якщо інвестор вибере плату за інновації у формі зниження цін, або це може привести до монопольних прибутків, якщо інвестор залишить ціни продажу незмінними та задовольниться платою за інновації від зростаючого співвідношення «дохід-витрати» до тих пір, поки конкуренти досягнуть успіху в повторенні досягнень інвестора. Яку з цих двох полярних стратегій вибере інвестор, буде залежить від інтенсивності конкуренції.

Інноваційні інвестиції в розвинутих країнах поширюють нові технології. Навпаки, в країнах що розвиваються вони взагалі сприяють імітаціям та адаптаціям технологій, отриманим де-небудь в іншому місті.

Доки, поки це не впливає на важливість інвестицій, які збільшують продуктивність з метою підвищення конкурентоздатності на рівні фірми та значно не змінюють детермінанти інвестиційних рішень, існуватимуть три проблеми, які виключно стосуються інвестицій в зростання продуктивності в країнах що розвиваються.

Перша проблема полягає в тому, що створюючи свій промисловий потенціал та конкурентоздатність, нові країни, що стають на шлях

індустріалізації, повинні звичайно імпортувати значні обсяги капітальних товарів та напівфабрикатів. Однак нездатність отримати додаткові експортні надходження та профінансувати цей імпорт, може стати серйозним обмеженням процесу індустріалізації. Величина цього обмеження балансу платежів та залежність країн що розвиваються від іноземних технологій, є напевно найзначнішим на початкових етапах індустріалізації. Однак необхідність великомасштабного імпорту машин та обладнання зберігається упродовж майже всього процесу індустріалізації, особливо коли цей процес сприяє імітації технологічних лідерів.

Друга проблема полягає в тому, що імпорт товарів країнами що розвиваються, які вже вміщують іноземні технології, позитивно впливає на місцеву імітацію та інновацію. Наприклад, особливістю технологічного удосконалення у східно азійських економіках на початкових етапах їх індустріалізації було надання акценту на витрати на НДДКР, але не тільки у відсталому машинобудуванні, а і з метою досягнення перевищення якості товарів іноземних промисловців шляхом адаптації. Коли фірми стали майстрами імітації, зростаюча частка витрат на НДДКР була спрямована на власні інновації. Сучасні емпіричні дослідження також підтверджують позитивний вплив імпорту технологій з розвинутих країн для місцевих імітацій та інновацій в країнах що розвиваються.

Третя проблема, реалізація технологічних удосконалень в країнах що розвиваються пов'язана з рівнем майстерності їх робочої сили (який визначає кількість та ступінь складності технології, яка може бути адаптована та ефективно використовуватися) та управлінським потенціалом, який повинен відповідати вимогам функціонування нових центрів економіки та нових ринків. Тому технологічне оновлення в країнах що розвиваються звичайно асоціюється з стратегією та кумулятивним процесом навчання використання технологій. Формування людського капіталу, в тому числі через навчання, є інструментом в попередженні зниження маржинального продукту капіталу, незважаючи на швидке зростання співвідношення «капітал – труд», яке створюється швидким зростанням фізичного капіталу. Це також допомагає попередити зниження маржинального продукту праці, незважаючи на зростання заробітної плати, яке визначає підвищення стандартів життя.

Конкурентоспроможність філій іноземних транснаціональних корпорацій очевидно значно вища, ніж місцевих фірм. Продуктивність праці у філіях ТНК вища, ніж у місцевих конкурентів, тому що вони здатні комбінувати порівняно більш низький рівень витрат праці в приймаючій країні з передовими виробничими технологіями та методами менеджменту, які використовуються в країнах походження. Дійсно, у контексті концепції конкурентоздатності, рішення іноземної компанії інвестувати у виробництво за кордоном в цілому базується на зниженні витрат праці на одиницю продукції.

Залишаючи поза увагою інші характеристики приймаючих країн, треба констатувати, що прямі іноземні інвестиції з'являються лише тоді, коли

інвестор очікує більшого співвідношення між продуктивністю праці та заробітною платою у філіях як ніж у материнської компанії. Іншими словами, якщо очікується, що витрати на робочу силу у розрахунку на одиницю продукції нижчі в приймаючій країні, ніж аналогічні витрати ТНК в країні походження, то ТНК переміщуватиме частину своєї виробничої діяльності за кордон.

Кочарян І.С.

д.е.н., доцент, перший проректор
Київського національного університету театру,
кіно і телебачення ім. І.К. Карпенка-Карого

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ТА НАУКОВО- ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ

В умовах сталого економічного зростання особливого значення набуває вдосконалення механізму державного регулювання процесів відтворення фахівців, який би, з одного боку, дав можливість поєднувати світові надбання в цьому напрямі з національними особливостями, а з іншого — регулювати обсяги підготовки фахівців у відповідності до попиту ринку праці і ринку освітніх послуг.

Удосконалення управління системою вищої освіти потребує обов'язкового покращення планування як основної і складнішої функції управління. Планування — це визначення параметрів процесу, яким керують (або результатів його діяльності), на основі зіставлення інформації про потреби зовнішнього середовища в результатах діяльності цього об'єкта і його можливостей з урахуванням розвитку самого об'єкта, що спрямоване на досягнення поставленої перед системою мети [1].

Головний сенс планування полягає у підвищенні ефективності діяльності підприємства шляхом цільової орієнтації та координації всіх процесів, виявлення ризиків і зниження їх рівня, підвищення гнучкості й адаптованості до змін [2].

Таким чином, планування, зокрема макроекономічне, має базуватись на сучасних методичних підходах, що дадуть можливість отримати оптимальні рішення. У зв'язку із цим, у кожній конкретній ситуації необхідно обґрунтувати чи розробити такий підхід реалізації планового завдання, який забезпечить найбільший ефект.

На жаль, існуюча інформаційно-аналітична система є недостатньою для досконалого інформаційного забезпечення макроекономічного планування та прогнозування системи вищої освіти.

Оскільки планування є процесом переробки інформації, то ступінь визначеності і ймовірності прогнозованої інформації, що переробляється, впливає на ступінь надійності планування. Тобто планування проводиться в умовах повної інформації (визначеності) чи неповної інформації (невизначеності) [3].

Потребує нового підходу макроекономічне планування та прогнозування потреби у фахівцях з вищою освітою, яке здійснюється на основі вивчення залежності між потребою у фахівцях та основними техніко-економічними виробничими показниками на підприємствах. Сьогодні не існує дієвого механізму визначення потреби в кадрових ресурсах. Наприклад, держзамовлення на підготовку фахівців у сприйнятті багатьох чиновників є лише способом розподілу бюджетних грошей. Потрібно, щоб планування підготовки фахівців з вищою освітою, зокрема й державне замовлення, формувалось, виходячи не лише з потреб ринку, а й з урахуванням конституційного права громадян України на здобуття вищої освіти.

Потребує вдосконалення механізм управління системою вищої освіти, розроблення принципово нових форм і методів управління. Застарілими сьогодні є й механізми визначення науково обґрунтованих обсягів та нормативів державного фінансування. На жаль, обсяги фінансування вищих навчальних закладів не відповідають не лише об'єктивним потребам суспільства, а й навіть обсягам державного замовлення.

Макроекономічне планування та прогнозування підготовки кадрів з вищою освітою за умов його об'єктивності, наукової обґрунтованості має стати основою для формування державного замовлення на підготовку висококваліфікованих кадрів і проведення професійної орієнтації молоді, яка має намір отримати вищу освіту [4].

Аналіз планів державного замовлення на підготовку фахівців та науково-педагогічних кадрів для державних потреб, їх виявлені недоліки підтверджують актуальність та необхідність удосконалення методичних підходів до планування державного замовлення на підготовку фахівців, формування і використання підсистеми інформаційного забезпечення такого планування.

Враховуючи наведене, можна стверджувати, що метою державної політики в галузі вищої освіти має бути забезпечення гарантії надання громадянам рівних прав на отримання бажаного фаху з урахуванням позиції держави і суспільства, пов'язаної з випуском фахівців за спеціальностями, тимчасово непопулярними серед абітурієнтів, але стратегічно важливими для економіки країни. Якісне прогнозування дасть змогу проводити макроекономічне планування розвитку системи вищої освіти та заходів щодо балансування попиту та пропозиції на ринку кваліфікованої праці [5].

Ця мета може бути ефективно досягнута за допомогою застосування методичних підходів до прогнозування потреб ринку праці у фахівцях, пропозиції фахівців з боку вищих навчальних закладів і досконалого макроекономічного планування.

Список використаних джерел

1. Карлоф Б. Деловая стратегия / Б. Карлоф. – М. : Экономика, 1995.
2. Маршрутка Т. О. Проблеми гуманітаризації освіти в Україні при переході до європейських освітніх стандартів / Т. О. Маршрутка / Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому закладі освіти : Матеріали п'яти Ірпінських міжнародних науково-педагогічних читань. – Ірпінь. –2007. –

С. 33–36.

3. Тарасюк Г. М. Планування діяльності підприємства. Навч. посіб. / Г. М. Тарасюк, Л. І. Шваб. – К.: Каравела, 2003. – 432 с.

4. Гусєв В. О. Підтримка інноваційного розвитку національної економіки сферою вищої освіти / В. О. Гусєв [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej3/txts/GALUZEVE/01-GUSEV.pdf>.

5. Кочарян І. С. Управління вищою освітою: методи, моделі та інформаційні технології / І. С. Кочарян. – К. : КНЕУ, 2015. – 233 с.

Шостак Л.Б.,

д.е.н., професор, професор кафедри економіки,
підприємництва та природничих наук

Касянчук А.О.

студентка 3 курсу (ГРС -31) кафедри економіки,
підприємництва та природничих наук
ТНУ ім. В.І.Вернадського,

РОЛЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАБІЛЬНОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Суспільно корисна людська діяльність в Україні пов'язана з перетворенням національних природних ресурсів на споживачі товари і послуги з метою забезпечення стабільного розвитку. Ця діяльність супроводжувалася формуванням національного господарства, яке характеризувалося певною просторовою структурою державних інститутів, замкнених в окрему систему через внутрішні економічні відносини (господарський механізм).

У другій половині ХХ століття людство наблизилося до глобальної проблеми виснаження природних ресурсів життєзабезпечення внаслідок зростання населення планети та погіршення умов життя через негативні наслідки економічної діяльності [1, с. 47-49]. Починаючи з 60-х рр. ХХ століття, все більше уваги у формуванні соціально-економічної політики поділяється питанням забруднення навколишнього середовища, виснаження запасів природних ресурсів, а також їх впливу на соціально-економічні та міжнародні відносини.

У період становлення та розвитку нової галузі економічної науки (економіки природокористування), яка збігається з розширенням глобальних інтеграційних процесів, велике значення у сфері глобального перерозподілу ресурсів та прибутку мають транснаціональні корпорації та офшорні компанії. Специфічними особливостями суб'єктів господарювання з позицій нової економічної науки є зовнішні (позитивні та негативні) ефекти господарської діяльності, які необхідно враховувати в теорії функціонування ринку.

До середини минулого століття політична економія продемонструвала велику різноманітність наукових підходів до визначення ролі та пріоритетів

економічної діяльності, ефективності та справедливості економічного механізму. Можна виділити чотири основні напрямки цього часу - класичний ліберальний, радикальний, консервативний та сучасний ліберальний. Той факт, що ці кардинально різні напрямки могли вижити протягом століть, свідчить про прямий вплив ідеології на політичну економію. Різні наукові підходи та методи не змогли подолати суперечності між альтернативними традиціями, оскільки ці відмінності ґрунтувалися на суперечливих цінностях. Лібералізм, пов'язаний із Просвітництвом, відстоював свободу особистості та був проти законів, судів, церков, уряду й окремих людей. Ліберали стверджували, що за рівних умов економіка демонструє найкращі результати економічної справедливості. Позначення на «ліву» і «праву» дихотомію виникло у зв'язку з появою Французької Генеральної Асамблеї, попередниці революції. Захисники привілеїв та ієрархії були прихильниками монархії в той час, оскільки прихильники більшої свободи та особистих прав займали «ліву» позицію.

Поглиблення проблем соціальної несправедливості тісно пов'язане зі зростанням світового промислового та сільськогосподарського виробництва, яке характеризується високим споживанням паливної енергії та супроводжується низкою національно-регіональних екологічних проблем, погіршуючи умови бізнесу та негативно впливаючи на стан здоров'я населення. Вирішення світових проблем забезпечення ресурсами для економічного зростання зараз є визначальним у подоланні виникаючих соціально-екологічних проблем у контексті світового економічного розвитку. Деградація та виснаження внутрішнього природного капіталу під час економічного розвитку та зростання промислово розвинених країн, а також загострення проблем із забезпеченням енергією та мінеральними ресурсами стали основними причинами розвитку концепції глобального розвитку, побудованої на екологічних обмеженнях.

Суб'єкти економічної діяльності в Україні відображають весь діапазон від природного індивідуального господарства до галузей міжнародних транснаціональних компаній у сферах виробничого та фінансового капіталу. Загальною рисою нового економічного механізму є лівові частка тіньової активності (понад 40%) через недостатньо визначене правове поле у сфері державної фіскальної політики, що не стимулює прозорості ділової активності.

Слід визнати, що в процесі еволюції соціальних форм виробництва та обміну суб'єкти господарювання формувались як суб'єкти реальної економічної діяльності (комерційної та некомерційної) та віртуальної фінансово-кредитної діяльності, взаємопов'язані та взаємозалежні не лише у внутрішній взаємодії, але також на зовнішньому світовому ринку товарів, послуг, капіталів та ресурсів.

Сучасні суб'єкти господарської діяльності реального сектору економіки мають національні еволюційні риси в характері відносин, що формуються інститутом власності на засоби виробництва, природні ресурси, привласнення праці та управління доходами, і відрізняються за кількістю

матеріальних та фінансових ресурсів, залучених в господарські відносини. За формою власності суб'єкти господарювання розрізняють на основі індивідуальної, приватної, кооперативної, часткової та сумісної (об'єднання індивідуальних власників), приватно-державної (державна частка), колективної, публічної (муніципальної) та державної власності.

Сучасна економіка України потребує специфічних, нетривіальних підходів до реалізації державної політики у сфері забезпечення розвитку інноваційних форм господарювання та підтримки розвитку найновітніших видів підприємницької діяльності. Роль України в глобалізаційних та інтеграційних процесах світової економіки в даний час через низький технологічний рівень розвитку, а також недосконалість трудового та екологічного законодавства зводиться до пропозицій дешевої, кваліфікованої робочої сили та наукових кадрів, природної сировини та побічних продуктів, розміщення токсичної транснаціональної продукції та їх відходів.

Список використаних джерел

1. Бадрак О.С. Природний капітал: провали ринкового механізму // Моделювання та інформатизація соціально-економічного розвитку України. - . 2016. - Вип. №2(2). - С. 46-60.

Бакаєва І.Г.

к.е.н, проф., професор кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин
ТНУ імені В. І. Вернадського

ТЕХНОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА КОМПАНІЙ

Інтеграція національних економік, розвиток інформаційних і комунікаційних технологій впливають на методи управління інноваційною політикою у напрямку уніфікації та стандартизації. Але глобалізація бізнесу, пошук компаніями довгострокових конкурентних переваг на ринках інших країн посилюють вплив культурного фону на методи управління, стилі керівництва, методи прийняття рішень, комунікації в організації, на формування національної моделі інноваційного менеджменту.

Дослідження факторів які обумовлюють відмінності національних моделей інноваційного менеджменту та впливають на їх формування, зокрема української моделі, аналіз взаємозв'язків міжнародної і національної моделей управління є актуальним. Постійний пошук можливостей використання зарубіжного досвіду менеджменту, орієнтація на національні особливості інноваційного процесу впливає на процес формування національних моделей управління ним.

Компанія повинна постійно здійснювати інновації в економічній, маркетинговій, управлінській сферах своєї діяльності. Але основою інноваційного процесу компанії завжди є технологічні інновації.

У сучасних умовах світового господарства конкурентоспроможними є ті компанії, які мають змогу проводити ефективну інноваційну технологічну

політику. Технологічна політика компанії – це набір принципів і дій, на основі якого вибираються, розробляються і впроваджуються нові технологічні процеси. Метою технологічної політики компанії є постійне оновлення технологічного процесу компанії, підвищення ефективності її діяльності.

З метою формування технологічної політики компанія повинна спочатку визначити свої власні потреби в технологіях, необхідність заміни існуючої технології на нову, оцінити альтернативи придбання технології, можливість її адаптації до потреб компанії, визначити форму придбання технології, а також здійснити фінансове та маркетингове планування передачі технології.

Основні завдання технологічної політики компанії полягають у моніторингу загальних світових технологічних тенденцій у сфері діяльності компанії, визначення факторів, які будуть сприяти інноваціям в компанії, формування такої організаційної структури компанії, яка буде найбільш сприятлива для здійснення інноваційного процесу та забезпечення мотивації персоналу, стимулюванні постійного підвищення освітнього і кваліфікаційного рівня персоналу компанії. При цьому координація дій різних підрозділів компанії по розробки та впровадженню нововведень є вирішальною для успішної технологічної політики.

У сучасному світовому господарстві доступ компанії до технологічних нововведень стає основним джерелом її конкурентоспроможності, зниження витрат, підвищення якості продукції. Тобто технологія є ресурсом компанії, який використовується для підвищення ефективності її діяльності.

Жодна компанія ні в змозі забезпечити свої потреби в нових технологіях самостійно. Тому при плануванні нововведень, компанії необхідно вирішити які технології вона буде розробляти власними силами, які закуповувати, а до яких вона отримує доступ за допомогою створення стратегічних альянсів з іншими компаніями або договорів про науково-технічне співробітництво, що передбачає взаємодію декількох компаній різних країн при проведенні науково-технічної діяльності. Технологічну позицію компанії визначає правильне рішення про те, чи розробляти продукт або технологію самостійно, чи закуповувати на зовнішніх ринках, чи розробляти товар у співпраці з іноземним партнером. Це рішення більшою мірою залежить від наявних ресурсів компанії.

У процесі інтернаціоналізації нововведень для компанії полегшується доступ до ресурсів іншої країни, доступ до нового ринку збуту своєї продукції, знижуються витрати і зменшуються ризики.

Одній з поширеніших форм організації міжнародного науково-технічного співробітництва є створення стратегічних альянсів між компаніями різних країн, у рамках яких забезпечується спільне проведення дослідних робіт, взаємний обмін виробничим досвідом, спільна підготовка кваліфікованих кадрів.

Березніченко Н.О.

к.е.н., доцент кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин ТНУ імені В.І. Вернадського

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Одним із головних шляхів покращення стану української економіки є інноваційний перерозподіл ресурсів суспільства на користь ефективних конкурентоздатних наукоємних виробництв. Тому головним і першочерговим завданням держави є вироблення чіткої стратегії активізації інноваційної політики, мобілізації та використання ресурсів, створення зразків сучасної високотехнологічної продукції, стимулювання розробок та винахідництва.

Активізація інноваційної політики, спрямованої на використання обмежених ресурсів на кінцевий результат – створення сучасного високотехнологічного виробництва, здатного підняти рівень довгострокових українських національних конкурентних переваг з метою їхнього функціонування на економічній арені світу. Тому визначальне значення набувають програмно-цільові методи державного управління інноваційними процесами, що безпосередньо пов'язано з реалізацією державних та міждержавних науково-технічних програм. Сьогоднішній рівень державних ресурсних витрат на науково-технічні роботи не дозволяє зробити прориви та впливати на оновлення виробничого потенціалу.

Відсутність сконцентрованої волі уряду України у формуванні та реалізації ефективної сучасної науково-технічної політики призвела до зниження активності, пов'язаної з прикладними розробками та винахідництвом. Мова йде про скорочення обсягу перспективних досліджень, відсталість дослідно-експериментальної бази, неухильне зниження ваги галузевої науки у всіх складових частинах наукового потенціалу України.

В країні мало стимулюється розвиток державних наукових центрів, виробничо-технологічних зон та технопарків, які слугують катализаторами виробництва наукоємної та високо конкурентної продукції на світові ринки. Це підтверджує досвід країн ОЕСР, які розвивають динамічні технології виготовлення широкого спектру наукоємних виробів. Низькою залишається винахідницька активність. Це вказує на незадовільне стимулювання науково-технічної інноваційної творчості. Слабо охороняються державою права на об'єкти промислової власності, низький рівень економічної захищеності винахідників та раціоналізаторів, не відпрацьовано гнучку систему податків та пільг для інноваційних підприємств, що впроваджують винаходи та розробки.

Загострюється проблема структурної перебудови науково-технічної сфери, без якої не можливий розвиток виробництва у напрямку постіндустріальної системи. Це вимагає визначення нових пріоритетів політики та соціально-економічного стимулювання. Слід звернути увагу на

оптимальний перерозподіл коштів на виконання програм у Києві та у великих промислових містах, де діють академічні науково-дослідні структури і галузевими науково-дослідними та проектними організаціями, а також вузами. Вирішення зазначених проблем, посилення науково-технічного розвитку України повинно бути підпорядковано досягненню конкурентноспроможного рівня виробництва, адекватного європейському.

Великі резерви прискорення оновлення виробничого апарату, як свідчить світова практика, пов'язані з активною підтримкою держави в галузі податкової кредитної амортизаційної та програмно-планової політики. За останні декілька років вже зроблені певні позитивні кроки у законодавчому просторі в системі управління фінансової підтримки структурної перебудови й оновлення виробничого апарату, кредитуванні реконструкцій підприємств, але ще не досягнуто головного – не створено дійового механізму забезпечення ефективності інновацій у технологічні зміни.

Безус П.І.

к.е.н., доцент, в.о. зав. кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин
ТНУ імені В.І. Вернадського

Безус А.М.

к.т.н., доцент, доцент кафедри менеджменту КНТУ

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ

Визначення майбутніх задач завжди пов'язано із прогнозом, який неможливо скласти без аналізу та оцінки минулого та теперішнього стану теорії менеджменту. В науковій літературі за останнє сторіччя представлено багато шкіл та підходів щодо розвитку теорії менеджменту. Серед них школа наукової організації управління, школа загального адміністративного управління, кількісна школа, школа людських відносин [1]. Визнаючи важливість кожної школи, підходу, виникає питання, як їх оцінити, який з них обрати при прийнятті управлінських рішень. Припустимо, два чи три різні теоретичні підходи виробили різні управлінські рішення та передали їх об'єкту управління. Але об'єкт має обрати лише одне. Яким чином? Якщо кожна школа чи підхід має свої критерії оцінювання, то вони не прийнятні з точки зору всієї системи (об'єкта управління).

Дослідники історії менеджменту, окрім шкіл управління, представляють також підходи. Ці підходи отримали назви: процесний, системний, ситуаційний [2].

Процесний підхід розуміє управління як процес, що складається з певних управлінських функцій. Зокрема, А. Файолем вихідними функціями були названі планування, організація, розпорядження, координація і контроль.

Системний підхід має на меті розглядати організацію (об'єкт управління) як сукупність взаємопов'язаних елементів.

Як відповідь на недоліки інших підходів в кінці 60-х років виник ситуаційний підхід. При ньому менеджер має володіти знаннями, досвідом, які дозволяли б йому приймати рішення виходячи з ситуації, яка може виникати в процесі управління в майбутньому.

Перелік шкіл, підходів, методів не може бути названим вичерпним, тому що ні ознаки класифікації, ні визначення відмінностей між школами та підходами не є достатньо обґрунтованими. Доцільно відмітити, що кожний з цих напрямів займається дослідженнями одного й того ж предмета, а відмінності відображають погляди та інтереси конкретних авторів. Автори та дослідники різних шкіл та підходів внесли певний вклад у розвиток тих чи інших сфер менеджменту, але їх недостатньо для всебічного розуміння теорії управління. Тому, на нашу думку, важливим є обґрунтування критерію оцінювання рівня різних шкіл управління та формування підходу до розвитку теорії менеджменту, який спрямований на ліквідацію невизначеності поведінки об'єкта, що є важливішою умовою досягнення системою цілі, на основі опису процесів, пов'язаних з менеджментом. Це необхідно для уточнення місця менеджменту в системі взаємодіючих процесів і наук, визначення області досліджень, що належить лише цій науці.

Список використаних джерел

1. Кредисов А.И. История учений менеджмента. - К.: ВИРА-Р, 2000. – 336с.
2. Клименюк Н.Н. Доказательный менеджмент: введение в теорию [Текст]: монография / Н.Н. Клименюк, А.Н. Безус - К.: АМУ, 2015. – 272с.

**Бовш Л.А., к.е.н, доцент,
Гопкало Л.М., к.е.н,
Даниленко М.І., к.е.н,
Київський національний
торговельно-економічний університет**

КОМПЛАЄНС-КОНТРОЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ ГОТЕЛІВ

Концепція комплаєнсу активно застосовується в менеджменті компаній по всьому світу. Поступово, слідуючи тенденціям, спровокованими інтеграційними процесами, впроваджується в діяльність вітчизняних компаній як превентивний механізм від господарських ризиків. Зокрема, це актуально для готельних суб'єктів у забезпеченні якості послуг та обслуговування, формуванні корпоративної репутації.

Комплаєнс (від англ. compliance – згода, відповідність) означає дію відповідно до запиту. Іншими словами, відповідність конкретних дій підприємства внутрішнім або зовнішнім вимогам (законам, стандартам, нормам, положенням, інструкціям) [1, с.12].

Комплаєнс також виступає частиною системи управління та контролю над невідповідністю стандартів якості, корпоративним стандартам, дотриманням вимог законодавства, нормативних документів тощо. Таким

чином, комплаєнс-контроль слід розглядати як корпоративний іміджевий стандарт, яким повинні керуватись всі представники компанії.

Цілі комплаєнсу діяльності готелю можуть бути зведені до наступних положень (рис. 1) [2]:

- контролювати та забезпечувати виконання законів та нормативних актів, що регулюють діяльність підприємства;
- дотримуватись положень, професійних стандартів та внутрішніх правил в організації діяльності;
- забезпечувати очікування споживачів та стейкхолдерів, що формують етичні умови для іміджу та репутації готелю;
- хеджування ризиків та запобігання виникненню негативних наслідків та проблем, що виникають в процесі реалізації господарських функцій тощо.

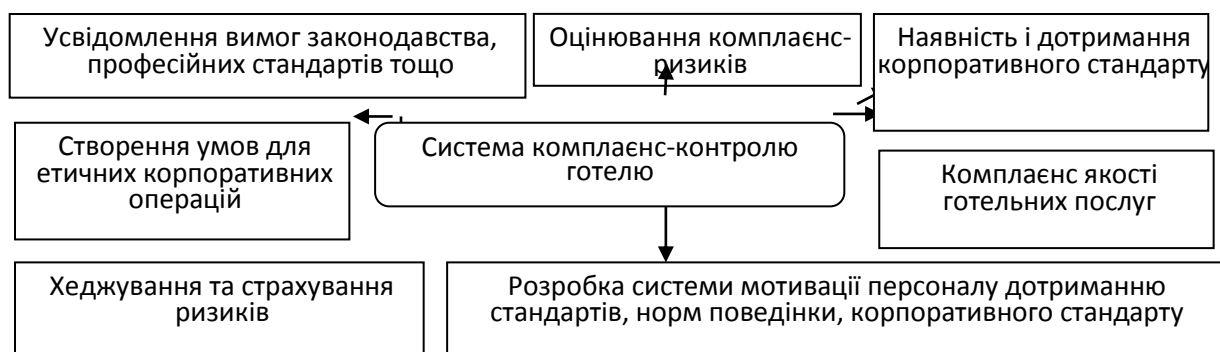

Рис 1 - Функції комплаєнс-контролю готелю

Джерело: авторська розробка

Таким чином, комплаєнс-контроль спирається на мотиви дотримання вимог законодавства та внутрішніх стандартів відповідно до етичних принципів та норм. Як управлінський елемент, комплаєнс-програма будується за наступною послідовністю [3, с. 12]:

- впровадження культури і політики комплаєнсу в готелі. На цьому етапі визначаються цілі та ідентифікуються комплаєнс-ризик, імплементується досвід ділових практик, заснованих на етичних принципах;
- організаційне та ресурсне забезпечення комплаєнс-системи;
- виявлення та оцінка господарських ризиків;
- формування профілю комплаєнс-менеджменту: документації (норм, стандартів, інструкцій тощо), напрямів координації та підпорядкування, способів та засобів контролю;
- розробка системи роботи з повідомленнями про можливі порушення;
- проведення внутрішньої перевірки та заходів дисциплінарного впливу при порушенні представниками готелю політики компанії.

Спираючись на зазначене можна стверджувати, що комплаєнс-контроль в готельному менеджменті повинен демонструвати досконале знання та поведінку дотримання поведінкових та корпоративних стандартів працівників та власників компанії для мінімізації чи запобігання виникнення комплаєнс-ризиків. Афішування комплаєнс-спрямованості готельного

підприємства сприятиме поліпшенню маркетингу відносин та ефективності діяльності в цілому, сформує позитивний репутаційний капітал.

Таким чином, комплаєнс – це не тільки правильна робота з юридичної і моральної точок зору, але й засіб забезпечення економічної ефективності. Для готельного підприємства вжиття заходів щодо обмеження ймовірності і впливу ризиків на порушення його корпоративної репутації є ключовим елементом ефективної системи управління ризиками. Це також неодмінна умова встановлення довгострокових партнерських відносин зі споживачами, партнерами та контрагентами. Отже, комплаєнс-контроль є ключовим бізнес-імперативом на вітчизняному ринку.

Список використаних джерел

1. Окунев О., Бойко О., Лукін С. Антикоруptionний комплаєнс: Посібник для програми з підготовки осіб, відповідальних за реалізацію антикоруptionної програми / О. Окунев, О. Бойко, С. Лукін // ПАКУ. – 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cgpa.com.ua/wp-content/uploads/2018/07/Compliance.pdf>
2. Кобелева Т. Комплаєнс-контроль інноваційної діяльності підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/39606/1/Kobeleva_Komplaiens-kontrol_2018.pdf
3. Практичний посібник ІСС з антимонопольного комплаєнсу / Комісія ІСС з питань Конкуренції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.chernihiv-blast.gov.ua/media/upload/pdf/icc_compliance_toolkit.pdf

Грудцина Ю.В.

к.е.н., доцент кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин ТНУ ім. В.І. Вернадського

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сучасна діяльність промислових підприємств характеризується складністю та динамічністю, і саме це визначає необхідність раціонального управління економічними процесами. Зокрема, виникає потреба вирішення питань пов'язаних з удосконаленням організаційно-управлінської структури, упорядкування зв'язків між основними елементами системи управління. Ефективність вирішення таких питань багато в чому залежить від підходу, котрий буде обрано для ефективного розвитку систем управління, оскільки останні розуміють як сукупність методів і форм, інструментів, прийомів і важелів впливу на розвиток підприємства [2].

Відсутність науково обґрунтованого підходу до проектування і створення систем управління підприємствами призводить до переважання стихійних чи вузькоспеціалізованих рішень, які не мають необхідного потенціалу розвитку. Закономірним наслідком цього стає формування різноманітних “гібридних” форм управління, які містять велику кількість внутрішніх суперечностей, надмірних або непрацюючих зв'язків. Впровадження таких систем управління не тільки не збільшує ефективність функціонування підприємств, але й примушує їх залучати додаткові ресурси для підтримки неадекватних систем управління [4]. Вихід з даної ситуації, на

наш погляд, полягає у суворому наслідуванні базових принципів системного підходу і постулатів класичної теорії управління. Безпосередньо системний підхід в управлінні вивчає підприємство як систему, що складається із взаємозв'язаних елементів. Системний підхід передбачає вивчення об'єкта дослідження за шістьма аспектами [1]: елементний (визначення елементів системи, її міцності, рівня спільності системи), структурний (визначення типу структури, зв'язків, взаємозалежностей на кількісному та якісному рівні), функціональний (визначення функцій системи, підсистем), інтегративний (виявлення цілей системи, протиріч та способів їх усунення, визначення основної ланки), комунікативний (виявлення зв'язків із іншими системами) та історичний (дослідження етапів розвитку системи, прогнозування її перспектив). Даний підхід дозволяє управляти підприємством і забезпечувати досягнення цілей.

В економічній літературі (Маргасова В., Осовська Г., Сухов С., Федулова Л. та ін.) питанням системного підходу приділяється значна увага. Проте деякі аспекти все ще залишаються нерозглянуті й потребують детального дослідження, уточнення та узагальнення.

По-перше, привести в дію організовану систему (підприємство), щоб отримати потрібний результат, можливо лише шляхом впливу на неї керівного органу. Для цього необхідні певні інструменти і важелі впливу, які використовуються менеджерами та забезпечують досягнення поставлених перед організацією цілей. Такими інструментами слугують методи управління, система яких включає моделювання, експериментування, соціологічні дослідження тощо [1].

По-друге, основною концепцією системного підходу до управління як процесу є взаємозв'язок підсистем підприємства. Такий підхід передбачає встановлення цілей і зосередження уваги на побудові цілого (системи), а не окремих компонентів [3]. Сутність системного підходу допомагає також зрозуміти положення про те, що система – не тільки сума складових її елементів, а щось більше: організована сума складових її елементів. Тому, розглядаючи будь-який об'єкт як систему, необхідно враховувати і вивчати зв'язки між елементами, вплив елементів один на одного, складні залежності всередині системи, а також системи з зовнішнім середовищем. Отже найважливішими принципами системного підходу в управлінні повинні бути: чітке формулювання конкретних цілей; розгляд управління як єдиної системи і виявлення всіх наслідків кожного управлінського рішення; виявлення в об'єкті різноякісних зв'язків і їхньої взаємодії; аналіз можливих альтернативних шляхів досягнення мети та ін.

По-третє, застосування принципів системного підходу ефективно діє у таких напрямках управління підприємством:

1. Використання системного підходу при розробці стратегії. Тут рекомендується керуватися такими принципами системного підходу: мікроскопічним, функціональним, макроскопічним, ієрархічним, процесуальним, інформаційним.

2. Системний аналіз рекомендується застосовувати при вирішенні

завдань на будь-якому рівні за принципом “від загального до часткового”, тобто розподілом об'єкта дослідження (організаційної системи) на підсистеми й елементи, встановленням реальних і прогнозованих зв'язків.

3. Принципи системного підходу лежать в основі функціонально-вартісного аналізу, який рекомендується застосовувати для кількісного визначення витрат з метою скорочення (виключення) невиправданих витрат.

Отже, лише при чіткому визначенні взаємозв'язку методів управління і принципів системного підходу, вивченні змісту, сутності та дослідженні напрямків їх можливого застосування, можна організувати ефективно діючу цілісну систему управління, яка дозволить реалізувати сукупність взаємопов'язаних у просторі і часі стратегічних, тактичних оперативних цілей і програм в інтересах забезпечення економічної безпеки підприємства.

Список використаних джерел

1. Левченко О.М. Системний підхід як методологічний напрям дослідження // Стратегія розвитку України. – 2007. – № 1-2. – С. 403-410.

2. Маргасова В.Г. Системний підхід до управління оборотним капіталом на підприємствах харчової промисловості // Актуальні проблеми економіки. - 2016. -№7(37).

3. Осовська Г.В., Осовський О.А. Менеджмент організацій: навчальний посібник. - К.: Кондор, 2005.

4. Федулова Л.І., Сокирник І.В. та ін. Менеджмент організацій: Підручник. - К.: Либідь, 2003.

Іваненко В.В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин ТНУ ім. В.І. Вернадського

УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Попит внутрішнього ринку України на іноземні інвестиції достатньо високий. Досвід найбільших реципієнтів свідчить, що активізація іноземного інвестування є наслідком росту економіки та появи позитивних тенденцій у розвитку виробництва, а не умовою для розвитку при негативних тенденціях в економіці.

На нашу думку досягнення в країні певної макроекономічної стабільності та зростання виробництва є передумовою зовнішніх надходжень.

Таким чином, для залучення іноземних інвестицій необхідно, перш за все вирішити проблеми щодо макроекономічної стабілізації, диспропорції у галузевій структурі економіки України, розробити та затвердити чітку стратегію економічного розвитку. Важливе значення має активізація усіх рычагів економічного регулювання інвестиційної діяльності, серед яких можна виділити наступні.

Чітко визначити та дотримуватись пріоритетів розвитку національної

економіки. Сформувати детальні плани напрямків та механізмів публічного контролю за їх виконанням. Створити економічні та правові основи для збільшення обсягів іноземних інвестицій не лише портфельних, а й прямих, що є реальними капіталовкладеннями у підприємства та новітні технології.

Визначити персональну відповідальність високих посадовців за терміни та напрями використання іноземних інвестицій, а також інформування громадськості.

Доцільно спростити процедуру участі іноземних інвесторів у процесі приватизації державного майна. Також доцільно переглянути, можливо спростити, систему оподаткування як вітчизняних та іноземних інвесторів.

Не визнавати капітальним доходом та не обкладати податком збільшення балансової вартості основних засобів, що отримана на основі використання коефіцієнта індексації.

Врешті потрібно кардинально переглянути кредитну політику, розвивати практику надання гарантій під іноземні кредити не лише урядом чи Національним банком України, а й комерційними банками. Вдосконалити митну політику у напрямку захисту українських товаровиробників як на внутрішньому так і на зовнішніх ринках.

Потрібно також мати достовірну непередвзяту детальну інформацію про пріоритети розвитку національної економіки, діяльності підприємств.

Інвестиційні проекти із залученням іноземних інвесторів, які претендують на отримання допоміжних податкових, митних, кредитних пільг і страхових гарантій повинні належати до пріоритетних сфер та відповідати наступним критеріям:

- сприяти створенню нових робочих місць на підприємствах із іноземними інвестиціями;
- супроводжуватись впровадженням сучасних ресурсозберігаючих та безпечних видів технологій;
- сприяти зниженню енергоспоживання на одиницю продукції;
- інвестиції повинні бути більш орієнтованими не лише на використання сировинної бази, а кваліфікованих трудових ресурсів.

На нашу думку існування підтримуючих галузей промисловості є важливим фактором для ПІІ. При розробці політики щодо залучення іноземних інвестицій потрібно розвивати взаємозалежні промислові кластери на основі базових і підтримуючих галузей.

Організація, наприклад, сучасної харчової промисловості залежить від пропозицій аграрного сектору, виробництва фасувального, пакувального обладнання, наявності сучасної системи торгівлі; для розвитку машинобудування необхідне підтримання виробництв вузлів агрегатів і так далі. Наявність місцевих постачальників дозволить ТНК виконувати умови закупівлі місцевої продукції, а також обійти транскордонні витрати, приблизити продукцію до умов місцевих ринків.

Політика щодо ПІІ повинна орієнтуватись на стимулювання секторальних кластерів, тобто на розвиток субсекторів навколо секторів лідерів.

Для кожного із пріоритетних секторів економіки повинен детально вивчатись споживчий попит та пропозиція. В такому випадку доцільно проводити політику щодо залучення іноземних інвестицій у взаємозв'язку із промисловою політикою, політикою щодо розвитку середнього і малого бізнесу, оподаткування та зайнятості.

Послідовна макроекономічна політика, ефективна правова система країни, а також забезпечення високого рівня інформування населення є необхідними передумовами для залучення прямих іноземних інвестицій та гарантією того, що інвестиції будуть сприяти розвитку економіки. Особливо потрібно враховувати вирішення проблеми забезпечення економічної безпеки країни, усунення внутрішніх і зовнішніх загроз суверенітету.

Список використаних джерел

1. Косач А.О., Анурова І.О. Рух прямих іноземних інвестицій в Україну через призму через призму глобальних тенденцій [Електронний ресурс] // Економічна наука – 2018. – Режим доступу: www.investplan.com.ua/pdf/2-2018/3.pdf

Комарніцький І.О.

канд. культурології, доцент, декан факультету готельно-ресторанного і туристичного бізнесу, Київський національний університет культури і мистецтв

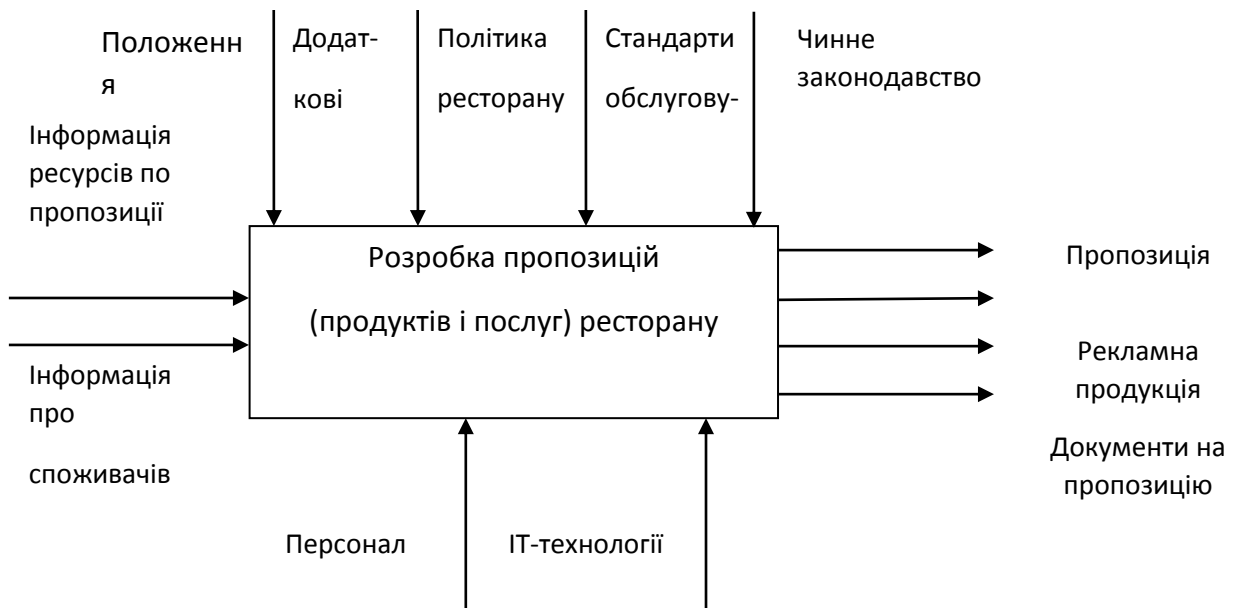
МОДЕЛЮВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

В кожній галузі та сфері діяльності є своя специфіка формування бізнес-процесів, пов'язана з особливостями роботи, інфраструктурними зв'язками, мірою взаємодії зі споживачами тощо. Не виключенням є і ресторанне господарство – комплексна сфера, що поєднує в собі виробництво, організацію харчування та здійснення інших видів діяльності, пов'язаних з обслуговуванням, а також продаж покупної продукції. Тобто, процес взаємодії та організації роботи ускладнений.

У зв'язку із застосуванням сучасних тенденцій в організації ресторанного бізнесу, пов'язаних з автоматизацією та використанням інтерактивних інноваційних технологій, скорочується кількість робочих місць, бізнес-процеси також скорочуються. Ресторанний менеджмент повинен володіти методикою формулювання видів бізнес-процесів. Одним із таких підходів є технологія IDEF0 (Function Modeling) – методологія функціонального моделювання і графічного опису процесів, особливістю якої є акцент на ієрархічне представлення об'єктів, що значно полегшує розуміння предметної області. В IDEF0 розглядаються логічні зв'язки між роботами, а не послідовність їх виконання в часі (WorkFlow). Так само відображаються всі сигнали управління. Така модель є однією з найпрогресивніших моделей і використовується в організації бізнес проектів

і проектів, що базуються на моделюванні всіх процесів як адміністративних, так і організаційних як в процесі створення продукту (бізнесу), так і в стратегічному управлінні його розвитком.

Враховуючи, що бізнес-процес – це безліч внутрішніх кроків (видів) діяльності, що розпочинаються з одного або більше «входів» та завершуються створенням продукції або послуги, яка потрібна клієнту, репрезентація IDEF0 в ресторанному підприємстві може мати наступний вигляд:

Мета: Визначення функцій адміністратора

Тема: Директор ресторану

Рис. 1. Контекстна діаграма процесу «Розробка пропозиції в ресторані на основі IDEF0» [1-4]

Джерело: розроблено авторами на основі літератури

Слід зазначити, що запропонована методологія опису бізнес-процесів ресторану може бути застосована як для первинних процесів, так і для спецпропозицій, а також сезонного меню. При цьому процес здійснюється за допомогою окресленого механізму (способу, технології) та відбувається не сам по собі, він управляється (тобто організовується, планується, контролюється) і проводиться конкретним виконавцем (групою). Призначення кожного бізнес-процесу ресторану, зазначеного на рис. 1, полягає в тому, щоб запропонувати клієнту товар чи послугу, яка задовольнить його за ціною, якістю та рівнем сервісу. В цілому, пропозиції можуть бути описані в контексті наступних бізнес-процесів:

– основних – спрямовані на задоволення потреб, вимог клієнтів-гостей готелю. Ці процеси безпосередньо беруть участь у створенні вартості для клієнтів та є єдиною причиною, чому гості платять кошти;

- підтримуючих (допоміжних), які іноді називають логістичними або ресурсними та спрямовані на задоволення потреб внутрішніх користувачів ресторану, але які непряма беруть участь у створенні цінності для клієнта;
- процеси управління;
- процеси управління змінами (процеси розвитку).

Отже, запропонована методологія опису бізнес процесів з однієї сторони сприятиме зростанню обсягів діяльності ресторану, а з іншої на основі програмного продукту IDEF0 кожен працівник, залучений до даного процесу отримає певні вигоди: більш наочно буде розуміти механізм своєї діяльності, між усіма працівниками виникатиме взаєморозуміння, дисципліна та відсутність помилок.

Список використаних джерел

1. Merrifield R., Calhoun J., Stevens D. The Next Revolution in Productivity. - Harvard Business Review, June, 2008. – 345 с.
2. Малиновський В. Графічні нотації описання бізнес-процесів: створення IDEF0, BPMN, EPC [Електронний ресурс] / В. Малиновський. - Режим доступу: <https://www.ua.koderline.com.ua/expert/eksperty-o-produktakh-1s/article-grafycheskye-notatsyy-opysanyya-byznes-protsesov-postroyeniye-idef0-bpmn-eps/>
3. Денисенко С.В. Деякі аспекти проведення реінжинірингу бізнес процесів на базі IDEF стандарту моделювання організацій / С.В. Денисенко // Екон.-мат. моделювання соц.-екон. систем: Зб. наук. пр. — К.: МННЦІТС НАН та МОН України, 2010. — Вип. 15. — С. 300-309.
4. Бовш Л.А. Застосування методів аналітичного маркетингу в процесі реінжинірингу підприємств ресторанного бізнесу // Управління бізнесом в умовах глобальної нестабільності: Мат-ли Міжнар. наук.-практ. конф. - Київ: МАУП, 2015. – С.98-104.

Павлова Р.К.

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин ТНУ ім. В.І. Вернадського

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ СИТУАЦІЙНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

В процесі розробки і прийняття управлінських рішень виникає необхідність у застосуванні різних методів, що сприятимуть прийняттю оптимальних рішень.

До основних методів, що застосовуються на етапі діагностики проблеми та формулювання обмежень найчастіше застосовуються методи ситуаційного аналізу. Вони призначені для надання ЛПР допомоги в проведенні аналізу ситуації, встановленні факторів, що визначають її розвиток, формулюванні критеріїв і обмежень прийняття управлінського рішення. Фактично ці методи дають можливість провести збір та обробку інформації, необхідної для діагностики проблеми і формулювання критеріїв і обмежень прийняття

управлінських рішень.

Методи ситуаційного аналізу в своїй основі мають різновиди методів експертних оцінок. Вони припускають генерацію економічних сценаріїв та факторне моделювання реакції системи на згенерований сценарій.

Аналіз ситуації шляхом генерації ідей, їх обговорення, оцінки і вироблення колективної точки зору зазвичай здійснюється методом "Мозкової атаки". Цей метод застосовується для обговорення виниклої проблеми і встановлення основних факторів, що визначають її подальший розвиток. Зрозуміло, що група експертів та її керівник повинні мати високу компетентність та кваліфікацію. Як правило, складається з двох етапів: у першому відбувається генерування ідей, у другому – обговорення цих ідей та визначається колективна оцінка.

Методом двотурового анкетування встановлюються фактори, що впливають на ситуацію шляхом індивідуальної роботи фахівців. Застосовується не тільки для встановлення факторів, що впливають, але і для вирішення інших завдань ситуаційного аналізу. Визначення та оцінку впливу чинників на зміну результативних показників здійснюють за допомогою методів факторного аналізу. Цими методами отримують аналітичної залежності, які відображають ступінь впливу факторів і зміни їх значень на планові або фактичні показники, що характеризують ситуацію. Аналітична залежність виходить на підставі статистичних даних.

Важливим напрямом удосконалення аналізу є застосування економіко-математичних методів та моделей. Сформульовану задачу аналізу можна розв'язати методами математики. Для розв'язання екстремальних задач широко використовуються методи математичного (лінійного та нелінійного) програмування, дослідження операцій, тощо. Особливе місце серед цих методів належить групі, яка об'єднує способи оптимізації показників. Серед них можна відзначити наступні. Моделі теорії масового обслуговування. Визначення оптимального числа каналів обслуговування по відношенню до потреби в них. Застосовується в умовах, коли для прийняття рішення потрібно оцінити оптимальне число каналів обслуговування, які необхідно мати для збалансування витрат на їх придбання та ефективного використання.

Імітаційне моделювання. Створення моделі і її експериментальне застосування для визначення змін реальної ситуації. Використовується в ситуаціях, пов'язаних з надмірно великим числом змінних, труднощами математичного аналізу певних залежностей між змінними або високим рівнем невизначеності. Приймати правильні рішення є вища, недосяжна мудрість життя, тому що помилятися властиво не тільки молодості, але і зрілості. Однак існують методи, які дозволяють правильно сформулювати завдання, а це, як кажуть оптимісти-математики, вже 50% ймовірності успіху її рішення.

Список використаних джерел

1. Осовська Г.В., Осовський О.А. Основи менеджменту.- 3-є вид. Перероб. І доповн. – К.: Кондор, 2008. – 664 с.
2. Савчук В. «Как разработать стратегический план».-Баланс Бизнес Букс, 2018.

Пазиніч О.В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин
ТНУ імені В.І.Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Процес посилення взаємозалежності держав об'єктивно вимагає підвищення ролі багатостороннього регулювання світогосподарських зв'язків, які сприяють найбільш повному використанню переваг міжнародного поділу праці. У сучасних реаліях відбуваються вельми масштабні та стрімкі зміни у світовій економіці. Вони стали настільки кардинальними, що усунули актуальність багатьох понять, положень та стереотипів науки про світову економіку та міжнародні економічні відносини.

Нові реалії вимагають конструктивного мислення, нових підходів до вирішення міжнародних проблем. Для України особливо важливо бачити, знати та враховувати новітні зміни, які відбуваються у світовій економіці, щоб не залишитись аутсайдером прогресу.

Передусім, необхідно зазначити, що розвиток світогосподарських зв'язків сучасності відбувається під тиском глобальних проблем людства. Їх масштабність, тривалість та ступінь впливу вимагає дуже суттєвих сил та фінансових засобів, якими не володіє жодна держава світу і, навіть, групи країн. Для будь – якої глобальної проблеми існують економічні аспекти, які обумовлюють неможливість їх вирішення без об'єднання ресурсів, передусім, матеріально – фінансових, всього світового співтовариства. Залучення сукупних ресурсів майже всіх або всіх країн, міжнародних організацій, інтернаціональна економічна співпраця – це перша принципова особливість глобальних проблем людства, яка характеризує сучасний стан світової економіки.

Сучасні глобальні проблеми у великій мірі є результатом всієї попередньої людської діяльності. У той же час їх виникнення та загострення є результатом не лише корисливих та бездумних дій, а й логічним наслідком розвитку суспільства в цілому, у тому числі прискорення та розширення масштабів його господарської діяльності. Частково посилення негативного впливу глобальних проблем на всі сторони життя та діяльності пов'язані з високими темпами економічного зростання на основі переважно інтенсивних чинників і, як не парадоксально, науково – технічного прогресу. Дана тенденція особливо проявляється у розширенні набору та зростанні обсягу невирішених глобальних соціально – економічних проблем.

Необхідність вирішувати глобальні проблеми людства стала суттєвим чинником посилення взаємозалежності всіх національних економік. Процес інтернаціоналізації та посилення взаємозалежності світової економічної

системи проходить у двох площинах – у глобальному масштабі та у формі регіональної інтеграції.

Нові якості світової економічної системи, а саме стрімке розширення зони ринкових відносин, лібералізація національних економік та їх взаємодія через посередництво торгівлі та міжнародних інвестицій, космополітизація великої кількості суб'єктів світової економіки - транснаціональних корпорацій, банків, інвестиційних груп, фінансово – промислових груп, чинять значний вплив на світову економіку.

Світова економіка сьогодні є настільки взаємопов'язаною та взаємозалежною, що інтереси усіх її активних членів вимагають збереження стабільності не лише в економічному, а й у військово – політичному сенсі. Деякі вчені, посилаючись на те, що високий ступінь взаємодії у європейській економіці 20 століття не унеможливив розв'язання світових воєн, ігнорують якісно новий рівень взаємозалежності сьогоденної світової економіки та космополітизації її значного сегменту, радикальну зміну співвідношення економічного та військового чинників у світовій політиці. [1.с.3,2.с.8]

На наш погляд, найсуттєвішим чинником існування сучасної системи міжнародних відносин є процес взаємодії економічного співтовариства з демократичними перетвореннями соціальнополітичного простору. Крім цього, нині глобалізація світової економіки посилює роль стабілізатора світової політики та сфери безпеки. Особливо цей вплив помітний у діяльності ряду авторитарних держав та суспільств, які рухаються від авторитаризма до демократії.[3,с.7] При цьому масштабна та зростаюча залежність економіки цих держав від світових ринків змушує їх коригувати свої позиції по політичним та військовим проблемам міжнародного життя.

Отже, у світовій економіці продовжує посилюватись процес глобалізації світогосподарських відносин. Навіть відносно обмежена, конкретна зовнішньоекономічна операція потребує попереднього глибокого багатофакторного опрацювання не тільки в економічній царині, а й у гуманітарній, екологічній, соціальній, правовій, психологічній, політичній, тощо. Неухильне посилення взаємозалежності країн перетворює світогосподарські зв'язки у найсуттєвіший чинник росту, а в умовах глобалізації детермінує перспективи вирішення найважливіших проблем.

Список використаних джерел

1. Войнович Р. Глобалізація як універсальна форма історичної динаміки перехідних суспільств/Вісник НАДУ, режим доступу: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2012-1-4.pdf>;
2. Воронкова В.Г. Глобалізація як процес універсалізації стосунків між державою та ринком. Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_35_2.pdf;
3. Пашуля Г.Я. Глобалізація як явище, що впливає на формування нового типу держави / Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Режим доступу: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsy/02_2011/11pgyafnt.pdf.

УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Головним об'єктом будь-якої політики держави є людина. Створення економічних, соціальних, культурних, правових та інших умов для її гармонійного розвитку, реалізації нею загально визнаних конституційних прав і свобод людини є головним завданням діяльності всіх рівнів управління – і органів державного управління, і органів місцевого самоврядування. Слід зазначити, що основну частину свого життя та основні послуги людина отримує на рівні конкретної територіальної громади.

Переважає більшість територіальних громад в Україні, незважаючи на наявність законодавчо передбаченого права, не можуть вирішувати питання місцевого значення повною мірою [1, 38]. Отже, забезпечення належного соціального розвитку територіальних громад є важливою практичною проблемою.

В останні роки інтерес науковців до дослідження питань соціального розвитку територіальних громад значно зріс, що пов'язано з пошуком шляхів підвищення добробуту населення, подолання бідності в умовах, коли існуючі підходи до забезпечення соціального благополуччя не завжди є ефективними.

Обґрунтуванню ролі територіальних громад у вирішенні соціальних проблем та забезпеченні стійкого розвитку території присвячено чимало наукових праць. Питанням підвищення ефективності діяльності міських органів влади присвячено публікації таких вітчизняних науковців, як В. Бакуменко, О. Бабич, А. Гошко, В. Корженко, Ю. Куц, В. Луговий, В. Мамонова, Н. Мельтюхова, О. Чаплигін, Ю. Шаров та ін. Проте, незважаючи на всебічний розгляд проблем участі територіальних громад в соціально-економічному розвитку територій, недостатньо опрацьованими залишаються важливі аспекти планування діяльності органів місцевої влади з надання соціальних послуг населенню.

На сьогоднішній день існує проблема нераціонального розподілу функцій органів місцевої влади між рівнями управління. Різні органи управління (державні, місцеві) виконують низку функцій, які можуть відноситися до компетенції лише суб'єктів одного рівня, а їх спільні дії у певному напрямку потребують взаємодії на усіх рівнях. Оскільки соціальний розвиток – це єдиний процес, що відбувається в кожній з адміністративних одиниць, він потребує таких управлінських підходів, механізмів і технологій, які були б найефективнішими для кожного рівня управління [2].

Загально визнаним можна вважати той факт, що органи місцевого самоврядування є найближчими до громадян, управлінськими одиницями, що опікуються питаннями задоволення соціально-побутових та інших повсякденних потреб. Нераціональним його можна вважати через те, що не

виконується основна вимога, яка виражає зміст місцевого самоврядування. Її суть у максимальному задоволенні потреб людей, які делегують виконання певних функцій органам місцевого самоврядування. Для цього споживач певної послуги і виконавець функції (результатом виконання якої є послуга) повинні знаходитись якомога “ближче” один до одного. Дотримання цієї вимоги, по-перше, прискорює надання послуг, в яких є потреба та підвищує корисність від їх надання, по-друге, скорочує зайві витрати необхідні для виконання функцій. Для скорочення розриву між “замовником” і “виконавцем” потрібно використати підхід, який дозволить закріпити функцію за тим самим нижчим рівнем, де достатньо потужності для можливості її виконання.

Для розв’язання такої задачі можна запропонувати технологію, яка дозволяє здійснити такий розподіл. Вона представлена наступними етапами:

1. Формування переліку функцій, що підлягають виконанню органом місцевої влади відповідної території.

2. Розподіл функцій на окремі підфункції, а також виділення системної складової, тобто такої функції, яка є основою для розвитку та удосконалення певної функції.

3. Ранжування функцій, підфункцій за ступенем значущості для населення.

4. Визначення необхідних ресурсів для виконання системної складової та підфункцій.

5. Визначення потенціалу кожного рівня управління для виконання різних функцій.

6. Закріплення функції за рівнем управління.

Розподіл починається з нижчого рівня управління. Якщо потенціалу органу управління відповідного рівня недостатньо для виконання функції, розглядається можливість закріплення розглядаємої функції за наступним (вищим) рівнем. В першу чергу розглядається функція, а в її структурі підфункція, що мають найбільшу корисність для громади. Так в результаті розподілу на вищі рівні будуть передані функції, які менш важливі для мешканців відповідної території. Результатом розподілу функцій повинні стати переліки підфункції (системної складової в тому числі) певної функції закріплені за відповідним рівнем управління.

Список використаних джерел

1. Успішна територіальна громада: будуюмо разом / Бриль М., Врублевський О., Данчева О., У 77 Сейтосманов А., Чубаров Е. — Харків : Видавничий будинок Фактор, 2018. — 128 с.

2. Гураль П. Через розвиток територіальних громад -до громадянського суспільства. // Науково-практична конференція „Громадянське суспільство: досвід та філософія розвитку в сучасній Україні” / Тези доповідей. Львів: 2002,27-29 травня.

3. Копилова Н.А. Міжнародні норми регулювання соціального розвитку: особливості правозастосування в Україні // Державне будівництво: електронне наукове фахове видання. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, –

Шевцова О.О.

к.е.н., доцент кафедри інформаційних та комунікативних дисциплін бізнес освіти НАУ

ЗАСТОСУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДВИЩЕНІ КВАЛІФІКАЦІЇ СПІВРОБІТНИКІВ ПІДПРИЄМСТВ

Дистанційна освіта являє собою джерело розвитку людини, це можливість навчання протягом життя у будь-який зручний час. Сучасна конкуренція на підприємницькому ринку змушує робітників та власників підприємств неперервно вдосконалюватися та постійно навчатися та освоювати нові можливі професії. Система підвищення кваліфікації є необхідною умовою підтримки високого професійного статусу робітників України.

Таким чином питання можливостей підвищення кваліфікації робітників українських підприємств є надзвичайно актуальним на сьогоднішній день.

Сучасні тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій підняли на високий рівень навчання, що дало можливість кожному робітнику достатньо комфортно отримувати нові знання.

Використання мережевих технологій розширює можливості для вдосконалення особистісно-професійних компетенцій. Самостійний вибір програм підвищення кваліфікації та їх самостійне дистанційне освоєння дасть можливість кожній людині підвищити свій рівень знань і розвинути свою компетентність як продукт індивідуального професійно-творчого саморозвитку. Завдяки дистанційним освітнім технологіям підвищення кваліфікації відбувається в надзвичайно зручній формі для кожного.

Дистанційне навчання набрало великого розповсюдження після проведення Європейського саміту, який пройшов в Лісабоні в 2000 році. Цей саміт став поворотним моментом в освітньому процесі всього світу. Висновки саміту підтверджують, що Європа вже вступила в «епоху знань» з усіма наслідками, що впливають культурними, економічними та соціальними. Швидко змінюються звичні моделі освіти, роботи і самого життя. Успішний перехід до економіки і суспільству, заснованим на знання, повинен супроводжуватися процесом безперервної освіти – «навчання протягом життя» (lifelong learning) [1].

В європейській практиці «навчання протягом життя» це [2, с. 224]: – ступені і дипломи у вільний час; – професійні курси, в тому числі з метою підвищення кваліфікації; – освіта для дорослих; – друга вища освіта та інше. Всі ці елементи є складовими можливостей для підвищення кваліфікації та безперервного вдосконалення кожної людини. Освіта протягом життя може допомогти успішно рухатися в потоці суспільства, заснованого на знаннях. Мається на увазі, що інформація, знання, а також мотивація до їх постійного оновлення і навички необхідні для цього набирають серйозного значення та

стають вирішальним чинником конкурентоспроможності та розвитку на ринку праці.

Головну мету безперервної освіти визначають аспекти соціально-економічних змін, які тісно взаємопов'язані: активна громадянська позиція і конкурентоспроможність на ринку праці [3]. Це обумовлено тим, що ми живемо в складному соціально-політичному середовищі, де повноцінний розвиток особи стає неможливим без уміння брати активну участь в суспільних процесах і адаптуватися до культурної, етнічної і мовної різноманітності. Саме освіта, в найширшому розумінні цього процесу, може допомогти успішно справитися з цим завданням.

Участь в громадянському суспільстві практично неможлива без успішної професійної кар'єри, оскільки вона складає фундамент особистої незалежності, самоповагу і добробут, а значить, визначає якість життя.

Ефективність господарської діяльності підприємства, досягнуті ним конкурентні переваги на ринку залежать від формування, використання і розвитку його кадрового потенціалу. В цій ситуації особливої актуальності набуває проблема якісного складу робітників підприємства.

Усі ці моменти в котрий раз доказують необхідність постійного розвитку та постійного вивчення нової інформації. І саме дистанційна освіта є оптимальний варіантом в вирішенні цих питань.

Таким чином, використання дистанційних технологій в процесі підвищення кваліфікації кадрів дає можливість безперервного навчання, саморозвитку, підвищення рівня знань фахівців, масового обміну інформацією та досвідом, незалежно від просторових і часових меж.

Список використаних джерел

1. Меморандум неперервного образования Европейского Союза (А Memorandum on Lifelong Learning) [Електронний ресурс]. – Режим доступа: www.znanie.org/docs/memorandum.html – Загл. с экрана.
2. Thomas Edward. Current Issues in University Continuing Education. Lifelong Learning in Europe, №4. – 1999. – p. 223-229.
3. Макеева О. Безперервна освіта суспільства – запорука майбутнього // Персонал. – Режим доступу: <http://www.personal-plus/net/206/>

Деменська К.С.

старший викладач кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин ТНУ ім. В.І. Вернадського

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ЗОВНІШНІХ ТА ВНУТРІШНІХ ЗАГРОЗ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА У КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Поняття "фінансова безпека" як самостійний об'єкт управління є відносно новим, адже було введено в наукову термінологію лише в останньому десятиріччі. Фінансова безпека – розглядає і регулює питання фінансово-економічної заможності підприємства, стійкості до банкрутства.

Вона вважається провідною й вирішальною, оскільки за ринкових умов господарювання, фінанси є "двигуном" будь-якої економічної системи. Про її стан свідчить рівень рентабельності, частка ринку, доступ до кредитів, ліквідність коштів, курсова вартість цінних паперів, оптимальна структура капіталу тощо [3].

Сутність фінансової безпеки полягає у наявності такого її фінансового стану, який характеризується: збалансованістю і якістю фінансових інструментів, технологій і послуг; стійкістю до загроз; здатністю підприємства забезпечувати реалізацію фінансових інтересів, а також місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів; а також спрямованістю на ефективний і сталий розвиток [4].

Зовнішні загрози не залежать від діяльності підприємства, вони відносяться до чинників ризику довкілля, в якому працює підприємство. До них належать: загальноекономічна ситуація в країні і регіоні, кризи, а також урядові кризи; нестабільність нормативно-правової бази, податкової, кредитної і страхової політики; рівень інфляції і прогноз інфляції; нестабільність валютної політики держави і / або валютного курсу; брак коштів для інвестування в регіоні, низький рівень інвестиційної активності; несприятливі умови кредитування підприємств, зміна процентних ставок за кредитами; недобросовісна конкуренція на ринку; несприятлива криміногенна обстановка в регіоні, поширення кримінальних і фінансових злочинів у фінансово-кредитній сфері; природні катаклізми.

Внутрішні загрози обумовлені, в першу чергу діяльністю самого підприємств, кваліфікацією його керівництва, фінансового менеджменту. До них включають: некваліфіковане управління, випадкові чи навмисні помилки в стратегічному плануванні і ухваленні тактичних рішень; слабе маркетингове опрацювання ринку; недостатня ліквідність активів підприємства; низький рівень кваліфікації основного персоналу; неконкурентна цінова політика; слабе технічне озброєння підприємства; перебої в роботі устаткування і комунікацій; помилки в організації збереження фінансових і матеріальних цінностей; просочування стратегічної і фінансової інформації підприємства, недоліки в організації роботи служби безпеки підприємства; низький рівень бізнес-репутації підприємства; відсутність планування діяльності підприємства в аварійних ситуаціях; недотримання контрактів і договірних зобов'язань; помилки у сфері управління активами і пасивами підприємства [5].

Аналіз внутрішніх і зовнішніх загроз фінансової і економічної безпеки підприємства потрібен при стратегічному плануванні діяльності підприємства і дозволяє прийняти правильні тактичні рішення для забезпечення успішної фінансової діяльності підприємства. В разі, коли рівень фінансової безпеки дуже низький або вона відсутня, на перший план виступає антикризове управління фінансовою діяльністю. Процес антикризового управління розпочинається тоді, коли на фінансову діяльність діє сукупність певних загроз, але ще є можливість самостійно вийти з кризового стану [1].

Необхідність постійного дотримання фінансової безпеки зумовлюється об'єктивно наявним для кожного суб'єкта господарювання завданням забезпечення стабільності функціонування та досягнення головних цілей своєї діяльності, а дослідження можливих шляхів зміцнення окремих структурних елементів фінансової безпеки є запорукою його цілостності та ефективності [2].

Таким чином, оптимальне поєднання зусиль підприємства в напрямку зменшення негативного впливу зовнішніх та внутрішніх факторів як очікуваного ефекту надасть зміцнення рівня економічної безпеки як у цілому, так і в розрізі окремих складових техніко-технологічної, фінансової та кадрової.

Список використаних джерел

1. Драга А.А. Обеспечение безопасности предпринимательской деятельности. – М., 2008. 304 с.
2. Паліга Н.Б., Світлична Ю.В. Шляхи запобігання зовнішнім та внутрішнім загрозам економічній безпеці промислового підприємства // Економіка промисловості. - 2011. - № 1. - С.197-202.
3. Фінансова безпека підприємства: навчальний посібник / Т. Б. Кузенко, Л. С. Мартюшева, О. В. Грачов, О. Ю. Литовченко. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2010. – 304 с.
4. Чібісова І.В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства / І.В. Чібісова, Є.М. Івашина // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2011_31/Chibis.pdf
5. Saadzhani, V.A., Pavlyshyn, E.A. and Ul'ianovskiy, A.Y. (2012), "Financial security of the company under crisis conditions", *Ekonomika: realii chasu*, vol. 2 (3), pp. 53–58.

Тимошенко В.Ф.

старший викладач кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин ТНУ імені В.І.Вернадського

РОЗВИТОК МОБІНГУ В ТРУДОВИХ КОЛЕКТИВАХ

Під мобінгом в службовому колективі розуміється колективний психологічний терор, цькування щодо будь-кого з працівників з боку його колег, підлеглих або керівництва, що здійснюються з метою змусити працівника піти з місця роботи або послабити ступінь його соціального або професійного впливу в колективі.

На цей час є безліч результатів дослідження цього феномена. Зокрема, встановлено, що контролюється мобінг ієрархічними структурами в соціальній групі і особливо - авторитетним лідером групи.

Жертвою мобінгу може стати і молодий фахівець, і професіонал зі стажем, і жінка передпенсійного віку. При цьому мобінг в організації можливий як по вертикалі (начальник - підлеглий), так і по горизонталі

(працівники одного рангу).

Типові фази розвитку мобінгу в трудовому колективі такі:

Формування передумов. Як передумови мобінгу можуть виступати невіршені конфлікти на робочому місці або висока емоційна напруженість у зв'язку з несприятливим психологічним кліматом.

Початкова фаза мобінгу. Як засіб розрядки і зняття емоційної напруги відбувається пошук «винуватця», і щодо цього співробітника починають проявлятися агресивні випадки колег або керівництва у вигляді невдоволення або насмішок. Як наслідок, на цій фазі у жертви починають з'являтися перші порушення в емоційній сфері (емоційні зриви).

Соціальна ізоляція жертви мобінгу. У цій фазі відбувається повна або часткова ізоляція працівника від участі в колективних і спільних корпоративних заходах, а також в спільному робочому процесі. Опинившись в соціальній ізоляції і інформаційному вакуумі, працівник не отримує позитивних оцінок своїх дій, втрачає орієнтири і стає все більш безпорадною і невпевненим у професійній діяльності. До того ж у нього починають проявлятися серйозні фізичні та психічні захворювання.

Втрата робочого місця. Найчастіше для збереження психічного і фізичного здоров'я співробітник, який піддався мобінгу сам знаходить інше місце роботи, або йому пропонують піти за власним бажанням.

У Європі проблеми мобінгу в колективах надають дуже великого значення. Так, в Німеччині і скандинавських країнах мобінг обмовляється в трудових договорах, і в разі, якщо він дійсно мав місце, роботодавець платить об'єкту психологічного терору чимале матеріальне відшкодування. Цією проблемою займаються психологи, існують клініки, що спеціалізуються на лікуванні жертв мобінгу, консультаційні центри, в яких людям допомагають виходити з кризових станів. Згідно з дослідженнями, проведеними на Заході, в країнах з високим рівнем безробіття мобінгу на робочому місці піддається до 17% населення. Один з великих профспілок Німеччини IG Metall встановив, що в 33% випадків мобінгу на підприємствах нападаючої стороною є керівник. Медичні дослідження показали, що мобінг на роботі призводить до сильних фізичних і психічних травм. В результаті людина дуже скоро стає психологічно нестабільною, вона витрачає всю енергію на те, щоб постійно доводити трудовому колективу свою професійну і соціальну спроможність. Німецька дослідниця мобінгу Б.Мешкустат зазначає, що у двох третин працівників, яких тероризують знижується мотивація праці, у половини з'являється блокада креативного мислення, більше 50% пропускають роботу через різні захворювання.

Таким чином, мобінг стає гальмом для бізнесу. Зниження працездатності, нездоровий клімат в колективі, плінність кадрів, велика ймовірність неправильно прийнятих рішень негативно позначаються на економічному розвитку підприємства.

Як організаційно-управлінських засобів профілактики мобінгу в службових колективах виділяються наступні: формування здорової організаційної культури в організації; раціональний і чіткий розподіл праці

між підрозділами; чітке формулювання службових обов'язків кожного працівника; формування прозорого механізму прийняття управлінських рішень.

Така ситуація може виникнути в організації, де або працюють самостійні співробітники, або є сильний лідер, словами якого співробітники вірять і за яким готові піти.

Анісімов І.К.

магістрант освітньої програми

"Менеджмент організацій і адміністрування"

Науковий керівник: к.е.н., доц. **Грудцина Ю.В.**

ТНУ ім. В.І. Вернадського

ПРОЕКТУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Успішність діяльності підприємства характеризується ступенем досягнення цілей, поставлених перед ним. У свою чергу, досягнення цілей залежить від трьох основних факторів: стратегії, що впливає із цих цілей, організаційної структури управління й того, яким чином ця структура функціонує. Отже, після вибору місії й установаження стратегії перед менеджером постає складна проблема вибору такої організаційної структури управління, яка б відповідала зазначеним факторам [2]. І це є одним із ключових питань створення ефективно діючого підприємства.

Наука управління дотепер не має остаточно сформованого понятійного апарату, який дозволяє однозначно визначити організаційну структуру управління підприємством [5]. Щоб розширити уявлення про зміст поняття "організаційна структура управління", її потрібно розглядати в сукупності з такими категоріями управління, як "система", "структура" і "організація": "система" відображає всі сторони функціонування об'єкта, "структура" виражає те, що залишається незмінним за різноманітних перетворень системи, "організація" включає як статичні, так і динамічні характеристики системи, що забезпечують її цілеспрямоване функціонування. Таким чином, поняття "організаційна структура управління" охоплює як статичні, так і динамічні його характеристики [5].

На сьогоднішній день існує багато визначень системи управління організацією (підприємством), кожне з яких відповідає методології певного наукового розділу та, відповідно, наголошує на певному аспекті функціонування системи, її побудови, внутрішніх відносинах та ін.

Структура (від латин. Structure – побудова, розміщення) підприємства означає його внутрішню будову і зв'язок складових частин.

Практичним результатом виконання організаційної функції є: затвердження структури виробництва, структури органів управління, схеми взаємозв'язків між підрозділами; регламентація функцій, підфункцій, робіт і операцій, встановлення прав й обов'язків органів управління та службових

осіб; затвердження положень, інструкцій; підбір, розстановка кадрів і формування штатів працівників у керуючій та керованій системах.

Згідно з цим визначенням основними елементами організаційної структури управління є: склад та структура функцій управління; кількість працівників для реалізації кожної управлінської функції; професійно-кваліфікаційний склад працівників апарату управління; склад самостійних структурних підрозділів; кількість рівнів управління та розподіл працівників між ними; інформаційні зв'язки.

Викладене вище дозволяє сформулювати поняття організаційної структури управління та її елементів. Організаційна структура управління - це система управлінських ланок, що складається з окремих працівників і груп працівників й упорядкована відповідно до місця цих ланок у процесі прийняття і реалізації управлінських рішень, тобто здійснення процесу управління, або це система впорядкування задач між взаємопов'язаними рівнями та підрозділами, за допомогою яких підприємство забезпечує досягнення своїх цілей [2]. Перше визначення характеризує конструктивні особливості організаційної структури управління, а друге – розподіл задач управління по горизонталі та вертикалі структури. Саме в поєднанні цих двох підходів варто розглядати організаційну структуру управління, оскільки це дозволяє найбільш повно розкрити зміст цього поняття [4].

Проектування організаційної структури управління підприємством, або процес її формування, представляє собою синтез взаємопов'язаних структуроутворюючих елементів, функціонування яких покликане забезпечити досягнення поставлених цілей [1]. Цей процес багатоетапний і вимагає застосування щонайменше чотирьох методів, таких, як метод структуризації цілей, експертно-аналітичний метод, метод організаційного моделювання та метод аналогій. Але, оскільки проектування ефективної організаційної структури не може бути зведене до чисто інженерної, поведінкової, економічної та матеріальної проблеми, відповідно жоден з розглянутих методів не може бути використаний окремо [3]. Окреме використання якогось з методів доцільно застосовувати лише на певній стадії проектування, але саме їх комплексне використання дає змогу охопити всі проблеми, які виникають в процесі формування організаційної структури управління. Така узагальнена методологія отримала назву об'єктно-цільового підходу. Вона дозволяє створити організаційну структуру з такими якісними та кількісними характеристиками, при яких вона адекватна цілям функціонування об'єкту управління і забезпечує найбільш раціональні умови їх досягнення.

Список використаних джерел:

1. Базилевич Л.А. Моделирование организационных структур. – Л.:ЛГУ, 1978. - 159с.
2. Кармінська-Белоброва М.В. Організаційні структури управління підприємством / М.В. Кармінська-Белоброва //Бізнес Інформ. – 2012. – № 12. – с. 192–195 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/organizatsionnye-struktury-upravleniya-predpriyatiem>.

3. Коваленко И.И. Моделирование и анализ структур организационных систем : [учебное пособие] / И.И. Коваленко, С.К. Чернов. – Николаев : В.В. Торубара, 2015. – 124 с.

4. Мильнер Б.З. Системный подход к формированию организационных структур управления. В кн. Внутрифирменное планирование в США: Пер. с англ.. – М.: Прогресс, 1992, - с.13-60.

5. Шегда А.В. Основы менеджмента: Учебное пособие. – К.: Товариство “Знання”, КОО, 1998. – 512с.

Бердник Ю.В.

магістрант освітньої програми

"Менеджмент організацій і адміністрування"

Науковий керівник: к.е.н., доц. **Грудцина Ю.В.**

ТНУ ім. В.І. Вернадського

РОЛЬ МАРКЕТИНГУ В ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

Теорія маркетингу виходить з потреб замовників, перетворених на побажання. У свою чергу побажання підкріплені купівельною спроможністю замовників, стають попитом на продукцію (вироби, послуги) запропоновану виробниками. Маркетинг можна охарактеризувати як суспільний процес керування, в ході якого окремі особи і групи людей за допомогою створення матеріальних цінностей одержують те, чого вони хочуть.

У формуванні іміджу важливе місце займає стратегічне управління в організації. Стратегічне управління створює конкурентні переваги, які забезпечують успішне існування і розвиток підприємства в довгостроковій перспективі. Маркетингове стратегічне управління виходить з того, що створити стійку конкурентну перевагу — це значить запропонувати велику сприйману цінність споживачам і іншим зацікавленим групам. Ці переваги можуть бути зв'язані як з характеристиками вироблених товарів і послуг, так і з характеристиками самого підприємства і його положення на ринку. У цьому випадку стратегію можна визначити як комплекс рішень по досягненню довгострокових конкурентних переваг на цільових ринках.

Аналізуючи сприйняття, виявляють відношення зацікавлених груп до підприємства і його товарів, що містить у собі оцінку і схильність до дії. Визначаючи реакцію суб'єктів ринку, що дає нам можливість ідентифікувати структуру ринку, і їхнє відношення, ми одержуємо можливість передбачати поведінку учасників ринку, як показує досвід численних маркетингових досліджень.

Основні задачі відділу маркетингу: забезпечення надійної, достовірної і своєчасної інформації про ринок, динаміку попиту, смаки покупців, тобто інформацію про зовнішні умови функціонування фірми; про створення такого товару, чи асортименту товарів, який найбільш повно задовольнить потреби ринку, ніж товари конкурентів, зробити необхідний вплив на покупців, на попит, на ринок, забезпечуючий максимально можливий

контроль над реалізацією.

Розвиток банківської системи відбувається постійно. На сьогодні він набув такого характеру, коли центральною ланкою в діяльності фінансово-кредитних установ стали клієнти та їхні потреби, зумовлені різними особистими смаками, культурними факторами, соціальним статусом, економічними показниками, психологічними особливостями, демографічними характеристиками та ін. Банки змушені орієнтуватися і на клієнтів, щоб отримати конкурентоспроможні місця на ринку. Розвиток ринку банківських послуг вимагає від банків упровадження маркетингу в цілісну систему управління, засновану на розробці комплексної програми поведінки банку, що включає розробку стратегії і тактики розвитку банку з урахуванням процесів, які відбуваються на ринку, та визначення заходів щодо їх реалізації. Безумовно, сьогодні можна стверджувати, що банківський маркетинг є самостійною економічною категорією, і його визначення потребує розгляду особливостей маркетингового оточення банківських установ, умов розвитку конкуренції взагалі і на ринку банківських послуг зокрема. Засобами досягнення бажаної мети є інструменти банківського маркетингу.

Основою ефективного функціонування механізму управління конкурентоспроможністю банку є стратегічний аналіз, об'єктами якого є стан і зміни внутрішнього середовища банку; стан і зміни зовнішнього середовища банку (галузеве оточення і макросередовище непрямого впливу); конкурентна позиція банку; реалізовані стратегії і стратегічні альтернативи діяльності банку. Програми та проекти, розроблені в рамках прийнятої конкурентної стратегії, утворюють основу для формування поточних планів діяльності структурних підрозділів банку, що деталізується в оперативних планах. Для аналізу конкурентоспроможності банку використовують різного типу моделі (матриці), що допомагають у прийнятті та контролі виконання управлінських рішень. [1]

Банківський маркетинг основою інформаційної підсистеми сучасного банківського менеджменту, він передбачає облік і вивчення процесів, що відбуваються на ринку капіталу як у цілому, так і в окремих його секторах: банківській сфері, кредитній системі, ринку цінних паперів. Його мета – створення необхідних умов для пристосування до вимог ринку, підвищення конкурентоспроможності й прибутковості.

Комплекс маркетингових комунікацій, складається із чотирьох основних засобів впливу: реклама, стимулювання збуту, пропаганда й особистий продаж. Кожному підприємству властиві специфічні прийоми комунікації. З метою з'ясування існуючої специфіки і прогнозування тенденцій застосування комплексу маркетингових комунікацій проводиться маса досліджень. [2]

Таким чином, концепція управління взаємовідносинами з клієнтами, що представляє собою одну з основ стратегічного маркетингу, по суті стає загальнокорпоративною ідеологією, на якій будується бізнес компанії і розробляється стратегія розвитку. Ця ідеологія пронизує всі основні бізнес-

процеси компанії: від виробництва і розробки до продажу та післяпродажного обслуговування. Таким чином, розробка місії повинна також спиратися на маркетингові принципи.

Отже, в умовах посилення ринкової конкуренції маркетинг стає системоутворюючим елементом управління, що забезпечує розробку і реалізацію клієнтоорієнтованої стратегії розвитку компанії.

Список використаних джерел:

1. Маркетинг у банку: навчальний посібник / [За загальною редакцією професора Т. А. Васильєвої] м. Суми. 2014 ст 17, ст 96
2. Структурні диспропорції у розвитку банківської системи України // Фінанси України. – 2005. - №9. – с. 140-151

Вереімчук І.М.

магістрант освітньої програми

"Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності"

Науковий керівник: к.е.н, проф., **Бакаєва І.Г.**

ТНУ ім. В.І. Вернадського

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах нестабільного зовнішнього середовища керівництву підприємства необхідно використовувати механізм стратегічного планування, за допомогою якого можна швидше реагувати на зміни зовнішнього середовища.

Стратегічне планування зовнішньоекономічної діяльності передбачає системне визначення чітких цілей і завдань у сфері зовнішньоекономічної діяльності, їх взаємопов'язаність та взаємоузгодженість із наявними ресурсами. Стратегічне планування є дієвим в умовах динамічних змін зовнішнього ринкового середовища, оскільки наперед враховує його можливості та загрози й допускає розроблення різних варіантів розвитку зовнішньоекономічної діяльності, які корегуються та адаптуються до змін.

Стратегічне планування діяльності підприємством, у тому числі і зовнішньоекономічної включає:

- визначення місії підприємства, під якою розуміють генеральну глобальну ціль створення та функціонування підприємства, вона визначає філософію фірми;
- трансформування місії підприємства у конкретні стратегічні цілі, формування стратегічних цілей, їх уточнення, узгодження, конкретизації та кількісного визначення поставлених цілей у вигляді системи найважливіших показників господарської та зовнішньоекономічної діяльності;
- порівняльний аналіз сильних і слабких сторін діяльності підприємства, аналіз ефективності зовнішньоекономічної діяльності, оцінка конкурентоспроможності підприємства;

- оцінка існуючих і перспективних напрямків зовнішньоекономічної діяльності підприємства;
- вивчення чинників зовнішнього середовища та ступеня його впливу на діяльність підприємства;
- вивчення наявних внутрішніх ресурсів та ресурсів, які можуть бути залучені у разі необхідності;
- визначення перспективних напрямів розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства;
- розробка та оцінка стратегічних альтернатив;
- розробка стратегічних та поточних планів.

Стратегічне управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства це динамічний процес аналізу, вибору стратегій планування, забезпечення і реалізації розроблених планів зовнішньоекономічної діяльності, що полягає в розв'язанні таких основних завдань:

1. Визначення майбутнього бізнесу підприємства на зовнішніх ринках, формування стратегічного бачення напрямків його розвитку.
2. Перетворення стратегічного бачення і місії у цілі і завдання у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємства.
3. Розробка стратегії управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства для досягнення бажаних результатів.
4. Реалізація і виконання обраної стратегії управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства.
5. Оцінка рівня досягнення цілей, розгляд нових напрямків розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Таким чином, процес стратегічного планування є найважливішим для підприємства, тому що він спрямований на підвищення конкурентоспроможності підприємства, на підвищення ефективності його зовнішньоекономічної діяльності.

Власенко Л.М.

магістрант освітньої програми

"Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності" ТНУ ім. В.І. Вернадського

Науковий керівник: к.е.н., доц. **Пазиніч О.В.**

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗАКОРДОННИХ РИНКАХ

Стратегію фірми можна визначити як діяльність менеджерів, спрямовану на досягнення мети фірми. Для того, щоб досягти успіху на міжнародних ринках підприємству потрібне цільове планування, яке ідентифікує міжнародні потенціали та визначає засоби для освоєння цих потенціалів.

Якщо стратегія підприємства є визначенням місця та ролі на ринку

товарів, то стратегічне планування – це конкретна вказівка на спосіб досягнення цього стану. Воно базується, з одного боку, на цілях і задачах, поставлених в ході розробки стратегії, а з іншого – на прогнозах у різних сферах розвитку [48,с. 159].

Деякі вчені трактують стратегічне планування як одну із функцій управління, як вибір однієї із декількох альтернатив в умовах невизначеності, зумовленої впливом різних зовнішніх і внутрішніх чинників. Стратегічне планування має на меті не лише скласти образ майбутнього стану підприємства, але й передбачити будь-які несподівані ситуації, які можуть виникнути в перспективі і знайти шляхи їхнього подолання [26,с.89].

Інші автори визначають стратегічне планування як інтегральний процес підготовки та прийняття рішень певного типу, як формулювання цілей та визначення шляхів їхнього досягнення, як забезпечення підготовленості підприємства до конкурентної боротьби [50,с.46].

Тому, в більш загальному сенсі, стратегічне планування – це адаптивний процес, за допомогою якого здійснюють регулярне розроблення та коректування системи досить формалізованих планів, перегляд змісту заходів щодо їхнього виконання на основі неперервного контролю та оцінки змін, що відбуваються зовні та всередині підприємства.

Маркетингова стратегія – це логічна схема маркетингових заходів, за допомогою яких підприємство сподівається виконати свої маркетингові завдання. Особливості стратегій міжнародного маркетингу полягають в тому, що вони мають враховувати більшу кількість факторів, ніж національний маркетинг. Міжнародний маркетинг має враховувати такі фактори, як незалежність держав, національні валютні системи, національне законодавство, економічну політику держави, мовні, культурні, релігійні, побутові і інші звичаї. При виході на закордонний ринок додатково доводиться аналізувати митне регулювання, баланси міжнародних розрахунків, політичні ризики тощо. Також до особливостей стратегій міжнародного маркетингу належать:

- можливість вибору ринку та виходу з нього;
- більша складність утримання частки ринку;
- необхідність гнучкості й адаптивності маркетингових рішень;
- вищі вимоги до фінансового забезпечення маркетингової діяльності;
- необхідність дослідження та врахування параметрів як внутрішнього та зовнішнього ринку, так і глобального середовища;
- складність розуміння причинно-наслідкових зв'язків;
- більші інформаційні потреби маркетингу;
- складнощі в отриманні адекватної та своєчасної маркетингової інформації;
- можливість виділення сегментів у вигляді сукупності країн;
- полістратегічність діяльності;
- багатовекторність маркетингових цілей щодо конкретних закордонних ринків.

Існування певних особливостей міжнародного маркетингу зумовили

особливості формування міжнародних маркетингових стратегій:

- на зовнішніх ринках необхідно докладати більше маркетингових зусиль, ніж на внутрішніх ринках, бо ці ринки висувають більш високі вимоги до товарів та їх сервісу;
- вивчення зовнішніх ринків та їх можливостей є більш складним і трудомістким процесом, ніж вивчення внутрішнього ринку;
- не існує стандартних підходів для організації ефективної діяльності на зовнішньому ринку - ті чи інші форми експорту мають використовуватися з урахуванням кон'юнктури та прогнозу розвитку ринків;
- вирішальне значення має дотримання вимог світового ринку і розробка конкурентоспроможної продукції.

Отже, сьогодні надійним є лише стратегічне планування, яке відповідає особливостям нестабільного, невизначеного середовища, а також вимагає значної перебудови виробничого потенціалу кожного підприємства як основи для його виживання та подальшого функціонування. Тому управлінці мають вивчати методи формулювання місії, формування стратегій, розробки планів і програм. Дії керівників у цьому напрямку створюють необхідні основи для підвищення планового характеру розвитку підприємства, визначають необхідність планування діяльності в кожній підсистемі та для окремого працівника.

Список використаних джерел

1. Кіндрацька Г.І. Основи стратегічного менеджменту : навч. посібник. – Львів : Кінпатрі ЛТД, 2000. – 264 с.
2. Циганкова Т. М. Міжнародний маркетинг: теоретичні моделі та бізнес- технології: Монографія. – К.: КНЕУ, 2004. – 400 с.
3. Шершньова З.Є., Оборська С.В., Стратегічне управління: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – 384 с.

Довженко О.О.

магістрант освітньої програми

"Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності" ТНУ ім. В.І. Вернадського

Науковий керівник: д.е.н, проф. **Бакаєва І.Г.**

ПЛАНУВАННЯ ТОВАРНИХ ЗАПАСІВ ЯК ОСНОВНОЇ ЧАСТИНИ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ – СУБ'ЄКТАХ ЗЕД

При плануванні потреби в матеріально-технічних ресурсах для основного виробництва використовуються різні методи розрахунку. Найбільш загальними з цих методів є метод прямого розрахунку; методи, що ґрунтуються на обліку даних про рецептурний склад продукції, нормативних строках зносу, формулах хімічних реакцій і т.д. [4, с.245].

Методи визначення потреби в ресурсах - це способи встановлення кількості матеріальних ресурсів, потрібних для здійснення виробничої та

іншої діяльності підприємства в ЗЕД. Основні дані для визначення потреби - це погоджені з попитом пропорції підприємства щодо виробництва товарів і послуг та норм витрат на їх виготовлення. При плануванні матеріально-технічного забезпечення використовують різні методи визначення потреби в матеріалах залежно від наявності потрібних даних, специфіки технологічних процесів виготовлення продукції, призначення матеріалів та інших особливостей виробництва і споживання матеріалів [1, с.122].

Метод прямого розрахунку дозволяє одержати науково обґрунтовані дані про величину планових витрат матеріалів. Суть його полягає в тому, що розрахунки планової потреби матеріальних ресурсів проводяться шляхом множення норми витрат на відповідний обсяг виробництва чи роботи у плановому періоді. Методом прямого розрахунку визначається потреба в сировині і матеріалах для випуску готової продукції при встановлених нормах їх витрат.

Цей метод має багато різновидів залежно від норм, які використовуються (на деталь, на виріб), а також від виробничої програми. Потреба в матеріалах на виробі розраховується за нормами на кожну деталь, яка є складовою виробу, і для кожного виду матеріалів окремо. На основі подетальних норм складають зведену норму потреб матеріалів на виробі. Річну потребу в основних матеріалах визначають шляхом множення технічно-обґрунтованих норм на виробничу програму.

Планові нормативи визначають питомі витрати матеріалів на одиницю продукції чи обсяг виробництва, прикладом такого нормативу може бути коефіцієнт використання матеріалів, який визначається як відношення чистої маси виробу до норми витрат матеріалу

При плануванні виробництва нової продукції, для якої не встановлені норми витрат матеріалів, потреба в них визначається методом аналогії. При цьому методі нові вироби за допомогою відповідних коефіцієнтів прирівнюються до виробів, що мають обґрунтовані норми витрат матеріалів.

При багатомономенклатурному виробництві (підприємства швейної, взуттєвої, радіотехнічної, підшипникової та інших галузей промисловості) потреба в матеріалах визначається за типовим представником, тобто виробом, що найбільш повно відображає витрати матеріалів на всю групу (партію) продукції, представником якої він є.

Потреба в кожному конкретному компоненті, який входить до складу шихти, визначається на підставі рецептури, яка зазначає відсотковий склад кожного компонента сировини та планового виходу придатної продукції.

При визначенні потреби в сировині і матеріалах можна використовувати методи екстраполяції, математичної статистики, теорії ймовірностей, а також моделі багатофакторного регресивного аналізу. В останньому випадку аналізу підлягають фактори, які впливають на величину потреби.

Факторами аналізу є структура і величина виробництва продукції для закордонних ринків, динаміка зміни норм витрат матеріалів, строки зносу продукції, дані про впровадження нових прогресивних матеріалів і заміників тощо [3, с. 130].

Потреба в матеріальних ресурсах у капітальному будівництві розраховується з врахуванням джерел надходження матеріальних ресурсів для здійснення будівельно-монтажних робіт (замовники, підрядні та спеціалізовані субпідрядні організації). [5, с.455].

Потреба в матеріальних ресурсах для дослідно-конструкторських та науково-дослідницьких робіт визначається на основі заявок конструкторських та технологічних відділів. [6, с.120].

Для ремонтно-експлуатаційних потреб в основному використовуються допоміжні матеріали, паливо, електроенергія. Для їх розрахунку вибирається облікова одиниця, що в найбільшій мірі відображає витрати даного матеріалу: верстат - (машино) - година (для витрат змащувальних матеріалів), людино-зміна (для витрат спецодягу, спецвзуття), одиниця реалізованої продукції (для витрат тари та пакувальних матеріалів), обсяг роботи внутрішньовиробничого транспорту (для витрат палива і змащувальних матеріалів, ремонтних матеріалів) [2, с. 214].

Список використаних джерел

1. Економіка підприємства: Підручник. За ред. акад. С.Ф. Покропивного. 2-е вид., перероб. та доп. - К.: КНЕУ, 2011. - 528 с. 26
2. Економічний аналіз: Навч. посібник / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбаток; За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. - К.: КНЕУ, 2010. - 540с. 27
3. Звягивцев Ю.Е. Оперативное планирование и организация ритмичной работы на промышленных предприятиях. - К.: Техника, 2010. - 159 с. 28
4. Котлер Ф. Основы маркетинга: — М: Прогресе, 2011. — 698 с. 34
5. Маскон М., Альберт М, Хедоури Ф. Основы менеджмента. /Пер. с англ. — М.: Дело — 2011. — 702 с. 38
6. Семенов Г.А., Станчевський В.К., Семенов А.Г. Організація і планування на підприємстві. Навч. посіб. —К.: Центр навч. літератури 2010-528с. 60

Єрмак А.П.

магістрант освітньої програми

"Менеджмент організацій і

адміністрування" ТНУ ім. В.І. Вернадського

Науковий керівник: к.е.н., доц. **Петровська Ю.В.**

ВИРІШЕННЯ КОМПЛЕКСУ ЗАВДАНЬ МЕНЕДЖМЕНТУ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Вдосконалення бізнес-процесів на підприємстві проводиться в двох випадках - або якщо керівники відстежили об'єктивну неефективність прийнятих регламентів і корпоративних традицій, або якщо на ринку відбулися серйозні зміни. Прикладом першого варіанту може бути низький рівень прибутковості в порівнянні з іншими учасниками ринку, що фіксується незважаючи на напружену працю всіх співробітників. Другий

варіант - це, наприклад, винахід нових технологій, якими починають користуватися всі представники тієї чи іншої галузі. Всі фірми час від часу роблять кроки, спрямовані на підвищення ефективності своєї діяльності.

Але тільки там, де процесний підхід до управління бізнесом застосовується систематично і свідомо, там, де він лягає в основу всього менеджменту, ці дії проводяться вчасно і всебічно. Для поліпшення бізнес-процесів розробляються спеціальні системи. Деякі з них, пройшовши випробування часом, стали загальноновизнаними в середовищі управлінців.

Розглянемо п'ять основних способів удосконалення бізнес-процесів:

Методика швидкого аналізу рішення (FAST). Цей образ дій націлений на прорив в якійсь конкретній області і близький до ідеї «мозкового штурму». Група фахівців протягом одного-двох днів обговорює один певний процес. За підсумками наради пропонуються заходи, які дозволять поліпшити показники протягом найближчих 90 днів. Які з пропозицій прийняти, а які відкинути, вирішує вище керівництво. Але при цьому кожен з учасників наради зобов'язаний пам'ятати, що несе особисту відповідальність за вироблені ідеї - невдача буде свідчити про непрофесіоналізм і може мати негативні наслідки для кар'єри. Ця система була розроблена і вдосконалена в таких успішних компаніях, як IBM, «Форд Мотор» і E&Y.

Бенчмаркінг. В основі цієї схеми лежить порівняння бізнес-процесів всередині організації з регламентами аналогічних дій в компаніях, що досягли найкращих результатів. В ході аналізу експерти визначають, що саме негативно впливає на роботу фірми. Виправлення виявлених в результаті помилок дозволяє істотно поліпшити якість товарів або послуг, підвищити фінансові та інші показники. Це досить простий і дешевий комплекс заходів, проте часом складні завдання можна вирішити саме найочевиднішими шляхами.

Перепроєктування. Той набір операцій, який підлягає редактуру, уважно вивчають і зображують у вигляді схеми. Потім вона критично аналізується і змінюється. Найчастіше при цьому усувається зайва бюрократія і дублюючі операції, спрощуються прийоми роботи, впроваджується автоматизація та інформаційні технології. При цьому в самому цьому підході існує небезпека надмірного формалізму і бюрократизації. Важливо, щоб все відбувалося не тільки в теорії, а й постійно перевірялося на практиці і обговорювалося з безпосередніми виконавцями.

Інжиніринг. Під цим терміном розуміється еволюційний розвиток усіх існуючих операцій, поступове впровадження нових технологій, експерименти з новими правилами і неспішне поліпшення результатів. Ця схема не приносить в бізнес великих змін і не обіцяє миттєвих яскравих успіхів, але вона необхідна для того, щоб компанія йшла в ногу з часом і не деградувала. У тих організаціях, якими керують грамотні управлінці, інжиніринг ключових процесів проводиться перманентно.

Реінжиніринг бізнес-процесів (BPR). Business process reengineering -

здійснюване групою професіоналів радикальне перепроєктування всіх господарських процесів в організації. Це дуже складний і витратний проект. Тому до нього вдаються або компанії, що знаходяться на межі краху, або компанії-лідери, які відчують потребу залишатися на першому місці і оновлюватися швидше за конкурентів. Спочатку схема кожного процесу (в першу чергу основного) створюється в ідеальному варіанті, а потім її відточують з урахуванням конкретних обставин, фінансування та інших ресурсів. Мета команди - наблизити реальність до ідеалу настільки, наскільки стане можливим. Потім всі процеси узгоджуються між собою, створюється або оновлюється корпоративна стратегія, визначаються і контролюються критерії ефективності.

Удосконалення системи управління бізнес-процесами на увазі регулярне застосування всіх перерахованих вище систем. Менеджери, відповідальні за цю сферу, повинні оперативно реагувати на виникаючі складнощі всередині підприємства і на нові виклики ринку. Кожен такий сигнал змушує їх вибирати найбільш підходящий спосіб дій і негайно запускате його в роботу. Ця діяльність ніколи не закінчується - бізнес, немов живий організм, постійно оновлюється і пристосовується.

Список використаних джерел:

1. Ансофф, І. Стратегічне управління [Текст]: навчальний посібник Сокр. пер.с англ. / І. Ансофф - М.: Економіка, 2013. - 519 с. - ISBN 978-5-238-02321-5.
2. Богатко, А.Н. Система управління розвитком підприємства (Текст (: навчальний посібник / А.Н.Богатко. - М.: Фінанси і статистика, 2013. -240 с. - ISBN 978-5-9273-1527-7
3. Сергєєв, І.В. Економіка підприємства [Текст]: навчальний посібник / І.В. Сергєєв. - 2-е вид. Перераб. і доп. М.: Фінанси і статистика, 2012. - 304 с. - ISBN 5-9487-00899-2.
4. Нікуліна, М.М. Фінансовий менеджмент організації. Теорія та практика. Учеб. посібник. Гриф УМЦ "Професійний підручник". / М.М. Нікуліна, Д.В. Суходоев, Еріашвілі. - М.: ЮНИТИ, 2013. - 511 с.

Євтушенко Ю.В.

магістрант освітньої програми

"Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності" ТНУ ім. В.І. Вернадського

Науковий керівник: к.е.н., доц. **Іваненко В.В.**

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО ЛІЗИНГУ ДЛЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Використання міжнародного лізингу як методу залучення інвестицій в економіку України є особливо корисним в сучасних умовах дефіциту капітальних вкладень за рахунок власних коштів підприємств середнього та малого бізнесу, відсутності необхідної державної підтримки, недостатнього обсягу прямих іноземних інвестицій, обмеженого доступу до довгострокових

кредитних ресурсів. Світова практика свідчить, що ці проблеми притаманні більшою чи меншою мірою і іншим країнам, особливо із недосконалим ринковим механізмом. Таким чином, лізинг може стати дієвим чинником стимулювання притоку інвестицій в основний капітал підприємств та економічного зростання цих країн в цілому.

Економіка України потребує величезних фінансових ресурсів з метою придбання існуючими та новостворюваними підприємствами необхідної техніки, новітніх технологій. Розвиток лізингу має стати надійним альтернативним механізмом фінансування інвестицій в основний капітал.

В усьому світі механізм лізингу відіграє важливу роль у стимулюванні залучення інвестицій для придбання нових та оновлення існуючих виробничих фондів підприємств.

В останні роки попит на лізинг в Україні постійно зростає, що відповідно пояснює тенденції швидкого росту лізингової індустрії. На фоні майже триразового збільшення кількості діючих лізингових компаній, деякі компанії збільшили об'єм лізингових операцій у 6-8 разів.

Найбільший ефект від лізингу отримує і економіка окремої країни через збільшення активності невеликих підприємств. Загальновідомо, що малим підприємствам надзвичайно важко отримати фінансування. Без ліквідного забезпечення достатньо важко отримати кредити. Навіть за умов отримання кредиту малим підприємством, воно має платити високі процентні ставки, що впливає на ліквідність, платоспроможність та прибутковість компанії, зменшуючи їх. Альтернативою кредиту в такому випадку є лізинг. Лізинг довів, що він є ефективним інструментом, що долає такі бар'єри як високі кредитні ставки, що вимагають традиційні банки. Оскільки лізинг орієнтується на грошові потоки, він надає новий спосіб одержання можливості користування активом як альтернативою прямій купівлі активу або одержання кредиту. Таким чином, лізинг може збільшити доступність малих підприємств до середньострокового фінансування оновлення основних засобів та нових технологій.

Отже, лізинг має перевагу над купівлею за власні кошти чи за рахунок кредиту, залежно від величини лізингового відсотку, процентних ставок банків, ставок дисконту, умов лізингового договору. Лізингова угода також гнучкіше, ніж кредит, надає можливість виробити вигідну схему лізингових платежів, зменшити комерційні ризики лізингоодержувача, зменшити витрати на розробку і підписання лізингових контрактів в порівнянні з контрактами купівлі-продажу.

Світова практика довела, що лізинг є ефективним інвестиційним механізмом і важливим елементом державної економічної та інвестиційної політики. В країнах з розвинутою ринковою економікою його частка в інвестиціях в основні засоби складає приблизно 30 відсотків, а в решті країн з високими показниками росту вона досягає 10-15%. Аналізуючи ринок міжнародного лізингу у європейських державах, можна сказати, що сукупна вартість угод фінансового лізингу укладених у Німеччині складає – 43,8 млрд. євро, Франції – 36,4 млрд. євро, Великобританії – 34,9 млрд. євро[1]. В

Україні на початок 2016 року сукупна вартість угод фінансового лізингу, становила 4,3 млрд. євро, що у десять разів менше, ніж аналогічний показник розвинутих країн.

Найбільше діючих договорів у сфері фінансового лізингу переважають угоди в таких галузях: транспорт (57,41%), сільське господарство (20,26%), будівництво (4,86%) та сфери послуг (3,30%) [2].

Можна констатувати, що в нинішній час Україна має сировинно – обробну орієнтацію економіки і тому одним із першочергових завдань економічної політики повинно бути завдання виходу України на рівень високотехнологічної економіки. Для цього необхідні технологічні інвестиції, що можуть бути отримані також із допомогою міжнародного лізингу.

Вирішення вище зазначених проблем також пов'язаний із ускладненням ефективності і мобільності регулювання лізингових відносин. Врахування переваг регулювання лізингових операцій в інших країнах, приєднання України до Конвенції про міжнародний фінансовий лізинг, всебічна підтримка розвитку лізингу з боку держави дадуть Україні змогу вирішити значну кількість проблем, пов'язаних з інвестуванням і залученням коштів.

Список використаних джерел:

1. Н. О. Черненко Н. В. Ковальчук Аналіз стану сучасного ринку міжнародного лізингу в Україні *Ефективна економіка*. 2019. № 5.
2. The National Commission for State Regulation of Financial Services Markets, available at: <https://nfp.gov.ua/> (Accessed 29 May 2017).

Зайчук Є.І.

магістрант освітньої програми "Менеджмент організацій і адміністрування" ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: к.е.н., доц. **Петровська Ю.В.**

АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПОКАЗНИКИ І ЧИННИКИ ВПЛИВУ

Для успішної діяльності закладу вищої освіти на ринку освітніх послуг необхідно відстежувати і прогнозувати всі важливі для навчального закладу зміни зовнішнього і внутрішнього середовища. Окрім того, слід враховувати, що на рівень розвитку закладу освіти мають вплив різні показники і чинники, дію яких не завжди вдається спрогнозувати та передбачити.

Розглядаючи питання стратегічного управління розвитком закладу вищої освіти доцільно визначити та систематизувати відомі показники і чинники. Ми поділяємо думку науковців про «необхідність систематизації чинників шляхом їх поділу на ті, що сприятимуть розвитку закладів вищої освіти (тобто фактично є можливостями), та ті, що призводять до гальмування розвитку (тобто є загрозами), а також визначити слабкі та сильні сторони, характерні для вітчизняної вищої освіти» [4].

Для проведення SWOT-аналізу системи вищої освіти необхідно визначити основні групи чинників зовнішнього та внутрішнього середовища,

під впливом яких знаходиться галузь, для планування з метою підвищення ефективності освітньої діяльності закладу вищої освіти

Чинники внутрішнього середовища це сукупність змінних, що знаходяться у сфері діяльності закладу вищої освіти і безпосереднього впливу з боку його менеджменту. Чинники внутрішнього середовища можна поділити на економічні та соціальні. [1;4].

Безперечно, головними чинниками, що мають безпосередній вплив на стратегію розвитку закладу вищої освіти є власні джерела фінансування; наявність матеріально-технічної та науково-технічної бази; застосування сучасних технологій.

Для прикладу, розглянемо наявні фінансові ресурси закладу вищої освіти I-II рівня акредитації - Київського коледжу міського господарства Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського для здійснення своєї освітньої діяльності.

Таблиця 1. Фінансові ресурси Київського коледжу міського господарства Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

Джерела фінансування	2017 рік	2018 рік	2019 рік
	тис.грн	тис.грн	тис.грн
Загальний фонд	7 081 724,00	8 188 970,00	9 169 180,00
Спеціальний фонд	1 904 896,00	2 077 558,00	2 400 000,00
Разом:	8 986 620,00	10 266 528,00	11 569 180,00

Названі показники та динаміка їх зростання дають змогу утримувати позиції конкурентоздатності коледжу, однак не мають суттєвого впливу на розвиток і своєчасне реагування на постійні зміни ринку освітніх послуг, що своє чергою має вплив на формування та виконання стратегічних планів розвитку.

Серед соціальних чинників внутрішнього середовища, необхідно зазначити такі як рівень компетентності керівництва закладу вищої освіти, якісні показники викладацького складу та інших працівників; створення системи соціальної підтримки викладачів та працівників; наявність системи заохочень та роботи з кадрами; забезпечення можливості самореалізації викладачів; позитивний психологічний мікроклімат у трудовому колективі.

З огляду на показники системи соціальної підтримки важливо враховувати стан і рівень заробітної плати, матеріального заохочення, матеріальної допомоги, система відпусток, тощо.

Прагнення підвищити економічну ефективність діяльності закладу вищої освіти спонукає до більшої диференціації в оплаті праці з прив'язкою до кінцевих результатів діяльності організації, підвищення кваліфікації, освітнього рівня працівника та його кар'єрного зростання, тому проблема реалізації мотиваційного потенціалу оплати праці в ринковій економіці полягає у максимальному застосуванні саме стимулюючої функції оплати праці [2;4;].

Що стосується показників зовнішнього середовища, то до них

належить уся сукупність чинників, що знаходяться за межами контролю закладу вищої освіти і які мають бути враховані під час оцінювання рівня економічної ефективності його освітньої діяльності [2]. До них належать: державні органи (включаючи органи місцевого управління), їх постанови, закони; партнери та партнерські зв'язки (у тому числі міжнародні); діяльність конкурентів на ринку освітніх послуг.

Одним із найважливіших чинників впливу мінливого зовнішнього середовища є скорочення майже за всіма видами ресурсів. Чільне місце серед них посідає зниження кількості абітурієнтів.

Таблиця 2. Динаміка контингенту вступників [3]:

Період	Кількість осіб прийнятих до ЗВО I-II р.а (тис. осіб)	Показники дані без урахування тимчасово окупованої території Автономної республіки Крим, м.Севастополя, та частини окупованих територій у Донецькій та Луганській областях
2016 рік	60,6	
2017 рік	59,1	
2018 рік	53,5	

Зменшення контингенту студентів веде до скорочення та старіння викладацького складу і, як наслідок – до скорочення обсягів фінансування. Все це призводить до загострення конкуренції на ринку освітніх послуг за обмежені ресурси та до необхідності розроблення більш ефективних методів управління закладом вищої освіти.

Заклад вищої освіти не може існувати ізольовано від зовнішнього світу, йому необхідні надійні зв'язки, завдяки яким він не тільки зможе забезпечити стратегію розвитку освітнього та господарського процесу, а й позиціонувати себе в реальному бізнес-середовищі.

Список використаних джерел:

1.Дудко П.М. Стратегічне управління вищим навчальним закладом:теоретико-методичні аспекти / М.П.Дудко // Вісник КНУТД. – 2012. - № 4.– С. 429-439.

2. Натрошвілі С.Г. Стратегічне управління вищим навчальним закладом: теорія, методологія, практика [Монографія] / С.Г.Натрошвілі. – Київ: КНУТД, 2015. – 326 с.

http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/bitstream/123456789/381/1/Pan_Rol_doslidzhennia.pdf.

3.Статистичні дані щодо вищої освіти [Електронний ресурс]. –Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4.Черниш О.В. Системні чинники конкурентоспроможності вищого навчального закладу / О.В.Черниш // Вісник КНУТД. – 2012. - № 4.– С. 475-479.

Іващенко В.С.

магістрант освітньої програми "Менеджмент організацій і адміністрування" ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: к.е.н., доц. **Павлова Р.К.**

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Найкраща організаційна структура управління – це така структура, яка найкращим чином дозволяє організації ефективно взаємодіяти із зовнішнім середовищем, продуктивно і цілеспрямовано розподіляти і спрямовувати зусилля своїх співробітників, і таким чином, задовольняти потреби клієнтів і досягати своїх цілей з високою ефективністю. Структура управління організації характеризує її будову, просторово-часове розташування її частин, взаємозв'язки між ними і являє собою впорядковану сукупність стійко взаємопов'язаних елементів, що забезпечують функціонування й розвиток організації як єдиного цілого.

Організаційна структура управління - це впорядкована сукупність взаємопов'язаних елементів, що знаходяться між собою у стійких взаємостосунках, які забезпечують їх функціонування і розвиток як єдиного цілого.[4, 13-14с.]

Страхові компанії складають основу інституційної та територіальної структури страхового ринку. Страховий ринок є однією з найважливіших складових фінансової безпеки. Без розвиненого страхового ринку неможливо забезпечити соціально-економічний розвиток держави, підвищення добробуту населення, безпечне функціонування суб'єктів господарювання. [6, 96-97с.]

На сьогодні НАСК «Оранта» — це потужна організація, яка має найбільші в країні агентську та представницьку мережу. Вона налічує 10000 страхових агентів, 679 представництва, в тому числі 28 обласних дирекцій і 651 філій, агенцій та відділень по всій Україні. Ціль компанії – бути універсальною страховою компанією, що лідирує на всіх сегментах страхового ринку, орієнтованою на максимальне задоволення потреб страхувальників і надання послуг високої якості.[2] Що ж стосується фінансового стану «Оранта», то за підсумками 2018 року фінансова діяльність була не зовсім вдалою.

Зменшення обсягів страхових надходжень 2018 року зазнали такі види страхування, що займають значну питому вагу у структурі валових премій, як страхування майна – на 13,9%, страхування фінансових ризиків – на 20,1%, страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ – на 23,6%, страхування вантажів та багажу – на 28,9%. Четвертий рік поспіль зберігається тенденція зниження платежів зі страхування КАСКО (-0,6%). Ключовими причинами таких показників діяльності страхового ринку у 2018 році були: несприятлива економічна ситуація; несприятлива політика в сфері кредитування та страхування кредитів; низький рівень платоспроможності як

корпоративного так і роздрібного сегменту.

Основними видами страхування (зі значною часткою у структурі валових премій), що розвивалися у 2018 році, були ОСЦПВВНТЗ (обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів) (зростання обсягів за підсумками 2018 року на 10,2%) медичне страхування (зростання - на 14,2%), страхування від нещасних випадків (зростання - на 32,1%), страхування кредитів (зростання - на 16,3%). Отже, можна зробити висновок, що основні показники фінансової діяльності НАСК «Оранта» зазнали негативних змін у 2018 році порівняно з 2017 роком.

Тепер хотілося б зосередити увагу на ОСУ компанії. НАСК «Оранта» використовує такі три принципи управління (принцип лінійного підпорядкування, принцип функціонального підпорядкування та принцип лінійно-штабного підпорядкування).

Структура НАСК «Оранта» доволі складна. Вона охоплює чотири рівні управління: центральний офіс (Правління компанії), Київську міську дирекцію, міські та районні відділення й філії. Для детального розгляду й пропозицій щодо удосконалення організаційної структури управління компанії була використана та розглянута саме організаційна структура управління Правління НАСК «Оранта», а для удосконалення запропоновано зміни стосовно підрозділу Back Office. Зміни стосовно організаційної структури управління внесені з погляду фінансової сфери, так як, саме в управлінні фінансовою діяльністю, як показав аналіз діяльності роботи НАСК «Оранта» за 2018 рік, виникали проблеми і з цієї точки зору фінансову діяльність треба удосконалювати та розвивати.

Отже з усього, сказаного вище, доцільно спрямувати зусилля НАСК «Оранта» на підвищення ефективності діяльності структурних підрозділів компанії та зниження собівартості страхових послуг шляхом:

- розвитку власних каналів продажу та розширення партнерського каналу;
- утримання наявної клієнтської бази та залучення нових клієнтів;
- розробки нових і модернізації діючих страхових продуктів і програм страхування відповідно до потреб клієнтських сегментів;
- удосконалення організаційної структури управління НАСК «Оранта».

Список використаних джерел

1. Положення НАСК «Оранта»
2. Статут НАСК «Оранта»
3. Алексеєв І. Страхові послуги: Навчальний посібник для студ. 4 курсу спец. / Ігор Алексеєв, Ірина Кондрат, Наталя Ярошевич; Мін-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львівська політехніка». – Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», - 2010. – 203 с.
4. Андрушків Б., Кузмін О. Основи менеджменту. – Львів: Світ, 2012р. – 156с.
5. Василюшин Р.Д., Кашенко О.Л., Борисова В.А. Економічні основи

страхування.- Суми: Довкілля, 2010. – 412с.

6. Тринчук В.А. Страхування. – К.: Ліра, 2011. – 270 с.

Карась А.Г.

магістрант освітньої програми "Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності" ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: к.е.н., доц. **Іваненко В.В.**

ОСОБЛИВОСТІ ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ В ЗАКОРДОННОМУ РИНКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Цінова політика є невід'ємною складовою міжнародного маркетингового комплексу. Цей елемент сприяє нагромадженню фірмою-товаровиробником грошово-фінансових ресурсів (а отже, і всіх інших).

Цінова політика фірми визначається як система концептуальних положень, що розкривають принципи ціноутворення і маневрування цінами для досягнення стратегічних цілей фірми і рішення відповідних маркетингових завдань на закордонних ринках.

Цінова політика підприємства в закордонному ринковому середовищі базується на наступних принципах [2, с. 112].

Забезпечення відповідності напрямів і змісту цінової політики напрямам і змісту економічної політики підприємства загалом.

Цінова політика має формуватись із урахуванням кон'юнктури кожного закордонного ринку відповідних товарів і змін, що відбуваються в ринковому середовищі.

Цінова політика має розроблятися виходячи із видів, форм та особливостей збуту, кількості каналів збуту, форми реалізації товарів кінцевим споживачам, товарної та комунікаційної політики.

Виробник повинен швидко реагувати на зміни кон'юнктури кожного закордонного ринку в умовах насиченості ринку, особливо споживчих товарів.

Розробка цінової політики має здійснюватися залежно від якості товару та ступеня його новизни для споживача. Це досягається використанням нових технологій, зважаючи на те, що ринки більшості товарів потребують інновацій.

Урахування різних чинників, передусім зовнішніх, що не залежать від підприємства і впливають на його цінову політику. У цьому разі важливо визначити ці чинники і спрогнозувати їх зміни в майбутньому, що є досить складно для ринків багатьох країн через їх динамічний розвиток та непередбачуваність змін через високий рівень конкуренції та законодавчих змін. Загалом політика ціноутворення передбачає розробку та вибір загального напрямку в ціноутворенні, підходів до визначення ціни з метою отримання найбільшого прибутку з урахуванням попиту на товари, його властивостей і життєвого циклу в кожній країні, а також напрямку зміни ціни залежно від дії різних чинників. Визначення ціни для реалізації товарів на

зовнішніх ринках являє собою складний процес, наслідки якого значною мірою впливають на ефективність діяльності фірми в цілому. Складнощі визначення експортних (імпортних) цін пов'язані з розрахунками оптимальної продажної ціни для ринку кожної країни.

Ціна товару на світовому ринку постійно змінюється під впливом багатьох чинників, тому цінова політика фірми на зовнішніх ринках потребує постійного ретельного аналізу, за результатами якого до неї вносяться необхідні корективи. При цьому слід пам'ятати, що ціна на зовнішньому ринку має бути засобом для досягнення цілей компанії на ньому. Чим вона гнучкіша, тим більше можливостей має компанія щодо впровадження на обраний ринок. Разом з тим, дослідження фахівців свідчать, що багато компаній при експорті встановлює ті самі ціни, що й на внутрішньому ринку [1].

Варто відзначити, що із зростанням обсягів діяльності підприємств підвищується і гнучкість системи ціноутворення. Зазвичай, запропоновані ціни на зовнішніх ринках не відрізняються від внутрішніх переважно в малих фірм, і суттєво змінюються у великих. Розробляючи цінову політику при виході на зовнішні ринки, необхідно враховувати той факт, що роздрібна ціна (ціна реалізації кінцевому споживачеві) завжди відрізняється від експортної ціни виробника, а в деяких країнах ця відмінність є досить суттєвою, що, безумовно, заважає реалізації товару. Користуючись дослідженнями фахівців та інформацією про ціни, за якими на конкретному ринку покупці згодні і спроможні купувати той чи інший товар, фірма-експортер має визначити ціновий поріг для кожного ринку, що забезпечить можливість отримання додаткових прибутків. Крім того, при даному підході фірма буде застрахована від небезпеки недооцінки своїх виробів і власного іміджу в очах споживачів [3, с. 157].

Проте, основними цілями цінової політики фірми на зовнішніх ринках є отримання та максимізація прибутку, зростання обсягів реалізації, збільшення частки ринку, збереження чи створення для підприємства більш прийнятних умов діяльності. До зовнішніх чинників, які впливають на вибір цінової стратегії відносяться фінансово-кредитна система, науково-технічний прогрес в галузі кон'юнктури ринку, державне регулювання цін, логістична складова, споживачі, конкуренція та інші чинники зовнішнього середовища.

Список використаних джерел

1. Особливості ціноутворення в сучасних умовах [Електронний ресурс] // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука», 2017. – Режим доступу: file:///C:/Users/user/Desktop/mnjie_2017_5_12.pdf
2. Павленко А. Ф. Маркетингова політика ціноутворення / А. Ф. Павленко, В. Л. Корнєв. - К. : КНЕУ, 2014. - 332 с.
3. Radchenko, O. A. Faktory vplyvu na stratehichniy rozvytok pidpryemstv-vyrobnykiv spozhyvchikh tovariv [Factors of influence on strategic development of enterprises producers of consumer goods] / O. A. Radchenko. - Visnyk Khmelnytskogo natsionalnoho universytetu – Bulletin of the Khmelnytsk National University, 201

Козленко О.М.

магістрант освітньої програми "Менеджмент організацій і адміністрування" ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: к.е.н., доц. **Петровська Ю.В.**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Система управління персоналом розглядається як підсистема управління виробництвом і характеризується як загальними для всієї системи рисами, так і специфічними, властивими їй як підсистемі.

Трудовий потенціал – це сукупна чисельність громадян працездатного віку, які за певних ознак (стан здоров'я, психофізіологічні особливості, освітній, фаховий та інтелектуальні рівні, соціально-етнічний менталітет) здатні та мають намір провадити трудову діяльність [1, с.23].

Персонал (кадри) підприємства – це сукупність постійних працівників, що отримали необхідну професійну підготовку і забезпечують господарську діяльність. Крім постійних працівників, в господарській діяльності можуть брати участь й інші працездатні особи.

Управління трудовими ресурсами (англ. Human resource management) — це управління різними видами діяльності кадрів, що сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства при досягненні поставлених завдань.

Еволюційний розвиток наукових концепцій щодо дослідження сутності персоналу в рамках управління був закладений у дослідженнях класиків економічної теорії: Ф. Тейлора, О. Гастева, М. Вебера, Д. Макгрегора, Е. Мейо, А. Файоля, М. Фоллет, Г. Емерсона та ін. Подальший розвиток пізнань в області управління персоналом обґрунтовано в працях П. Дракера, Р. Лайкерта, М. Портера, Г. Саймона, та ін., що сприяло становленню теоретичної бази цього наукового напрямку в контексті управління, яка розглядає персонал не тільки як ресурс та елемент структури, але й як основне джерело формування конкурентних переваг підприємства.

Відповідно до концепції американського вченого Макгрегора, існує два типи організацій в залежності від методів роботи з персоналом — організації типу «Ікс» і типу «Ігрек», або інакше — теорії «Х» і «У» [2, с.31].

За теорією «Х», яка обґрунтовується на доктрині «економічної людини», запропонованої ще Адамом Смітом індивідууму притаманне негативне відношення до праці, він лінивий, безініціативний і безвідповідальний. Тому таких кадрів потрібно змушувати до праці, здійснювати по відношенню до них жорсткий контроль, щоб лося іти мети організації.

В теорії «У», яка відбиває сучасний погляд на поведінку кадрів і їх ставлення до праці, передбачається навпаки, що люди трудолюбиві, ініціативні і охоче беруть на себе відповідальність. В сучасний період теорія «Х» знаходить мале використання. Абсолютна більшість керівників у своїй практичній діяльності керуються постулатами теорії «У» і намагаються

підвищувати зацікавленість кадрів у високих результатах їх праці. Середній індивідум може активно працювати і охоче брати на себе відповідальність, якщо його так як треба підготувати і створити належні умови [3, с.61].

Сьогодні можна виділити три підходи до управління трудовими ресурсами в теорії та практиці менеджменту.

Перший полягає у дослідженні зміни рівня прибутковості від інвестицій у людський фактор: охорона здоров'я, навчання і виховання кадрів та ін. Він, аналізується, як у результаті вкладень змінюється продуктивність та якість праці.

Другий підхід пов'язаний із інституціональними факторами, які впливають на зовнішній і внутрішній ринок праці: ієрархія і правила, що регулюють відносини «власник — найманий працівник», відносини попиту та пропозиції робочої сили.

Третій підхід забезпечує концепцію відданості підприємству, ідентифікації працівників з організацією. Цей підхід надається фірмами Японії та деяких інших країн з ринковою економікою.

Однією з передумов ефективного управління персоналом підприємства є прогнозування змін у соціальній структурі трудового колективу.

Напрями формування стратегії управління персоналом можуть бути такі:

1. Розробка напрямів вирішення функціональних проблем управління персоналом.
2. Запровадження нових форм матеріального стимулювання працівників. Це вплине на підвищення продуктивності праці, що в свою чергу забезпечить економічну ефективність підприємства.
3. Застосування нових форм оплати праці.
4. Забезпечення якості управлінських рішень та взаємодії управлінського персоналу і працівників підприємства.

Якщо запропоновані напрямки вдосконалення соціального управління будуть застосовані керівництвом то це, безперечно, сприятиме підвищенню соціальної активності працівників, розвитку їх творчої ініціативи, підвищенню їхнього інтересу, бажання і готовності до участі в управлінні підприємством.

Список використаних джерел

- 1.Гринькова В. М. Проблеми управління трудовими ресурсами підприємства: [наукове видання] / в. м. Гринькова, О. М. Ястремська. – Х.: ХНЕУ, 2016. – 192 с.
- 2.Савченко В. А. Управління розвитком кадрів: [навч. посібник] / В. А. Савченко. – К.: КНЕУ, 2013. – 351 с.
- 3.Храмов В. О. Основи управління персоналом: [навч. посібник] / В. О. Храмов, А. П. Бовтрук. – К.: МАУП, 2011. – 112 с.

Коншин І.В.

магістрант освітньої програми "Менеджмент організацій і адміністрування" ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: к.е.н., доц. **Безус П.І.**

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасній теорії і практиці управління персоналом на фірмах індустріально розвинених країн домінують два діаметрально протилежних підходи - американський і японський.

Американський - передбачає початкове визначення професійно-кваліфікаційної моделі «посади» і «підтягування» до найбільш відповідних працівників за схемою «посада - працівник». Особливостями системи управління в американських фірмах є наступне: персонал розглядається як основне джерело підвищення ефективності виробництва; йому надається певна автономія; підбір здійснюється за такими критеріями, як освіта, практичний досвід роботи, психологічна сумісність, вміння працювати в колективі; орієнтація на вузьку спеціалізацію менеджерів, інженерів, вчених. Американські менеджери традиційно орієнтовані на індивідуальні цінності і результати. Вся управлінська діяльність в американських компаніях ґрунтується на механізмі індивідуальної відповідальності, оцінці індивідуальних результатів, розробки кількісних цілей, які мають короткостроковий характер. Управлінські рішення, як правило, приймають конкретні особи і несуть відповідальність за їх реалізацію.

Характерними умовами праці є:

- зменшення обсягів роботи в центральних службах і скорочення адміністративного апарату;
- більш широкий перелік професій і посадових інструкцій;
- перехід на гнучкі форми оплати праці;
- об'єднання інженерів, вчених і виробничників в наскрізні колективи - проектно-цільові групи. Традиційно в індустріальних країнах, Канаді, США як малі, так і великі підприємства дотримуються відкритої політики «вхід - вихід», при якій процедура підбору кадрів проста, тому робітника можна звільнити або переїхати, якщо це потрібно фірмі.

Японська модель передбачає початкове вивчення сильних і слабких сторін особистості працівника і підбір для нього відповідного робочого місця (система «працівник - посада»).

Японської моделі характерна орієнтація на:

- довгу перспективу роботи на одному підприємстві;
- якість освіти й особистий потенціал робітника;
- оплата праці визначається комплексно, з урахуванням віку, стажу роботи, освіти і здібностей до виконання поставленого завдання;
- участь працівників у профспілках, які створюються в межах організації, а не галузі.

Основними принципами управління персоналом є:

- переплетення інтересів і сфер життєдіяльності фірми і працівників;
- висока залежність працівників від фірми, надання йому значних гарантій в обмін на відданість фірмі і бажання захищати її інтереси;
- пріоритет колективних форм, заохочення трудової кооперації в середині фірми в рамках невеликих груп;
- атмосфера рівності між працівниками незалежно від їх посад;
- підтримання балансу впливу та інтересів трьох основних сил, що забезпечують діяльність фірми: керівників, інвесторів і працівників [1, ст. 120-123].

В Японії не існує традиції розподілу працівників на три категорії (висококваліфікованих, малокваліфікованих і некваліфікованих). Всі працівники під час прийняття їх на роботу є некваліфікованими. Вони обов'язково будуть підвищувати свою кваліфікацію. До того ж, тут немає чіткої межі між інженерно-технічним персоналом і робітниками.

У Європі та США чітко визначені службові обов'язки інженера, техника і робітника. Обидві моделі - американська і японська мають як «плюси», так і «мінуси». При формуванні фінансових ресурсів зарубіжні фірми створюють оптимальну структуру капіталу фірми, яка виражає собою поєднання боргового зобов'язання і маржі, яка максимізує ціну акції фірми. У будь-який момент менеджер фірми має особливу базову структуру капіталу — ймовірно оптимальну структуру, хоча ця ціль може змінюватись з часом [2, с. 50].

Досвід роботи підприємств Франції, Німеччини та Англії показує, що найбільш ефективно використання фінансових ресурсів отримують там, де організований чіткий облік і постійний контроль не в кінці року, а систематично протягом року за їх використанням. Без налагодження належним чином кількісного обліку економічні показники втрачають свою об'єктивну основу та економічне значення, перестають бути важелями управління. Контроль лише за річними даними недостатній, несвоечасний і мало ефективний, оскільки не дає можливості виправити помилки, які мали місце протягом року.

Список використаних джерел:

1. Восколович Н.А. Маркетинг туристских услуг: навч. посіб. / Н.А. Восколович. - М.: "Теис", 2002. — 167 с.
2. Коллинс Д., Монтгомери С. Стратегии 1990-х / Д. Коллинс // Корпоративная стратегия: сб. ст. : пер. с англ. - М. : Альпина Бизнес Букс, 2008. - С. 41-71.

Котюк А.В.

магістрант освітньої програми "Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності" ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: к.е.н., доц. **Іваненко В.В.**

ВПЛИВ ІНСТРУМЕНТІВ НА МАРКЕТИНГУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗОВНІШНЬОТОРГІВЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ

Останнім часом серед функціональних сфер на підприємстві маркетинг посів особливе місце. У зв'язку із зростом інтернаціоналізації виробництва і посиленням міжнародної взаємозалежності держав на світовому ринку великого значення набуває також і міжнародний маркетинг.

Міжнародний маркетинг виступає як форма маркетингу, що проявляється в організації системи управління виробничо-збутовою діяльністю підприємства з урахуванням економічної ситуації у світі, тенденцій інтернаціоналізації світового господарства та особливостей зовнішньоекономічних відносин між різними країнами. [3]

Основою особливості міжнародного маркетингу є правильне поєднання стратегічного та тактичного підходів для розв'язання певних проблем. Стратегічний підхід включає в себе орієнтації на довгострокові оцінки кон'юнктури попиту і пропонування номенклатури товарів, що згодом стануть базою і для розв'язання поточних завдань. Стратегія маркетингу повинна також враховувати і певні контрзаходи, які проводить країна, яку обрано об'єктом експорту. Це – підвищення частки високих технологій в асортименті наукоємних товарів, розвиток сфери послуг (інжиніринг, продаж ліцензій тощо), захисні мита й тарифи.

Тактика міжнародного маркетингу на відміну від стратегії ґрунтується на вивченні кон'юнктури попиту та пропозиції товарів у найближчі півтора року, що передбачає розробку пропозиції товарів, реклами, стимулювання продажів, підготовку виходу на ринок нового товару. Основна її мета – це пошук країн, на ринках яких при мінімальних маркетингових витратах забезпечується максимальний прибуток. [3]

Міжнародний маркетинг являє собою підхід до прийняття виробничих рішень з позиції найбільш повного задоволення вимог і місцевих, і іноземних споживачів. Компанія ставить задачі власним виробничим підрозділам — місцевим та закордонним — відносно науково-технічних розробок і продукції, яка випускається, визначає найбільш ефективну технологію виробництва. Важливу роль відіграють маркетингові програми, розроблені у структурних підрозділах компанії — виробничих відділеннях, які постають як основа виробничо-господарські ланки, що відповідають за заданий результат діяльності підприємства — отримання прибутку, діяльність фірм та виступає передумовою планування виробництва фірми, оскільки дають можливість установити оптимальну структуру виробництва. За результатами маркетингової діяльності і на її основі проводяться міжнародні комерційні справи та комерційні операції [1].

Особливим підходом до визначення суті маркетингу є визначення його з точки зору «комплексу маркетингу», яка розглядається «як сукупність маркетингових засобів, що піддаються контролю, які компанія використовує з метою одержання бажаної реакції цільового ринку» [2].

Міжнародний маркетинговий комплекс — це система інструментів, методів, прийомів, підходів щодо товару ціни, просування, каналів розподілення, використання яких має на меті формування конкурентних переваг на цільовому сегменті або певному зарубіжному ринку. Елементами

комплексу маркетингу є товар, ціна, просування та канали розподілення. Сукупність даних маркетингових елементів та їх адаптація до вимог певного сегмента отримала назву «концепція маркетинг-мікс». Традиційний маркетинг-мікс що включає у себе товарну, цінову, збутову та комунікаційну політику відмінно зарекомендував себе у сфері матеріального виробництва й збуту.

Діяльність фірми на ринку буде успішною, якщо вона застосовуватиме marketing mix у комплексному підході. Застосовуючи окремі складові комплексу не буде отримано бажаний результат, оскільки вони взаємозалежні й відображають різні напрями діяльності фірми.

Головна мета розроблення компанією маркетинг-міксу – забезпечити їй впевнені конкурентні переваги задля отримання стабільних позицій на ринку. Потрібно розробити настільки ідеальне сполучення компонентів комплексу, що забезпечило би споживачам найкращу пропозицію зі збереженням витрат підприємства в певних межах. [3].

Список використаної літератури

1. Азарян Е.М. Міжнародний маркетинг / Е. М. Азарян. — К. : ИСМО МО України, НВФ «Студцентр», 1998.
2. Артимонова І.В. Концепція маркетинг-міксу як основа програмно-цільового підходу до організації маркетингової діяльності підприємства / І.В. Артимонова // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 4.
3. Гаркавенко С. С. Маркетинг. – К.: Лібра, 2004.
4. Лазарева Олена Володимирівна Міжнародний менеджмент: навчальний посібник: - ЧДУ ім. Петра Могили. 54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.

Літковська Н.О.

магістрант освітньої програми "Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності" ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: к.е.н., доц. **Березніченко Н.О.**

ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Експортний потенціал притаманний економічним суб'єктам усіх рівнів – підприємство, галузь, регіон всередині країни, національна економіка, угруповання кількох держав, – які реалізують цей потенціал шляхом розвитку зовнішньої торгівлі, передусім, експорту. Тобто експортний потенціал країни складається з експортних потенціалів окремих галузей, в першу чергу промисловості як найважливішого продуцента готових виробів, а експортний потенціал галузі – з експортних потенціалів окремих підприємств. По-друге, експортний потенціал об'єктивно пов'язаний з конкурентоспроможністю продукції, призначеної для реалізації на світовому ринку. Враховуючи, що національна конкурентоспроможність має трирівневу структуру – країни, галузі, окремого підприємства, можна

стверджувати, що існує тісний взаємозв'язок між підвищенням конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку та збільшенням експортного потенціалу національної економіки [1, с. 35].

Експортний потенціал підприємства визначається багатьма складовими, що характеризують різні сторони його функціонування. В цілому діяльність підприємства у зовнішньоекономічній сфері складається із взаємопов'язаних процесів, кожний з яких при визначенні експортного потенціалу розглядається окремо. В свою чергу результати дій цих процесів утворюються в наслідок не лише тільки їх функціонування, але і їх взаємодії між собою та ланками зовнішнього середовища.

Експортний потенціал характеризується:

- кількісним, якісним, структурним станом наявних у суб'єкта ресурсів (виробничих, фінансових, трудових і т.д.);
- їхнім взаємозв'язком і взаємоузгодженням;
- можливістю у визначений часовий термін мобілізувати резерви для досягнення поставлених цілей;
- можливістю збільшення й удосконалювання всіх складових експортного потенціалу та їхніх сполучних ланок.

Окрім цього, дефініція «експортний потенціал» на рівні підприємства містить три рівня зв'язків та відносин:

по-перше, зв'язки і відносини, які відображають минуле як сукупність наявних властивостей, накопичених в результаті розвитку підприємства;

по-друге, зв'язки і відносини, які характеризують сучасне, тобто усі можливості (здатності), які реально можуть бути реалізовані у процесі експортної діяльності;

по-третє, зв'язки і відносини, які зорієнтовані на майбутнє та дозволяють в процесі експортної діяльності не лише реалізувати наявні можливості, але і відтворити нові можливості як додаткові сили підприємства.

Також експортний потенціал, безпосередньо підприємства, визначається як готовність, спроможність підприємства здійснювати зовнішньоекономічну діяльність, зокрема експортну діяльність, яка полягає у виході на цільові зовнішні ринки збуту. Експортний потенціал є основою для розробки стратегії виходу підприємства на зовнішній ринок. Отже, фактори, які впливають на розвиток експортного потенціалу також опосередковано впливають і визначають процедуру формування стратегії виходу підприємства на зовнішній ринок та рівень репрезентативності підприємства на зовнішньому ринку. До найбільш значимих факторів розвитку експортного потенціалу доцільно віднести наступні: організація управління підприємством; інформаційне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності; планування експортного виробництва; облік та аналіз експортних поставок; кадровий менеджмент.

Всі зазначені фактори є системо-утворюючими, тобто вони формують експортний потенціал підприємства, і взаємозалежними, тобто вони об'єднані єдиною метою – забезпечити розвиток зовнішньоекономічної

діяльності підприємства. В умовах побудови і розвитку інформаційного суспільства одним і ключових факторів розвитку експортного потенціалу промислового підприємства є використання інформаційних технологій. Зростаючі потоки інформації як всередині підприємства, так і ззовні, вимагають її оперативної обробки для адекватного подальшого використання. Для цього підприємство має бути забезпечене відповідною технічною базою і підготовленими спеціалістами. Експортний потенціал є частиною економічного потенціалу країни. Водночас економічний потенціал країни є більш широким поняттям і надає узагальнену характеристику рівневі розвитку всієї економіки країни, тоді як експортний потенціал є комплексною характеристикою її експортних можливостей.

Складовими частинами експортного потенціалу є наявні та майбутні експортні ресурси, що становлять сукупність ресурсних можливостей експорту країни, який включає товари, продукцію, послуги, види робіт, фінансові ресурси, призначені для продажу на зовнішніх ринках. Експортний потенціал країни тісно пов'язаний з її конкурентними перевагами на міжнародному ринку та залежить від географічного розташування країни; економічних, природно-кліматичних, соціокультурних, інфраструктурних, наукових, інноваційних, трудових, технологічних, інвестиційних та історичних умов діяльності економічних суб'єктів; правового, політичного та економічного середовища ведення міжнародного бізнесу.

Список використаних джерел

1. Багрова І.В., Редіна НІ., Власюк В.Є., Гетьман О.О. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств. Підручник. - К: Центр навчальної літератури, 2010. - 580с
2. Козак Ю.Г., Логвінова Н.С., Ковалевський В.В., Левицький М.А., Барановська М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств. Київ «Освіта Україні» 2012. - 271с

Мельник М.В.

магістрант освітньої програми Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності" ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: к.е.н., доц. **Березніченко Н. О.**

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІНА ДІЯЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Теперішній стан розвитку суспільства все більш звертає увагу органів державної влади та власників приватних підприємств на проблемах інвестиційно-інноваційного розвитку. Вчений Лобас І.В. з даного приводу зазначав: «В умовах суттєвого загострення боротьби за ринки збуту, обмеженості доступу до фінансових ресурсів, найбільші шанси на мінімізацію втрат та швидке відновлення економічних показників матимуть насамперед ті країни, яким вдалось побудувати високоефективну економіку, засновану на постійному вдосконаленні виробничих процесів, створенні

інноваційної продукції, оптимізації систем управління, високій інноваційній культурі населення загалом та управлінських кіл зокрема».

Однак, на практиці часто зустрічаються ситуації здійснення інвестиційної діяльності тими підприємствами, профіль яких є не інноваційним, що згодом деформує та руйнує структуру національної економіки, гальмує та консервує її, оскільки розвиток жодної системи не може відбуватися на основі застарілого технологічного устрою.

Все це викликає необхідність дослідження всіх аспектів утворення інвестиційно-інноваційної діяльності як головної ланки в економіці країни.

Інновації та інвестиції тісно пов'язані між собою та не можуть функціонувати одна без одної. Фінансовий успіх кожного з інноваційних проектів – це перш за все співвідношення показника фінансової віддачі до початкової інвестиції, а практично кожен інноваційний проект можливо розглянути як інвестиційний, головною метою якого є отримання фінансового результату - прибутку.

Визначити зміст категорії «інвестиційно-інноваційна діяльність» можна виокремлюючи такі її особливості:

- інвестиційно-інноваційна діяльність – є економічною категорією, яка спрямована на одержання прибутку, адже для цього залучаються економічні суб'єкти та об'єкти – підприємства, держава, заощадження фізичних та юридичних осіб ;

- соціальна категорія, адже орієнтована не тільки на одержання прибутку, а також на задоволення соціальних потреб, наприклад, підвищення рівня та якості життя;

- правова категорія, суб'єкти та об'єкти інвестиційно-інноваційної діяльності розвиваються за законами та правовими актами України, а держава виконує функції керування та регулювання процесів цього розвитку;

- залежність інвестицій та інновацій проявляється у їхньому тісному взаємозв'язку. Інвестиції виступають ресурсом відтворення капіталу як цінності, що генерує потік доходу і реалізує своє призначення лише через матеріалізацію в інноваціях [1, с.464].

Слід відмітити, що ефективне управління інвестиційно-інноваційною діяльністю підприємства забезпечується рядом принципів, а саме:

1. Забезпечення ефективності всіх сфер діяльності підприємства прямо або опосередковано пов'язано з вибором напрямів і форм інвестицій у інновації, забезпеченням росту ефективності операційної діяльності, оптимальним фінансуванням інвестиційних проектів, що визначає необхідність органічної інтегрованості управління інвестиційно-інноваційною діяльністю з іншими функціональними системами і загальною системою управління підприємством.

2. Рішення, які прийняті в області формування і реалізації інвестицій у інновації тісно взаємопов'язані між собою і мають прямий або опосередкований вплив на кінцеві результати фінансової діяльності підприємства

3. Системі управління інвестиційно-інноваційною діяльністю має бути

притаманна висока динаміка, яка дозволяє швидко реагувати на зміну зовнішнього середовища, потенціалу формування фінансових ресурсів, темпів економічного зростання, форм організації виробничої і фінансової діяльності, фінансованого стану та інших параметрів функціонування підприємства.

4. При наявності альтернативних проектів управлінських рішень їх вибір для реалізації повинен базуватися на системі критеріїв, які визначають інвестиційно-інноваційну ідеологію, інвестиційно-інноваційну стратегію або конкретну інвестиційну та інноваційну політику підприємства в сфері функціональних систем управління.

5. Будь-які проекти інвестиційно-інноваційних рішень повинні бути відхилені, якщо вони суперечать стратегії розвитку підприємства, його місії, або ефективності розвитку інновацій та інвестицій на підприємстві у майбутньому [2, с.464].

Ефективна система управління інвестиційно-інноваційною діяльністю, організована з урахуванням цих принципів, створює основу для швидких темпів зростання підприємства, досягнення ефективних кінцевих результатів і зростання його ринкової вартості.

Список використаних джерел

1. Інвестування / [Гриньова В.М., Коюда В.О., Лепейко Т.І., Коюда О.П.]. / За ред. В.М. Гриньової. — Х.: ХДЕУ, 2008. — 464 с.
2. Покропивний С. Ф. Ефективність інноваційно-інвестиційної діяльності / С. Ф. Покропивний, А. П. Новак. – Київ, 2012. – 184 с.

Мироненко А.І.

магістрант освітньої програми "Менеджмент організацій і адміністрування" ТНУ ім. В.І. Вернадського

Науковий керівник: к.е.н., доц. **Петровська Ю.В.**

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМИ ТРАНСПОРТНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ МІСТА

Управління - це загальна функція складних організованих систем, спрямована на досягнення належного стану в самій системі та в навколишньому середовищі. Коли йдеться про управління, виокремлюють такі поняття: об'єкту управління, станом якого потрібно управляти; мета управління - бажаний характер поведінки об'єкта управління; система управління, що складається з об'єкта управління та керуючої системи.

Управління є запорукою функціонування та розвитку будь-яких систем: біологічних; технічних; економічних та соціальних. Процеси управління в окремому біологічному організмі відбуваються за складними генетичними програмами. Цей процес ускладнюється, коли йдеться про управління людиною не тільки як біологічним, а й соціальним об'єктом. Розрізняють три типи управління людьми: політичне; соціальне; економічне. Політичне управління здійснюється на рівні суспільства та проявляється у

функціонуванні держави. Соціальне управління пов'язане з поведінкою окремих організацій, соціальних груп. Економічне управління являє собою систему заходів, спрямовану на задоволення економічних потреб [5].

Управління перевезеннями передбачає транспортно-експедиційні послуги, які в свою чергу включають весь комплекс завдань та робіт, що пов'язані з транспортуванням вантажів зі складу до складу, зі складу до кінцевого споживача, а також ряд інших операцій пов'язаних з завантаженням та розвантаженням транспортних засобів [2, с.208].

Вдосконалення системи управління якістю транспортних послуг є одним з найважливіших напрямів для підтримки зростання обсягу перевезень, стійкого ринку збуту і стабільного прибутку. Також дуже важливо, щоб всі матеріальні цінності, надані до перевезення, були доставлені в пункти споживання в найкоротші терміни і в цілості. Це є одним з їх найважливіших умов розвитку галузей промисловості, правильної організації виробництва і товарообігу. Процес перевезень вантажів і пасажирів представляє собою досить складний комплекс технічних комерційних та фінансових операцій, який виконується численними виробничими підприємствами транспорту, створюючи єдиний транспортний конвеєр, який для комерційної діяльності видається як процес доставки вантажу, найбільш повно задовольняє одержувача як за термінами доставки, так і по вартості послуг транспорту [4, с. 215].

Транспорт є невід'ємною частиною як виробничого процесу, так і економіки країни в цілому. Він тісно пов'язаний з усіма елементами виробництва. Тому виявлення використання наявних тенденцій та резервів розвитку в транспортній галузі дозволяє збільшити обсяг транспортних послуг, наданих іншим підприємствам, установам і організаціям.

Сьогодні транспортний сектор економіки України у цілому задовольняє лише базові потреби економіки та населення у перевезеннях. Рівень безпеки, показники якості та ефективності перевезень пасажирів та вантажів, енергоефективності, техногенного навантаження на довкілля не відповідають сучасним вимогам. Спостерігається відставання в розвитку транспортної мережі, перш за все в розвитку автомобільних доріг загального користування від темпів автомобілізації країни [5, с.187],[1].

Для удосконалення системи управління якістю транспортних послуг в державі, основними пріоритетами повинні бути:

- розвиток транспортної інфраструктури, її модернізація;
- формування ефективної конкурентної тарифної політики та забезпечення доходної бази підприємств галузі;
- здійснення структурних реформ на залізничному, морському транспорті, міському і приміському громадському автотранспорті, у сфері дорожнього господарства з метою підвищення ефективності державного управління;
- удосконалення державної системи забезпечення безпеки на транспорті та формування системи державного нагляду за безпекою руху;
- стимулювання сталого розвитку транспорту шляхом надання

переваги екологічно чистим та енергоефективним видам транспорту[3, с.134].

Список використаних джерел

1. Кучерук Г.Ю. Якість транспортних послуг: управління, розвиток та ефективність: Монографія. – К.: ДЕДУТ, 2011. – 208 с.
2. Бойко Є.О. Особливості впливу публічного адміністрування на розвиток транспортної логістики в контексті природоохоронної політики / Є.О. Бойко, В.А. Куцак // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2016. – Вип. 21. Част. 2. – С. 134 – 138.
3. Бойко Є.О. Зарубіжний досвід використання логістичної концепції управління підприємством / Є.О. Бойко, Юссеф К.А. // Глобальні та національні проблеми економіки. – Миколаїв. – 2015. – №3 – С. 215-218.
4. Бойко Є.О. Принципи формування та функціонування регіональних транспортно-логістичних систем / Є.О. Бойко, А.Є. Журавська // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2014. – № 9 – Ч. 1. – С. 187-190.
- 5.https://pidruchniki.com/1376102537374/meditsina/sutnist_rol_upravlinnya_menedzhmentu

Назарко О.О.

магістрант освітньої програми "Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності" ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: к.е.н., доц. **Пазиніч О.В.**

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах розвитку суспільства, одним із основних чинників, який допомагає визначити конкурентоспроможність підприємства, є ступінь зростання системи розвитку ЗЕД.

На сьогоднішній день проблема ефективно функціонуючої сфери зовнішньоекономічної діяльності як в Україні, так і в усьому міжнародному співтоваристві є досить актуальною, оскільки така діяльність здійснюється в сучасному глобальному середовищі, що висуває жорсткі вимоги щодо якості продукції, її науково-технічного нововведення та відповідності вимогам міжнародних стандартів.

Для того щоб підприємство було конкурентоздатним та успішним у максимізації своїх поточних і перспективних доходів, йому потрібно направити свою маркетингову, а через неї інвестиційну, інноваційну та виробничо-збутову діяльність на виявлення а також всебічне використання тих ринкових можливостей які існують на даний момент та є у перспективі.

Синтез підходів таких вчених, як Гребельник А.П., Дідковський М.І., Бабець І.Г., Біловодська О.А., Прокушев Є.Ф. та інші, дозволяє зробити висновок, що ЗЕД ведеться в основному на рівні підприємств.

Таким чином, можна визначити ЗЕД підприємства як процес, який веде підприємство на зовнішньому ринку шляхом реалізації зовнішньоекономічних зв'язків, тобто торгівлі, співпраці, надання послуг, спільного підприємництва, участі в інтеграційних та глобалізаційних процесах роботи організацій та ін. для досягнення ефективного використання переваг міжнародного поділу праці.

Усі суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мають рівні права щодо будь-яких її видів незалежно від форми власності та інших ознак після державної реєстрації їх як учасників зовнішньоекономічної діяльності. До суб'єктів ЗЕД належать фізичні особи, юридичні особи, об'єднання фізичних, юридичних, фізичних і юридичних осіб, які не є юридичними особами згідно із законами України, структурні одиниці суб'єктів господарської діяльності, інші суб'єкти господарської діяльності.

О. А. Гребельник пропонує наступну систематизацію суб'єктів ЗЕД в залежності від рівня економічних відносин (Рис.1.1) :

- мікрорівень – рівень суб'єктів, як юридичних, так і фізичних осіб (підприємства, фірми, організації);
- мезорівень – рівень різного роду національних галузевих і регіональних об'єднань (міністерства, відомства, Торгово-промислова палата України);
- макрорівень – рівень держави (уряд країни, парламент);
- метарівень – співпраця органів управління на стадії створення та розвитку інтеграційних об'єднань;
- мегарівень – рівень міжнародних об'єднань, організацій (Генеральна угода з торгівлі і тарифів (ГАТТ), Світова організація торгівлі (Міжнародна торгова палата) [12, с. 49].

Отже, зовнішньоекономічні зв'язки – це комплексна система міжнародного співробітництва держав та їх суб'єктів, яка реалізується в певних формах, а їх суть виявляється у сприянні підприємствам ЗЕД в реалізації різних міжнародних процесів.

При цьому, участь держави у сфері господарських відносин вимагає детального аналізу як з точки зору ефективності функціонування національної економіки в цілому, так і на рівні окремо взятого підприємства ЗЕД. Результативність зовнішньоекономічної діяльності вітчизняного підприємства обумовлена рішенням загальнодержавних проблем, а саме: структура зовнішньоторгового обігу як і раніше має переважно сировинний характер, все ще нераціональним являється імпорт, недостатньо ефективно функціонують спільні підприємства з іноземним капіталом. Великої уваги вимагають і такі питання, як створення стабільної правової бази, сприятливого інвестиційного клімату, ефективної системи управління ЗЕД на рівні підприємства, підвищення якості експортної продукції і багато інших.

Список використаних джерел

1. Вічевич А. М. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності / Вічевич А. М. –

Львів: «Афіна», 2014. – 140 с.

Опанасенко О.М.
магістрант освітньої програми "Менеджмент
зовнішньоекономічної діяльності" ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: к.е.н., доц. **Пазиніч О.В.**

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З КИТАЄМ

Останніми роками в Україні очевидною є наявність негативних тенденцій у зовнішньоекономічній діяльності, що виявляється як у значній частці сировини та виробів з низьким рівнем обробки у структурі експорту, так і в щорічному переважанні обсягів імпорту продукції над обсягами її експорту, які постійно зростають, а це, в свою чергу, спричиняє стан негативного сальдо поточних операцій платіжного балансу країни.

В 2018 році найбільшим діловим партнером України став Китай, вартісна доля китайських товарів в українському імпорті зросла з 11% до 34% (до \$27 млрд.), обігнавши за аналогічним показником як Європу, так і Росію. При цьому об'єми імпорту з Китаю збільшуються набагато швидше українського експорту в цю країну.

За даними державної служби статистики, в 2018 році Україна експортувала до Китаю товарів на понад \$2,2 млрд., та на понад \$100 млн. послуг. Китай же, в свою чергу, експортував до України товарів на понад \$7,6 млрд., та на \$200 млн. послуг. Отже, Україна імпортує з Китаю в 3,5 разів більше ніж при цьому експортує.[1]

Україна, в основному, експортує до Китаю руди, зернові культури та продукти харчування, а імпортує: електричні машини, ядерні реактори, органічну хімію, пластмаси та іграшки.

За словами експертів, китайські компанії націлені на Європу і тому зацікавлені в розвитку виробництва в Україні. Тут у них великий ринок збуту, і логічно виробляти продукцію або тут же, або в безпосередній близькості до ЄС. Наразі існує великий потенціал України в інвестиціях із Китаю.[2]

Є що найменше дві причини, чому Китай зацікавлений в розвитку бізнес-відносин з Україною. По-перше, логістична: Україна — ідеальна площадка, щоб звідси торгувати з 700 млн жителів Європи. По-друге, відносно дешева робоча сила.

Підприємці, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю з Китаєм зазначають, що: "Все, що стосується харчування, здорового харчування, дитячого харчування, в Китаї буде мати значний попит."

І як доказ, стосовно цього твердження, можна привести дані зі структури та динаміки розвитку українського експорту до Китаю. Швидше за всіх нарощують експорт в Китай представники АПК (аграрно-промислового комплексу). Так, обсяг експорту зернових із України в КНР за останні п'ять

років в грошовому вираженні збільшилася в 20 разів — з \$26 млн до \$533 млн.[1]

Основними факторами, що негативно впливають на обсяги експорту в цілому, та на торговий баланс України зокрема, є відсутність міжнародної стандартизації (наприклад сертифікати CE, ISO та ін.), через що Україна експортує, в основному, лише сировину, а не готову продукцію, яка б коштувала значно дорожче. На українських підприємствах застосовуються державні стандарти якості, які за своїми вимогами значно нижчі ніж, наприклад, стандарти прийняті в Європі та США. Відсутність міжнародної стандартизації на українських підприємствах пояснюється, перш за все, відсутністю необхідної кількості коштів для купівлі та впровадження нового обладнання, нової технології виготовлення товарів. Проблему, пов'язану з нестачею коштів можна вирішити за рахунок залучення іноземних інвестицій, але на разі більшість країн не поспішають інвестувати в Україну (виключенням, мабуть, є тільки Китай, який розглядає Україну, як гарну площадку для торгівлі з ЄС). В 2019 році Україна піднялася на сім пунктів в рейтингу інвестиційної привабливості Doing Business, який щорічно публікує світовий банк, та зайняла 64 місце серед 190 країн (до слова, всі сусіди України випереджають Україну в рейтингу. Польща зайняла 40 місце, Молдова — 48, Білорусь — 49, Болгарія — 61, Словачія — 45, Румунія — 55, Угорщина — 52, Росія — 28.) В Україні погіршилися показники, які стосуються оподаткування та вирішення питань пов'язаних з неплатоспроможністю.[3]

Отже, для ефективного розвитку експорту в Україні, на наш погляд, необхідно звернути суттєву увагу на стандартизацію продукції. Для вирішення цього питання потрібно залучати інвестиції, в першу чергу іноземні. Для залучення іноземних інвестицій необхідно щоб інвестори бачили, що ризики, які вони несуть при здійсненні інвестицій, є мінімальними, а можливий прибуток є суттєвим. Необхідно, перш за все, вирішити питання пов'язані з оподаткуванням, щоб іноземні інвестори бачили, що якщо вони прийдуть на український ринок то в них будуть рівні можливості для ведення чесної, прозорої конкурентної боротьби, що не буде такого, що велике українське підприємство веде на ринку товарів чи послуг нечесну конкуренцію, наприклад видає себе за маленьке при цьому використовуючи всі ті перевагами, які надані дійсно малому бізнесу для стимулювання його активність. Також для підприємств, які лише з'являються на українському ринку можна ввести так звані 'податкові канікули', звільнивши їх від оподаткування терміном на два-три роки. По-друге, потрібно розробити чіткий механізм, за яким будуть вирішуватися питання пов'язані з неплатоспроможністю, що призведе до зменшення ризиків для іноземних інвесторів, та до покращення положення України як можливого об'єкта інвестування.

Список використаних джерел

1. [Електронний ресурс] - режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. [Електронний ресурс] - режим доступу:

<https://nv.ua/biz/economics/torgovlya-s-kitaem-kitay-stal-glavnym-delovym-partnerom-ukrainy-novosti-ukrainy-50048806.html>

3. [Електронний ресурс] - режим доступу:
<https://russian.doingbusiness.org/ru/data/exploreeconomies/ukraine>

Приходько В.В.

магістрант освітньої програми "Менеджмент організацій і адміністрування" ТНУ ім. В.І. Вернадського
 Науковий керівник: к.е.н., доц. **Грудцина Ю.В.**

ПОДОЛАННЯ КРИЗИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ШЛЯХОМ ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ

Україна на даному етапі свого розвитку є достатньо інтегрована у світову економічну спільноту в якій панують ринкові відносини, тому всі економічні процеси, що мають місце у зарубіжних країн, дещо пізніше, але все ж таки відбиваються на економіці нашої держави. Однією з характерних рис ринкової економіки є її циклічність, тобто після піднесення настає спад і якщо цей спад буде занадто різким чи затяжним, він зможе спричинити серйозні наслідки для національного господарства, оскільки може перерости в серйозну економічну кризу.

Відомо, що будь-які кризові явища не те що у світі, а й на підприємстві вимагають підвищеної готовності керівників до усунення негативних наслідків спричинених цими явищами, різниця лише у масштабі дій і фінансових ресурсах необхідних для цього, тому необхідний пошук нових методологічних підходів, для забезпечення максимальної ефективності розробки і впровадження антикризових заходів.

Менеджмент кризових ситуацій здійснюється в умовах високого рівня невизначеності і великого дефіциту часу на прийняття і реалізацію рішень. Прийняття управлінським апаратом рішень, які б дозволили досягти бажаного результату при мінімальних негативних наслідках, можливо на основі системи менеджменту кризових ситуацій [4]. Відповідно до цього підходу менеджмент кризових ситуацій включає наступні етапи [5]:

1. діагностику, яка направлена на оцінку параметрів кризової ситуації;
2. розробку концепції подолання кризи, яка націлена на вироблення стратегічних і оперативних заходів;
3. реалізацію цієї концепції для усунення кризи і її наслідків;
4. вихід на намічені цілі нормального функціонування організації.

В свою чергу, кожен з цих етапів включає більш детальні завдання.

Діагностика включає в себе розпізнавання відхилень параметрів ситуації від нормальної, раннє виявлення симптомів кризової ситуації, оцінку ймовірних ознак загрози кризи; встановлення причинно-наслідкових зв'язків і прогнозування можливих напрямів розвитку кризи за параметрами можливих втрат, можливості збитків і рівня дефіциту часу для виходу з

кризової ситуації; визначення і оцінку факторів, які впливають на розвиток кризової ситуації, встановлення їх взаємозв'язку і взаємозалежності.

Реалізація заходів по виходу з кризи включає підтримку процесів оновлення; підвищення рівня керівництва фірмою; налагодження групової роботи кризових команд; неперервний контроль і оцінку ходу робіт і їх результатів; забезпечення необхідного рівня згуртованості персоналу.

Кризову ситуацію можна подолати, коли буде проводитися глибокий причинний аналіз ситуації; послідовно впроваджуватися заходи з удосконалення культури управління фірмою на оперативному і стратегічному рівнях; персонал буде задіяний в управлінні кризою на всіх можливих етапах для забезпечення співпраці і зацікавленості; раціонально використовуватимуться страхові фонди подолання кризової ситуації [5].

Отже щоб всі вказані вище етапи менеджменту кризових ситуацій були впроваджені в дію і при цьому були отримані успішні результати в стислі строки і з мінімальними ресурсами, перш за все, необхідно провести наступні заходи по організації так званого оберненого зв'язку [3]:

По-перше, покращити якість інформації шляхом вдосконалення техніки представлення і структуризації даних або зміни форми подання матеріалів, або розвитком нових каналів комунікації. Адже забезпечення своєчасною, повною інформацією на всіх етапах прийняття рішень успішно сприяє подоланню кризової ситуації.

По-друге, підвищити здатність швидкої реакції завдяки передбаченню кризової ситуації. Раптовість кризи і негативність її наслідків вимагають від управлінців термінового аналізу інформації. Будь-які виявлення симптомів кризової ситуації повинні бути негайно розглянуті і своєчасно враховані. Сьогодні це можна здійснити за допомогою різноманітних технічних засобів та інформаційних систем: комп'ютерів при розробці планів і визначенні наслідків прийнятих заходів; експертних систем; інформаційних систем, які дозволяють краще "відчувати" оточуюче середовище.

По-третє, підвищити якість групових рішень, організувати обговорення проблем з врахуванням різних точок зору, щоб знизити ймовірність диктату лідера.

По-четверте, організувати менеджерів у групи по подоланню кризи. Робота, яка ведеться на подолання кризи, вимагає напруженої роботи великої кількості учасників найрізноманітнішого рівня і є важкою задачею для керівництва. Тому використання в кризових ситуаціях спеціальних менеджерів належить до важливих факторів успіху подолання кризи.

По-п'яте, проводити профілактику кризових ситуацій по наступних напрямках: фінансово-господарська діяльність; культура управління фірмою; інноваційна активність; моніторинг зовнішнього і внутрішнього середовища фірми і критерії прийняття рішень.

Список використаної літератури

1. ЖелябіН В. О. Антикризове управління в бізнесі : учбово-методичний посібник / укл. В. О. Желябін. – Запоріжжя : ЗДІА, 2004. – 220 с.
2. Кован С. Е. Теория антикризисного управления предприятием: учебное

пособие / С. Е. Кован, Л. П. Мокрова, А. Н. Ряховская; под ред. М. А. Федотовой, А. Н. Ряховской – М.: КНОРУС, 2009 – 160 с.

3. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством : [навч. посібн.] / Л. О. Лігоненко, М. В. Тарасюк, О. О. Хіленко – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 377 с.

4. Шершньова З. Є. Антикризове управління підприємством: Навч. посіб./ З.Є. Шершньова, В.М. Багацький, Н.Д. Гетманцева; За заг. ред. З.Є. Шершньової. – К.: КНЕУ, 2007. – 680 с.

5. Штангрет А. М. Антикризове управління підприємством : навч. посібн. / А. М. Штангрет, О. І. Копилюк. – К. : Знання, 2007. – 335 с.

Рахмангулов О.М.

магістрант освітньої програми "Менеджмент організацій і адміністрування" ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: к.е.н., доц. **Безус П.І.**

СИСТЕМА ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Система обліку і контролю є одними з найважливіших елементів системи управління підприємством. Їх роль у діяльності суб'єкта господарювання постійно зростає і посилюється. Більшість підприємств вже багато років вдало використовують різні варіації організації та методики системи обліку та контролю для здійснення ефективного управління підприємством. У зв'язку з цим актуальним є висвітлення сучасних систем обліку та контролю, визначення їх місця в системі управління підприємств, а також встановлення їх впливу на діяльність суб'єкта господарювання [3, с. 12].

На сьогоднішній день спостерігається тенденція до зростання значення системи обліку і контролю діяльності підприємств. Це пояснюється тим, що від стану їх розвитку залежить визначення шляхів забезпечення подальшого збільшення прибутків підприємства та досягнення стратегії його розвитку.

Збільшення попиту апарату управління на інформацію про діяльність підприємства, змушує бухгалтерський облік розширити свої повноваження.

Крім традиційного документування фактів господарської діяльності, обліковці також мають готувати аналітичну інформацію щодо прийняття управлінських рішень та моделювання можливих наслідків. Облік виступає як засіб складання плану, а також дає інформацію про розвиток продуктивних сил, наявність та склад всіх видів ресурсів на початок і кінець планового періоду.

Що стосується системи контролю, то він притаманний будь-якому підприємству. Адже контрольні функції покладені на кожного працівника у відповідності до його посадових обов'язків або ж в штат введена спеціально уповноважена особа (внутрішній аудитор). Незалежно від вибору суб'єкту здійснення контрольних процедур перевірка повинна проводитися системно і охоплювати будь-яку діяльність підприємства. Пріоритетним завданням

системи контролю на підприємствах є наближення фактичних і планових (бюджетних) показників діяльності, тобто забезпечення оптимальності досягнення стратегії.

Перш ніж розпочати процес контролю необхідно, в першу чергу, перевірити наявність планів і організаційної структури. Адже, при їх відсутності буде неможливо визначити ефективність будь-якої діяльності і відповідальну особу за окрему ділянку роботи. При організації системи внутрішнього контролю слід зважати на те, що чим складніша організаційна структура підприємства, тим вищі вимоги будуть ставитися до контролю [5, с 36].

Якщо дотримуватися усіх вимог щодо системи контролю на підприємстві, то можна розподілити його на такі етапи:

1. Постановка планових показників результату діяльності ;
2. Аналіз з фактичними показниками ;
3. Визначення досягнутості поставлених цілей підприємства ;
4. Проведення коригування щодо мети встановлених цілей;
5. Перегляд або доповнення завдань.

Взаємозв'язок системи обліку і контролю дозволяє уточнити завдання управління, одержати об'єктивну оцінку стану підприємства та вплив змін матеріально-технічних умов виробництва на основні фінансові, технічні показники, створити уявлення про проблеми та питання, що вимагають вирішення [1, с. 8].

Слід відмітити, що на сьогоднішній день на підприємствах становлення належної системи контролю та обліку знаходиться на стадіях розвитку та вдосконалення. Головним недоліком контролю є його невідповідність, в більшості випадків, цілям управлінської діяльності підприємства. Практично відсутня, на рівні структурних підрозділів, необхідно деталізована облікова інформація. Причинами цьому є: – недооцінка ролі оперативної інформації в управлінні собівартістю; – слабка теоретична основа його організації; – недосконалість системи первинного обліку ресурсів, що витрачаються; – недостатній рівень механізації і автоматизації [2, с. 17].

Одним із шляхів його покращення є вдосконалення економічного механізму на підприємстві. На практиці це означає проведення обліку і контролю безпосередньо там, де відбувається сам процес виробництва або його обслуговування. Отже, оптимізації обліку, контролю діяльності можна досягти у випадку виділення в окремі об'єкти обліку місця виникнення витрат і центри відповідальності [4, с. 56].

Для того, щоб підвищити оперативність контролю, необхідним є наближення його до процесу виробництва, тобто, проведення його безпосередньо в структурних підрозділах. Такий контроль повинен не стільки в процесі співставлення планових і фактичних показників фіксувати відхилення параметрів, скільки запобігати їх виникненню. Прийоми обліку не мають такої попереджувальної властивості. Поглиблене вивчення ходу виробничих процесів, виявлення невикористаних резервів та можливостей збільшення об'ємів виробництва відбувається лише після здійснення процесу

виробництва.

Таким чином, контроль займає вагоме місце в системі управління підприємством. Облік одночасно передуює проведенню контрольних процедур та слугує їх інформаційною базою. За допомогою підвищення оперативності обліку та контролю відбувається належне інформаційне забезпечення адміністративного персоналу з метою прийняття управлінських рішень стосовно можливості отримання запланованих результатів при використанні наявних ресурсів, а також уникнення кризових ситуацій.

Список використаних джерел

1. Бланк И.А. Торговый менеджмент : учеб. курс. / И.А. Бланк. – К. : Эльга; Ника-Центр, 2004. – 488 с.
2. Бухгалтерський управлінський облік : підруч. для студ. спец. 7.050106 «Облік і аудит» вищ. навч. закл. / Ф.Ф. Бутинець (ред.), Т.В. Давидюк, Н.М. Малюга, Л.В. Чижевська. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Житомир : ПП «Рута», 2002. – 480 с.
3. Завгородній В.П. Формування інтегрованої бази даних для управління, обліку і контролю діяльності підприємства / В.П. Завгородній // Бух. облік і аудит. – 2016. – № 6. – С. 48–50.
4. Кучер С.В. Особливості здійснення контролю в системі управління підприємством / С.В. Кучер // Вісник ЖДТУ. – 2017. – №2(56). – С. 113-115
5. Нападовська Л.В. Управлінський облік: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л.В. Нападовська. – К. : Книга, 2004. – 544 с.

Романенко В.О.

магістрант освітньої програми "Менеджмент організацій і адміністрування" ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: к.е.н., **Петровська Ю.В.**

МАРКЕТИНГ ТА ЙОГО МІСЦЕ В РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні найбільш важливою задачею розвитку підприємства є встановлення і підтримка гармонічної взаємодії підприємства з навколишнім середовищем, що буде сприяти забезпеченню йому переваг у конкурентній боротьбі за рахунок надання споживачам продукції підприємства. Отже маркетинг об'єктивно займає позицію однієї з найбільш провідних функцій стратегічного менеджменту. Для більшості фірм, незалежно від того, які вони переслідують цілі та які реалізують стратегії, маркетинг – ключова функція, яка забезпечує їх успішне господарювання.

У сучасній економічній літературі велика увага приділяється складовим маркетингової діяльності; комплексній системі управління маркетинговою товарною політикою, яка враховує комплексний, системний, процесний і стратегічний підходи; методиці та методології оцінювання стратегічної маркетингової позиції підприємств, соціально - економічній ефективності управління маркетинговою товарною політикою. Зазначені питання розглядали в своїх роботах науковці Г. Л. Багієв, Л. В. Балабанова,

Л. Баттерфілд, Є. Ю. Вершигора, А. В. Войчак, С. С. Гаркавенко, П. С. Зав'ялов, С. М. Ілляшенко, В. Я. Кардаш, Ф. Котлер, Ж. Ламбен, А. Н. Романов, В. Руделіус, О. І. Сидоренко, А. О. Старостіна, Н. Б. Ткаченко, Е. А. Хартман, В. Є. Хруцький, С. Г. Чумакова.

Проте розроблені стратегічні концепції, підходи і дії щодо управління маркетинговою діяльністю для розвитку фірми потребують подальшого удосконалення в сучасних умовах функціонування підприємств.

Термін «маркетинг» прийнято представляти у двох сенсах: з одного боку, це функція управління, з іншої сторони – науковий підхід управління в умовах ринкових відносин. На даний момент існує близько 2000 різних визначень маркетингу, кожне з визначень розглядає ту чи іншу сторону маркетингу або робить спробу його комплексної характеристики.

Ф. Котлер запропонував своє визначення маркетингу: «маркетинг – це соціальний та управлінських процес, спрямований на задоволення потреб покупців шляхом пропозиції та обміну продуктами» [2, с. 194]. Британські фахівці з інституту маркетингу визначили його як систему управління, націлену на визначення, передбачення і задоволення вимог клієнта і отриманні доходу.

Маркетинг є різнобічним та динамічним. Тому неможливо за допомогою одного універсального визначення дати повну характеристику маркетингу, адекватну його сутності, принципам і функціям. Аналіз підходів до визначення маркетингу дозволяє представити уточнене трактування поняття «маркетинг»: сукупність маркетингових заходів аналітичного (комплексне вивчення ринку і галузі з використанням спеціальних методик аналізу) і оперативного (застосування інструментів і методик комунікаційного супроводу об'єктів просування) характеру, спрямованих на залучення інвестицій або підвищення привабливості підприємства.

Із сутності маркетингу прийнято виділяти основні принципи. Принципи маркетингу в зарубіжній і вітчизняній літературі мають різне значення. Розглянувши позиції різних авторів, порівнявши їх, можна виділити наступні основні принципи [1]:

1. Облік потреб і стану динаміки попиту і ринкового стану при прийнятті економічних рішень;
2. Вибудовування умов з метою певного пристосування виробництва до вимог ринку, до структури попиту (причому виходячи не з сьогочасної вигоди, а з довгострокової перспективи);
3. Вплив на ринок, на споживача за допомогою всіх доступних засобів, зокрема реклами.

В умовах постійно мінливих запитів покупців, зміни технологій і конкурентного оточення виживання підприємства безпосередньо залежить від того, наскільки успішно буде здійснено комплекс заходів щодо формування конкурентних переваг і створенню таких характеристик товару, які роблять його постійно цінним для споживача, забезпечуючи тим самим відповідний прибуток [3, с. 96].

Напрямки вивчення елементів комплексу маркетингу наступні:

1. Товар (1P – Product) - формування асортиментної пропозиції при різній динаміці ринку.

2. Ціна (2P – Price) – формування банку цінових стратегій для певних товарних ліній, стратегічні і тактичні рішення в області зміни цін.

3. Просування товару на ринку (3P – Promotion) – рекламні відносини, технології комунікації зі споживачами.

4. Збут (4P – Place) – організація мережі реалізації продукції, дистрибуції та лідерства, оптимізація схем руху товару та ін.

Саме від того, як буде побудована політика щодо цих елементів комплексу маркетингу, так і буде розвиватися підприємство. Тому необхідно зазначити, що правильний аналіз і використання інструментів маркетингу допоможе підприємству в отриманні максимального прибутку мінімальними витратами.

Список використаних джерел

1. Гарафонова О. І. Сучасний розвиток маркетингу // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія «Економічні науки». 2016. № 2 (97). С. 96–102.

2. Котлер Ф. Маркетинг від А до Я: 80 концепцій, які повинен знати кожен менеджер. 3-е изд. М.: Паблішер, 2011. 211 с.

3. Сударкіна С.П. Планування маркетингової діяльності підприємства в сучасних умовах: інструменти і організація / С.П. Сударкіна, О.О. Маслій // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». 2016. №2. 8 (1200). С.95-99.

Савчук В.С.

магістрант освітньої програми "Менеджмент організацій і адміністрування" ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: к.е.н., доц. **Безус П.І.**

ВИБІР ТА ОБГРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ФІРМИ

Стратегія підприємства це систематичний план його потенційної поведінки в умовах неповноти інформації про майбутній розвиток середовища та підприємництва, що включає формування місії, довгострокових цілей, а також шляхів і правил прийняття рішень для найбільш ефективного використання стратегічних ресурсів, сильних сторін і можливостей, усунення слабких сторін та захист від загроз зовнішнього середовища задля майбутньої прибутковості.[1,с.519]

В умовах сьогодення, коли підприємства змушені боротися за своїх покупців, конкуруючи зі світовими лідерами в різноманітних сферах діяльності, питання стратегічного розвитку підприємств набуває особливої актуальності. Адже нові часи потребують створення принципово нових стандартів організації і ведення успішного бізнесу.

Однією з найважливіших умов ефективного управління підприємством є вміння передбачати його перспективу із урахуванням різноманітних

факторів його внутрішнього та зовнішнього середовищ, в тому числі також і міжнародних.

Стратегія розвитку підприємства – це конкретна у певних показниках позиція в середовищі, яку займає підприємство, це – своєрідний огляд на внутрішнє і зовнішнє середовище та спроба знайти напрямки ефективного пристосування до зовнішніх, невідконтрольованих підприємством факторів, та також проведення необхідних змін факторів та їхніх комбінацій внутрішнього середовища.

Універсальної ідеальної стратегії виходу на міжнародні ринки для кожного конкретного підприємства не існує: усередині підприємства можуть бути потрібні різні стратегії для різних підрозділів або видів продукції. Кожне підприємство повинне визначити, те яка стратегія краще всього спрацює, враховуючи його положення в галузі, цілі, можливості та ресурси.

Зазначені стратегії зовсім не виключають одна одну. Підприємці часто об'єднують два-три принципи в одну стратегію, але кожна з них має передумови, особливості, обмеження, пов'язані з певним ризиком.

На противагу великим підприємствам, малі діють за принципом «орієнтація на потреби». Їм життєво необхідно пропонувати ринку щось нове, і тому переважна більшість нових продуктів з'являється саме на дрібних підприємствах. Малі підприємства мислять перспективно. У них порівняно невеликі витрати виробництва на початку інноваційного процесу. Загальновідома гнучкість властива малим підприємством. При не удачі в одній галузі діяльності вони можуть швидко перейти на іншу, більше прибуткову.

Малі підприємства «терпимі до хаосу» та вміють працювати з інвесторами в ризиковані підприємства. Тут інвестор знає, що один успіх може відразу окупити багато невдач.

Стратегії розвитку підприємства орієнтовані на зовнішнє і внутрішнє середовище підприємства. Результати реалізації адміністрацією підприємства стратегічних рішень багато в чому зумовлені впливом зовнішнього і внутрішнього середовища на характер прийнятих рішень, однак ті самі стратегічні рішення впливають на процеси, знаходячись у внутрішньому та зовнішньому середовищах. [2,с.256]

Тому одним із найважливіших завдань стратегічного контролінгу, на основі плану розвитку, є діагностика оцінки ефективності стратегії підприємства: наскільки правильно вибрана стратегія; наскільки вона відображає цілеспрямовані настанови підприємства; і чи відповідає вона вимогам зовнішнього та внутрішнього середовища.

Отже, необхідність розробки підприємствами стратегії розвитку викликана, нестабільністю ринкового середовища, неповнотою інформації про його майбутній стан і вплив на підприємство.

В даний час, коли підприємства змушені боротися за своїх покупців, конкуруючи зі світовими лідерами в різноманітних сферах діяльності, питання стратегічного розвитку підприємств набуває особливої актуальності. Адже нові часи потребують створення принципово нових стандартів

організації і ведення успішного бізнесу.

Список використаних джерел

1. Ансофф И. Стратегическое управление: [учебник] / И. Ансофф – М.: Экономика, 2009. – 519с
2. Азоев Г.Л. Конкурентные преимущества фирмы: [учебник] / Г.Л. Азоев, А.П. Челенков – М.: ОАО «Типография «НОВОСТИ», 2010. – 256 с.

Сахно О.В.

магістрант освітньої програми "Менеджмент організацій і адміністрування" ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: к.е.н., доц. **Безус П.І.**

РОЗРОБКА ТА УПРАВЛІННЯ РЕАЛІЗАЦІЄЮ РЕКЛАМНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Рекламно-інформаційна кампанія – це серія рекламних і стимулюючих збут товарів дій, що ретельно сплановані, скоординовані і проводяться протягом тривалого часу. Можна сказати, що вся рекламна політика підприємства є сукупністю рекламних кампаній. У ході рекламної кампанії досягається мета, нарощується тиск на найкращій для прориву ділянці. Чим вдаліше вибір мішені, тим точніше б'є в ціль рекламна кампанія [1, ст.256]. Більш того, у ході проведення рекламної кампанії для досягнення поставленої мети часто використовуються прийоми і методи таких маркетингових комунікацій, як: паблік рілейшнз, просування продажів, виставки і т.д.

На першому етапі рекламно-інформаційної кампанії визначається її мета, дається чітка відповідь на питання, для чого вона проводиться. При цьому необхідно забезпечити відповідність цієї мети маркетинговій і рекламній стратегіям фірми.

Метою заходу для стимулювання збуту є створення такої ситуації, в якій споживач отримав би додатковий, інколи унікальний стимул до прийняття рішення.

Всі цілі просування можна розбити на п'ять категорій: створення поінформованості про товар, досягнення розуміння, зміна ставлення до товару і його сприйняття, зміна поведінки споживачів та підкріплення попередніх рішень. Але в кінцевому підсумку всі цілі реклами, як і цілі бізнесу в цілому, зводяться до максимізації обсягів продажів і, як наслідок, прибутку.

Зрештою, цілі фірми визначають вид комунікаційного підходу. Фірма, яка бажає створити позитивний імідж на міжнародному ринку, повинна визначити власні цілі та пріоритетні напрямки діяльності у довгостроковій перспективі. Якщо відомі кінцеві цілі компанії, то необхідно визначити характер підприємства і продукції, з якої воно виходить на іноземні ринки.

Встановивши цілі реклами, слід виявити потенційних споживачів:

групу людей, які будуть отримувати маркетингові звернення і мати можливість реагувати на них. У глобальному маркетингу за даною категорією стоїть «численна неоднорідна аудиторія, очікування якої необхідно досліджувати, щоб прийняти раціональне рішення щодо кампанії» [2, ст.110]. Так званий споживчий образ повинен містити ряд даних: вік, стать, соціальний стан, рівень доходів, територіальне положення, деякі демографічні характеристики, ставлення до продукту і компанії в цілому, переваги в галузі засобів масової інформації. Визначення цільових сегментів є вихідним для позиціонування товару, що особливо важливо для створення коректного рекламного повідомлення.

Можна також виділити наступні типи цільових аудиторій: нові користувачі, лояльні торговій марці, непостійні споживачі, непостійні споживачі іншої торгової марки або споживачі, лояльні до іншої торгової марки [2, ст.114].

На третьому етапі важливим є вибір медіастратегії, тобто носіїв та засобів для рекламної кампанії на підставі даних, отриманих від цільової аудиторії. Для успішного планування рекламної кампанії вибір засобів реклами повинен ґрунтуватися на ретельному аналізі переваг і недоліків кожного з них та застосуванні спеціальної рейтингової системи, що пояснює, з яких причин вибраний той чи інший канал. Медіастратегія завжди націлена на залучення потенційних покупців з мінімальними витратами.

На заключному етапі розробляється бюджет рекламної кампанії. У першу чергу визначається загальна сума бюджету на просування, потім вона розподіляється між конкретними обраними інструментами маркетингових комунікацій. Найчастіше підсумковий кошторис перевищує закладену в бюджет суму, що змушує компанію відмовлятися від деякої кількості напрямків діяльності з просування, коригуючи при цьому бюджет. Тому підхід до складання бюджету повинен бути гнучким.

Бюджет може також виступати механізмом контролю, якщо головне управління заздалегідь затверджує остаточний бюджет. В такому випадку менеджери, які приймають це рішення, щоб діяти максимально раціонально, повинні мати чітке, ясне уявлення про майбутні витрати, у тому числі географічні, а також ринкові відмінності. Оскільки реклама має різноспрямований вплив, то й оцінювати результати від її застосування потрібно по групах економічних і психологічних показників.

Останнім часом, коли зростає насиченість ринку товарами й послугами, коли маркетингова діяльність підприємств, спрямована на просування їх продукції, стає все агресивнішою, особливо важливого значення набуває відповідне управління зазначеними процесами. Неконтрольоване здійснення реклами може завдати чималої шкоди інтересам суспільства, правам і свободам окремих громадян.

Список використаних джерел

1. Дегтярев А.Р. Изобразительные средства рекламы: Слово, композиция, стиль, цвет [Текст]: Учебное издание / А.Р. Дегтярев. – М.: Фаир-Пресс, 2006. – 256 с.

2. Голубков Е. П. Использование Интернета в маркетинге / Е.П.Голубков // Маркетинг. – 2002. – №3. – С. 109 – 116.

Сергеева С.В.

магістрант освітньої програми "Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності" ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: к.е.н., доц. **Іваненко В.В.**

МЕХАНІЗМ ОРГАНІЗАЦІЇ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Міжнародне економічне співробітництво є одним з головних чинників впливу на рівень розвитку економіки країни і світового прогресу в цілому.

Складовим елементом такого співробітництва є ЗЕД. Основними мотивами її розвитку на рівні підприємства стали поширення ринку збуту своєї продукції за національні межі з метою одержання максимального прибутку; закупівля необхідної сировини, технологій і обладнання; залучення іноземних інвестицій та ін.

Зовнішньоекономічна діяльність на сьогоднішній день є саме тим перспективним варіантом господарювання, що має можливість гармонійно поєднувати інтереси держави в досягненні політичної й економічної незалежності з інтересами підприємств у максимізації прибутку й у відповідному її перерозподілу [2, с.7].

Кириченко О. А. дає наступне визначення зовнішньоекономічної діяльності – це сукупність напрямів, форм і методів торговельно-економічного, науково-технічного співробітництва, а також кредитних і валютно-фінансових відносин даної країни із зарубіжними державами з метою ефективного використання переваг міжнародного поділу праці. Торговельно-економічні відносини охоплюють торгівлю і послуги [3, с.36].

Під зовнішньоекономічною діяльністю (ЗЕД) розуміють діяльність суб'єктів господарської діяльності України (частіше підприємств) та іноземних суб'єктів господарської діяльності (іноземних підприємств), яка заснована на взаємовідносинах і здійснюється або на території України, або за її межами.

Практика здійснення зовнішньоекономічної діяльності в сучасних умовах відтворюється через зовнішньоекономічні зв'язки підприємств, які, в свою чергу, здійснюються за такими напрямками:

- зовнішня торгівля;
- спільне підприємництво на території України;
- спільне підприємництво за кордоном;
- іноземне підприємництво на території України;
- міжнародні об'єднання та організації;
- консорціуми;
- підрядна співпраця;

- концесії;
- лізинг;
- співробітництво на компенсаційній основі;
- співробітництво на умовах розподілу продукції між партнерами;
- переробка давальницької сировини;
- залучення іноземної робочої сили; виробниче кооперування; науково-технічна співпраця;
- торгівля ліцензіями й технологією; прибережна та прикордонна торгівля;
- торгівля будівельними послугами; торгівля транспортними послугами; співробітництво в банківській сфері;
- іноземний туризм;
- співробітництво у вільних економічних зонах;
- інші форми міжнародного економічного співробітництва (біржі, торговельні будинки, асоціації) [4, с.121].

Напрями, форми, методи зовнішньоекономічної діяльності залежать від виду підприємництва фірми - виробничого, комерційного, фінансового або поєднання видів підприємництва.

Зовнішньоекономічна діяльність включає наступні основні напрями:

- вихід на зовнішній ринок;
- експортно-імпортні постачання товарів, послуг і капіталу;
- валютно-фінансові і кредитні операції;
- створення і участь в діяльності спільних підприємств;
- міжнародний маркетинг;
- моніторинг національної економічної політики і економіки мікрোগосподарських зв'язків [4, с.124].

Традиційною і найбільш розвиненою формою міжнародних економічних відносин є міжнародна торгівля, тому вона виступає основною складовою зовнішньоекономічної політики держави.

На сьогоднішній день у підприємств легкої промисловості – суб'єктів міжнародного бізнесу, як правило, відсутні маркетингові стратегії просування продукції на зовнішніх ринках, планування зовнішньоторговельних операцій обмежується лише приблизною оцінкою майбутніх продажів без прив'язки до виробництва. Основні функції маркетингового менеджменту здійснюються не в повному обсязі, до того ж, розрізнено. Існуючі структури управління, головним чином, орієнтовані на виробництво і не забезпечують виконання таких функцій маркетингу, як аналіз зовнішнього ринку, оцінка чинників, що впливають на збут, розробка зовнішньоторговельної стратегії і тактики ринкової поведінки підприємства. Це не дозволяє товаровиробникам ефективно використовувати потенційні можливості світового ринку [1].

Список використаних джерел

1. Кий А. Маркетинг в сучасній Україні // Финансовая консультация, №№9-12, 2009 – с,14-15.

2. Кириченко О.А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. [текст] – К.: Знання, 2009 – 386 с.
3. Куденко Н.В. Маркетингові стратегії фірми: Монографія. – К.: КНЕУ, 2012. – 245 с.
4. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. – Львів: ЛБІ НБУ, 2015. – 485 с.

Ткаченко М.О.

магістрант освітньої програми "Менеджмент організацій і адміністрування" ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: к.е.н., **Петровська Ю.В.**

БІЗНЕС ПЛАНУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОБҐРУНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ІДЕЇ

Бізнес починається з бізнес-ідеї. Вибір бізнес-ідеї - це один з найважливіших етапів у створенні власної справи.

Процес формування бізнес-плану є ефективним методом фокусування цілей підприємства, оскільки дозволяє визначити свої цілі і оцінити власні можливості для організації бізнесу та успішного управління ним. Крім того він є засобом для перевірки спроможності майбутньої діяльності ще до початку фінансових вкладень [1, с. 22].

Процес планування визначає параметри та завдання, які є критеріями оцінки розвитку та рентабельності бізнесу.

Лише незначна частина підприємців на початковій стадії має необхідні ресурси для повного самофінансування, а більшість з них час від часу потребує додаткового фінансування, якщо не на початковій стадії, то на наступних стадіях розвитку бізнесу.

Отже, бізнес-план є планом розвитку, який необхідно скласти для засвоєння нових сфер діяльності, створення нового бізнесу. Він є моделлю підприємницької діяльності, в якій використано всі напрацювання традиційного планування стосовно категорій ринкової економіки, бізнесу конкурентної боротьби, діяльності маркетингових служб, комерційного ризику, стратегії фінансування, досягнення беззбитковості і необхідного рівня рентабельності, якісного обслуговування споживача.

У ринковій економіці бізнес-план є робочим інструментом, який використовують у всіх сферах підприємництва, Цей план дає характеристику процесу функціонування, показує, як планується досягти виконання поставлених завдань і досягти підвищення прибутковості. Якісно розроблений бізнес-план допомагає бізнесу рости, завойовувати позиції на ринку, скласти більш глибокі перспективи розвитку, концепції виробництва нових товарів (послуг) і вибрати раціональні способи їх реалізації. Бізнес-план, як правило, постійно потребує поновлення та внесення змін, пов'язаних із зміною ситуації на ринку, економічній ситуації в цілому.

Без бізнес-плану не можна управляти виробничою діяльністю. Добре

розроблений план замінює техніко-економічне обґрунтування виробництва. За його виконанням можна робити висновок про те, чи все відбувається як намічено, і в разі потреби вживати необхідних заходів. Звичайно, навіть найкращий бізнес-план може застаріти, якщо зміняться умови. Наприклад, зовнішні фактори: економічна ситуація в країні, нові вимоги споживачів, поява нових технологій, зміна політики конкурентів, а також події внутрішнього життя підприємства (фірми), зокрема зміни в керівному складі, можуть зумовити потребу в перегляді бізнес-плану. Тому треба вміти відчувати нові тенденції у внутрішньому житті фірми, в галузі, в ринковій кон'юнктурі та вносити відповідні корективи до бізнес-плану. Це дає можливість, не змінюючи мети, шукати шляхи її досягнення.

Бізнес-план – це розгорнутий документ у якому представлені головні напрямки діяльності підприємства, ресурси, умови і результати підприємництва, Бізнес-план може мати різні види. Залежно від періоду планування розрізняють стратегічний (довготривалий) бізнес-план, що перевищує термін понад один рік і оперативний (короткостроковий) бізнес-план, який складається на термін до одного року (квартал, місяць). В залежності від ступеня новини підприємницької діяльності розрізняють бізнес-план створення підприємства (фірми) або його підрозділу, бізнес-план розвитку діючого економічного суб'єкта для реалізації нової підприємницької ідеї. [1, с. 92]

В теорії менеджменту основними функціями підприємця менеджера є планування, організація, мотивація і контроль. Ці чотири первинні функції менеджменту підприємницької діяльності об'єднані зв'язуючими процесами - прийняття рішень.

Основною мотивацією підприємницької поведінки в організаційно-підготовчій фазі виступає усвідомлення створення певних організаційно-виробничих легітимних структур, в межах яких буде відбуватися процес виготовлення товарної продукції. Тому на першому етапі організаційно-підготовчої фази підприємницька поведінка спрямована насамперед на обґрунтування реалізації ідеї. Основними моментами при цьому є бізнес-планування, спрямоване на визначення сегменту ринку, його розміру і основних характеристик; маркетингові дослідження на предмет розробки стратегії проникнення на ринок; планування обсягів виробництва та обґрунтування вибору джерел ресурсозабезпечення, фінансування проекту і визначення підприємницьких ризиків.

Таким чином, можна зробити висновки, що на всіх етапах (фазах) проходження підприємницької ідеї одним із головних чинників, які істотно впливають на кінцевий результат, є фахове створення бізнес плану. Це сукупність інформації, що призначена для прийняття рішень у сфері підприємництва.

Список використаних джерел

1. Скібіцький О.М., Матвеєв В.В., Щелкунов В.І., Подреза С.М. Стратегічне управління корпораціями: навчальний посібник / МОН Україна, національний авіаційний університет. – Київ: Центр учбової літератури, 2016.

– 480 с.

2. Економічна безпека бізнесу: навчальний посібник/ Г. О. Швиданенко, В.М. Кузьомко, Н.І. Норіцина Н.І. - К. : КНЕУ, 2011 – 511с.

Тур Д.І.

магістрант освітньої програми "Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності" ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: к.е.н., доц. **Березніченко Н.О.**

ПРИБУТОК ЯК ОСНОВНИЙ ЕЛЕМЕНТ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Значення прибутку як основного елемента ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства полягає в тому, що він є основним показником ефективності роботи підприємства, джерелом його діяльності. Це основний чинник, який впливає на можливість забезпечення багатьох програм підприємства, пов'язаних із розширенням потужностей, підвищенням якості продукції, зміцненням конкурентної позиції та виходом на нові ринки. За рахунок прибутку формуються в значному обсязі бюджетні ресурси держави, здійснюється фінансування для розширення підприємств, соціально-культурних заходів, матеріальне стимулювання працівників тощо.

Прибуток як економічна категорія відбиває чистий дохід, створений у сфері виробництва та послуг в процесі підприємницької діяльності. Результатом з'єднання факторів виробництва (праці, капіталу, природних ресурсів) і корисної продуктивної діяльності господарюючих суб'єктів, є готова продукція, що стає товаром за умови її реалізації споживачу [1, с.292].

Прибуток є важливим інструментом управління економікою. Перехід підприємств до роботи в умовах планово-регульованих ринкових стосунків передбачає ще більше підвищення ролі прибутку як головного джерела розширення виробництва і соціального розвитку колективу. Значення прибутку в системі планового управління виробничими підприємствами постійно зростає. Значення прибутку полягає в тому, що він одночасно є фінансовим результатом і основним джерелом фінансових ресурсів підприємства [2, с.296].

Роль прибутку в ринкових відносинах можна розглянути за декількома характеристиками, які розкривають роль та сутність прибутку.

Першою і найбільш узагальнюючою характеристикою ролі прибутку підприємства є те, що прибуток виступає головною метою підприємницької діяльності. Основним спонукальним мотивом здійснення будь-якого виду бізнесу, його головною кінцевою метою є зростання добробуту власників підприємства. Наслідком цього зростання виступає розмір поточного і відкладеного їх доходу на вкладений капітал, джерелом якого є отриманий прибуток.

Наступна роль прибутку полягає у формуванні фінансових ресурсів

підприємства, що забезпечують його розвиток. Чим вище рівень генерування прибутку підприємства в процесі його господарської діяльності, тим менше його потреба в залученні фінансових коштів із зовнішніх джерел і за інших рівних умов - тим вище рівень самофінансування його розвитку, забезпечення реалізації стратегічних цілей цього розвитку, підвищення конкурентної позиції підприємства на ринку.

Необхідно відмітити те, що прибуток є основним захисним механізмом, що оберігає підприємство від загрози банкрутства. Хоча така загроза може виникнути і в умовах прибуткової господарської діяльності підприємства, але за інших рівних умов, підприємство набагато успішніше виходить з кризового стану при високому потенціалі генерування прибутку. За рахунок капіталізації отриманого прибутку може бути швидко збільшена доля високоліквідних активів(відновлена платоспроможність), підвищена частка власного капіталу при відповідному зниженні об'єму використовуваних позикових коштів(підвищена фінансова стійкість), сформовані відповідні резервні фінансові фонди.

В умовах ринкової економіки значення прибутку для підприємства - суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності величезне. Прагнення до його одержання орієнтує товаровиробників на збільшення обсягу виробництва продукції, потрібної споживачу, пошук нових ринків збуту в своїй країні та за кордоном, зниження витрат на виробництво, можливо, за рахунок залучення імпортованої сировини, устаткування та ін. При розвинутій конкуренції цим досягається не тільки мета підприємництва, але і задоволення суспільних потреб. Для підприємства суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності прибуток є сигналом, що вказує, де можна домогтися найбільшого приросту вартості, створює стимул для інвестування в ці сфери. Свою роль відіграють і збитки. Вони висвітлюють помилки і прорахунки в напрямку засобів, організації виробництва і збуту продукції.

Роль прибутку досить велика: він виступає головною метою підприємницької діяльності, базою економічного розвитку держави, найважливішим джерелом задоволення соціальних потреб, основне внутрішнє джерело ресурсів, що забезпечують розвиток підприємства, основний захисний механізм від загрози банкрутства підприємства. В умовах ринкової економіки значення прибутку для підприємств - суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності величезне. Прагнення до одержання прибутку орієнтує товаровиробників на збільшення обсягу виробництва продукції, потрібної споживачу, пошук нових ринків збуту в своїй країні та за кордоном, зниження витрат на виробництво, можливо, за рахунок залучення імпортованої сировини.

Список використаних джерел:

1. Осипов В.І. Економіка підприємства: підручник. – Одеса: Маяк, 2009 - С. 291 - 302.
2. Грузинів В.П., Грибов В.Д. Економіка підприємства. Навчальний посібник. - М.: «Фінанси та статистика», 2011. - 294с.
3. Гребельник О.П. Основи зовнішньоекономічної діяльності. Підручник

для студ. вищ. навч. закладів - Київ : Центр учбової літератури, 2013. – 450с.

Філоненко А.С.

магістрант освітньої програми "Менеджмент організацій і адміністрування" ТНУ ім. В.І. Вернадського

Науковий керівник: к.е.н., доц. **Безус П.І.**

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Управління трудовими ресурсами являє собою систему взаємозв'язаних організаційно-економічних і соціальних заходів по створенню умов для нормального функціонування, розвитку і ефективного використання потенціалу робочої сили на рівні організації.

Тому планування, формування, перерозподіл і раціональне використання людських ресурсів на виробництві є основним змістом управління трудовими ресурсами. У сучасних умовах все велику важливість, разом з такими ресурсами, як фінансовий і виробничий капітал, придбавають знання, досвід, трудові навички, ініціатива, заповзятливість, ціннісно-мотиваційна сфера працівників будь-якої організації [1].

Вдосконалення управління трудовими ресурсами здійснюється по певних аспектах:

Техніко-технологічний — відображає рівень розвитку конкретного виробництва, особливості використовуваних в ньому техніки і технологій, виробничі умови і ін.

Організаційно-економічний — пов'язаний з питаннями планування чисельності і складу працівників, морального і матеріального стимулювання, використання робочого часу і ін.

Правовий — включає питання дотримання трудового законодавства в роботі з персоналом.

Соціально-психологічний — відображає питання соціально-психологічного забезпечення управління персоналом, введення різних соціологічних і психологічних процедур в практику роботи.

Педагогічний — припускає рішення питань, пов'язаних з вихованням персоналу, наставництвом [2].

Необхідне подальше вдосконалення кадрової стратегії організації шляхом дослідження і налагодження зв'язків і відносин з ринком і внутріфірмовими трудовими ресурсами; вдосконалення політики використання персоналу, вибору і реалізації стилю управління кадрами, організації горизонтальної кооперації; поліпшення організації робочого місця і умов праці [3].

В умовах ринкової економіки організації можуть застосовувати наступні стратегії:

— стратегію економії витрат виробництва як важливу міру скорочення

витрат на персонал. Суть цієї стратегії полягає у тому, що при поліпшенні економічної кон'юнктури притягується додатковий персонал і працівників звільняють при перших ознаках її погіршення;

- стратегію узгодження прогнозів потреби в персоналі з планами розвитку;

- стратегію, що передбачає додаткові вкладення не тільки в підготовку і розвиток трудових ресурсів, але і в створення необхідних умов для повнішого його використання, яке створює зацікавленість організацій в скороченні текучості працівників. Це характерно для організацій, пов'язаних з новими напрямками науково-технічного прогресу і висуваючи строгіші вимоги до якості персоналу [3].

Основні принципи раціонального використання трудовими ресурсами:

- забезпечення раціональної зайнятості працівників;
- забезпечення стабільності і рівномірного навантаження працівників протягом робочого періоду;
- забезпечення відповідності трудового потенціалу працівника, його психофізіологічних даних вимогам робочих місць і виробництва шляхом періодичного перекладу з одного робочого місця на інше;
- забезпечення максимальної можливості виконання на робочому місці різних операцій, що дозволяє чергувати навантаження на різні частини тіла і органи чуття людини [2].

Отже, виходячи з цих принципів раціональне використання трудових ресурсів передбачає перш за все досягнення кількісної і якісної збалансованості робочих місць і працівників, розповсюдження гнучких форм зайнятості, забезпечення умов і організації праці, які сприяють повній реалізації трудового потенціалу працівників. Крім того, необхідний диференційований підхід до зайнятості працівників на таких стадіях, як навчання, робота в передпенсійному і пенсійному віці.

Важливим структурним елементом системи управління трудовими ресурсами є планування трудової кар'єри. Як свідчить зарубіжний досвід, необхідно планувати ділову кар'єру з моменту ухвалення працівника до його звільнення. При цьому необхідно організовувати як горизонтальне, так і вертикальне просування працівника за системою посад і робочих місць. Працівник повинен знати не тільки свої перспективи на коротко- і довгостроковий період, але і результати, яких він повинен добитися, щоб розраховувати на просування по службі.

Список використаних джерел:

1. Економіка підприємства: підручник (за ред. И.М. Петровича. – 2-ге вид. виправл. – Львів: «Магнолія», 2016. -580 с.
2. Управління персоналом: Навчальний посібник/Л.Б. Балабанова, О.В. Сардак. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2017. – 471 с.
3. Економіка підприємства: підручник (за ред.С.Ф. Покропівний – Вид. 3-те без змін К.:КНЕУ, 2016. – 528 с.

Хижняк С.Ю.

магістрант освітньої програми "Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності" ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: к.е.н, проф., **Бакаєва І.Г.**

ПЕРСОНАЛ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС ПІДПРИЄМСТВА ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємством, випуск продукції, яка була б конкурентоспроможною на зарубіжних ринках, залежить не тільки від технічного оснащення підприємства, наявності сучасних технологій, чітко поставленої системи контролю якості продукції, маркетингових досліджень ринкового середовища та послідовного впровадження концепції просування товарів на зарубіжні ринки, а й від кваліфікації співробітників підприємства, ефективного управління персоналом.

Як відомо, процес праці є споживання робочої сили. Одна і та ж чисельність працівників може розрізнятися сукупною здібністю до праці через відмінності в підготовленості, віці, відношенні до праці і т.п., а звідси і неоднаковою кількістю праці (як абстрактної, так і конкретної), яка ними може бути реалізована у процесі виробництва. В даному випадку говорять про різний трудовий потенціал однакових за чисельністю груп працівників. У найзагальнішому вигляді трудовий потенціал характеризує певні можливості, які можуть бути мобілізовані для досягнення конкретної мети. Трудовий потенціал працівника - це його можлива трудова дієздатність, його ресурсні можливості в області праці. В ході практичної діяльності потенційні можливості не завжди використовуються повною мірою.

Трудовий колектив підприємства складають зайняті на ній працівники. Отже, під трудовим потенціалом підприємства мається на увазі сукупна трудова дієздатність його колективу, ресурсні можливості в області праці облікового складу підприємства виходячи з їх віку, фізичних можливостей, наявних знань і професійно-кваліфікаційних навиків.

Іноді розглядають трудовий потенціал не тільки як суму праці, якою володіє виробничий об'єкт, але і включати умови реалізації цього потенціалу (технічну озброєність праці, рівень його механізації, організації і т.д.) [1, с.65]. У такому підході, на перший погляд, є свій резон. Дійсно, здібність працівника до праці реалізується в певних технічних, економічних, організаційних, соціальних і інших умовах і від цього залежать результати праці.

Одним з найважливіших показників, що характеризують виробничі можливості підприємства, є чисельність промислово-виробничого персоналу. Чим більше чисельність, тим за інших рівних умов більше об'єм проведеної продукції. Такий шлях збільшення об'єму виробництва класифікується як екстенсивний.

Проте показник чисельності працівників, навіть по видах діяльності

(зайняті основною діяльністю, зайняті в невиробничих підрозділах підприємства), по категоріях промислово-виробничого персоналу, недостатній для повної характеристики трудового потенціалу, особливо для цілей управління кадрами в умовах ринкової економіки.

Тут необхідна система показників, що характеризують всі сторони потенціалу:

- функціональна, тимчасова і просторова структура;
- оцінка з позиції людських ресурсів;
- оцінка з позиції людського чинника виробництва.

Таким чином, зміст трудового потенціалу розкриває, з одного боку, можливість участі працівника (або всіх членів колективу підприємства) в суспільно-корисній діяльності як специфічного виробничого ресурсу, з іншої - характеристику якостей працівника (працівників), що відображають ступінь розвитку його (їх) здібностей, придатності і підготовленості до виконання робіт певного вигляду і якості, відношення до праці, можливості і готовності трудитися з повною віддачею сил і здібностей.

Відповідно і параметри трудового потенціалу підрозділяються на дві групи [3, с.102]:

1) параметри, що характеризують соціально-демографічні компоненти трудового потенціалу колективу підприємства: статево-вікова структура, рівень освіти, сімейна структура, стан здоров'я і ін.

2) параметри виробничих компонентів трудового потенціалу:

- професійно-кваліфікаційна структура
- підвищення і оновлення професійного рівня
- творча активність.

Деякі дослідники виділяють в трудовому потенціалі дві його сторони: виробничий-кваліфікаційну і психологічну [3].

Проте для практики управління більш значущою представляється система показників, за допомогою якої можна кількісно охарактеризувати ту або іншу сторону потенціалу, щоб з'ясувати, де він вищий або нижчий, як змінився завдяки прийнятим заходам, наскільки фактично використовується його величина відрізняється від можливої і т.д.

Отже, в оцінці трудового потенціалу необхідна характеристика його кількісної і якісної сторін.

Список використаних джерел

1. Анисимова Т.М. Психологические особенности профессиональных взаимодействий: Автореф. дис. канд.психол.наук. - Л., 2011.
2. Бойко В.В. й др. Социально-психологический климат коллектива и личность. - 2009.
3. Пригожин А.Й. Нововведения: Стимулы и препятствия // Социальные проблемы инноватики/. - М., 2008.
4. Швабка Л.А. Планування діяльності підприємства. Навчальний посібник.-Львів „Новий світ-2010” – 2010,-262с, с.152.

Якін Д.А.

магістрант освітньої програми "Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності" ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: к.е.н., доц. **Пазиніч О.В.**

МЕХАНІЗМ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕКЛАМНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗОВНІШНІХ РИНКАХ

У сфері міжнародної реклами серед вчених теоретиків та практиків відсутня єдина думка про те, який підхід до міжнародних рекламних кампаній є більш вигідним: стандартизований або адаптований.

Прихильники першого підходу дотримуються думки, що споживачі всього світу мають однакові базові потреби та бажання, тому їх можна переконати за допомогою універсальних призивів.

При другому підході підприємства вважають, що для досягнення успіху у глобальному середовищі рекламна кампанія повинна враховувати умови кожної конкретної сторони, тому що споживачі у різних країнах різні.

Дві основні переваги стандартизації - економія витрат і підтримка стійкого іміджу, тоді як головний ризик - це брак комунікації, що викликаний культурними розбіжностями. Більшість компаній намагаються послугоуватися комбінацією двох рекламних підходів, реалізуючи переваги кожного і мінімізуючи їх недоліки [1, с. 53-57].

Міжнародна практика рекламодавців засвідчує, що сприйняття назви торгової марки, передаваність слоганів, рівень освіти споживачів, відношення до країни виробника, компетенція персоналу в іноземних офісах, національні особливості і темпи економічного зростання є дуже важливими у визначенні передаваності рекламної кампанії.

Компанії, які використовують стандартизовану рекламну стратегію, як правило, працюють в індустрії засобів виробництва і вибирають єдину рекламну агенцію.

Компанії, що використовують локалізовану рекламу, погоджуються на необхідність змінювати рекламні елементи (мова, рекламні моделі, сценічний план) для того, щоб пристосуватися до зарубіжних культурних традицій і звичаїв. Вони здебільшого користуються послугами зарубіжних рекламних агенцій.

Рекламодавці, які дотримуються локалізованого підходу, стверджують, що споживачі різняться у різних країнах світу і, таким чином, повинні бути залучені рекламою, яка зроблена спеціально для відповідних країн. Локалізований підхід визнає, що цільова аудиторія в одній країні відрізняється від такої ж в іншій і дає підстави маркетологам змінювати рекламу.

Існує також середній або помірний підхід - так звана "перспектива або ситуація непередбачених обставин". Він базується на тому, що ні повна стандартизація, ні повна адаптація не є необхідною, а найбільш ефективна рекламна стратегія, яка використовує комбінацію двох попередніх підходів,

може бути розвинутою лише після ретельної оцінки можливих факторів, що можуть вплинути на рекламну ефективність у країнах, де планується проводити кампанію. Найбільш ефективна рекламна стратегія змінюється залежно від ситуації [4, с. 67].

Конкретизація обсягів асигнувань на рекламні кампанії визначається наступними методами: фіксованого відсотка, відповідності рекламним витратам конкурента, максимальних витрат, "мети-завдання" і максимального доходу, ґрунтуючись на передбачуваному або реальному обороті, доході або прибутку.

Метод відповідності рекламним витратам конкурента реалізується шляхом систематичного відстеження рекламних дій найнебезпечніших конкурентів і нейтралізації їхніх дій власними рекламними кампаніями.

Метод максимальних витрат припускає виділення рекламодавцем на проведення рекламних кампаній максимуму можливих у конкретній фінансовій ситуації коштів.

Метод "цілі-завдання" реалізується за допомогою попереднього формулювання цілей рекламної кампанії, конкретизації видів рекламної діяльності й засобів поширення реклами, а також обсягів окремих рекламних виступів. Необхідна сума визначається калькуляцією відповідних робіт з урахуванням існуючих розцінок і тарифів.

Метод максимального доходу ґрунтується на зіставленні витрат на рекламу з доходами, отриманими в результаті подібних кампаній, і на знаходженні такого їхнього співвідношення, при якому доходи виявляються максимальними [2, с. 33].

Більшість фахівців вважає, що витрати на рекламу повинні розглядатися як неминучі витрати, подібно витратам на дослідження, навчання, устаткування, тобто для досягнення запланованого обсягу реалізації необхідно підтримувати певною, виробленою ринковою практикою відсоток відрахувань на рекламу, що залежить від цього обсягу.

Якою б не була реклама – вона не дасть відчутного ефекту, і навряд чи виправдає вкладені кошти, якщо вона перебуває поза рамками масштабної рекламної кампанії. Рекламна кампанія розраховується, як правило, на рік або на півроку. Це пов'язано з особливістю рекламного продукту – навіть найцікавіша реклама, оприлюднена один-два рази, не дасть жодного ефекту [3, с. 38].

Список використаних джерел

1. Божкова В.В. Мельник Ю.М. Реклама та стимулювання збуту: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2011. 200 с.
2. Діброва Т.Г. Реклама сьогодні, або як рекламні послуги потрібні українському ринку. *Маркетинг в Україні*. 2008. №1 (3). 96 с.
3. Діброва Т.Г. Створення ефективного рекламного звернення з погляду маркетолога. *Маркетинг в Україні*. 2003. № 6. 102 с.
4. Котлер Ф. Основы маркетинга. Краткий курс. пер. с англ.. М.: Издательский дом «Вильямс». 2007. 656 с.

Янок Д.В.

магістрант освітньої програми "Менеджмент організацій і адміністрування" ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: к.е.н., доцент **Павлова Р.К.**

УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДСИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Суть планування як підсистеми управління полягає в намаганні завчасно врахувати за можливістю всі внутрішні та зовнішні фактори, що забезпечують сприятливі умови для нормального функціонування і розвитку підприємств. Воно передбачає розробку комплексу заходів, які визначають послідовність досягнення конкретних цілей з урахуванням можливостей найефективнішого використання ресурсів кожним виробничим підрозділом і всією фірмою. Тому планування повинно забезпечити взаємозв'язок між окремими структурними підрозділами фірми, які включають всю технологічну ланку: наукові дослідження і розробки, виробництво та збут. Ця діяльність опирається на виявлення та прогнозування споживчого попиту, аналіз й оцінку наявних ресурсів та перспектив розвитку господарської кон'юнктури. Звідси випливає необхідність зв'язку планування з маркетингом та контролем з метою постійного коригування показників виробництва і збут слідом за змінами попиту на ринку [1, с.43].

Дослідженню принципів планування присвятили свої праці зарубіжні та вітчизняні вчені: Р. Акофф, В. В. Іванова, Т. Л. Мостенська, О. О. Орлов, В. М. Охріменко, Г. М. Тарасюк, А. Файоль та ін. Однак у сучасних нестабільних умовах розвитку економічних відносин спостерігається велика кількість змін, які впливають на процеси планування. Незважаючи на вагомий внесок і цінність отриманих науковцями результатів, виникає необхідність у проведенні досліджень щодо виділення принципів, застосування яких є найактуальнішим у процесі планування діяльності підприємства, а також їх систематизації відповідно до сучасних умов розвитку ринкових відносин [2, с.92].

Виходячи із змісту задач різних етапів управління, необхідно відмітити особливу роль задач планування. Вирішення задач планування визначає найкращі за певним критерієм параметри об'єкта чи результати його діяльності (обсяги продукції, ресурсів, економічні показники), на досягнення яких націлені усі інші фази – облік, контроль, регулювання. У випадку коли прийняті на етапі планування рішення є не оптимальні, тобто не найкращі, дії на всіх інших етапах також будуть не оптимальними.

Це дозволяє зробити висновок, що саме задачі планування, якість їх розв'язання в найбільшій мірі впливають на ефективність всієї системи управління. Отже, виходячи зі всього сказаного, можна дійти висновку, що планування є одним із способів, за допомогою якого менеджери формують єдиний напрям зусиль персоналу, використовуючи всі необхідні ресурси, на досягненні загальної мети підприємницької діяльності.

Планування допомагає визначити майбутні напрями діяльності підприємства та уникнути негативних наслідків [3, с.52].

Таким чином, сутність планування, як підсистема управління підприємством, полягає в обґрунтуванні цілей і шляхів їх досягнення на основі виявлення комплексу завдань і робіт, а також визначення ефективних методів, способів і ресурсів усіх видів, необхідних для виконання цих завдань та встановлення їх взаємозв'язку. Планування є основною ланкою та організаційним початком всього процесу реалізації цілей підприємства.

Діяльність будь-якого підприємства, незалежно від його розмірів та структури, напрямку чи результативності потребує окрім ефективної організації фінансово-економічної діяльності, забезпечення планування його діяльності. Щоб забезпечити справжнє процвітання компанії на багато років, керівнику необхідно вміти спрогнозувати і дати оцінку всім зовнішнім та внутрішнім факторам, що впливають на економіку підприємства, крім того, керівник повинен передбачити можливі проблеми і вчасно провести політику щодо їх усунення. Саме таке завдання виконує організація фінансового планування на підприємстві. Припущення помилок у цій сфері може призвести до значних відхилень, виявити і усунути або звести до мінімуму які буде досить складно.

Список використаних джерел

1. Хан Д. Планирование и контроль: концепция контроллинга: пер. с нем./Под ред. и с предисл. Турчака А. А., Головача Л. Г., Лукашевича М. Л. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 800 с.
2. Костецька Н. І. Теоретичні основи планування діяльності підприємства / Н. І. Костецька // Сталий розвиток економіки. – 2016. – № 1(30). – С. 91–96.
3. Бізнес-планування : навч. посіб. / Т. Г. Васильців, Я. Д. Качмарик, В. І. Блонська, Р. Л. Лупак. – К. : Знання, 2013. – 173 с.

Назарко О.О.

студентка бго курсу
ННІ управління, економіки та
природокористування
ТНУ ім. В.І. Вернадського
Науковий керівник: **Путінцев А.В.**
к.е.н., доцент кафедри фінансів та
обліку ТНУ ім. В.І. Вернадського

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ КОМЕРЦІЙНИМ БАНКОМ

Антикризове управління вже давно стало невід'ємною частиною банківського менеджменту. Для розкриття науковометодичних засад реалізації концепції антикризового управління в забезпеченні фінансової

стійкості банківської системи перш за все доцільно визначити об'єкт та суб'єкти цього процесу, а також мету і принципи антикризового управління.

Об'єктом антикризового управління є банківські установи всіх рівнів банківської системи України.

Суб'єктами антикризового управління підприємством як управляючої підсистеми є певне коло осіб, що реалізують його завдання. Сучасна практика дає можливість виокремити вісім груп суб'єктів антикризового процесу:

- власник підприємства - самостійно реалізує основні завдання та функції антикризового управління без залучення відповідних фахівців;
- економіст-фінансист (фінансовий директор, заступник з економічних питань тощо) - реалізує коло завдань антикризового управління в умовах обмеженості адміністративного апарату;
- функціональний антикризовий менеджер-співробітник підприємства - спеціалізується тільки на антикризовому управлінні та має відповідну підготовку;
- функціональний антикризовий менеджер-співробітник консалтингової установи- залучається на підприємство на платній основі для реалізації завдань антикризового управління;
- представники санаторів (інвесторів) - залучаються до антикризового процесу при підготовці та проведенні санації підприємства, здійснюють оцінку ринкової вартості підприємства, його інвестиційної привабливості вивчають ресурсні та інші наявні можливості для нормалізації життєздатності підприємства;
- представники кредиторів - залучаються до антикризового процесу з ініціативи кредиторів, для яких здійснення фінансового оздоровлення підприємства - це вимушений захід, спрямований на повернення боргів;
- фахівці Агентств з питань банкрутства інших державних органів - здійснюють антикризове управління державними неплатоспроможними та збитковими підприємствами, що занесені до Реєстру неплатоспроможних підприємств або включені до галузевих планів реструктуризації;
- арбітражний керуючий - затверджується постановою суду в разі порушення справи про банкрутство підприємства;

Метою антикризового управління є забезпечення стійкого прогресивного розвитку банківської системи під впливом зовнішніх і внутрішніх фінансово-економічних, соціально-психологічних факторів впливу.

Антикризове управління має ґрунтуватись на концептуальних положеннях теорії виникнення та поглиблення кризи, тому вважаємо доцільним розглянути сутність банківської кризи за запронованим логічним ланцюгом Літоша А. А.: причини, симптоми, фактори, а для визначення результатів її перебігу додають ланцюг «наслідки». В такому випадку

логічний ланцюг набуде вигляду: причини => симптоми => фактори => наслідки.

Причини кризи – це події або явища, внаслідок яких з'являються симптоми і надалі фактори. Причини розвитку кризи можуть мати спонтанний характер розвитку, або ж можуть формуватися тривалий час.

Симптоми – зовнішні прояви кризи, які відображаються в показниках, в тенденціях їх зміни та визначають результати функціонування і розвитку банку. Слід зазначити, що симптоми це лише початковий прояв розвитку кризових явищ, але до самої кризи призводять фактори її виникнення.

Фактор кризи – подія або зафіксований стан об'єкта, встановлена тенденція, яка свідчить про настання кризи.

Причини криз, їх симптоми можуть визрівати у різних сферах економіки і пов'язані, переважно, структурними та іншими змінами в процесі її розвитку. Проте для виникнення кризи має скластись відповідна ситуація, а фактори мають досягти певної сили.

За наслідками криз можна спостерігати такі тенденції для банківських установ: частина банків в короткий термін визнаються неплатоспроможними та/або виходять з ринку, інші – протидіють кризовим явищам та / або знаходять різні можливості використовувати ситуацію, яка склалася собі на користь. Вказані наслідки варіюються в залежності від фінансового стану та рівня ефективності антикризового управління банку і ситуації в зовнішньому середовищі.

Успішне здійснення антикризового управління неможливе без ґрунтування на сучасній системі принципів, серед яких можна визначити три підсистеми:

- інформаційно-технологічна – головна задача якої – забезпечення актуальною інформаційною та технологічною базою, що в подальшому стануть основою для прийняття управлінських рішень;

- менеджменту – безпосередньо забезпечують досягнення встановлених цілей, які доцільно розглядати в часовій перспективі;

- тайм менеджменту – в сучасних умовах – найцінніший, на нашу думку, принцип, який необхідно враховувати на всіх етапах антикризового управління.

Значну роль несуть нефінансові фактори впливу на фінансову стійкість банківської системи, зокрема, інформаційного забезпечення та фактор своєчасності, який відіграє визначальну роль в результативності здійснення антикризових заходів.

Наукове видання

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИЧНІ
ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ
ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ**

**Матеріали III міжнародної науково - практичної конференції
(Київ, 21-22 листопада 2019 р.)**

Редакційна колегія:

Горник Володимир Гнатович

Безус Павло Іванович

Євмєшкіна Олена Леонідівна

Кравченко Сергій Олександрович

Петровська Ірина Олегівна

Путінцев Анатолій Васильович

Упорядник Євмєшкіна Олена Леонідівна

Підписано до друку 10.11.2019 р.

Формат 60x84/16. Друк офсетний. Папір офсетний.

Гарнітура Times. Обл-вид. арк. 21.

Умов. друк. арк. 22. Наклад 200 прим.

Віддруковано у типографії "ПП"КП"УкрСІЧ" з оригіналів авторів.

02660, Київ, вул. Магнітогорська, 1, оф. 216, тел. 224-58-24